

การศึกษากระบวนการบริหารจัดการและเงื่อนไข
ที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา
กรณีศึกษาโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดท่องเที่ยวทางภาคใต้

วิทยานิพนธ์
ของ
ประสิทธิ์ พรหมมาศ

เสนอต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา

พฤษภาคม 2549

ISBN 974-234-149-4

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

เค้าโครงวิทยานิพนธ์

ผู้วิจัย นายประสิทธิ์ พรหมมาศ
วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาการบริหารการศึกษา
ปีการศึกษา 2548
มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

คณะกรรมการควบคุม
ผศ. ดร. จิรพันธ์ ไตรทิพจรัส
ผศ. ตำราญ ไชยสร

.....

เรื่อง

การศึกษากระบวนการบริหารจัดการและเงื่อนไขที่มีผลต่อการดำรงอยู่
ของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา
กรณีศึกษาโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดท่องเที่ยวทางภาคใต้

**An Empirical Study of Administration Management and Influencing Factors
Concerning the Existence of Academic Institutions Advocated by the
Buddhist Monastic Order in the Southern Part of Thailand : A Case Study of
One Chosen School in Phuket**

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้แล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

คณะกรรมการควบคุม

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จิรพันธ์ ไตรทิพจรัส)
..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สำราญ ไชยสร)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ชีรวัดน์ นิจนตร)
..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จิรพันธ์ ไตรทิพจรัส)
..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สำราญ ไชยสร)
..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ มะโน คำบำรุง)
..... กรรมการแต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิคม จารุมณี)

มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ไว้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

.....อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
(รองศาสตราจารย์ ดร. ชีรวัดน์ นิจนตร)

วันที่ 14 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2549

บทคัดย่อ

การศึกษากระบวนการบริหารจัดการและเงื่อนไขที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียน
ในความอุปถัมภ์ของสถาบันศาสนาของโรงเรียนในจังหวัดท่องเที่ยวทางภาคใต้
กรณีศึกษาโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดท่องเที่ยวทางภาคใต้

ผู้วิจัย	ประสิทธิ์ พรหมมาศ
สาขา	การบริหารการศึกษา
ประธานกรรมการที่ปรึกษา	ผศ. ดร. จิรพันธ์ ไตรทิพจรัส
กรรมการที่ปรึกษา	ผศ. สำราญ ไชยสร
ISBN	974-234-149-4

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษากระบวนการบริหารจัดการกับการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาเงื่อนไขที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศล ของวัดในพระพุทธศาสนา 3) เพื่อศึกษายุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

การวิจัยในครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเลือกโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาในจังหวัดท่องเที่ยวทางภาคใต้ ซึ่งเปิดสอนครั้งแรกตั้งแต่ปี 2498 มีการบริหารจัดการที่ดี เป็นระยะเวลามากกว่า 50 ปี เป็นตัวแทนของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัด ซึ่งได้รับคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนต้นแบบของโรงเรียนทั่วประเทศติดต่อกันเป็นปีที่ 21 วิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือการสัมภาษณ์ระดับลึก แบบสอบถามและการสนทนากลุ่มย่อย (focus group) การบันทึกเสียง บันทึกภาพ การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม รวมทั้งการบันทึกเสียงผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้บริหาร 3 ราย คณะครู 12 ราย คณะกรรมการสถานศึกษา 7 ราย ผู้ปกครองนักเรียน 13 ราย นักเรียน 8 ราย ประชาชนในชุมชน 10 ราย พระภิกษุสงฆ์ 2 รูป ผู้นำชุมชน 2 ราย รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 57 ราย

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการบริหารจัดการของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนามี 6 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอนเตรียมการเป็นขั้นแรก มีการกำหนดแผนการปฏิบัติงานรายปีและราย 3 ปี 2) ขั้นตอนดำเนินการจัดสภาพองค์ประกอบต่าง ๆ ผู้บริหารได้อาศัยข้อมูล และปัจจัยต่าง ๆ ในการดำเนินการในการบริหารแบบองค์รวม 3) ขั้นตอนดำเนินการพัฒนาผู้เรียนตามระบบไตรสิกขา หลักการของศีล สมาธิ และปัญญา มาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนานักเรียน ควบคู่กันไป

อย่างบูรณาการ บนวิถีการดำเนินชีวิตอย่างธรรมดาที่ส่งเสริมการพัฒนา “การกิน อยู่ ดู ฟัง ให้เป็น” ดำเนินชีวิตอย่างรู้เท่าทันในลักษณะที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และผู้อื่นเป็นกัลยาณมิตรกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวมากที่สุด 4) ชั้นดูแลสนับสนุนอย่างใกล้ชิด มีการดูแลนักเรียนเป็นรายบุคคล 5) ชั้นปรับปรุง พัฒนาอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนมีการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย นโยบาย วัตถุประสงค์ ตามปรัชญาของโรงเรียนที่ว่า “ปลูกฝังจริยธรรม กิจกรรมดีเด่น เน้นการศึกษา เพื่อพัฒนาชุมชน” 6) ชั้นประเมินผลและเผยแพร่การดำเนินงาน ได้จัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในและเข้ารับการประเมินคุณภาพจาก สมศ. มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์โรงเรียนให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง ทราบเป็นระยะ ๆ

ในส่วนของเงื่อนไขที่มีผลต่อการดำรงอยู่ ของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ที่ประสบความสำเร็จ ดำรงอยู่อย่างยั่งยืน ประกอบด้วยเงื่อนไข 6 ประการได้แก่ 1) เงื่อนไขจากการเป็นโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา 2) เงื่อนไขจากตัวครู 3) เงื่อนไขจากตัวผู้บริหาร ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ ปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม เป็นบุคคลตัวอย่าง ยึดคุณธรรม จริยธรรมอย่างเคร่งครัด ยึดหลัก “ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ อุดหนุน กตัญญู เสียสละ” 4) เงื่อนไขจากตัวนักเรียน 5) เงื่อนไขจากสภาพแวดล้อมทำเลที่ตั้งมีความเหมาะสม 6) เงื่อนไขจากการมีส่วนร่วมของชุมชน สังคม และคณะกรรมการสถานศึกษา

ส่วนยุทธศาสตร์ที่สถานศึกษาแห่งนี้ นำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลส่งผลกระทบต่อคุณภาพและการดำรงอยู่อย่างยั่งยืนของสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์หลักที่สำคัญได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการตามหลักพระพุทธศาสนา 2) ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชน 3) ยุทธศาสตร์การบริหารอย่างยุติธรรม 4) ยุทธศาสตร์การช่วยเหลือซึ่งกันและกันแบบ พี่น้องและครอบครัวเดียวกัน

ABSTRACT

Title	A Study of Administration Management and Influencing Factors Concerning the Existence of Academic Institutions Advocated by the Buddhist Monastic Order in the Southern Part of Thailand : A Case Study of One Chosen School in Phuket
The Author	Prasit Prommas
Program Education	Educational Administration
Year	2006
Thesis Advisors	Asst. Prof. Dr. Jirapan Tritipjaras Asst. Prof. Sumran Chaisorn
ISBN	974-234-149-4

The purposes of this research are: 1) to study a management process and the existence of private schools under the patronage of the Buddhist monastic order ; 2) to investigate influencing factors affecting the existence of those private schools ; 3) to study management strategies for the continuation of private schools under the patronage of the Buddhist monastic charity.

This research employed a qualitative method. The private school in one Buddhist monastery in Phuket was chosen as the site of study. Since the establishment of the school in 2498, it has been able to effectively and appropriately managed. The school was selected as a model for academic institutions under the patronage of the Buddhist monastic order. The method of gathering data consisted of in-depth interviews, questionnaires, a focus group, video recording, literature review and observation. The sample consisted of 57 participants including 3 executives, 12 teachers, 7 academic institution committee members, 13 parents of students, 8 students, 10 local people, 2 monks, and 2 regional leaders.

It was found that there were six steps in the management process employed by the schools : 1) initial preparation and planning, including 1 year and 3 plans ; 2) provision of data for the administration executives ; 3) development of students in accordance with the essential

mechanisms based on the threefold principles of Lord Buddha (Trisikkha) consisting of morality (Seela), concentration (Samathi), and wisdom (Panya), which integrated into their life-styles enhances the development of students' potential to live their lives on the basis of "consume, live, look, and listen cautiously". ; 4) individual support and supervision to all students ; 5) continuous development of schools' visions, objectives, policy in compliance with the school motto "implant morality, excel in activities and emphasize education for locality development" ; 6) assessment and distribution process, which was measured internally and by Office for National Education Standards and Quality Assessment (Public Organization) as well as to publicize the school to potential participants at regular intervals.

There are six factors affecting the existence of the schools : 1) Being a Buddhist monastery private school ; 2) teachers ; 3) executives : their leadership and the appropriateness of their manner in following moral and virtuous principles ; 4) students ; 5) environment ; 6) participation of local people, society, and academic institution committee members.

The four administration strategies that the school should adopt to improve the effectiveness of quality of academic institutions are as follows ; 1) Buddhist Principles 2) community participation ; 3) justice and 4) cooperation.

กิตติกรรมประกาศ

เค้าโครงวิทยานิพนธ์ เรื่องกระบวนการบริหารจัดการและเงื่อนไขที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา กรณีศึกษาโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดท่องเที่ยวทางภาคใต้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เป็นเพราะได้รับความเมตตากรุณาอย่างดียิ่งจาก ผศ. ดร. จิรพันธ์ ไตรทิพจรัส ประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และ ผศ. สำราญ ไชยศรี กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาแนะนำและตรวจสอบ ติดตามการทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จสมบูรณ์ลุล่วงไปได้ด้วยดี รวมทั้งคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ที่มีส่วนช่วยในการให้ความรู้และคำแนะนำแก่ผู้วิจัย อาทิ รศ. ดร. ชีรวัฒน์ นิจนตร รศ. มโน คำบำรุง ผศ. ดร. ปราโมทย์ เกือบประเสริฐ ผศ. ดร. เพ็ญจันทร์ เกือบประเสริฐ และคณาจารย์อีกหลายท่านที่ผู้วิจัยไม่สามารถเอ่ยนามในที่นี้ได้หมด ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ ผศ. อรุณศรี กำลิ่ง ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ตรวจสอบแก้ไข บรรณานุกรมขอขอบพระคุณอาจารย์รุ่งรัตน์ ทองสกุลที่ช่วยตรวจสอบแก้ไขเนื้อหา ภาษาจนสำเร็จสมบูรณ์ และขอขอบพระคุณ ผศ.ดร.ณิ บุญยอุดมศาสตร์ อาจารย์พิทา จารุพูนผล ที่กรุณาให้คำแนะนำและตรวจสอบแก้ไขบทคัดย่อฉบับภาษาอังกฤษให้ถูกต้องสมบูรณ์

ขอนมัสการพระคุณเจ้าทุกรูป ขอขอบคุณคณะครู ครูใหญ่ ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง นักเรียน ประชาชน และชุมชนในสถานศึกษาเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ซึ่งผู้วิจัยใช้เป็นสนามในการทำวิจัยในครั้งนี้ ที่คอยอำนวยความสะดวกเป็นอย่างดี รวมทั้งเพื่อนอาจารย์นักศึกษาปริญญาโททุกท่านที่ให้คำปรึกษาและให้กำลังใจในฐานะกัลยาณมิตรที่ดีในการ ทำวิทยานิพนธ์ ครั้งนี้ด้วยดีเสมอมา

ในลำดับสุดท้ายผู้วิจัยขอขอบพระคุณ พ่อ แม่ บุพการีทั้งสองท่านที่ให้กำเนิดผู้วิจัย เลี้ยงดู ให้ความรู้ ประสิทธิ์ประสาทวิชาเป็นครูคนแรก พี่ น้อง ภรรยาและลูกอันเป็นที่รักยิ่ง ที่คอยให้กำลังใจและให้การช่วยเหลือในหลากหลายรูปแบบ ขอขอบคุณคุณครู อาจารย์ทุกท่านทุกระดับชั้นที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้วิจัย อันเป็นพื้นฐานในความสำเร็จของงานวิจัยในครั้งนี้อย่างยิ่ง

ประสิทธิ์ พรหมมาศ

พฤษภาคม 2549

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	8
ปัญหาในการวิจัย	8
ขอบเขตของการวิจัย	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
การบริหาร	11
ทฤษฎีและแนวคิดการบริหารจัดการ	12
การบริหารการศึกษา	13
คุณสมบัติของผู้บริหาร / ผู้นำมืออาชีพ	15
กระบวนการบริหารการศึกษา	17
การบริหารกระบวนการเรียนรู้	19
การบริหารกิจการนักเรียน	22
กระบวนการบริหารมาตรฐานและการประกันคุณภาพ	23
นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการด้านการบริหารจัดการ	27
บรรทัดฐานเกี่ยวกับการศึกษาเอกชน	28
กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเอกชน	29
กฎระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเอกชน	32

บทที่	หน้า
ภาระหน้าที่ของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัด	33
หน้าที่ของวัด	34
บรรทัดฐานเกี่ยวกับวัด	35
บรรทัดฐานเกี่ยวกับวัดและโรงเรียน	37
ทฤษฎีและแนวคิดการบริหารจัดการ	37
ทฤษฎีระบบ	38
ทฤษฎีระบบสังคม.....	40
ทฤษฎีเชิงระบบในการบริหารการศึกษา	42
ทฤษฎีและแนวคิดภาวะผู้นำ	44
ทฤษฎีการสร้างทีม	46
ทฤษฎีการสนับสนุนทางสังคม	47
ทฤษฎีการมีส่วนร่วม	47
แบบของการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียน	49
ทฤษฎีเครือข่ายทางสังคม	52
ความหมายของเครือข่ายทางสังคม	52
แบบแผนหรือลักษณะของเครือข่ายทางสังคม	53
การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมและการใช้แนวคิดเครือข่ายทางสังคม	55
การใช้แนวคิดเครือข่ายทางสังคมในการวิจัย	55
การดำรงอยู่	56
การดำรงอยู่อย่างยั่งยืน.....	57
การศึกษาแนวพุทธ.....	59
ทฤษฎีความสำเร็จขององค์กร	60
ยุทธศาสตร์	62
การนำยุทธศาสตร์มาใช้แก้ไขปัญหาประเทศชาติ	64
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	64
งานวิจัยภายในประเทศ	64
งานวิจัยในต่างประเทศ	75
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	77

บทที่	หน้า
3	78
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	78
พื้นที่การศึกษา	78
การเข้าสู่พื้นที่ที่ทำการศึกษา	79
การศึกษาเอกสารข้อมูลและการเก็บข้อมูลในพื้นที่ที่ศึกษา	79
การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล	80
การนำเสนอและการเขียนรายงานผลการวิจัย	80
4	82
บริบทของสถานศึกษา.....	82
ที่ตั้งและแผนที่วัดและโรงเรียน.....	82
ประวัติความเป็นมาของโรงเรียน.....	82
นโยบายและแผนของโรงเรียน.....	100
5	105
กระบวนการบริหารจัดการของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียน.....	105
ขั้นการเตรียมการ.....	106
ขั้นดำเนินการจัดสภาพองค์ประกอบต่าง ๆ	107
ขั้นดำเนินการพัฒนาผู้เรียนตามระบบไตรสิกขา.....	109
ขั้นดูแลสนับสนุนอย่างใกล้ชิด.....	110
ขั้นปรับปรุง พัฒนาอย่างต่อเนื่อง.....	112
ขั้นประเมินผลและเผยแพร่การดำเนินงาน.....	115
6	119
เงื่อนไขที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัด ในพระพุทธศาสนา.....	119
เงื่อนไขจากการเป็นโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา.....	119
เงื่อนไขจากตัวครู.....	121
เงื่อนไขจากตัวผู้บริหาร.....	123
เงื่อนไขจากสภาพแวดล้อมทำเลที่ตั้งที่มีความเหมาะสม.....	127
เงื่อนไขจากตัวนักเรียน	128
เงื่อนไขจากการมีส่วนร่วมของชุมชน สังคม และคณะกรรมการสถานศึกษา.....	130

บทที่	หน้า
7 ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการกับการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัด	
ในพระพุทธศาสนา.....	133
ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการตามหลักพุทธศาสนา.....	133
ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชน.....	134
ยุทธศาสตร์การบริหารอย่างยุติธรรม.....	136
ยุทธศาสตร์การช่วยเหลือซึ่งกันและกันแบบพี่น้องและครอบครัวเดียวกัน.....	137
8 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	140
ผลการวิจัย.....	141
อภิปรายผล.....	144
บทสรุป.....	150
ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย.....	152
ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ.....	152
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	153
บรรณานุกรม	154
ภาคผนวก	158
ประวัติผู้วิจัย	183

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1 รายละเอียดของกระบวนการบริหารการศึกษา	18
2 ลักษณะผู้เรียนที่พึงประสงค์	21
3 กระบวนการบริหารมาตรฐานและการประกันคุณภาพ.....	25
4 ระบบสังคม	41
5 องค์ประกอบและวัฏจักรของระบบโรงเรียน	43
6 กระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มผลประโยชน์ในการกำหนดนโยบายสาธารณะ.....	51
7 แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน.....	58
8 ที่ตั้งวัดที่ทำการศึกษา	87
9 แผนผังอาณาเขตภายใน โรงเรียนแห่งนี้	88
10 โครงสร้างการบริหารของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดแห่งนี้	90
11 สถิติจำนวนนักเรียนโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดที่ศึกษา ปีการศึกษา 2535-2547.....	96
12 ตราประจำโรงเรียน.....	103
13 กระบวนการบริหารจัดการและเงื่อนไขที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนการกุศล ของวัดในพระพุทธศาสนาและยุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนาสถานศึกษา.....	152

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงทำเนียบผู้บริหารโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดแห่งนี้ ปี 2498- ปัจจุบัน.....	92
2 แสดงจำนวนครูของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดแห่งนี้ในปี 2547	93
3 แสดงตารางการสอนของครูระดับพื้นฐานช่วงชั้นที่ 1-3 ปี 2548	94
4 แสดงจำนวนนักเรียนของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดแห่งนี้ปีการศึกษา 2547	95
5 แสดงจำนวนห้องเรียนของโรงเรียนแห่งนี้ปีการศึกษา 2547	97
6 แสดงรายละเอียดการโอนเงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายรายหัวนักเรียนของโรงเรียนเอกชน.....	98

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาของไทยในอดีต เป็นวิถีวัฒนธรรมแบบไทยโดยเฉพาะ ไม่มีระบบโรงเรียน ดังเช่นปัจจุบัน ไม่มีครูมืออาชีพ ไม่มีใบรับรองคุณวุฒิทางการศึกษา บ้าน วัด วัง คือแหล่งทางการศึกษา การเรียนรู้ของไทย

“วัด” ถือเป็นสถาบันหลักสถาบันหนึ่งของชาติ ทำหน้าที่ในการสืบทอดพระพุทธศาสนา และการปลูกฝังศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันดีงามแก่พุทธศาสนิกชนและประชาชนจากชนรุ่นหนึ่งสู่ชนอีกรุ่นหนึ่งนับเนื่องจากอดีตจนถึงปัจจุบันมาเป็นเวลาช้านาน โดยมีเจ้าอาวาสเป็นผู้มีบทบาทหลักในการบริหารจัดการให้วัดปฏิบัติภารกิจได้บรรลุเป้าหมายตามภารกิจของคณะสงฆ์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ 6 ด้าน ได้แก่ การปกครอง การเผยแผ่ การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การสาธารณสงเคราะห์ และการสาธารณูปการ จากภารกิจดังกล่าวมีสาระหลักของการให้การศึกษา อบรม และถ่ายทอดความรู้ทางพระพุทธศาสนา ในลักษณะของความรู้คู่คุณธรรมดังที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ยึดเป็นหลักการและเป้าหมายของการจัดการศึกษาปัจจุบัน (สุภาพร มากแจ้ง, 2545)

นอกจากนี้ในมาตรา 18 ยังกำหนดให้สถาบันศาสนาเป็นศูนย์การเรียนรู้ โดยวัดในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของสังคมมีหน้าที่และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามมาตรา 8(2) และมาตรา 58(2)

การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 4 ได้ให้ความหมายของ “การศึกษา” ว่าหมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อ

หนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 4) บุคคลหลายท่านได้ให้ความหมายของการศึกษาไว้ เช่น

“การพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นความหมายที่แท้ของการศึกษา” เพราะการศึกษาคือเป็นทั้งตัวการพัฒนาและเป็นเครื่องมือสำหรับพัฒนา คือเป็นการพัฒนาตัวบุคคลขึ้นไป โดยพัฒนาตัวคนทั้งคน หรือชีวิตทั้งชีวิต ตัวพัฒนานั้นคือการศึกษาเมื่อผู้เรียนมีการศึกษาก็จะเอาคุณสมบัติซึ่งเกิดจากการศึกษานี้ไปเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตและสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2546: 1)

การศึกษาคือเป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาชาติบ้านเมืองให้มีความเจริญรุ่งเรืองทั้งในด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมืองของประเทศ ในยุคปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นกระแสโลกาภิวัตน์และกระแสทางวัตถุนิยมที่มีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นยุคของข้อมูลข่าวสาร (Information age) ที่ไร้พรมแดน ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ สามารถส่งจากมุมหนึ่งของโลกไปถึงอีกมุมหนึ่งได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งมีอิทธิพลต่อความคิดจิตใจและพฤติกรรมของมนุษย์มากยิ่งขึ้น มีคนไทยจำนวนไม่น้อยที่ตกเป็นเหยื่อของข้อมูลข่าวสารและการโฆษณา ถูกอิทธิพลของวัฒนธรรมและค่านิยมจากต่างประเทศครอบงำ ไม่สนใจในคำสอนของศาสนาและวัฒนธรรมไทย ทำให้คนตกเป็นทาสของวัตถุนิยมและการบริโภคนิยม คนส่วนใหญ่จึงมุ่งแสวงหาความสุขที่เรียกว่าสามีสสุข มีความเห็นแก่ตัวมากยิ่งขึ้น ขาดความเอื้ออาทรและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ให้ความสำคัญกับสถาบันศาสนา ทำให้ศีลธรรม จริยธรรมในตัวบุคคลลดน้อยลง ไม่เชื่อในเรื่องของกฎแห่งกรรม ไม่เชื่อในเรื่องของการทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ประกอบกับนโยบายและระบบการศึกษาที่ผ่านมาเน้นความรู้ทางด้านวิชาการและความเป็นเลิศทางวิชาการ (Academic excellency) ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ เขาชน ไม่สนใจในเรื่องเหล่านี้ กลับมองว่าเรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องด้าหลังกว่าการศึกษาด้านอื่น ๆ ขาดกลวิธีและสื่อที่เหมาะสมในการถ่ายทอดวิชาความรู้เกี่ยวกับศาสนา ดังมีบุคคลสำคัญและนักการศึกษาของชาติได้ให้ความสำคัญการศึกษาไว้หลายท่าน อาทิ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระปิยมหาราช ได้ทรงปฏิรูปการศึกษาของชาติ เพื่อให้ประชาชนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวาง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนากระทรวงธรรมการขึ้น ได้มีการแบ่งงานการจัดการศึกษากันระหว่างพระสงฆ์กับกรมศึกษาธิการ โดยพระสงฆ์จัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา ส่วนในระดับสูงกว่าเป็นหน้าที่ของกรมศึกษาธิการซึ่งเป็นกรมหนึ่งในกระทรวงธรรมการ

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงมีพระราชหัตถเลขาถึงสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส มีข้อความตอนหนึ่งว่า “การสอนศาสนาในโรงเรียนทั้งในกรุงและหัวเมืองจะต้องมีขึ้น ให้มีความวิตกไปว่าเด็กชั้นหลังจะห่างเหินจากศาสนาจนเลยเป็นคนไม่มีธรรมในใจมากขึ้น ต่อไปในภายหน้าถ้าเป็นคนที่ได้เล่าเรียน คงจะประพฤติดุคดีกว่าคนที่ไม่ได้เล่าเรียนนั้นหาถูกไม่ คนที่ไม่มีธรรมเป็นเครื่องดำเนินตาม คงหันไปหาทางทุจริตโดยมากถ้า ฐูน้อยก็โกงไม่ค้อยค่องหรือโกงไม่สนิท ถ้ารู้มากก็โกงมากขึ้นและโกงพิสดารมากขึ้น การที่หัดให้รู้อ่านอักษรวิธี ไม่เป็นเครื่องฝึกหัดให้คนดีและคนชั่ว เป็นแต่ได้วิธีที่จะเรียนความดี ความชั่ว ได้ค่องขึ้น”

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีความหวังใว้ว่าการปฏิรูปการศึกษาตามแบบตะวันตก เพื่อให้คนมีความรู้ทางวิชาการ ถ้าคนที่มีความรู้โดยปราศจากคุณธรรม จะใช้ความรู้ในทางทุจริตคดโกงได้แบบเนียนยิ่งขึ้น จึงได้ทรงฝากการศึกษาไว้กับวัดและพระสงฆ์

ในวันที่ 26 กันยายน 2441 ได้มี “ประกาศจัดการเล่าเรียนในหัวเมือง” มุ่งให้ผู้เรียนมีความประพฤติชอบ และเพื่อให้ประกอบอาชีพในทางที่ชอบ และความหวังนี้จะสำเร็จลงได้ก็โดยให้ “พระภิกษุทั้งหลาย” ช่วยเอาภาระธุระสั่งสอนทั้งหลายให้ได้ศรัทธาเลื่อมใสในพระรัตนตรัย และมีวิชาความรู้อันเป็นสารประโยชน์”

ท่านพุทธทาสภิกขุ ได้กล่าวว่า หลัก 6 ประการของคณะราษฎร ไม่มีหลักศาสนา ทั้งที่ศาสนาเป็นหัวใจของการพัฒนาคนและเป็นสถาบันหลักแห่งความมั่นคงของชาติ มีแต่หลักการศึกษาคือไปการศึกษาจะห่างเหินจากศาสนาและไม่มีศาสนาเป็นรากฐานของการศึกษา จะทำให้การศึกษาเป็นเหมือนหมาหางด้วนซึ่งก็เป็นความจริง ในสมัยหนึ่งนักวิชาการศึกษาที่เรียนจบจากต่างประเทศได้เอาพระพุทธศาสนาออกจากหลักสูตร ไม่มีการเรียนพุทธประวัติ ศาสนพิธี และ คำสอนของพุทธศาสนา วิชาศีลธรรมได้เปลี่ยนเป็นจริยธรรม ต่อมาเมื่อชาวพุทธและองค์การพระพุทธศาสนาได้ประท้วง จึงได้นำหลักสูตรพระพุทธศาสนากลับคืนมา แต่การสอนวิชาพระพุทธศาสนาก็ยังมีอุปสรรคและปัญหาหลายประการ ปัญหาประการหนึ่งก็คือขาดครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาที่มีความรู้ ความสามารถ และเป็นแบบฉบับที่ดี (สมาคมส่งเสริมเอกลักษณ์ ของชาติ, 2546 : 31-33)

กระทรวงศึกษาธิการ (2547) ได้พยายามพัฒนาให้นักเรียนเป็นผู้คิดเป็น พุคเป็นและทำเป็น ให้เหมาะสมกับสังคมยุคปัจจุบัน และความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แต่การคิดเป็น พุคเป็นและทำเป็นยังไม่เพียงพอ เพราะอาจคิดผิด พุคผิด และทำผิดได้ นอกจากการสอนให้ คิดเป็น พุคเป็นและทำเป็นแล้ว จะต้องสอนให้คิดชอบ ทำชอบ ตามหลักของพระพุทธศาสนาเพื่อ ให้การพัฒนาคนให้เป็นคนเก่งที่มีปัญญา คนดีมีคุณธรรม และคนที่มีความสุขในสังคม ตาม แผนพัฒนาฉบับที่ 9 เราจะต้องสอนให้เยาวชนคิดชอบ พุคชอบ และทำชอบตามกระแสของการ ปฏิรูประบบบริหารจัดการสู่ธรรมาภิบาล ซึ่งเป็นเรื่องของพุทธโฆโลยี

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (สมาคมส่งเสริมเอกลักษณ์ของชาติ, 2546 : 15) ได้มีพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับการส่งเสริมการศึกษาและปฏิบัติธรรมะพื้นฐาน พระราชทานแก่ ที่ประชุมสมาคมพุทธศาสนาทั่วราชอาณาจักร ครั้งที่ 32 เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2527 ดังนี้คือ

“เราจำเป็นต้องส่งเสริมการศึกษาและปฏิบัติธรรมะขั้นพื้นฐานให้มาก ทั้งนี้เพราะธรรมะ ขั้น พื้นฐานนั้น คนทั่วไปเรียนรู้ได้ง่าย เข้าใจได้ชัดและปฏิบัติได้ผลซึ่งย่อมทำให้เขาเหล่านั้นเห็น ประโยชน์ของพระศาสนาว่าเมื่อได้เรียนรู้และปฏิบัติตามธรรมบัญญัติแม้เพียงเบื้องต้นเท่านั้น ก็ยังได้ รับประโยชน์คือมีความสุข ความเจริญ ความร่มเย็นขึ้นมาทั้งในกาย ในใจ ในการครองชีวิต ตลอดถึงในกิจการงาน ดังนี้ ก็จะพอใจเรียนรู้และปฏิบัติธรรมกันหนักแน่นยิ่งขึ้น และแพร่หลาย กว้างขวางยิ่งขึ้น เมื่อชาวพุทธรู้ธรรมะ ปฏิบัติธรรมะกันอย่างถูกต้องทั่วถึงมากขึ้น การปฏิบัติ บ่อนเบียนพระศาสนาให้เศร้าหมองก็จะลดน้อยลง และศาสนาก็จะเจริญมั่นคงขึ้น เพราะชาวพุทธ เราร่วมกันทำนุบำรุงโดยประการดังกล่าวนี้”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้มีพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับปัญหายุ่งยากใน สังคมไทย พระราชทานแก่ผู้เข้าร่วมสัมมนาผู้นำศาสนาในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี เมื่อวันที่ 10 เมษายน 2525 ดังนี้คือ

“ปัญหายุ่งยากในสังคมทุกวันนี้ เกิดจากเหตุหลายอย่าง แต่เหตุสำคัญที่ก่อปัญหาให้มาก คือ ความขาดหรือความบกพร่องในความเป็นระเบียบ และความสะอาดมั่นคงในความประพฤติและ ความคิดจิตใจของบุคคล องค์การศาสนาทุกศาสนามีจุดมุ่งหมายและภารกิจในการขัดเกลาความ ประพฤติและจิตใจ ให้บุคคลถึงพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรมตามหลักศาสนาอยู่แล้ว จึงน่าจะ ทำหน้าที่แก้ปัญหาดังกล่าวได้เป็นอย่างดีโดยไม่ลำบาก ในการนี้ทุกฝ่ายควรจะได้ร่วมมือกันและส่ง เสริมกันอย่างจริงจังโดยประสานสอดคล้อง และควรมีหลักมีแผนการที่แน่นอนเหมาะสม ใน การสั่งสอนเผยแผ่ธรรม สำคัญที่สุดควรจะได้พยายามปลูกฝังความเชื่อความเลื่อมใสในคุณธรรม

ความดี ให้เกิดขึ้นด้วยการประพฤติปฏิบัติเป็นตัวอย่างให้คนทั้งหลายได้เห็นประโยชน์และความดี จากแบบแผนการปฏิบัติและการอธิบายแนะนำที่ประกอบด้วยความเมตตากรุณา และควร ระมัดระวังอย่างที่สุดที่จะไม่ประกาศสั่งสอนโดยวิธีการที่จะก่อให้เกิดความคิดโต้แย้งหรือต่อต้าน ขึ้นในตัวผู้ฟังเพราะการกระทำดังนั้นจะ “ไม่ช่วยให้บังเกิดผลดีขึ้นได้เลย” (สมาคมส่งเสริมเอก ลักษณ์ของชาติ, 2546 : 15-16)

ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กล่าวถึงบทบาทของสถาบันศาสนากับการพัฒนาคนไทย เพื่อให้เป็น มนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (มาตรา 6) สถาบันศาสนาในฐานะเป็น ส่วนหนึ่งของสังคม มีสิทธิจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

ด้วยบทบาทอันสำคัญที่สถาบันศาสนาต้องรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปัจจุบันกับบทบาทหน้าที่สถาบันพุทธศาสนากำลังดำเนินการอยู่ในขณะนี้ สอดคล้องกัน ค่อนข้างมาก กล่าวคือ วัดจัดการศึกษาให้แก่ศาสนทายาท ประชาชนทั่วไปในทั้ง 3 ระบบ คือ การ ศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย นอกจากนี้บทบาทของ วัดและพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมไทยในปัจจุบัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543) คือ บทบาทภารกิจ 6 ประการของคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 (ฉบับ ที่ 2) พ.ศ. 2535 ถือเป็นภารกิจที่มีอุปการคุณต่อสังคมไทยเป็นอันมาก โดยช่วยเหลือหลอม ประชาชนคนไทยให้ยึดมั่นในคุณธรรมและดำเนินชีวิตตามวิถีธรรมและจารีตประเพณีไทยเสมอมา แม้จะมีอุปสรรคและปัญหาทั้งในสังคมนอกวัดและสังคมในวัด ก็สามารถขจัดปัญหาต่าง ๆ เหล่า นั้นไปได้ด้วยดี

ในการนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ โดยศูนย์สถิติแห่งชาติเพื่อการปฏิรูปการ ศึกษา ได้จัดทำรายการสถิติด้านศาสนาของประเทศไทย ปี 2542 ขึ้น เพื่อให้บริการข้อมูลที่ สนับสนุนการปฏิรูปการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 33 โดยได้ จัดเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 4 หน่วยงาน ได้แก่ กรมการศาสนา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา เอกชน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยสภามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่ง ได้นำเสนอสถิติด้านศาสนาที่ครอบคลุมศาสนาสำคัญ 5 ศาสนาในประเทศไทย ได้แก่ ศาสนาพุทธ

อิสลาม คริสต์ พราหมณ์-ฮินดู และศาสนาซิกข์ ซึ่งเป็นศาสนาที่รัฐบาลได้ให้การรับรอง โดยมีองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ สถิติด้านการศาสนา ซึ่งประกอบด้วย จำนวนศาสนสถาน พระภิกษุ สามเณร อิหม่าม คอเต็บ บิหลั่น ผู้สอนศาสนา และข้อมูลงบประมาณ ฯลฯ รวมทั้งสถิติด้านการจัดการศึกษาโดยศาสนสถาน ได้แก่ การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ แผนกธรรม-บาลี การศึกษาระดับอุดมศึกษา และการศึกษาในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม ในด้านวิชาการศาสนาจะรายงานภาพรวมของศาสนสถาน บุคลากร กิจกรรม งบประมาณสนับสนุนกิจกรรมศาสนา และกล่าวถึงการจัดการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ โดยสถาบันศาสนา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) จากข้อมูลพื้นฐานจะเห็นได้ว่า ทรัพยากรด้านศาสนามีเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัดและบุคลากรในศาสนาพุทธจะเป็นปัจจัยสำคัญ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในส่วนของการบริหารจัดการกับเงื่อนไขที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาว่าเป็นอย่างไร โดยใช้กรณีศึกษาในส่วนของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาในจังหวัดท่องเที่ยวทางภาคใต้

กรณีโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดท่องเที่ยวภาคใต้ เป็นโรงเรียนที่เปิดสอนครั้งแรกตั้งแต่ปี 2498 และมีการบริหารจัดการที่ดี ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันเป็นเวลามากกว่า 49 ปี คือโรงเรียนในความอุปถัมภ์ของสถาบันศาสนาแห่งนี้ เป็นโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาประเภทสามัญ โดยมีวัดที่ได้ทำการศึกษาแห่งนี้ เป็นเจ้าของและเจ้าอาวาสเป็นผู้ลงนาม หรือผู้รับใบอนุญาตและอยู่ในความควบคุมดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียนในความอุปถัมภ์ของสถาบันศาสนาแห่งนี้ ได้รับคัดเลือกเข้าเป็นสมาชิกโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ในปัจจุบันผู้รับใบอนุญาต ลงนามแทนวัด

ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้ปฏิบัติงานด้านศิลปวัฒนธรรม และได้เป็นผู้ช่วยนักวิจัยในการทำวิจัยเรื่องความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของวัดที่ได้ทำการศึกษาเฉพาะกรณีศึกษาของวัดแห่งนี้ ซึ่งได้รับการคัดเลือกจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เป็นวัดแห่งหนึ่งในจังหวัดท่องเที่ยวทางภาคใต้ที่ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของคณะสงฆ์ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษาสงเคราะห์ การศาสนศึกษา และการเผยแผ่

ศาสนธรรม ซึ่งเป็นภารกิจที่ดำเนินการด้วยกระบวนการทางการศึกษา กระบวนการเรียนรู้ การถ่ายทอด การฝึก และการสร้างองค์ความรู้ โดยมีจุดมุ่งหมายให้ความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ภารกิจหนึ่งที่ประสบความสำเร็จอย่างยิ่ง คือภารกิจที่ได้ดำเนินการตามหลักการและแนวทางการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยเฉพาะการจัดการศึกษาสงเคราะห์ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ขึ้นพื้นฐานตาม มาตรา 8(2) มาตรา 9(6) และมาตรา 12 คือการจัดตั้งโรงเรียนในความอุปถัมภ์ของสถาบันศาสนา แห่งนี้ เป็นโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัด มีรูปแบบการบริหารงานในรูปคณะกรรมการ ตามหลักการบูรณาการการศึกษาทั้งระบบ คือการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเยาวชนให้มีความรู้คู่คุณธรรม โดยเน้นคุณธรรม จริยธรรมใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาประยุกต์ และบูรณาการสอดแทรก ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตใจของเยาวชน (ปราณี สกุลพิพัฒน์, นวลศรี พงศ์ภัทร วัด และประสิทธิ์ พรหมมาศ, 2546 : ก)

โรงเรียนในความอุปถัมภ์ของสถาบันศาสนาแห่งนี้ได้รับนักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ เด็กด้อยโอกาสเข้าเรียน โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียนได้รับการอุดหนุนจากกระทรวงศึกษาธิการ วัดและโรงเรียนได้ร่วมมือกันให้มีการปรับปรุงพัฒนาโรงเรียนทุก ๆ ด้านให้มีความเจริญก้าวหน้า เช่น ด้านบุคลากรมีการพัฒนาอบรมให้ความรู้กับบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ มีการปรับปรุงพัฒนาอาคารสถานที่โดยมีการสร้างอาคารเรียนเพิ่มเติมเพื่อรองรับจำนวนนักเรียนที่เพิ่มขึ้นทุกปี เพื่อเป็นการอนุเคราะห์ให้ความร่วมมือสนับสนุนพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดี มีความรู้คู่คุณธรรมเป็นคนดีศรีสังคม ซึ่งผู้วิจัยมีความสนใจในเรื่องกระบวนการบริหารจัดการกับเงื่อนไขที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนในความอุปถัมภ์ของวัดว่ามีกระบวนการบริหารจัดการอย่างไร จึงทำให้โรงเรียนและวัดประสบความสำเร็จในการปฏิบัติตามภารกิจด้านการศึกษาสงเคราะห์ ซึ่งผลจากการวิจัยในครั้งนี้ จะทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงกระบวนการบริหารจัดการและเงื่อนไขที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จและเป็นที่ยอมรับของสังคม และนำเสนอยุทธศาสตร์การบริหารจัดการที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนเพื่อนำไปเผยแพร่ให้ สาธารณชนและสถานศึกษา ตลอดจนนักการศึกษาและผู้สนใจทุกคนได้รับทราบข้อมูล เพื่อให้ผู้สนใจกระบวนการบริหารงานดังกล่าว นำวิธีการบริหารไปประยุกต์ใช้ตามบริบทของสถานศึกษาต่าง ๆ ให้มีความเจริญก้าวหน้าตามศักยภาพของตนเองและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างภาคภูมิใจและเป็นแบบอย่างที่ดีในการบริหารโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จตามภารกิจ เป็นที่ยอมรับของชุมชนและสังคม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการบริหารจัดการกับการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาเงื่อนไขที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา
3. เพื่อศึกษายุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

ปัญหาในการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยในครั้งนี้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาเพื่อให้ได้คำตอบในประเด็นคำถามต่อไปนี้

1. กระบวนการบริหารจัดการกับเงื่อนไขที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เป็นอย่างไร
2. เงื่อนไขที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เป็นอย่างไร
3. ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างไร

ขอบเขต

1. โรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดท่องเที่ยวภาคใต้ ซึ่งเลือกมาโดยเฉพาะเจาะจง เป็นโรงเรียนที่เปิดสอนครั้งแรกตั้งแต่ปี 2498 และมีการบริหารจัดการที่ดี ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน เป็นเวลามากกว่า 50 ปี
2. กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ให้ข้อมูลหลักในพื้นที่ (Field) ประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน อาจารย์ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา นักเรียน พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ในสถานการณ์จริงและเกี่ยวข้องกับโรงเรียนที่เป็นพื้นที่การศึกษา
3. ทำการศึกษาในปี 2547 - 2548

4. เนื้อหาของการศึกษาจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการบริหารจัดการ เงื่อนไข และยุทธศาสตร์การบริหารจัดการที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. จะได้ทราบกระบวนการบริหารจัดการ ที่ทำให้โรงเรียนในความอุปถัมภ์ของสถาบันศาสนาสามารถดำรงอยู่ได้และประสบความสำเร็จภารกิจเป็นที่ยอมรับของชุมชนและสังคม

2. จะได้ทราบเงื่อนไข ที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

3. จะได้นำเสนอยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ที่ประสบความสำเร็จตามภารกิจเป็นที่ยอมรับของชุมชนและสังคม เผยแพร่ให้หน่วยงานทางการศึกษา บุคลากรทางการศึกษาและผู้ที่มีความสนใจ ได้ศึกษาและนำไปประยุกต์ใช้ในหน่วยงานของตนเองตามสภาพแวดล้อมและบริบทของสังคม นั้น ๆ ต่อไป

4. คำตอบจากผลการวิจัยในครั้งนี้จะนำไปเป็นตัวอย่างการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ประยุกต์และบูรณาการสอดแทรกในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตใจของเยาวชนและเป็นแบบอย่างที่ดีในการศึกษาแก่บุคลากรทางการศึกษา หน่วยงานทางการศึกษา ผู้เกี่ยวข้อง ตลอดจนผู้ที่มีความสนใจและมีความตั้งใจจริงในการพัฒนาระบบการศึกษาและสถานศึกษา

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษากระบวนการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ในจังหวัดท่องเที่ยวทางภาคใต้ว่า มีกระบวนการบริหารอย่างไร และมีเงื่อนไขใดบ้างที่มีผลต่อการ ดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยตามกรอบความคิดของการวิจัย ดังนี้

1. การบริหาร
2. การบริหารการศึกษา
3. กระบวนการบริหารการศึกษา
  - 3.1 การบริหารกระบวนการเรียนรู้
  - 3.2 การบริหารกิจการนักเรียน
  - 3.3 กระบวนการบริหารมาตรฐานและการประกันคุณภาพ
4. นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการด้านการบริหารจัดการ
5. บรรทัดฐานเกี่ยวกับการศึกษาเอกชน
  - 5.1 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเอกชน
  - 5.2 กฎระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเอกชน
6. ภาระหน้าที่ของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัด
7. หน้าที่ของวัด
  - 7.1 บรรทัดฐานเกี่ยวกับวัด
  - 7.2 บรรทัดฐานเกี่ยวกับวัดและโรงเรียน
8. ทฤษฎีระบบ (System theory)
  - 8.1 ทฤษฎีระบบสังคม
  - 8.2 ทฤษฎีเชิงระบบ (System approach) ในการบริหารการศึกษา
9. ทฤษฎีและแนวคิดภาวะผู้นำ
10. ทฤษฎีการสร้างทีม
11. ทฤษฎีการสนับสนุนทางสังคม
12. ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

13. ทฤษฎีเครือข่ายทางสังคม
14. การดำรงอยู่
15. การดำรงอยู่อย่างยั่งยืน
16. ทฤษฎีความสำเร็จขององค์การ
17. ยุทธศาสตร์
18. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
19. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การบริหาร

การบริหาร ในภาษาไทยตรงกับภาษาอังกฤษว่า Administration มีผู้ให้ความหมายคำว่า การบริหารไว้ อาทิ

สมนึก นนธิจันทร์ (2538 : 3) ได้อธิบายความหมายการบริหาร หมายถึง กระบวนการในการดำเนินงานของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน แต่กิจกรรมนั้นจะเป็นไปในลักษณะที่แตกต่างกัน คือ มีฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่ตัดสินใจสั่งการ อีกฝ่ายหนึ่งทำหน้าที่ปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งที่บุคคลในองค์การร่วมกันวางไว้ โดยมีระเบียบแบบธรรมเนียมหลักปฏิบัติ มีการใช้ทรัพยากร และเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

ไซมอน (Simon 1966 : 3) ได้ให้ความหมายของการบริหารหมายถึง กิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน

เลอลักษณะ สุทธิพันธ์ (2547 : 9) ได้ให้ความหมายของการบริหารว่า การบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ต้องมีทั้งระบบ ระเบียบ กฎเกณฑ์ มีกลุ่มบุคคลทำงานร่วมกัน โดยมีเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ มีการใช้เทคนิควิธีการที่เหมาะสมและใช้ทรัพยากรมาช่วยในการบริหารเพื่อให้งานนั้นสำเร็จ

ลือชา สารคง (2547 : 10) ได้กล่าวถึงการบริหารไว้ว่า การบริหารเกี่ยวข้องกับหลักการกว้าง ๆ 5 ประการ คือ 1) มีบุคคลที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป 2) กลุ่มบุคคลดังกล่าวมีการร่วมมือกัน 3) การทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างด้วยการประสานสัมพันธ์มีระเบียบกฎเกณฑ์ 4) มีการแสวงหา และใช้ทรัพยากรเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม 5) มีการกำหนดให้การดำเนินงานต้องบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการปฏิบัติซึ่งส่วนใหญ่จะมีเป้าหมายเพื่อประชาชนหรือผู้รับบริการ

ทศพร ศิริสัมพันธ์ (2535 : 194) ได้ให้ความหมายของการบริหาร ว่าหมายถึง การใช้ คน เงิน วัสดุ ทักษะการจัดการ ตลอดจนใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานให้ได้ผลมากที่สุดโดยใช้จายน้อยที่สุด

ทักษิณ ชินวัตร (2545 : 6-7) ได้กล่าวสรุปความหมายของการบริหารแบบ CEO (Chief Executive Officer) ว่า เป็นการบริหารที่มีผู้บริหารหลายคนมาอยู่ร่วมกัน โดยมีคนหนึ่งเป็นประธาน นั่นคือแนวคิดที่ว่า การเอาหัวหน้าส่วนราชการทุกหน่วยงานเป็นคณะผู้บริหารแล้วผู้ว่าราชการจังหวัดคือประธานของทั้งจังหวัดเพื่อหาบุคคลขึ้นเป็นเจ้าภาพในเรื่องทุกเรื่องฉะนั้นผู้ว่าราชการจังหวัดในฐานะประธานผู้บริหาร จำเป็นต้องทำหน้าที่ให้ทุกฝ่ายร่วมคิดร่วมทำเอา ยุทธศาสตร์มาวางร่วมกัน มีความรู้สึกรับผิดชอบจังหวัดด้วยกัน มุ่งทำเพื่อประชาชน เพื่อเศรษฐกิจ เพื่อสังคมที่ดีขึ้น อันจะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ

จากความหมายของการบริหารดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า การบริหาร คือการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มบุคคลเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่วางไว้โดยใช้ยุทธศาสตร์ในการใช้ คน วัสดุ อุปกรณ์ เงิน อย่างคุ้มค่าเกิดประโยชน์สูงสุด มีการแสวงหาแหล่งทรัพยากร เพื่อมาใช้ในการดำเนินการ โดยใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ มีกฎเกณฑ์ กฎระเบียบ เทคนิคและวิธีการควบคุมการปฏิบัติงาน โดยมีเป้าหมายสูงสุดอยู่ที่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ ดังนั้นการทำความเข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร จึงไม่เพียงแต่จะช่วยให้ผู้วิจัยได้ทบทวน พื้นฐานความรู้ด้านการบริหารเท่านั้น ในขณะที่เดียวกันยังเป็นการเปิดโลกทัศน์ของผู้วิจัยให้เกิดความเข้าใจกระบวนการบริหารอย่างรอบด้าน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้านการบริหารจัดการของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาในการวิจัยครั้งนี้

ทฤษฎีและแนวคิดการบริหารจัดการ

แนวคิดและทฤษฎีการบริหารจัดการ ได้มีนักวิชาการ นักบริหาร นักทฤษฎีได้ศึกษาไว้ นักทฤษฎีกลุ่มที่มีชื่อเสียงที่มองการบริหารแล้วนำมาพัฒนาใช้งานที่จะนำมากล่าวถึงได้แก่ Henri Fayol, Max Weber, Ralph Davis

เฮนรี เฟโยล์ เชื่อว่ามีหลักการบริหารที่สามารถนำไปใช้ได้เป็นการทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นการบริหารงานของเอกชนหรือของรัฐ และหน้าที่หลักของฝ่ายการจัดการคือ POCCC ประกอบด้วย การวางแผน (Planing) การจัดองค์การ (Organizing) การบังคับบัญชา(Commanding) การประสานงาน (Coordinating) การควบคุมงาน (Controlling) และยังสามารถกำหนดทั่วไปในการบริหาร (General principles of management) ใว้อีก 14 ข้อคือ 1) ควรจะมีการแบ่งงานกันทำตาม

ความรู้ความสามารถ 2) อำนาจและความรับผิดชอบของคณงานควรจะได้สัดส่วนกัน 3) คณงานควร จะรักษาระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด 4) คณงานจะต้องมีผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว 5) หน่วยงานจะ ต้องกำหนดนโยบายในการปฏิบัติงานให้แน่นอน 6) คณงานควรจะเสียผลประโยชน์ส่วนตัว เพื่อผลประโยชน์ขององค์กร 7) การกำหนดอัตราค่าจ้างควรพิจารณาตามเนื้องาน 8) การบริหาร งานที่ดีจะต้องมีลักษณะเป็นการรวมอำนาจ 9) จะต้องกำหนดสายงานการบังคับบัญชาไว้อย่างแน่นอน 10) ควรกำหนดระเบียบการบริหารไว้อย่างชัดเจน 11) ควรจะต้องให้ความยุติธรรมแก่คณงาน โดยเสมอหน้ากัน 12) คณงานจะต้องมีความมั่นคง และได้รับหลักประกันในงานที่กำลังทำอยู่ 13) ควรมีความคิดริเริ่มและการวางแผนไว้ล่วงหน้าสำหรับการบริหาร 14) คณงานควรจะทำงาน เป็นทีม และเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

แมกซ์ เวเบอร์ เป็นนักสังคมศาสตร์ชาวเยอรมัน ได้คิดองค์การระบบราชการ (Bureaucracy) ที่มีรูปแบบเฉพาะอย่างหนึ่งของสังคมโดยมุ่งหวังให้ปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ มีระบบ ที่มีลักษณะ การแบ่งงาน มีตำแหน่งอำนาจบังคับบัญชา อาศัยความมีเหตุผล การไม่คำนึงถึงตัว บุคคล การใช้หลักความรู้ความสามารถในการเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง และการแบ่งงานกันทำอย่าง เป็นทางการตามตัวบทกฎหมาย ซึ่งเวเบอร์เห็นว่าถ้าองค์การใดนำหลักการนี้ไปใช้ในการบริหารจะ ประสบความสำเร็จแน่นอน ตามความคิดอุดมคติของ ระบบราชการ Weber ได้กำหนดไว้ดังนี้ 1) มีการแบ่งงาน และกำหนดงานที่ชัดเจน 2) กำหนดสายงานที่เป็นลำดับชั้นที่ชัดเจน 3) เลือกใช้ งานคนตามความรู้ความสามารถ 4) มีกฎและระเบียบที่แน่นอน 5) ไม่เล่นพวก 6) มีทิศทางการทำงาน โดยผู้บริหารที่มีความชำนาญในงานนั้นๆ มีเงินเดือนที่แน่นอนตามที่องค์กรกำหนด

Ralph C. Davis เป็นผู้เสนอแนวความคิดที่พัฒนาจากแนวความคิดการจัดการของ Fayol และ ประสบการณ์ของเขาเองในการจัดการแบบวิทยาศาสตร์ เพื่อขยายความคิดของ Fayol ว่าการวางแผน การจัดองค์การ และการควบคุม นั้นมีชีวิตเป็นสากลสามารถใช้งานได้กับองค์การ ทุกชนิด และได้ตีพิมพ์ในหนังสือชื่อ “The fundamentals of top management” อีกทั้งยังเน้นถึงการกระบวนการจัดการว่าเป็นหน้าที่อันสำคัญของความเป็นผู้นำ โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างองค์การ กับสหภาพ (กิตติพงษ์ ภิญ โยตระกูล และคนอื่น ๆ , 2543)

การบริหารการศึกษา

การบริหารการศึกษาเป็นภาระหน้าที่ และเป็นพันธกิจที่มีความสำคัญยิ่งที่ผู้บริหาร และทุกฝ่าย ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาต้องให้ความสนใจและให้ความใส่ใจในการร่วมมือกันในการ

พัฒนาคุณภาพของบุคคลที่เป็นผลผลิตคือนิสิต นักศึกษาที่มีคุณภาพสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข มีผู้ให้ความหมายของการบริหารการศึกษาไว้ เช่น

ลือชา สารคง (2547 : 12) ได้ให้ความหมายของการบริหารการศึกษาหมายถึง ความพยายามของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ร่วมกันจัดกิจกรรมทางการศึกษาโดยใช้กระบวนการทางการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้อย่างชัดเจน เหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาหรือหน่วยงานแต่ละแห่ง และจะต้องร่วมมือกันบริหารจัดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ผู้รับบริการมีความพึงพอใจ และการบริหารการศึกษายุคใหม่ จะต้องปรับเปลี่ยนการบริหารการศึกษาให้เป็นไปตามกฎหมายต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องและใช้แนวการบริหารการศึกษาที่เน้นการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมตามรูปแบบการบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานเพื่อให้การบริหารการศึกษามีคุณภาพ สามารถแก้ไขปัญหาการศึกษาของชาติที่มีมาแต่อดีตได้ ถ้าสถานศึกษาสามารถปรับเปลี่ยนการบริหารการศึกษา ให้มีรูปแบบและมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของทุกคนทุกฝ่ายแล้วแสดงว่าการบริหารการศึกษาได้ประสบความสำเร็จแล้ว

เสรี บุญทอย (2542 : 10) ได้สรุปการบริหารการศึกษาไว้ว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง การที่คณะบุคคลร่วมมือกันดำเนินงานเกี่ยวกับการศึกษา โดยใช้ทรัพยากรทางการบริหาร คือ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ เพื่อให้ผู้เรียนหรือผู้รับการศึกษา มีคุณภาพเพียงพอที่จะเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม พร้อมทั้งจะช่วยเหลือการพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน

อนงค์ เพชรรักษ์ (2544 : 9) ได้สรุปการบริหารการศึกษาไว้ว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง ความพยายามที่ผู้บริหารการศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาร่วมมือกันกระทำเพื่อพัฒนาบุคคลให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในทุก ๆ ด้าน โดยมีการใช้ทรัพยากรบริหาร คือ คน เงิน วัสดุ และการจัดการให้เกิดประโยชน์สูงสุด

เนตรนพิชญ์ จำปาทองเทศ (2544 : 22-23) ได้สรุปการบริหารการศึกษาไว้ว่า การบริหารการศึกษา ในยุคปัจจุบัน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 40 จะต้องมุ่งเน้นการกระจายอำนาจการบริหารงานวิชาการ งบประมาณ บุคลากรและการบริหารทั่วไปไปยัง เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาให้มากที่สุด โดยให้สถานศึกษาบริหารโดยคณะกรรมการสถานศึกษาดังนั้นวัฒนธรรมการบริหารต้องเปลี่ยนแปลงจากการที่คนคนเดียวมีอำนาจเบ็ดเสร็จ เปลี่ยนมาบริหารโดยคณะกรรมการเพื่อให้การบริหารนั้นเป็นของทุกคน โดยทุกคนและเพื่อทุกคน ด้วยเหตุนี้แนวคิดและทฤษฎีด้านการบริหารจึงเข้ามาเกี่ยวข้องเป็นสินค้าตัวใหม่ให้ผู้บริหาร ต้องพิจารณานำไปใช้ในการบริหารจัดการในโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็น TQM (Total Quality Management) ซึ่งเป็นการ

บริหารแบบมุ่งสู่คุณภาพทั้งองค์กร ทุกคนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและปรับปรุงงานหรือ การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ซึ่งมีหลักการที่สำคัญ คือ

1. หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization)
2. หลักการมีส่วนร่วม (Participation)
3. หลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้ประชาชน (Return power people)
4. หลักการบริหารตนเอง (Self-managing)
5. หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล (Check and balance)

ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องสร้างความเชื่อมั่นให้กับชุมชนในการบริหารโรงเรียน ซึ่งต้องมีคุณลักษณะพิเศษที่สำคัญอยู่ 6 ประการ ดังนี้ ความมีประสิทธิภาพเฉพาะตน (Personal effectiveness) ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น (Interpersonal relations) การมีภาวะผู้นำด้านการจัดการศึกษา (Education leadership) ความสามารถในการวางแผนและความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (Planning and accountability) การมีภาวะผู้นำ (Community leadership) การมีภาวะผู้นำชุมชน (Community leadership) การมีภาวะผู้นำด้านศาสนา วัฒนธรรม และจริยธรรม (Religious, cultural and ethical leadership) (กรมสามัญศึกษา, 2544: 37)

“ผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องปรับเปลี่ยนบทบาทโดยเน้นการเป็นผู้นำ การใช้แบบผู้นำแบบสนับสนุนการใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งต้องเป็นผู้บริหารมืออาชีพและเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์”

คุณสมบัติของผู้บริหาร ผู้นำมืออาชีพ

ประกอบด้วยสิ่งเหล่านี้คือ

1. ความมุ่งประสงค์ของสถานศึกษา (School purpose) สถานศึกษาควรประชาสัมพันธ์ชี้แจงให้บุคลากรภายในสถานศึกษา เข้าใจ เห็นคุณค่า และความสำคัญเกี่ยวกับความมุ่งประสงค์ของสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการและประเมินผลร่วมกัน รวมทั้งเป็นสิ่งช่วยจูงใจให้บุคลากรในองค์กรปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเสมือนกระจายอำนาจให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบได้อย่างเต็มที่ (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2532 : 121)

2. การมอบอำนาจ (Empowerment) ให้ครูและผู้บริหารในโรงเรียนแกนนำวิจัยในชั้นเรียน รวมทั้งสนับสนุนวิจัยและพัฒนาการศึกษา เน้นให้โรงเรียนจัดกระบวนการเรียนรู้จากชุมชนและธรรมชาติมากขึ้น โดยเฉพาะเน้นให้ชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ของเด็กและนำความรู้สู่บุคลากรในชุมชนผ่านเด็ก (ศูนย์ปฏิบัติการปฏิรูปการศึกษา, 2544 : 144)

3. การตัดสินใจ (Decision making) ในการตัดสินใจผู้บริหารควรคำนึงถึงความเป็นไปได้และผลกระทบที่เกิดขึ้นแก่สถานศึกษา พร้อมทั้งการมีข้อมูลที่เป็นองค์ประกอบในการตัดสินใจ

4. ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสถานศึกษา (Sense of community) สถานศึกษามีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือ และพัฒนาบุคลากร พร้อมทั้งกระตุ้นให้บุคลากรทุกคนเป็นเจ้าของ มีความผูกพันรู้จักรับผิดชอบ ช่วยเหลือและพัฒนาสถานศึกษาร่วมกัน

5. ความไว้วางใจ (Trust) ผู้บริหารควรให้โอกาสครูเลือกทำงานตามความต้องการและให้ความไว้วางใจว่า ครูจะสามารถตัดสินใจได้เป็นอย่างดี

6. ความมีคุณภาพ (Quality) เกี่ยวข้องกับคุณค่า และการคาดหวังให้ครูปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพและมาตรฐาน

7. การยอมรับ (Recognition) เป็นการที่สถานศึกษาเปิดโอกาสและให้การยอมรับความคิดเห็นที่ดีของครู รวมทั้งยอมรับในความสำเร็จและผลงานของครูและนักเรียน

8. ความเอื้ออาทร (Caring) ผู้บริหารเป็นบุคคลสำคัญต่อครู จะต้องใช้เวลาว่างอยู่ใกล้ชิดให้ความเอาใจใส่ดูแลความเป็นอยู่ การปฏิบัติงานของครูและความก้าวหน้าในอาชีพของครูผู้สอน

9. ความซื่อสัตย์สุจริต (Integrity) เป็นการที่สถานศึกษาเห็นคุณค่าของความซื่อสัตย์ ความมานะพยายามของครูที่ปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอและกำหนดแนวทางให้ครูทุกคนปฏิบัติตามโดยยึดมั่นจริยธรรมเป็นหลัก

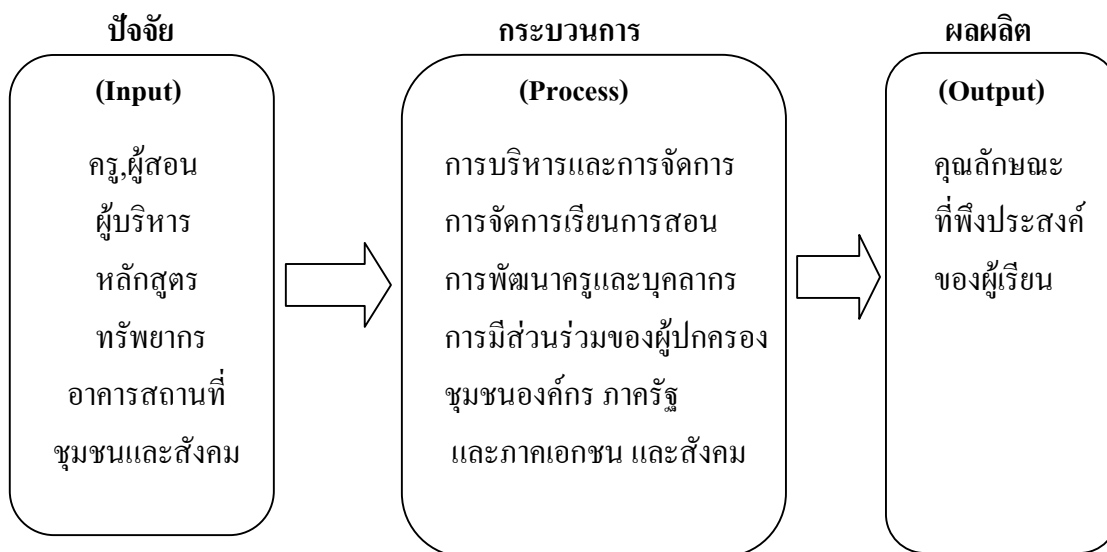
10. ความหลากหลายของบุคลากร (Diversity) เป็นการที่สถานศึกษาให้ความสำคัญในความแตกต่างเกี่ยวกับปรัชญา ความเชื่อ บุคลิกภาพ วิธีการสอนที่แตกต่างของครูแต่ละคน และการรู้จักยืดหยุ่นในการจัดการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียน ดังนั้น การจัดให้ครูได้ทำงานร่วมกัน ได้มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน จะก่อให้เกิดความผูกพัน ความรัก มีความเอื้ออาทรต่อกัน ซึ่งจะช่วยเหลือหลอมให้ความแตกต่าง ระหว่างบุคคล กลายเป็นความรู้สึก ความคิด ทศนคติและค่านิยมของกลุ่มขึ้นมาได้

ตามที่ได้มีนักวิชาการ และนักการศึกษาได้ให้ความหมายของการบริหารการศึกษาไว้สามารถสรุปได้ว่า ในการบริหารการศึกษานั้นมีความจำเป็นที่ผู้บริหารการศึกษาต้องเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ในด้านกฎหมายทางการศึกษา มีความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ได้แก่ คน เงิน วัสดุ และมีความเข้าใจในกระบวนการของการบริหารการศึกษา สามารถประยุกต์ใช้หลักการบริหารให้เหมาะสมกับสถานการณ์ได้ เข้าใจหลักของการบริหารอย่างมีคุณภาพ เข้าใจหลักของการมีส่วนร่วม และหลักการต่าง ๆ ซึ่งต้องมีการบูรณาการและนำมาใช้อย่างเหมาะสม โดยมีเป้าหมายอยู่ที่ความสำเร็จของตัวผู้รับบริการคือ นักเรียน นักศึกษา

กระบวนการบริหารการศึกษา

กระบวนการบริหาร ถือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะนำพองค์กรสู่ความสำเร็จที่ผู้บริหารทุกคน และทุกระดับต้องมี ซึ่งจะส่งผลให้การบริหารการศึกษาเกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล กระบวนการบริหารที่ดีนั้นต้องอาศัยกระบวนการบริหารที่มีระบบ มีขั้นตอน มีการวางแผนและลำดับขั้นในการปฏิบัติงานอย่างถูกต้องชัดเจน ตรงตามบริบทและสถานการณ์ขององค์กรซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยความร่วมมือโดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและมีความต่อเนื่องในการปฏิบัติงานที่มีความยั่งยืน ในที่นี้ผู้วิจัยได้ศึกษาและขอนำเสนอแนวคิดของนักการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อกระบวนการบริหาร

กระบวนการบริหาร คือ ระบบของกิจกรรมที่ใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ในการปรับเปลี่ยนปัจจัยนำเข้า (Input) เป็นผลลัพธ์ที่ได้ (Output) กระบวนการบริหารนั้นมีการดำเนินงานที่เป็นแบบแผนประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยอาศัยทรัพยากรเพื่อเปลี่ยนแปลงปัจจัยนำเข้าเป็นผลลัพธ์ที่ได้ ในกระบวนการบริหารจะเกิดประสิทธิภาพได้นั้น จะต้องมีการเชื่อมโยงต่อกันซึ่งถือเป็นขั้นตอนที่จะนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย มีหน่วยงานทางการศึกษา และนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายถึงกระบวนการบริหารไว้ อาทิ หน่วยศึกษานิเทศก์, กรมสามัญศึกษา (2543 : 50-57) ได้ให้ความหมายของกระบวนการบริหารว่า กระบวนการคืองานหรือกิจกรรม ทุกประเภทที่ทำกันอย่างต่อเนื่องเพื่อให้การบริหารหรือการผลิตเป็นการนำปัจจัยต่าง ๆ มาเป็นกลไกในการแปรสภาพเป็นผลผลิตหรือผลการดำเนินงาน โดยการทำงานเป็นลำดับขั้นต่อเนื่องของแต่ละคนตั้งแต่เริ่มต้นจนจบ ให้ได้ตามมาตรฐานที่กำหนด ในการจัดการศึกษา กระบวนการหมายถึงการจัดการสิ่งที่เป็นปัจจัย (Input) และกระบวนการ (Process) ในการเรียน การสอนให้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (Output) ดังภาพ 1

ภาพ 1 รายละเอียดของกระบวนการบริหารการศึกษา

ที่มา : ลือชา สาระคง, 2547 : 16

กระบวนการบริหารตามหลักแนวคิดการบริหาร (กระทรวงศึกษาธิการ : 112) การบริหารแบบ TQM มุ่งเน้นในเรื่องต่อไปนี้

1. การสร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้า (Customer satisfaction) จัดเป็นแนวคิดพื้นฐานที่สุดที่มีความสำคัญที่สุด
2. การให้ความเคารพต่อทุกคน โดยมีความเคารพในคุณค่าของคนและเปิดโอกาสให้ทุกคนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างคุณภาพ
3. การใช้เครื่องมือในการบริหารงาน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เชื่อถือได้จึงใช้เครื่องมือทางสถิติ
4. การปรับปรุงหรือพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นคุณภาพของกระบวนการ

กระบวนการบริหาร (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 : 112) ในความหมายของรูปแบบการบริหารแบบ TQM จะเห็นว่ามี 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 เป็นองค์ประกอบที่เป็นรูปธรรม สามารถมองเห็นได้ชัดเจนและปฏิบัติได้คือ ระบบ (System) ทีมงาน (Team) และเครื่องมือ (Tools) ส่วนอีกองค์ประกอบหนึ่ง เป็นองค์ประกอบที่เป็นนามธรรมซึ่งจำเป็นต้องสร้างขึ้นมาให้ได้เพื่อ การบริหารงานอย่างมีคุณภาพ คือ ความมุ่งมั่นเอาใจจริงเอาใจในการทำงานเพื่อนำไปสู่ผลสำเร็จ (Commitment) วัฒนธรรมในการทำงานขององค์กร (Culture) และการติดต่อสื่อสาร (Communication) ตลอดทั้งกระบวนการทำงานของผู้ให้บริการและผู้รับบริการ (Customer and supplier) ต้องมีความสัมพันธ์กัน อาจกล่าวได้ว่าการบริหารงานแบบนี้กระบวนการทำงานอยู่ระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับบริการเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง

มานพ แก้วขวัญ (2541 : 8 , 35-50) ได้ให้ความหมายของกระบวนการบริหารไว้ว่า หมายถึง กระบวนการที่ต้องศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาความต้องการ การวางแผน การควบคุม กำกับ ดัด ตาม นิเทศ ซึ่งกระบวนการบริหารจะมี 2 ขั้นตอน คือ 1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาความ ต้องการ 2. การวางแผน ในมุมมองของกุลิกและเออร์วิค (Gulick, Urwick, 1936 : 13) ได้นำเสนอ แนวคิดกระบวนการบริหารไว้ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 7 ประการ ที่รู้จักกันทั่วไป คือ POSDCoRB ดังนี้

1. การวางแผน (Planning)
2. การจัดองค์การ (Organizing)
3. การจัดบุคลากร (Staffing)
4. การอำนวยการ (Directing)
5. การประสานงาน (Co – ordinating)
6. การรายงาน (Reporting)
7. การจัดงบประมาณ (Budgeting)

ตามที่ได้มีผู้ให้ความหมายของกระบวนการบริหารไว้ สามารถสรุปได้ว่า กระบวนการ บริหาร คืองานหรือกิจกรรมทุกประเภทที่ได้กระทำโดยมีวัตถุประสงค์ และมีเป้าหมายอยู่ที่ความ สำเร็จของกิจกรรมหรืองานนั้น ๆ เพื่อให้การบริหารงานหรือกิจกรรมนั้น ๆ ได้ผลิตตาม ที่ต้องการ จำเป็นที่ผู้บริหารต้องรู้จักกระบวนการบริหารที่มีขั้นตอนมีการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ ไม่ว่าจะเป็นคน เงิน วัสดุอุปกรณ์ ผ่านกระบวนการดำเนินงาน ที่ชัดเจนสามารถตรวจสอบและปรับ ปรุงแก้ไขได้ทันทีหากมีข้อผิดพลาดเกิดขึ้น ก็จะทำงานสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การบริหารกระบวนการเรียนรู้

การบริหารกระบวนการเรียนรู้ คือกระบวนการทางปัญญา ที่พัฒนาบุคคลอย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิต สามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลาทุกสถานที่ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีความสุข มุ่งประโยชน์ ของผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อให้ผู้เรียนมีลักษณะที่พึงประสงค์ คือผู้เรียน เป็นคนดี เป็นคนเก่ง และ เป็นคนมีความสุข ทุกฝ่ายต้องส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้เรียนมีโอกาสได้ คิดทำ ทบทวน พิสูจน์ผล และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง พึ่งพาตนเองได้ สร้างสรรค์ สิ่งดี ๆ ให้เกิดขึ้นเพื่อประโยชน์ต่อส่วนร่วม

มีนักวิชาการ นักการศึกษา นักคิด ได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะของผู้เรียนและกระบวนการเรียนรู้ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ประกอบด้วยสาระสำคัญ ดังนี้

ลักษณะที่สำคัญของผู้เรียน คือผู้เรียนเป็นคนดี เป็นคนเก่ง และเป็นคนมีความสุข

เป็นคนดี หมายถึง คนที่มีคุณภาพชีวิตดี ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีจิตใจดีงาม มีคุณธรรม จริยธรรม ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมอันดี สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเป็นปกติ

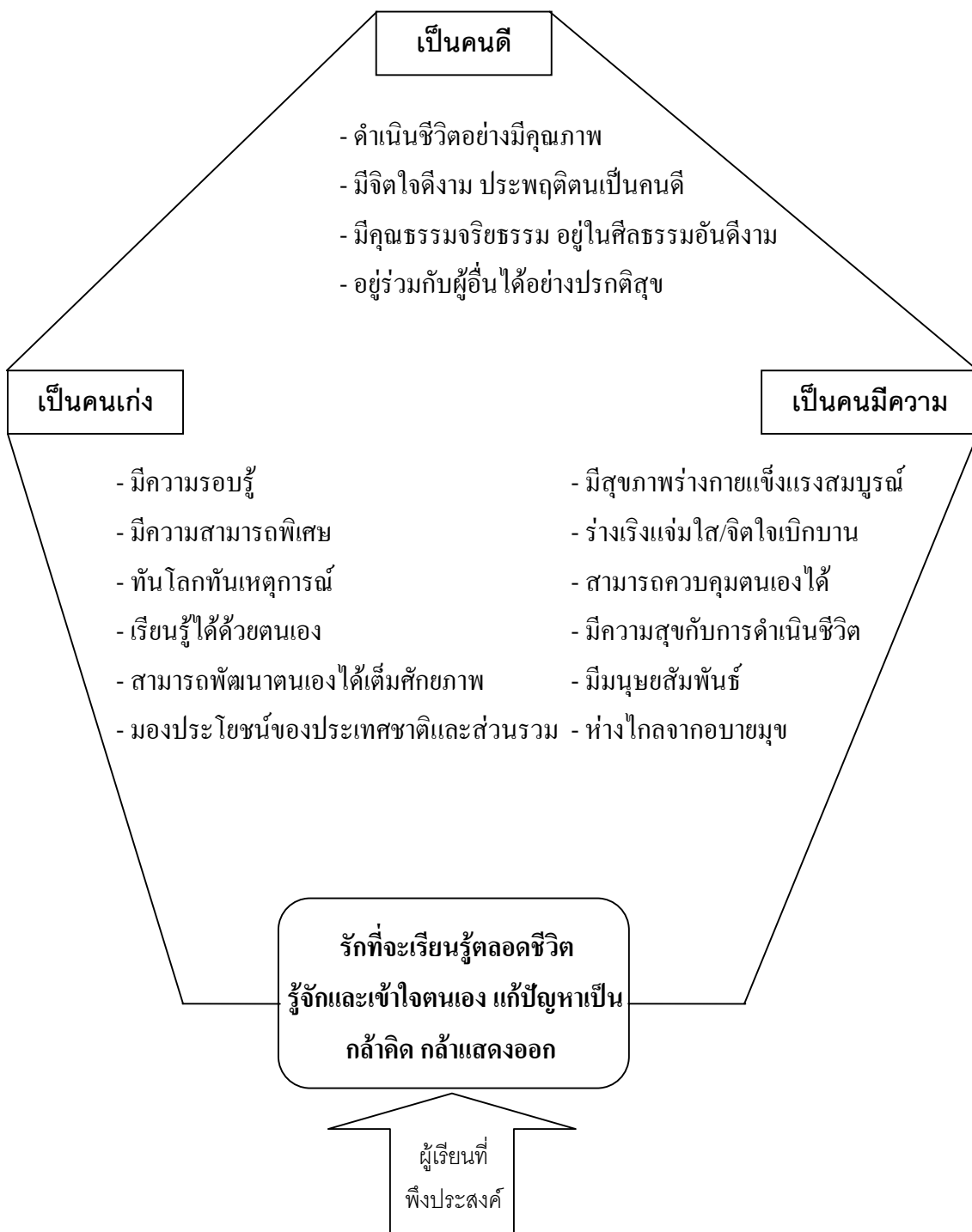
เป็นคนเก่ง หมายถึง มีทักษะมีความสามารถในการดำเนินชีวิตด้านใดด้านหนึ่ง มีความรอบรู้ หรือมีความสามารถพิเศษเฉพาะทาง เป็นคนทันโลก ทันเหตุการณ์ สามารถปรับปรุงและพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ มองประโยชน์ของประเทศชาติและส่วนรวมเป็นสำคัญ

เป็นคนมีความสุข หมายถึง มีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ มีความร่าเริงแจ่มใส มีมนุษยสัมพันธ์ สามารถดำรงชีวิตได้อย่างเป็นปกติสุขและรู้จักความพอดี

การจัดเนื้อหาสาระหลักสูตร ต้องมีความชัดเจน กล่าวคือ เป็นหลักสูตรที่มุ่งสู่การพัฒนาตัวผู้เรียนให้มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีความสมดุลในทุก ๆ ด้าน ได้แก่ด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม มีคุณธรรม จริยธรรม และมีค่านิยมที่พึงประสงค์ มีความรู้ความสามารถในด้านต่าง ๆ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเป็นปกติสุข ดำรงรักษาไว้ซึ่งความเป็นไทย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 : 138-139)

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนาผู้เรียนในลักษณะองค์รวม มีความสมดุลทั้งด้านจิตใจ ร่างกาย ปัญญา และสังคม ในทุกช่วงชั้นของการศึกษา ให้ผู้เรียนมีความสามารถในการพัฒนาตนเองตามเป้าหมาย และวิธีการที่วางไว้ ให้มีความพึงพอใจในความสุขของสถานะที่ตนเองดำรงอยู่ ในช่วงหกปีแรก เน้นการปฏิบัติ ให้ผู้เรียนพึ่งตนเองมีความรับผิดชอบ มีวินัย และการมีส่วนร่วม สำหรับในช่วงหกปีหลังจะให้ความสำคัญกับความรู้ และทักษะ

ลักษณะกระบวนการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 สามารถสรุปเป็นแผนภาพ ดังภาพ 2

ภาพ 2 ลักษณะผู้เรียนที่พึงประสงค์
ที่มา : ศิริชัย อิศสระ โชคติ, 2544 : 22

การบริหารกิจการนักเรียน

การบริหารกิจการนักเรียน เป็นกระบวนการหนึ่งในการพัฒนานักเรียนเพื่อให้นักเรียนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ มีสติปัญญา มีความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นทั้งคนดีและคนเก่งในสังคม แต่ในการที่จะทำให้นักเรียนเก่งและดีได้นั้น จะต้องใช้ความพยายามอย่างมากเนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

กรมวิชาการ, กระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 6) เป็นกิจกรรมที่จัดให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองตามศักยภาพ มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม การเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขกับกิจกรรมที่เลือกด้วยตนเองตามความถนัด และความสนใจอย่างแท้จริง การพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ให้ครบทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยอาจจัดเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสนองนโยบายในการสร้างเยาวชนของชาติให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีคุณภาพเพื่อพัฒนาองค์รวมของความเป็นมนุษย์ ที่สมบูรณ์ ปลุกฝังและสร้างจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม ซึ่งสถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมาย มีรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม กิจกรรมการบริหารกิจการนักเรียน แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนเสริมสร้างทักษะชีวิต วุฒิภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้เชิงพหุปัญญา และการสร้างสัมพันธภาพที่ดี ซึ่งผู้สอนทุกคนต้องทำหน้าที่แนะแนวให้คำปรึกษาด้านชีวิต การศึกษาต่อและการพัฒนาตนเอง ผู้โลกอาชีพและการมีงานทำ และกิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจรตั้งแต่ศึกษาวิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมิน และปรับปรุงการทำงาน โดยเน้น การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์ เป็นต้น

สรุปได้ว่างานกิจการนักเรียนเป็นกิจการที่มุ่งส่งเสริมพัฒนานักเรียนทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ใฝ่รู้และเพิ่มพูนศักยภาพของนักเรียนให้เต็มความสามารถ มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์และมีความเป็นอยู่ที่ดีทั้งในโรงเรียนและชุมชนเป็นการเสริมสร้างพฤติกรรมของนักเรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนมีความคิดสร้างสรรค์ กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออกอย่างมีเหตุผล สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

กระบวนการบริหารมาตรฐานและการประกันคุณภาพ

การประกันคุณภาพการศึกษา (Education quality assurance) ของโรงเรียนเป็นการให้หลักฐานข้อมูลแก่ประชาชนว่าบุคคลในโรงเรียนทำงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ เพื่อให้ผู้ปกครองนักเรียน และสาธารณชน มั่นใจในคุณภาพของนักเรียน (อุทุมพร จามรมาน, 2544 : 1) ดังนั้น โรงเรียนต้องจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายใน และให้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณะเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา เพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก (หมวด ๖ มาตรา 47-48) ดังนั้น การประกันคุณภาพของโรงเรียนควรดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังนี้ (กรมวิชาการ, 2543 : 11 – 12)

1. การศึกษาและการเตรียมการ

1.1 ตั้งคณะทำงาน

1.2 การให้การศึกษา

1.3 การแต่งตั้งคณะกรรมการ

2. การวางแผนเพื่อการควบคุมคุณภาพการศึกษา (Quality Control; QC) เป็นกระบวนการวางแผนที่จะนำสู่คุณภาพ โดยมุ่งเน้น

2.1 การจัดทำข้อมูลพื้นฐาน

2.2 การจัดทำมาตรฐานคุณภาพ โดยการกำหนดมาตรฐานทั้ง 3 ด้าน ด้านผลผลิต ด้านกระบวนการ และด้านปัจจัยและการวิเคราะห์มาตรฐานสู่การปฏิบัติ

2.3 การจัดทำแผนแม่บท ที่เรียกว่าธรรมนูญโรงเรียน (School charter) หรือแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา (School Improvement Plan: SIP) ซึ่งเป็นแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาโรงเรียนที่เอื้อต่อการประเมินภายในและภายนอก

2.4 การจัดทำแผนปฏิบัติการ (Action plan) ที่มุ่งเน้นการนำโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐาน

2.5 การจัดทำมาตรฐานการปฏิบัติงาน

3. การนำแผนการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้ โดยมุ่งเน้น

3.1 ทบทวนแผน

3.2 พัฒนาบุคลากร

3.3 จัดตั้งอำนาจความสวดกยิดหลักการทำงานแบบมีส่วนร่วมตามวงจรการทำงาน แบบ

PDCA (Plan/Do/Check/Action)

4. การตรวจสอบคุณภาพหรือทบทวนคุณภาพภายในของโรงเรียน (Quality Auditing : QA) เป็นกระบวนการติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานของโรงเรียนโดยโรงเรียนเอง เพื่อการปรับปรุงคุณภาพการศึกษา โดยมุ่งเน้น

4.1 การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการและประเมินความก้าวหน้า

4.2 การจัดทำรายงานของโรงเรียนต่อประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (Self-Study Report : SSR)

4.3 การนิเทศเพื่อสนับสนุนช่วยเหลือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5. การพัฒนาและการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการกำหนดมาตรการปรับปรุงคุณภาพสำหรับโรงเรียนที่มีคุณภาพไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐาน

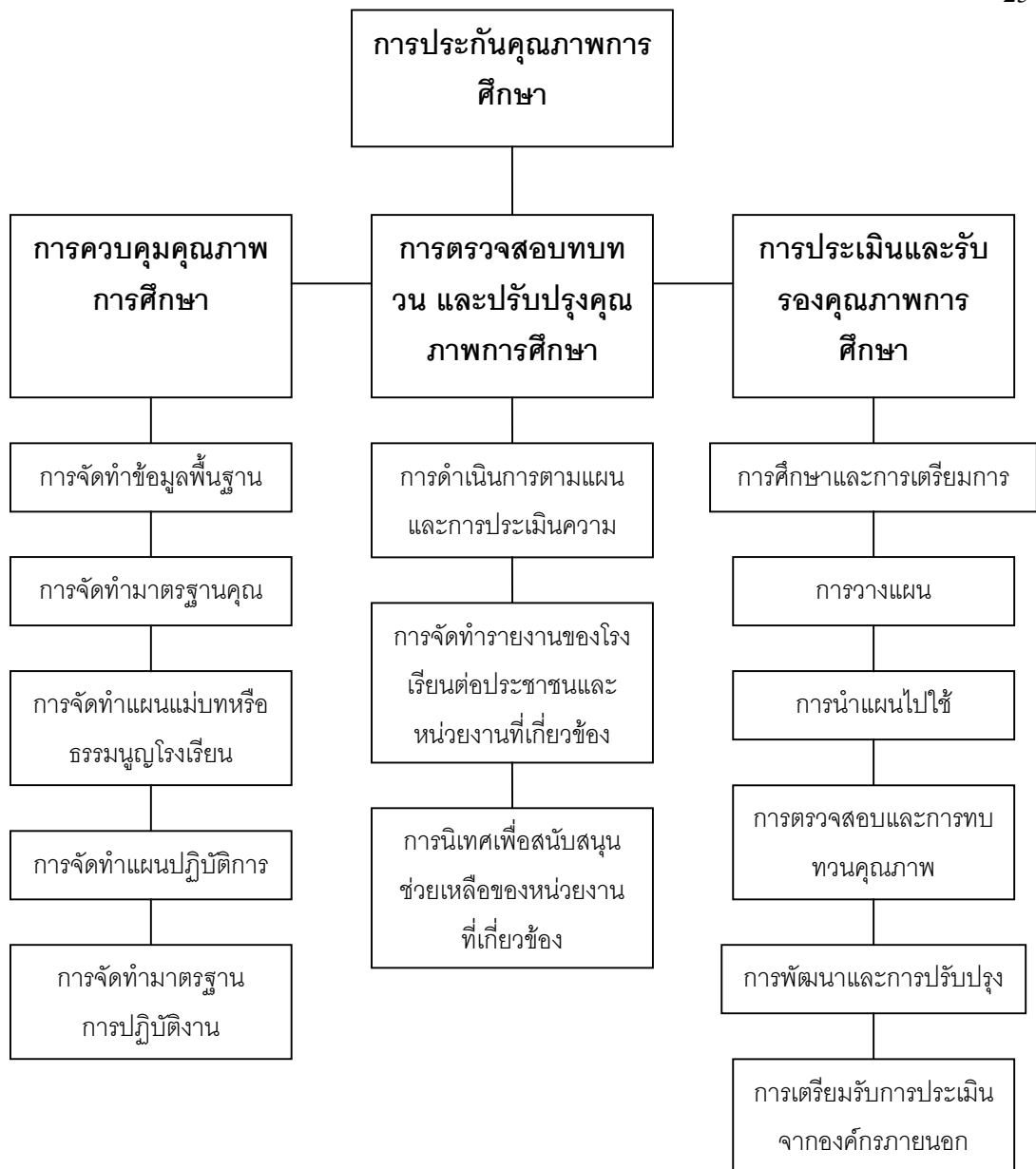
6. การเตรียมการรับการประเมินและรับรองคุณภาพการศึกษา (Quality Evaluation & Accreditation : QA) เป็นกระบวนการหรือแนวปฏิบัติในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนด โดยมุ่งเน้น

6.1 การประเมินผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในภาพรวม

6.2 การเตรียมโรงเรียนเพื่อรองรับการประเมินภายนอก (จาก สมศ.)

6.3 การตรวจ/ประเมิน โดย สมศ. หรือ คณะกรรมการ/องค์กรภายนอกที่ สมศ. รับรอง

ดังนั้น การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนจึงเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา การกระจายอำนาจทางการศึกษา การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน การมีส่วนร่วมคิดร่วมทำ และการแสดงความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาที่ครบวงจร ดังภาพ 3

ภาพ 3 กระบวนการบริหารมาตรฐานและการประกันคุณภาพ
 ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543 :13

กระบวนการบริหารมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษานั้น แบ่งออกได้เป็น 2 ระบบ ได้แก่

1. การประกันคุณภาพภายใน
2. การประกันคุณภาพภายนอก

สำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542 : 24-26) ได้กล่าวถึงมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษาดังนี้

มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก

ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

มาตรา 49 ให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์การมหาชนทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมายและหลักการ และแนวทางการจัดการศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

ให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปีนับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้าย และเสนอผลประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

มาตรา 50 ให้สถานศึกษาให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวกับสถานศึกษา ตลอดจนให้บุคลากร คณะกรรมการของสถานศึกษา รวมทั้งผู้ปกครองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่พิจารณาเห็นว่าเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการกิจของสถานศึกษา ตามคำร้องขอของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา หรือบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรองที่ทำการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษานั้น

มาตรา 51 ในกรณีที่ผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษาได้ไม่ได้มาตรฐานที่กำหนด ให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาจัดทำข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขต่อหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้สถานศึกษาปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด หากมิได้ดำเนินการดังกล่าวให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษารายงานต่อคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือคณะกรรมการอุดมศึกษาเพื่อดำเนินการให้มีการปรับปรุงแก้ไข

นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการด้านการบริหารจัดการ

เพื่อให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545 นโยบายรัฐบาล นโยบายกระทรวงศึกษาธิการ และความต้องการ ของประชาชน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติการรับนักเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2547 ไว้ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2547)

1. ส่งเสริมให้เด็กทุกคนได้เข้าเรียนในโรงเรียนที่มีคุณภาพ ด้วยกระบวนการรับนักเรียนที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ เป็นธรรม และเสมอภาค
2. สนับสนุนให้เด็กที่อยู่ในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับได้เข้ารับการศึกษภาคบังคับครบทุกคน
3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กพิการและผู้ด้อยโอกาสได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ
4. ส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษด้านต่าง ๆ ให้เข้าเรียนในโรงเรียนที่มีความพร้อมต่อการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ
5. ส่งเสริมให้เด็กได้รับการศึกษาตามความถนัด ความสนใจ และเต็มตามศักยภาพ
6. ส่งเสริมให้เด็กได้เรียนในโรงเรียนใกล้บ้าน
7. มอบหมายให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประสานการรับนักเรียนระหว่างหน่วยงาน ที่มีบทบาทในการจัดการศึกษาระดับต่าง ๆ ทุกสังกัด และสนับสนุนให้สถานศึกษาเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้ ในการกำหนดแผนการรับนักเรียนของรัฐให้คำนึงถึงผลกระทบต่อสถานศึกษาเอกชนหรือสถานศึกษาของหน่วยงานอื่นด้วย
8. ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำหนดแนวปฏิบัติการรับนักเรียนภายในจังหวัดร่วมกัน และดูแลการรับนักเรียนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย รวมทั้งกำหนดแนวทางรณรงค์ให้เด็กที่อยู่ในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับได้เข้าเรียนการศึกษาภาคบังคับครบทุกคน
9. ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแจ้งเด็ก เยาวชน และผู้ปกครองที่นักเรียนจะเข้าเรียนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นทราบเกี่ยวกับสถานที่เรียนล่วงหน้า
10. ติดตามและดูแลให้จำนวนนักเรียนต่อห้องมีความเหมาะสม ไม่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ

11. ส่งเสริมให้มีการประชาสัมพันธ์การรับนักเรียนอย่างหลากหลาย และเชิญชวนเด็ก ผู้ปกครอง สื่อมวลชน และผู้เกี่ยวข้อง เยี่ยมชมโรงเรียนก่อนการรับนักเรียน เพื่อประชาสัมพันธ์จุดเด่นของแต่ละโรงเรียน

บรรทัดฐานเกี่ยวกับการศึกษาเอกชน

สำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2532 : 22-24) ได้กล่าวถึงการบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชน ดังนี้

มาตรา 43 ความว่า การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชนให้มีความเป็นอิสระ โดยมีการกำกับ ติดตาม การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาจากรัฐ และต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเช่นเดียวกับสถานศึกษาของรัฐ

มาตรา 44 ให้สถานศึกษาเอกชนตามมาตรา 18 (2) เป็นนิติบุคคลและมีคณะกรรมการบริหารประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ผู้รับใบอนุญาต ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนครู ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิ

จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่งให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 45 ให้สถานศึกษาเอกชนจัดการศึกษาได้ทุกระดับและทุกประเภทการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด โดยรัฐต้องกำหนดนโยบายและมาตรการที่ชัดเจนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเอกชนในด้านการศึกษา

การกำหนดนโยบายและแผนการจัดการศึกษาของรัฐ ของเขตพื้นที่การศึกษา หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้คำนึงถึงผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของเอกชน โดยให้รัฐมนตรีหรือคณะกรรมการการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษาหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับฟังความคิดเห็นของเอกชนและประชาชนประกอบการพิจารณาด้วย

ให้สถานศึกษาของเอกชนที่จัดการศึกษาระดับปริญญาดำเนินการได้โดยอิสระ สามารถพัฒนาระบบการบริหารและการจัดการที่เป็นของตนเอง มีความคล่องตัว มีเสรีภาพทางวิชาการ และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสภาสถานศึกษา ตามกฎหมายว่าด้วยสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

มาตรา 46 รัฐต้องให้การสนับสนุนด้านเงินอุดหนุน การลดหย่อนหรือการยกเว้นภาษี และสิทธิประโยชน์อื่นที่เป็นประโยชน์ในทางการศึกษาแก่สถานศึกษาเอกชนตามความเหมาะสม รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนด้านวิชาการให้สถานศึกษาเอกชนมีมาตรฐานและสามารถที่จะพึ่งตนเองได้

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเอกชน

กฎกระทรวง ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2529 ตามความในพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 6 และมาตรา 18 วรคสองแห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการออกกฎกระทรวงไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ผู้ใดประสงค์จะขอรับใบอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียน ให้ยื่นคำขอตามแบบ สข. 1 ทำยกฎกระทรวงนี้ สำหรับในเขตกรุงเทพมหานครให้ยื่นต่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน สำหรับจังหวัดอื่นให้ยื่นต่อสำนักงานศึกษาธิการอำเภอท้องถื่นที่ที่โรงเรียนตั้งอยู่

ข้อ 2 ในกรณีผู้ขอรับใบอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนเป็นบุคคลธรรมดา ให้ยื่นคำขอพร้อมด้วยหลักฐาน ดังต่อไปนี้

- (1) โครงการจัดตั้งโรงเรียนตามข้อ 4
- (2) แบบรายการประวัติย่อของผู้ขอรับใบอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนทำยแบบ สข. 1
- (3) เอกสารแสดงการเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในที่ดินหรือสัญญาเช่าที่ดินที่ใช้เป็นที่จัดตั้งโรงเรียนซึ่งได้รับรองสำเนาถูกต้อง
- (4) สำเนาหรือภาพถ่ายทะเบียนบ้าน
- (5) หลักฐานแสดงความรู้ตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนดตามมาตรา 19
- (6) หลักฐานที่แสดงว่ามีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- (7) รูปถ่ายครึ่งตัว หน้าตรง ไม่สวมหมวก ขนาด 5 x 6 เซนติเมตร ซึ่งถ่ายมาแล้วไม่เกินหกเดือน จำนวนสามรูป
- (8) ภาพถ่ายบัตรประจำตัวประชาชนหรือบัตรอื่นที่ใช้แทนบัตรประจำตัวประชาชน

ข้อ 3 ในกรณีผู้ขอรับใบอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนเป็นนิติบุคคลให้ยื่นคำขอพร้อมด้วยหลักฐานดังต่อไปนี้

(1) สำเนาหรือภาพถ่ายใบสำคัญแสดงการจดทะเบียนนิติบุคคล และหนังสือรับรองจากนายทะเบียนของนิติบุคคลนั้น ๆ รับรองว่านิติบุคคลนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาเว้นแต่นิติบุคคลที่ขอจัดตั้งเป็นองค์การของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจซึ่งขอจัดตั้งโรงเรียนเพื่อวัตถุประสงค์ขององค์การหรือรัฐวิสาหกิจ และให้ระบุชื่อผู้มีอำนาจทำการแทนนิติบุคคลรวมทั้งรับรองในกรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้ด้วย

(ก) บริษัทจำกัด ให้รับรองว่ามีผู้ถือหุ้นที่มีสัญชาติไทย และจำนวนหุ้นของผู้ถือหุ้นที่มีสัญชาติไทยไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนผู้ถือหุ้นและจำนวนหุ้นทั้งหมด

(จ) ห้างหุ้นส่วน ให้รับรองว่ามีผู้เป็นหุ้นส่วนที่มีสัญชาติไทย และจำนวนทุนของผู้เป็นหุ้นส่วนที่มีสัญชาติไทยไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนผู้เป็นหุ้นส่วนและจำนวนทุนทั้งหมด

(ค) มุขนิธิให้รับรองว่ามีกรรมการมุขนิธิที่มีสัญชาติไทยไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการบริหารทั้งหมด

(ง) สมาคมหรือสหกรณ์ ให้รับรองว่ามีกรรมการสมาคมหรือสหกรณ์ ที่มีสัญชาติไทยไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการสมาคมหรือสหกรณ์ทั้งหมด และจำนวนสมาชิกของสมาคมหรือสหกรณ์ที่มีสัญชาติไทยไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด

สำหรับการรับรองระหว่างจำนวนสมาชิกของสมาคมหรือสหกรณ์ที่มีสัญชาติไทยไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด (ง) นั้นกรรมการผู้มีอำนาจทำการแทนนิติบุคคลจะรับรองแทนนายทะเบียนก็ได้

(2) เอกสารประกอบตามข้อ 2 (1) และ (3)

(3) เอกสารประกอบตามข้อ 2 (2) (4) (6) (7) และ (8) สำหรับผู้ยื่นคำขอรับใบอนุญาตซึ่งเป็นผู้จัดการของนิติบุคคลหรือผู้มีอำนาจทำการแทนนิติบุคคล แล้วแต่กรณี

ข้อ 4 โครงการจัดตั้งโรงเรียนที่ต้องยื่นพร้อมคำขอรับใบอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนอย่างน้อยต้องมีรายการ ดังต่อไปนี้

(1) ชื่อโรงเรียนเป็นภาษาไทย

(2) ประเภทและระดับของโรงเรียน

(3) วัตถุประสงค์

(4) แผนผังแสดงสถานที่และบริเวณที่ตั้งโรงเรียนและอาคารต่าง ๆ รายละเอียดเกี่ยวกับการใช้สอยอาคารและห้องต่าง ๆ ทุกห้อง ในกรณียังไม่มีอาคารหรือจะจัดสร้างอาคารเพิ่มเติมให้ระบุระยะเวลาที่จะดำเนินการจนแล้วเสร็จ รวมทั้งแบบแปลนการก่อสร้างอาคารด้วย

(5) จำนวนเงินทุนประเดิม และทรัพย์สินที่ใช้ในการจัดตั้งโรงเรียน การได้มาซึ่งเงินทุนและทรัพย์สิน พร้อมด้วยแนวดำเนินการ

(6) การจัดหาเครื่องอุปกรณ์การเรียน การสอน และวัสดุครุภัณฑ์ที่ต้องใช้ในกิจการโรงเรียน พร้อมด้วยขั้นตอนและระยะเวลาในการดำเนินการ

(7) หลักสูตรและแผนการเรียน

(8) ระเบียบการของโรงเรียนเกี่ยวกับจำนวนนักเรียนที่จะรับเข้าเรียน วิธีการรับนักเรียน อัตราและวิธีเก็บค่าธรรมเนียมการเรียนและค่าธรรมเนียมอื่น

(9) การจัดสวัสดิการแก่บุคลากรในโรงเรียน

(10) การขอความช่วยเหลือทางวิชาการ หรือการเงินจากสถาบันในประเทศหรือต่างประเทศ

(11) วันที่โรงเรียนจะเริ่มเปิดทำการรับนักเรียนและทำการสอนในกรณีที่เป็นโรงเรียนตามมาตรา 15 (2) ไม่ต้องรายการตาม (5) (9) และ (10)

ข้อ 5 สถานที่และบริเวณที่ตั้งโรงเรียนต้องมีลักษณะกว้างขวางพอแก่กิจการของโรงเรียนไม่ขัดต่อสุขลักษณะหรืออนามัยของนักเรียน ไม่ใช่เป็นสถานที่ประกอบกิจการอื่นหรือเป็นที่อยู่อาศัยของบุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับกิจการของโรงเรียน การคมนาคมสะดวก ตั้งอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ไม่อยู่ใกล้โรงงานอุตสาหกรรมที่อาจเกิดภัยอันตรายใด ๆ หรืออยู่ใกล้สถานที่อื่นที่ไม่เหมาะสมแก่กิจการของโรงเรียน

ข้อ 6 เว้นแต่โรงเรียนตามมาตรา 15 (2) ที่ดินที่ใช้จัดตั้งโรงเรียนต้องเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้รับใบอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียน หรือเป็นที่เช่าที่มีลักษณะ ดังนี้

(1) เป็นที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ที่ราชพัสดุ ที่ศาสนสมบัติกลาง ที่ธรณีสงฆ์ หรือที่ขององค์การของรัฐวิสาหกิจ

(2) เป็นที่ดินของเอกชน แต่ต้องมีสัญญาเช่าซึ่งมีระยะเวลาเช่าเหลืออยู่นับแต่วันยื่นคำขอไม่น้อยกว่าสิบปีและได้จดทะเบียนการเช่าต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ สำหรับโรงเรียนตามมาตรา 15 (1) ประเภทสามัญศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ต้องมีสัญญาเช่าซึ่งมีระยะเวลาเช่าเหลืออยู่นับแต่วันยื่นคำขอไม่น้อยกว่าสามปี

ข้อ 7 เว้นแต่โรงเรียนตามมาตรา 15 (2) บริเวณโรงเรียนจะต้องเหลือที่ดินว่างเพื่อใช้เป็นที่พักผ่อนและสนามไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของบริเวณโรงเรียนทั้งหมด สำหรับโรงเรียนตามมาตรา 15 (1) ประเภทอาชีวศึกษา ให้เหลือที่ว่างเพื่อใช้เป็นที่พักผ่อนและสนามไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของบริเวณโรงเรียนทั้งหมด

ข้อ 8 การใช้อาคารที่มีอยู่แล้วมาเป็นอาคารเรียนจะต้องเป็นอาคารที่มั่นคงและแข็งแรงเหมาะที่จะใช้เป็นอาคารเรียนด้วย

ข้อ 9 การใช้อาคารเรียนสูงเกินสองชั้นให้มีหลักเกณฑ์ดังนี้

(1) ชั้นเรียนระดับก่อนประถมศึกษาให้ใช้ไม่เกินชั้นที่สอง

(2) ชั้นเรียนระดับประถมศึกษาให้ใช้ไม่เกินชั้นที่สี่

(3) ชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษาหรือสูงกว่าระดับมัธยมศึกษา ให้ใช้เกินชั้นที่สี่ได้เมื่อปรากฏว่าอาคารนั้นมีมาตรฐานและความปลอดภัยเพียงพอที่จะใช้เป็นอาคารเรียนได้

ในกรณีจะใช้อาคารตั้งแต่ชั้นที่ห้าขึ้นไปเป็นห้องเรียน ต้องจัดให้มีลิฟต์รวมอยู่ในตัวอาคารด้วย

ข้อ 10 ในบริเวณโรงเรียนต้องจัดให้มีน้ำดื่ม น้ำใช้ ที่รับประทานอาหาร ส้วมและที่ปัสสาวะให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียน

ในกรณีจะใช้อาคารตั้งแต่ชั้นที่สามขึ้นไปเป็นห้องเรียน ต้องจัดให้มีลิ้มและที่ปัสสาวะในตัวอาคารชั้นนั้น ๆ ให้เพียงพอแก่จำนวนความจุของนักเรียนตามจำนวนห้องเรียน โดยคำนึงถึงความสะดวกของนักเรียนที่จะใช้สอย

ข้อ 11 โรงเรียนที่ขอใบอนุญาตให้จัดตั้งต้องมีมาตรฐานตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนดตามมาตรา 17

ข้อ 12 ให้ผู้อนุญาตพิจารณาอนุญาตให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันรับคำขอและให้แจ้งผลการพิจารณาว่าอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ยื่นคำขอทราบโดยไม่ชักช้า เว้นแต่กรณีจำเป็นที่ไม่อาจพิจารณาให้เสร็จสิ้นภายในกำหนดเวลาได้ ให้ขยายเวลาออกไปได้ไม่เกินสองครั้ง ครั้งละไม่เกินสามสิบวัน โดยให้แจ้งการขยายเวลาดังกล่าวให้ผู้ยื่นคำขอทราบทุกครั้ง

ใบอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนให้ใช้แบบสร.2 ท้ายกฎกระทรวงนี้

ข้อ 13 ในกรณีที่ใบอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนสูญหาย ถูกทำลายหรือลบล้างในสาระสำคัญ ให้ผู้รับใบอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนหรือผู้เกี่ยวข้องกับโรงเรียนนั้นยื่นคำขอรับใบแทนใบอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนตามแบบ สข. 3 ท้ายกฎกระทรวงนี้

ใบแทนใบอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียน ให้ใช้แบบใบอนุญาตให้จัดตั้งโรงเรียนและมีข้อความว่า “ใบแทน” ด้วยหมึกสีแดงไว้ที่ด้านหน้าตรงมุมบนด้านขวา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2532 : 123-126)

กฎระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเอกชน

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดไว้ว่า การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชน มาตรา 43 กล่าวไว้ว่า การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชนให้มีความเป็นอิสระ โดยมีการกำกับ ติดตาม การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาจากรัฐ และต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเช่นเดียวกับสถานศึกษาของรัฐ มาตรา 44 กล่าวไว้ว่า ให้สถานศึกษาเอกชนตามมาตรา 18(2) เป็นนิติบุคคลและมีคณะกรรมการบริหาร ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ผู้รับใบอนุญาต ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนครู ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง มาตรา 45 กล่าวไว้ว่า ให้สถานศึกษาเอกชนจัดการศึกษาได้ทุกระดับและทุกประเภทการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด โดยรัฐต้องกำหนดนโยบายและมาตรการที่ชัดเจนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเอกชนในด้านการศึกษา มีการกำหนดนโยบายและแผนการจัดการศึกษา

ของรัฐ ของเขตพื้นที่การศึกษา หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้คำนึงถึงผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของเอกชน โดยให้รัฐมนตรีหรือคณะกรรมการการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษาหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับฟังความคิดเห็นของเอกชนและประชาชนประกอบการพิจารณาด้วย ให้สถานศึกษาของเอกชนที่จัดการศึกษาระดับปริญญาดำเนินการได้โดยอิสระ สามารถพัฒนาระบบบริหารและการจัดการที่เป็นของตนเอง มีความคล่องตัว มีเสรีภาพทางวิชาการ และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสภาสถานศึกษา ตามกฎหมายว่าด้วยสถาบันอุดมศึกษาเอกชน และในมาตรา 46 กล่าวไว้ว่า รัฐต้องให้การสนับสนุนด้านเงินอุดหนุน การลดหย่อนหรือการยกเว้นภาษี และสิทธิและประโยชน์อื่นที่เป็นประโยชน์ในทางการศึกษาแก่สถานศึกษาเอกชนตามความเหมาะสมรวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนด้านวิชาการให้สถานศึกษาเอกชนมีมาตรฐานและสามารถพึ่งตนเองได้ ในมาตรา 53 กล่าวไว้ว่า ให้มีองค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา มีฐานะเป็นองค์กรอิสระภายใต้การบริหารของ สภาวิชาชีพ ในกำกับของกระทรวง มีอำนาจหน้าที่กำหนดมาตรฐานวิชาชีพ ออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพกำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพรวมทั้งการพัฒนาวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษา ให้ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอื่น ทั้งของรัฐและเอกชนต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพตามที่กฎหมายกำหนด

ภาระหน้าที่ของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัด

ในส่วนของการจัดการศึกษาของโรงเรียนการกุศลของวัด ในการจัดการศึกษาสงเคราะห์ ได้แก่ การจัดการศึกษาของวัดมีอยู่ 2 รูปแบบ คือ การจัดการศึกษาสำหรับพระสงฆ์ สามเณร ที่เรียกการศาสนศึกษาหรือการศึกษาพระปริยัติธรรม และการจัดการศึกษาสงเคราะห์แก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป ทั้งนี้อาจจัดในวัด โรงเรียนสังกัดวัด หรือพระสงฆ์ บุคลากรไปสอนยังสถานศึกษา สำนักเรียน หรือหน่วยงานอื่น ๆ โดยดำเนินการจัดการศึกษาตามความหมายของการจัดการศึกษา ซึ่งระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 5 ว่า “การศึกษา หมายความว่ากระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม...” และในความมุ่งหมาย และหลักการตามมาตรา 6 ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข”

สำหรับรูปแบบในการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดไว้ 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย กล่าว

คือ การศึกษาในระบบ วัดจัดการศึกษาในระบบ 2 ระดับ คือการศึกษาปฐมวัย และการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ศูนย์การอบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา การสอนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียน บริหารงานตามหลักบูรณาการศึกษา ทั้งระบบ คือการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเยาวชนให้มีความรู้คู่คุณธรรม จริยธรรม ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์และบูรณาการสอดแทรกในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ รับนักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ด้อยโอกาส เข้าเรียนโดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน การศึกษานอกระบบ ได้แก่ การจัดการศึกษา พระปริยัติธรรม แผนกธรรมแก่พระภิกษุ และสามเณร เป็นสนามสอบธรรมสนามหลวง เป็นต้น ส่วนการศึกษาตามอัธยาศัย คือการเผยแพร่หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยจัดกิจกรรมเพื่อการเผยแพร่ ทั้งในวัดและนอกวัด คือ จัดให้มีการฟังเทศน์ฟังธรรมในวันพระและวันสำคัญ ทางพระพุทธศาสนาการอบรมธรรมะให้แก่นักเรียนในโครงการต่าง ๆ

นอกจากนี้โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดควรจัดให้มีการใช้ทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ภายในวัด เช่น นิมนต์พระภิกษุสงฆ์ไปเป็นวิทยากรในการสอนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา การให้เด็กได้ศึกษาสถาปัตยกรรม หลักธรรมคำสอน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสมเพียงพอ

หน้าที่ของวัด

สำนักนายกรัฐมนตรีย, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (58-59) กล่าวไว้ในรายงานการสังเคราะห์งานวิจัยเรื่องรูปแบบและกระบวนการจัดการศึกษาและการเผยแพร่ศาสนธรรมกรณีศึกษา 9 วัด ได้สรุปบาทบาทของวัดไว้ดังนี้

1. วัดควรมีบทบาทในการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ตามมาตรา 15 ทั้ง 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย
2. ควรให้วัดเป็นศูนย์การเรียนรู้วิชาการพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยวัดเป็นผู้จัดหลักสูตรการเรียนการสอนร่วมกับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษา
3. วัดควรร่วมกับสถานศึกษาในการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรมครบวงจรชีวิต และส่งเสริมความเข้มแข็งในชุมชนด้วย
4. วัดควรมีหน้าที่เป็นแหล่งระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาให้การสงเคราะห์นักเรียน/นักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์
5. ควรพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ทั้งในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

6. วัดควรจัดสถานที่และบรรยากาศในวัดให้มีบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ สะอาด สงบ ร่มเย็น เป็นธรรมชาติ เป็นสถานที่พักผ่อนทางใจสำหรับบุคคลทุกเพศทุกวัย ที่ต้องการแสวงหาความจริงของชีวิต ตามหลักธรรมในพุทธศาสนา

7. วัดควรให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือสังคมตามกำลังความสามารถของวัด และตามจิตศรัทธาของผู้บริจาค โดยปราศจากการเรียไ ร ทั้งนี้ควรยึดแนวทางสายกลางไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับวัดและผู้บริจาค

8. วัดควรดำเนินการกิจเพื่อการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามหลักการศึกษ ของพระพุทธศาสนา คือ หลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) วัตถุประสงค์และเป้าหมายของวัด คือ ความสะอาด สว่าง สงบ

9. วัดเป็นแหล่งการเรียนรู้ตามหลักการศึกษตลอดชีวิตสำหรับประชาชนตามศักยภาพ และพื้นฐานสภาพความเป็นมาของวัด ดังนั้นแหล่งการเรียนรู้ของวัดจะมีความหลากหลายรูปแบบและวิธีการดำเนินการ โดยวัดควรคงสาระการเรียนรู้และการถ่ายทอดหลักธรรมคำสอนที่ศาสนิกชนได้พัฒนาตนเองทางด้านจิตใจเป็นหลัก

10. วัดควรเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน โดยเฉพาะชุมชนที่ตั้งวัด ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการวัด

บรรทัดฐานเกี่ยวกับวัด

วัด เป็นสถาบันหลักสถาบันหนึ่งของชาติ ทำหน้าที่ในการสืบทอดพระพุทธศาสนา และการปลูกฝังศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันดีงามแก่พุทธศาสนิกชนและประชาชนจากชนรุ่นหนึ่งสู่ชนอีกรุ่นหนึ่ง นับเนื่องจากอดีตจนถึงปัจจุบันมาเป็นเวลาช้านาน โดยมีเจ้าอาวาสเป็นผู้มีบทบาทหลักในการบริหารจัดการให้วัดปฏิบัติภารกิจได้บรรลุเป้าหมายตามภารกิจของคณะสงฆ์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ 6 ด้าน ได้แก่ การปกครอง การเผยแผ่ การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การสาธารณสงเคราะห์ และการสาธารณูปการ (สุภาพร มากแจ้ง, 2545 : 1)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 23 กำหนดว่า การจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้ง ความรู้ คุณภาพ กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาโดยปรากฏรายละเอียดใน (3) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา นอกจากนี้ในมาตรา 18 ยังกำหนดให้สถาบันศาสนาเป็นศูนย์การเรียนโดยวัด

ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของสังคมมีหน้าที่และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามมาตรา 8 (2) และ มาตรา 58 (2)

ตามกฎหมายธรรมนูญฉบับที่ 23 (พ.ศ. 2541) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ แสดงหน้าที่ของสถาบันสงฆ์ที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่อ้างถึงข้างต้นไว้ 4 ประการ ได้แก่ การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการสาธารณสงเคราะห์ ทั้งเป็นที่ประจักษ์ชัดว่าในปัจจุบันมีวัดจำนวนมากที่ทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งด้านการศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ และการเผยแผ่ศาสนาธรรม

ประเวศ วะสี (2540) ได้เสนอแนวความคิดเรื่องบทบาทของพระสงฆ์และวัด ไว้ดังนี้

1. พระสงฆ์เป็นผู้สร้างชุมชนสงฆ์ให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ วัดอุปประสงค์ของการบวชเป็นไปเพื่อเรียนรู้ คือ การเรียนรู้พุทธธรรม การเรียนรู้สังคม ปัจจุบัน การเรียนรู้การติดต่อสื่อสาร
2. การศึกษาของสงฆ์ เป็นเรื่องที่ต้องกำหนดอยู่ในนโยบายของรัฐบาลในแผนการศึกษาของชาติ มหาวิทยาลัยสงฆ์ และมหาวิทยาลัยทางโลกควรจะร่วมกันพัฒนาหลักสูตรสำหรับ การศึกษาของพระสงฆ์
3. การทำวัดให้เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ความสำคัญของวัดคือการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ดังนั้นถ้าวัดเข้มแข็งจะทำให้โครงการสร้างชุมชนเข้มแข็งไปด้วย
4. วัดกับการจัดการศึกษา หากวัดสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาคนให้เต็มศักยภาพได้ ก็จะเป็นประโยชน์ต่อสังคมอย่างแท้จริง
5. พระสงฆ์กับการแก้ไขความขัดแย้งด้วยสันติวิธี
6. วัดกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม วัดควรเป็นต้นแบบในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชน
7. การบริหารจัดการวัด วัดเป็นทรัพยากรอันทรงคุณค่าของสังคม ดังนั้นระบบการบริหารจัดการที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สังคมตามอุดมการณ์แห่งพุทธศาสนาจึงเป็นอุดมการณ์ที่ผู้เกี่ยวข้องทั้งเจ้าอาวาส คณะสงฆ์ รัฐบาล และผู้เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือกันในการจรรโลงพระศาสนาเพื่อสังคมต่อไป

บรรทัดฐานเกี่ยวกับวัดและโรงเรียน

วัดยังคงเป็นหนึ่งในสถาบันศาสนาที่ประชาชนให้ความไว้วางใจในบทบาทด้านการจัดการศึกษาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ยิ่งในขณะนี้จะเห็นได้ว่า กฎหมายสูงสุดของชาติ ด้านการจัดการศึกษา (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542) และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ยังรองรับให้วัดเป็นเครือข่ายทางการศึกษา โดยกำหนดให้สถานศึกษาร่วมกับสถาบันศาสนา ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชนให้ชุมชนมีการศึกษา อบรม เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ วัดสามารถช่วย จัดการศึกษาได้ทั้ง 3 ระบบ ตามศักยภาพของแต่ละวัด ความเกี่ยวข้อง ระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน จึงยังคงมีส่วนช่วยกันโดยตลอด

สำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้นิยามศัพท์ของการจัดการศึกษาของวัด หมายถึงการจัดการศึกษาของวัด 2 รูปแบบ คือ การจัดการศึกษาสำหรับพระสงฆ์สามเณร ที่เรียกว่าศาสนศึกษาหรือการศึกษาพระปริยัติธรรม และการจัดการศึกษาสงเคราะห์แก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป ทั้งนี้อาจจัดในวัด โรงเรียนสังกัดวัด หรือส่งพระสงฆ์ บุคลากรไปสอนยังสถานศึกษา สำนักเรียน หรือหน่วยงานอื่น

ทฤษฎีและแนวคิดการบริหารจัดการ

แนวคิดและทฤษฎีการบริหารจัดการ ได้มีนักวิชาการนักบริหาร นักทฤษฎีได้ทำการศึกษาไว้ ผู้ที่ศึกษาที่มองการบริหารทั้งระบบ แล้วนำมาพัฒนาใช้งาน ผู้วิจัยขอนำเสนอในการวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้ Henri Fayol, Max Weber, Ralph Davis และ Henri Fayol

เฟโยล์ เชื่อว่ามีหลักการบริหารที่สามารถนำไปใช้ได้เป็นการทั่วไป ไม่ว่าจะเป็งานบริหารงานของเอกชนหรือของรัฐ และหน้าที่หลักของฝ่ายการจัดการคือ **POCCC** ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบังคับบัญชา(Commanding) การประสานงาน (Coordinating) การควบคุมงาน (Controlling) และยังได้กำหนดทั่วไปในการบริหาร (General principles of management) ไว้อีก 14 ข้อคือ 1) ควรจะมีการแบ่งงานกันทำตามความรู้ความสามารถ 2) อำนาจและความรับผิดชอบของคณงานควรจะได้สัดส่วนกัน 3) คณงานควรจะรักษาระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด 4) คณงานจะต้องมีผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว 5) หน่วยงานจะต้องกำหนดนโยบายในการปฏิบัติงานให้แน่นอน 6) คณงานควรจะเสียสละผลประโยชน์ส่วนตัวเพื่อผลประโยชน์ขององค์การ 7) การกำหนดอัตราค่าจ้างควรพิจารณาตามเนื้องาน 8) การบริหารงานที่ดีจะต้องมี

ลักษณะเป็นการรวมอำนาจ 9) จะต้องกำหนดสายงานการบังคับบัญชาไว้อย่างแน่นอน 10) ควรกำหนดระเบียบการบริหารไว้อย่างชัดเจน 11) ควรจะต้องให้ความยุติธรรมแก่คนงานโดยเสมอหน้ากัน 12) คนงานจะต้องมีความมั่นคง และได้รับหลักประกันในงานที่กำลังทำอยู่ 13) ควรมีความคิดริเริ่มและการวางแผนไว้ล่วงหน้าสำหรับการบริหาร 14) คนงานควรจะทำงานเป็นทีม และเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

Max Weber นักสังคมศาสตร์ชาวเยอรมัน ได้คิดองค์การระบบราชการ (bureaucracy) ที่มีรูปแบบเฉพาะอย่างหนึ่งของสังคมโดยมุ่งหวังให้ปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ มีระบบที่มีลักษณะ การแบ่งงาน มีตำแหน่งอำนาจบังคับบัญชา อาศัยความมีเหตุมีผล การไม่คำนึงถึงตัวบุคคล การใช้หลักความรู้ความสามารถในการเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง และการแบ่งงานกันทำอย่างเป็นทางการตามด้วยทฤษฎีหมาย ซึ่งเวเบอร์เห็นว่าถ้าองค์การใดนำหลักการนี้ไปใช้ในการบริหารจะประสบความสำเร็จแน่นอน ตามความคิดอุดมคติของ ระบบราชการ Weber ได้กำหนดไว้ดังนี้ 1) มีการแบ่งงาน และกำหนดงานที่ชัดเจน 2) กำหนดสายงานที่เป็นลำดับชั้นที่ชัดเจน 3) เลือกใช้งานคนตามความรู้ความสามารถ 4) มีกฎและระเบียบที่แน่นอน 5) ไม่เล่นพวก 6) มีทิศทางการทำงานโดยผู้บริหารที่มีความชำนาญในงานนั้นๆ มีเงินเดือนที่แน่นอนตามที่องค์กรกำหนด

Davis ผู้เสนอแนวความคิดที่พัฒนาจากแนวความคิดการจัดการของ Fayol และประสบการณ์ของเขาเองในการจัดการแบบวิทยาศาสตร์ เพื่อขยายความความคิดของ Fayol ว่า การวางแผน การจัดองค์การ และการควบคุม นั้นมีชีวิตเป็นสากลสามารถใช้งานได้กับองค์การทุกชนิด และได้ตีพิมพ์ในหนังสือชื่อ “The fundamentals of top management” อีกทั้งยังเน้นถึงการกระบวนการจัดการว่าเป็นหน้าที่อันสำคัญของความเป็นผู้นำ โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างองค์การกับสหภาพ (กิตติพงษ์ ภิญโญตระกูล และคนอื่น ๆ, 2543)

ทฤษฎีระบบ (System theory)

ทฤษฎีระบบ เป็นทฤษฎีที่มีการนำมาใช้อย่างแพร่หลายในการพัฒนาระบบงาน ในวงการการศึกษา ก็ได้นำทฤษฎีระบบมาใช้ในกระบวนการในการพัฒนาระบบการศึกษาในประเทศต่าง ๆ รวมถึงประเทศไทยเราก็มีการนำทฤษฎีระบบมาใช้ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลทฤษฎีระบบ ได้มีผู้ศึกษาไว้ดังนี้ คือ จิรพันธ์ ไตรทิพจรัส (2545 : 102) ได้สรุปไว้ว่า ทฤษฎีระบบ เป็นทฤษฎีหลักที่กระทรวงกลาโหม สหรัฐอเมริกาเริ่มนำมาใช้ตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา หลังจากนั้นประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติรวมทั้งประเทศไทยได้มีการส่งนักวิชาการทางด้านการศึกษาของไทยไปเข้ารับการศึกษาทฤษฎีเชิงระบบ เพื่อนำมาใช้ในกระบวนการพัฒนาการศึกษาใน

ระยะแรก ๆ และต่อมาองค์การยูเนสโก (UNESCO) ได้จัดอบรมทฤษฎีระบบให้กับนักวิชาการทั่วโลกอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลานานหลายสิบปี จนถึงปัจจุบันนี้ส่งผลให้มีการนำทฤษฎีระบบมาใช้ในการพัฒนาอย่างกว้างขวางในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย

ระบบ โดยความหมายทั่ว ๆ ไปนั้นจากที่ได้มีการศึกษา Webster new world dictionary ได้ให้คำจำกัดความของระบบคือชุดหรือองค์ประกอบต่าง ๆ (Set) ของสิ่งต่าง ๆ ที่สัมพันธ์หรือเกี่ยวเนื่องกันแล้วรวมตัวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (Unity) หรือเป็นสิ่งรวม ๆ (Whole) ซึ่งได้มีผู้ให้คำจำกัดความของระบบไว้หลายประการ อาทิ สมิทและโรสแลนด์ (Smith และ Rosland) ได้สรุปคำจำกัดความใน Dictionary ให้เห็นลักษณะสำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1. ระบบเป็นการรวมของสิ่งย่อย ๆ ที่มีปฏิสัมพันธ์ หรือเกี่ยวข้องซึ่งกันและกันแล้วจัดรูปขึ้นเป็นส่วนรวมอันหนึ่งอันเดียวกัน (United whole)

2. เป็นการจัดชุดของความคิด หลักการ ข้อบังคับในการที่จะจัดงานส่วนรวมให้มีระเบียบ

3. การจัดรูปของกระบวนการ

4. การจัดรูปหรือแบบแผนที่ผสมผสานกลืนกัน

ทั้งนี้ สมิท และโรสแลนด์ได้สรุปประเด็นสำคัญในความหมายของระบบว่า จะต้องมีความเกี่ยวข้องกันของส่วนประกอบย่อย (Elements) หรือ (Parts) ความสัมพันธ์หรือความเกี่ยวข้องกันระหว่างส่วนย่อย (Connection, interaction, relations) และความคิดในเรื่องสิ่งรวม ๆ (Concept of wholeness or holism) ซึ่งเขากล่าวว่า จุดสำคัญดังกล่าวจะสามารถอธิบายระบบได้ทุกรูปแบบ (Smith Rowland, 1974 : 3)

เชิร์ชแมน (Churchman, 1968) กล่าวว่าไว้ว่า เมื่อนักวิทยาศาสตร์จะคิดถึงความหมายของระบบ จะต้องพิจารณาถึงพื้นฐาน 5 ประการ คือ

1. จุดประสงค์ของระบบนั้น (System objectives)
2. สิ่งแวดล้อม (Environment) หรือข้อจำกัดต่าง ๆ ที่ล้อมรอบระบบ
3. ทรัพยากร (หรือปัจจัย หรือสิ่งนำเข้า) ของระบบ (Resources of system)
4. องค์ประกอบ หรือส่วนย่อย ๆ ของระบบ (Component of system)
5. การดำเนินการของระบบ (Management of the system)

พรีโว (Previvo, 1976 : 2) พยายามที่จะทำให้เห็นว่า ระบบคืออะไร โดยชี้ว่าในระบบหนึ่ง ๆ จะมีจุดร่วมกันในเรื่องต่อไปนี้ คือ

1. ปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม (Interaction with environment)
2. จุดมุ่งหมาย (Purpose)
3. การจัดการในตัว (ระบบ) เอง (Self regulation)

4. การปรับปรุงแก้ไข (หรือส่งผลย้อนกลับ) (Self correction)

เพื่อให้เกิดความเข้าใจความหมายของระบบให้ดี จะเห็นว่า ความหมายของระบบนั้น มีสิ่งที่เป็นส่วนพิจารณา ดังนี้

1. จะต้องประกอบด้วย

1.1 ส่วนย่อย (Parts, element, หรือ Components)

1.2 ความสัมพันธ์ (Relationship, Connection, Interaction, Interrelation)

1.3 ความเป็นส่วนรวม (Unity หรือ Whole)

2. ระบบจะต้องมีจุดมุ่งหมาย (Goals หรือ Purpose หรือ Objectives) ว่าการเป็นระบบนั้น เพื่ออะไร

3. ลักษณะของระบบ จะต้องเป็นระบบย่อย ระบบใหญ่ อยู่เสมอในโลกนี้ คือ สิ่งหนึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งของอีกสิ่งหนึ่ง เช่น ระบบร่างกายคนเป็นระบบย่อย สิ่งมีชีวิต ระบบหายใจ เป็นระบบย่อยของร่างกายคน ระบบหัวใจเป็นระบบย่อยของระบบหายใจ เป็นต้น ดังนั้น สิ่งทั้งหลายเป็นระบบ (System) และก็เป็นระบบย่อย (Sub-system) อยู่ด้วย

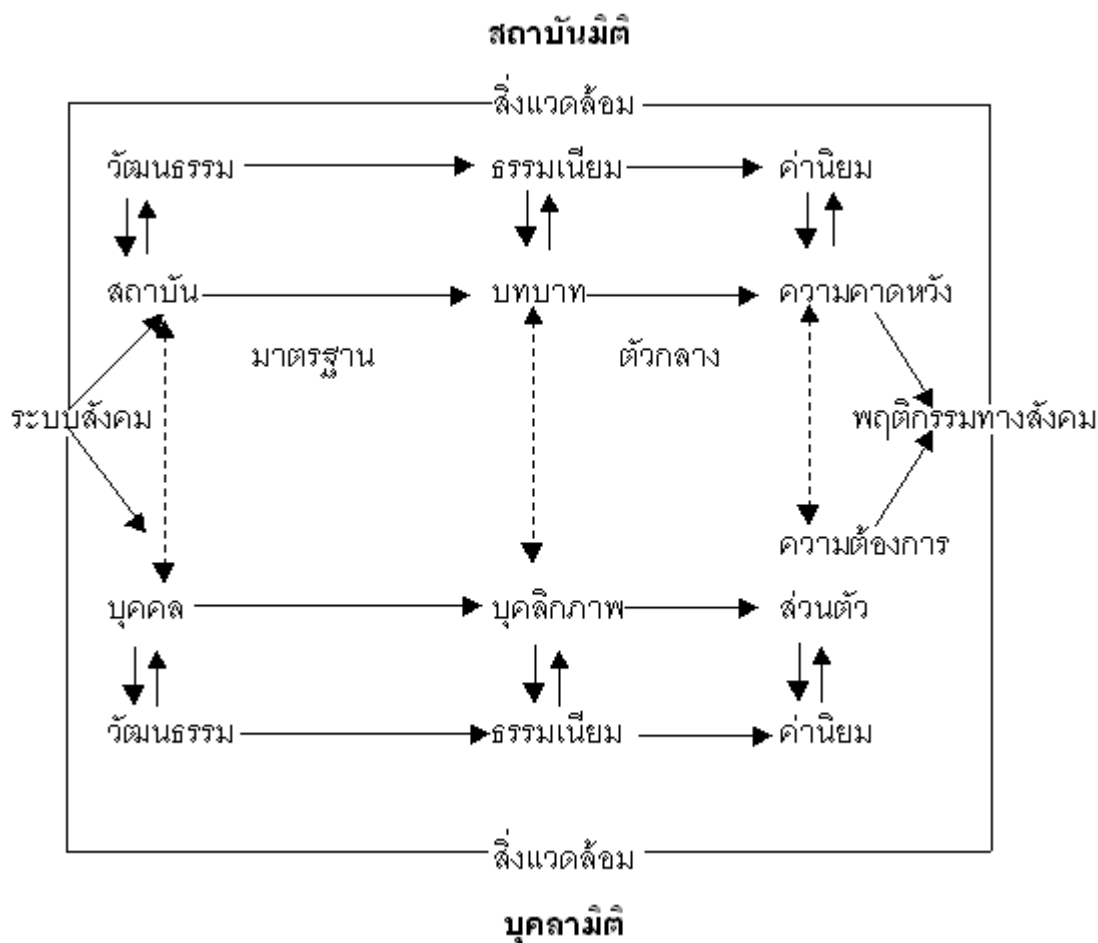
4. ในระบบจะประกอบด้วย

สิ่งที่อยู่รอบระบบ ซึ่งคือ สิ่งแวดล้อม (Environment) บางครั้งอาจเรียก Context และบางทีก็เป็นข้อจำกัด (Constraint) หรือข้อสนับสนุนของระบบนั้น

ทฤษฎีระบบสังคม (Social system theory)

ระบบของสังคม ถือเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการศึกษา ซึ่งทฤษฎีนี้ Getzels และ Guba ได้สร้างขึ้นเพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมในองค์กรต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเป็นระบบสังคม แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านสถาบันมิติ (Homothetic dimension) และด้านบุคคลมิติ (Idiographic dimension)

ดั่งภาพ 4

ภาพ 4 ระบบสังคม

ที่มา : กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 2 จังหวัดยะลา, 2545 : 3

1. ด้านสถาบันมิติ ประกอบด้วย

1.1 สถาบัน (Institution) ได้แก่ หน่วยงานหรือองค์กร ซึ่งจะเป็น กรม กอง โรงเรียน โรงพยาบาล บริษัท ร้านค้า หรือโรงงานต่าง ๆ ที่มีวัฒนธรรม (Culture) ของหน่วยงานหรือองค์กรนั้น ครอบคลุมอยู่

1.2 บทบาทตามหน้าที่ (Role) สถาบันจะกำหนดบทบาท หน้าที่ และตำแหน่ง ต่าง ๆ ให้บุคคลปฏิบัติ มีกฎและหลักการอย่างเป็นทางการ และมีธรรมเนียม (Ethics) การปฏิบัติที่มีอิทธิพลต่อบทบาทอยู่

1.3 ความคาดหวังของสถาบันหรือบุคคลภายนอก (Expectations) เป็นความคาดหวังที่สถาบัน หรือบุคคลภายนอกคาดว่าสถาบันจะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย เช่น โรงเรียนมีความคาดหวังที่จะต้องผลิตนักเรียนที่ดีมีคุณภาพความคาดหวังมีค่านิยม (Values) ของสังคมครอบคลุมอยู่

2. ด้านบุคลามิติ ประกอบด้วย

2.1 บุคลากรแต่ละคน (Individual) ซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในสถาบันนั้น ๆ เป็นบุคคล ในระดับต่าง ๆ เช่น ในโรงเรียนมีผู้บริหาร โรงเรียน ครู อาจารย์ คนงาน ภารโรง มีวัฒนธรรมย่อยที่ครอบคลุมต่างไปจากวัฒนธรรมโดยรวม

2.2 บุคลิกภาพ (Personality) หมายถึง ความรู้ ความถนัด ความสามารถ เจตคติ อารมณ์ และแนวคิด ซึ่งบุคคลที่เข้ามาทำงานในสถาบันนั้นจะมีความแตกต่างปะปนกันอยู่และมีธรรมเนียมของแต่ละบุคคลเป็นอิทธิพลครอบงำอยู่

2.3 ความต้องการส่วนตัว (Need - dispositions) บุคคลที่มาทำงานในสถาบันมีความต้องการที่แตกต่างกันไป บางคนทำงานเพราะต้องการเงินเลี้ยงชีพ บางคนทำงานเพราะความรัก บางคนต้องการเกียรติยศชื่อเสียง ความก้าวหน้า บางคนต้องการการยอมรับ บางคนต้องการความมั่นคงปลอดภัย เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีค่านิยมของตนเองครอบคลุมอยู่

จากรูปพอสรุปได้ว่า ในด้านสถาบันมิตินั้นจะยึดถือเรื่องสถาบันซึ่งมีบทบาทต่าง ๆ เป็นสำคัญ บทบาทที่สถาบันได้คิดหรือกำหนดไว้จะต้องชี้แจงให้บุคลากรในสถาบันได้ทราบอย่างเด่นชัด เพื่อจะได้กำหนดการคาดหวังที่สถาบันได้กำหนดไว้ในบทบาทของตนออกมา ตรงกับความต้องการของผลผลิตของสถาบันนั้น ส่วนในด้านบุคลามิติ ประกอบด้วย ตัวบุคคลที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถาบันนั้น ซึ่งบุคคลที่ปฏิบัติงานอยู่ก็มีบุคลิกภาพที่เป็นตัวเองที่ไม่เหมือนกัน ในแต่ละคนต่างก็มีความต้องการในตำแหน่งหน้าที่การงานที่แตกต่างกันออกไป ทั้งสองมิตินี้ระบบสังคมเป็นสิ่งที่มิอิทธิพลต่อการบริหารงานเป็นอันมาก ถ้าหากว่าทุกสิ่งทุกอย่างราบรื่นดี การบริหารงานนั้นสามารถที่จะสังเกตพฤติกรรมได้ (Social behavior or observed behavior)

ทฤษฎีเชิงระบบในการบริหารการศึกษา (System approach)

ในการบริหารการศึกษาทฤษฎีระบบเป็นทฤษฎีที่มีความสำคัญ และมีความเหมาะสมในการจัดการศึกษาในยุคปัจจุบันเพราะจะทำให้ผู้บริหารสามารถนำไปบริหารจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ได้ ซึ่งมีนักวิชาการกล่าวไว้ดังนี้

รุ่ง แก้วแดง (2544 : 10) ในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญและได้สนับสนุนการบริหารเชิงระบบเป็นอย่างมาก เช่น การนำกระบวนการบริหารเชิงระบบไปใช้กับการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นต้น

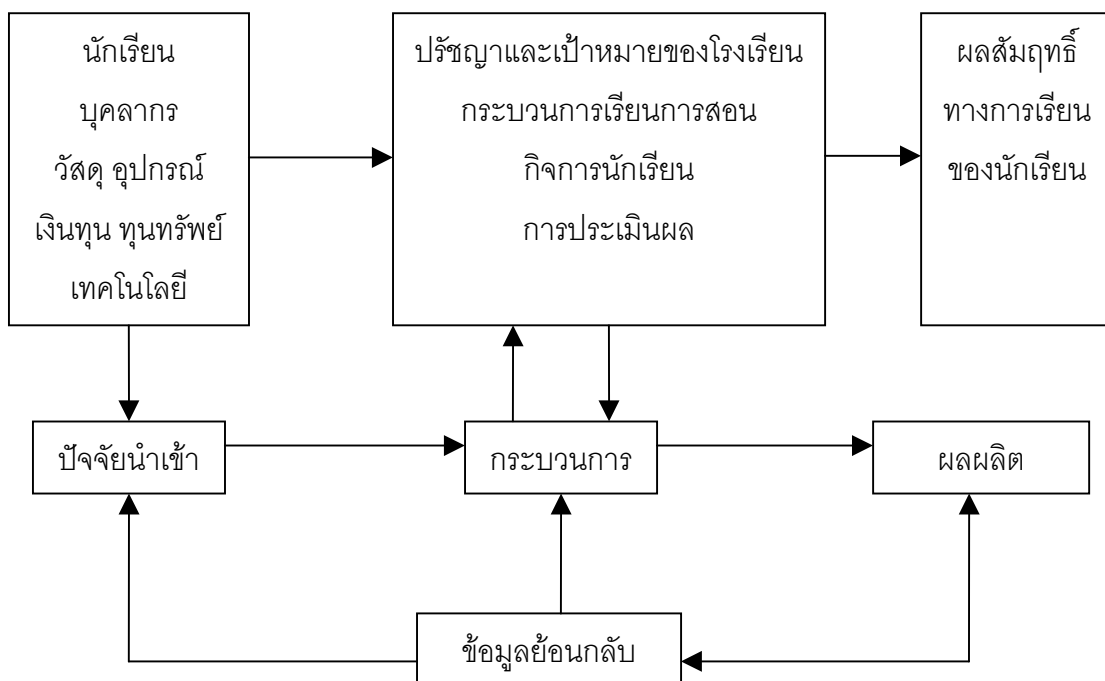
ชีรวัดน์ นิจนตร (2542 : 77) ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า วิธีการเชิงระบบก็มีลักษณะเดียวกับการแก้ปัญหาแบบอื่น ๆ เช่น วิธีการทางวิทยาศาสตร์ (Scientific method) วิธีการของอริยสัจสี่ใน

พระพุทธศาสนา (ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค) กล่าวคือทุกกระบวนการจะเริ่มด้วยการศึกษาปัญหาและสาเหตุ กำหนดเป้าหมายและวิธีแก้ไขการดำเนินแก้ปัญหา และการตรวจสอบผลการดำเนินงาน แม้แต่การวางแผนในปัจจุบันไม่ว่าจะมีการกำหนดขั้นตอนแตกต่างกันอย่างไรส่วนใหญ่จะประกอบด้วยขั้นตอน 3 ประการ คือ ขั้นวางแผน ขั้นปฏิบัติวางแผนและขั้นประเมินผล

ภารกิจต่าง ๆ ของโรงเรียนประถมศึกษาที่ต้องดำเนินการอยู่ในขณะนี้ เป็นการดำเนินการเพื่อตอบสนองพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และมาตรฐานการจัดการศึกษาภายนอกที่โรงเรียนต้องรับผิดชอบในการจัดการศึกษา เพื่อเป็นการประกันคุณภาพให้กับผู้เรียน สังคม และชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นบริบทหลักที่จะต้องดำเนินงานให้เห็นเป็นรูปธรรม ที่จะให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตของตนเองได้อย่างดี

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการจัดองค์การเชิงระบบในโรงเรียนนั้นจะต้องประกอบด้วย สิ่งต่าง ๆ ดังนี้ ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ นักเรียน นิสิต นักศึกษา ครู วัสดุอุปกรณ์ เงิน ทรัพย์สินต่าง ๆ ผ่านกระบวนการต่าง ๆ ได้แก่ หลักสูตร กระบวนการเรียนการสอนกิจกรรมต่าง ๆ การประเมินผล และผลผลิต ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน นิสิต นักศึกษา เป็นต้น ดังภาพ 5

ภาพ 5 องค์ประกอบและวัฏจักรของระบบโรงเรียน

ที่มา : พนม วิทยานุกรณ์, 2545 : 22

จากภาพสามารถสรุปได้ว่า แนวความคิดของทฤษฎีเชิงระบบโรงเรียนเป็นองค์กรที่มีขนาดใหญ่ที่มีส่วนประกอบเป็นระบบย่อยต่าง ๆ หลายระบบ ซึ่งจะมีความสัมพันธ์และเกี่ยวเนื่องกันมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในการบริหารการศึกษาในระบบโรงเรียน จึงควรดำเนินการศึกษาในภาพรวม โดยทำการศึกษาความสัมพันธ์ในระบบย่อย องค์กรด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย ด้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ทฤษฎีเชิงระบบจึงถือเป็นแนวทางหนึ่งในการจัดการบริหารการศึกษาเพื่อให้โรงเรียนดำเนินงานไปในแนวทางของการจัดการศึกษา

ผู้บริหารจึงควรนำเอาทฤษฎีเชิงระบบมาใช้ในการบริหารการศึกษาเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ วิธีการเชิงระบบ จะช่วยให้ผู้บริหารสามารถมองปัญหาต่าง ๆ โดยภาพรวมได้ชัดเจนขึ้น และทำให้มองเห็นการณ์ไกลไปในอนาคต

ในกระบวนการบริหารเชิงระบบนั้น (Kireher, 1975 : 20 - 22) ได้นำเสนอกระบวนการเชิงระบบเป็นขั้นตอนดังนี้ คือ

1. **ขั้นจุดมุ่งหมาย (Purpose)** คือ จุดมุ่งหมาย หรือเป้าหมายของระบบให้ชัดเจน
2. **ขั้นพิจารณาสิ่งแวดล้อม (Environment)** ว่ามีสิ่งใดมีผลต่อระบบบ้าง
3. **ขั้นพิจารณาทรัพยากร (Resources)** พิจารณาว่าสิ่งใดจะเกื้อกูลต่อระบบบ้าง
4. **ขั้นจัด (Organization)** จัดทำโครงสร้างหรือองค์ประกอบให้เป็นลักษณะองค์การ ที่มีแบบแผนที่ดี
5. **ขั้นจัดการและตัดสินใจ (Management-decisions)** เป็นขั้นที่ดำเนินการโดยตั้งจุดมุ่งหมาย ขจัดปัญหาอุปสรรคจากสิ่งแวดล้อม นำทรัพยากรมาใช้ จัดสรรทรัพยากรให้ถูกต้อง วางแผนดำเนินงานควบคุมงานและดูแลผลที่ได้รับกับจุดประสงค์ ในองค์การของตนเองมองและวิเคราะห์สภาพปัญหาปัจจุบัน ที่จะส่งผลกระทบต่อในอนาคต ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้การบริหารการศึกษามุ่งบรรลุเป้าหมายได้อย่างดี และมีคุณภาพ

กล่าวโดยสรุป ในการนำทฤษฎีระบบมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อทำการศึกษาทัศนคติและแนวคิดของผู้บริหารโรงเรียนว่ามีกระบวนการ และขั้นตอนอย่างไร ที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

ทฤษฎีและแนวคิดภาวะผู้นำ (Leadership theories)

ในเรื่องของภาวะผู้นำ (Leadership) เป็นปรากฏการณ์สากลของสังคมมนุษย์ชาติ เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับทุกสังคม ไม่ว่าสังคมที่เจริญแล้ว หรือสังคมที่กำลังพัฒนา ไม่ว่าจะเป็กลุ่มเล็กหรือกลุ่มใหญ่ต่างก็มีผู้นำทั้งสิ้น (Bass, 1991) ในส่วนของผู้นำ (Leader) เป็นคำที่เกิดในยุคหลังมีใน

ภาษาอังกฤษประมาณ ค.ศ. 1800 ภาวะผู้นำเป็นวิธีการ (Means) ของการสั่งการเพื่อให้กลุ่มได้บรรลุวัตถุประสงค์ (รุ่ง แก้วแดง, 2542 : 278-279) ภาพลักษณ์ของผู้นำหรือผู้บริหารสถานศึกษาจะเปลี่ยนไป ผู้บริหารยุคใหม่จะต้องมีความเป็นผู้นำทางวิชาการ (Instructional leadership) ที่เข้มแข็ง เป็นผู้จัดการที่เรียบง่าย เป็นผู้ประสานชุมชนที่ดี เป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ที่เชี่ยวชาญและเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มองอนาคตโรงเรียนในทางที่สร้างสรรค์ ไม่ใช่ผู้บริหารที่มุ่งแต่งานธุรการหรืองานก่อสร้าง นอกจากนี้นักวิชาการได้ความหมายของภาวะผู้นำไว้ ดังนี้

ลีอชา สาระคง (2547) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำว่า ภาวะผู้นำเป็นพลังที่ผู้ใดผู้หนึ่งมีอิทธิพลเหนือบุคคลหรือกลุ่มบุคคลซึ่งทำให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเต็มใจ พร้อมใจที่จะกระทำการต่าง ๆ ให้เปลี่ยนแปลงเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายด้วยความยินดี

บาส (Bass, 1985) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำว่า ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงซึ่งผู้นำต้องเป็นผู้เปลี่ยนแปลงผู้ปฏิบัติงานของผู้ตาม ต้องเกินเป้าหมายที่กำหนด ทักษะคติ ความเชื่อมั่น และความต้องการของผู้ตาม ต้องได้รับการเปลี่ยนแปลงจากระดับต่ำไประดับที่สูงกว่า

ปราชญา กล้าผจญ (2543 : 100) ได้กล่าวไว้ว่า นักบริหารนั้น ทำหน้าที่เป็นผู้นำในองค์กรด้วย การนำนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการอำนวยความสะดวก (Directing) คือ กำกับดูแลให้ผู้ปฏิบัติงานที่อยู่ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติหน้าที่การทำงานตามที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงตรงตามเป้าประสงค์และมาตรฐานที่ได้มีการกำหนดไว้ กล่าวกันว่า ในบรรดาคน 2 คนที่เดินมาด้วยกันนั้น จะต้องมีคนหนึ่งที่สามารถนำอีกคนหนึ่งได้เสมอ ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง การนำ หมายถึงกระบวนการของการมีอิทธิพลเหนือผู้อื่นจูงใจให้ผู้อื่นทำงานเพื่อบรรลุเป้าประสงค์ขององค์กร หรือตามผู้นำนั้นได้ สั่งการไป ความสามารถในการนำนี้เป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งอย่างหนึ่งของนักบริหารทั้งหลาย รูปแบบของการนำนั้น พิจารณาได้จากองค์ประกอบหลายประการด้วยกัน จะพิจารณาจากงานที่ปฏิบัติและมนุษย์ที่เกี่ยวข้องก็ได้ หากพิจารณาเช่นนี้จะมีผู้นำ 2 แบบ คือ แบบแรก แบบมุ่งงาน (ภารกิจ) จะทำอะไรก็ตาม ขอให้มุ่งหน้าสู่ความสำเร็จของงานนั้น ๆ โดยไม่ใส่ใจเรื่องของความเป็นอยู่ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานนั้นเลย เรียกว่า ผู้นำแบบมุ่งงาน แบบที่ 2 นั้น เป็นการปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงความสุข ความสะดวกสบายของผู้ปฏิบัติงานเป็นสำคัญ ต้องการให้ผู้ปฏิบัติงานมีความพึงพอใจสูงสุด ได้รับการปกป้องดูแลอย่างดีที่สุด ได้รับการบริการที่ดี โดยที่มิได้คำนึงถึงผลลัพธ์ด้านผลสำเร็จของงานเลย เรียกว่า ผู้นำแบบมุ่งความสัมพันธ์

จากความหมายที่ได้กล่าวแล้วในข้างต้น พอสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเป็นสิ่งที่เกิดจาก พลังอำนาจของความเปลี่ยนแปลงขององค์กรหรือกลุ่มบุคคล เป็นกระบวนการของการมีอิทธิพลเหนือผู้อื่นจูงใจให้ผู้อื่นทำงาน ซึ่งเกิดจากความเต็มใจที่จะกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

ประสงค์และเป้าหมายขององค์กรกลุ่มบุคคลที่วางไว้ ความสามารถในการนำนี้ นับว่าเป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งอย่างหนึ่งของนักบริหาร

ทฤษฎีการสร้างทีม (Team building theories)

ในเรื่องของการสร้างทีมงาน ถือเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อกระบวนการบริหาร ที่จะนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จ ทีมงานดี ประสิทธิภาพของงานก็จะดีตามไปด้วย มีผู้ให้ความหมายและความสำคัญของการสร้างทีมงานไว้ อาทิ สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541:10) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการสร้างทีมงานว่าทีมคือกลุ่มของบุคคลที่มีการเกี่ยวข้องกันเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่แน่นอน ดังนั้นการสร้างทีมในหน่วยงานจึงมีความพยายามที่จะปรับปรุงความสัมพันธ์ต่าง ๆ ในการทำงานให้ดีขึ้น ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวจะมีผลโดยตรงต่อการทำงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย

ทีมที่พึงประสงค์ ต้องประกอบด้วยความสัมพันธ์อันดีของสมาชิกในกลุ่ม ที่มีความจริงจังซึ่งกันและกัน มีความเปิดเผย มีการยอมรับนับถือในความสามารถของกลุ่ม มีการสร้างขวัญและกำลังใจ เพื่อความสัมพันธ์อันดีของกลุ่ม ระหว่างกลุ่ม มีความอบอุ่น เป็นกันเอง มีความภาคภูมิใจและพึงพอใจในการทำงานการพัฒนาการของทีมจะแบ่งได้ 5 ระยะกล่าวคือ

1. ระยะของการปรับตัว (Ritual sniffing) สมาชิกในกลุ่มไม่ไว้ใจซึ่งกันและกัน มีความหวาดระแวง การปฏิบัติงานมีขั้นตอนมาก โดยทีมการบริหารอยู่ที่ส่วนกลาง ทำให้สมาชิกไม่มีโอกาสเรียนรู้ความผิดพลาดและปรับปรุงให้ดีขึ้นปฏิเสธและไม่สนใจวิทยาการใหม่ จากภายนอก

2. ระยะประลองกำลัง (Infighting) กล่าวคือ หัวหน้าทีมมีการประเมินและหาทางปรับปรุงพัฒนาตนเอง ให้ความสำคัญเห็นความสำคัญซึ่งกันและกัน มีการรวมกลุ่มประชุมปรึกษาหารือกันมากขึ้น มีความคิดอ่านมากขึ้น ถึงแม้ว่าจะไม่มีความสบายใจในหมู่สมาชิกขณะในระยะนี้

3. ระยะทดลอง (Experimentation) กล่าวคือ จะมีการทบทวน กฎเกณฑ์ต่าง ๆ เกิดความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของงานอย่างกระจ่าง มีความภาคภูมิใจในทีม ในการทำงานต่าง ๆ คำนึงถึงทรัพยากรและสิ่งที่มีอยู่

4. ระยะแสดงผล (Effectiveness) กล่าวคือ การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มองความต้องการของสมาชิกส่วนใหญ่เป็นหลัก มีการสนองตอบต่อการพัฒนาทีมงาน สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานก่อให้เกิดความภาคภูมิใจร่วมกัน

5. ระยะสมบูรณ์ (Maturity) กล่าวคือ เกิดเป็นทีมงานที่มีลักษณะอันพึงประสงค์

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า การสร้างทีมงานเป็นปัจจัยสำคัญของกระบวนการบริหารงาน ทีมงานดี ผลงานขององค์กรย่อมออกมาดีมีคุณภาพเป็นตามความต้องการของสมาชิกทุกคนและไปตามวัตถุประสงค์ เป้าหมายที่วางไว้เพราะฉะนั้นผู้บริหารมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นกับทีมงาน ซึ่งจะส่งผลโดยตรงกับการทำงานการประสานสัมพันธ์กันด้วยความราบรื่นและประสบความสำเร็จในงานทุกด้านได้

ทฤษฎีการสนับสนุนทางสังคม

สังคม นับว่ามีบทบาท และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างข้อเสนอซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายทางสังคม การสนับสนุนทางสังคมจึงเป็นสิ่งที่ทุกคนในสังคมจะต้องให้การยอมรับและมีการสนับสนุนซึ่งกันและกันจึงจะนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์และเป้าหมายของสังคมที่วางไว้ ซึ่ง จีรพันธ์ ไตรทิพจรัส (2545 : 83) กล่าวว่าไว้ว่าการสนับสนุนทางสังคม หมายถึง ความสัมพันธ์ทางสังคมซึ่งเกิดขึ้นจากการที่บุคคลในสังคมได้รับความเอาใจใส่ เห็นคุณค่า ได้รับการยกย่อง มีความผูกพันซึ่งกันและกัน มีความรู้สึกเป็นส่วนร่วมในสังคมที่มีบรรทัดฐานเดียวกัน มีการให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เช่น ให้คำแนะนำ ให้เวลา ให้สิ่งของ ให้ข้อมูลข่าวสาร และการประเมิน เพื่อควบคุมสนับสนุนให้นักเรียนทำตามบรรทัดฐานของสังคม การสนับสนุนทางสังคมมีผลต่อภาวะจิตใจ อารมณ์ และร่างกาย มีขอบเขตครอบคลุมทั้งการให้และการรับจากบุคคลในครอบครัว บุคคลในท้องถิ่น บุคคลในสังคม รวมทั้งการรับการสนับสนุนจาก ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในท้องถิ่นและนอกท้องถิ่น ซึ่งอาจมีผลทำให้คนในสังคม/คนในท้องถิ่น ต้อรองกับบรรทัดฐานหรือฝ่าฝืนบรรทัดฐานของสังคม

ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการดำเนินการด้านการจัดการศึกษามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการสนับสนุนจากสังคมจึงจะสามารถประสบผลสำเร็จได้ดังทฤษฎีที่ได้กล่าวมาแล้ว

ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

ในส่วนของรูปแบบการบริหารการศึกษาของเมืองไทย จากที่ได้ทำการศึกษาพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จะพบว่า ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน และชุมชนกับสถานศึกษาไว้ดังนี้ คือ มาตรา 8 (2) ว่าด้วยการจัดการศึกษาให้ยึดหลักให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มาตรา 9 (6) ว่าด้วยการจัดระบบ โครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษา

ให้ยึดหลักการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น และในมาตรา 12 ว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา ได้เปิดโอกาสให้องค์กรต่าง ๆ ได้มีส่วนร่วมและมีสิทธิตามกฎหมายในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในส่วนของการบริหารและจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรา 41 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น หากพิจารณาจากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่าการจัดการศึกษาในอนาคตของประเทศ จะต้องบริหารจัดการศึกษาโดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนและสังคมกับสถานศึกษา นอกจากนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน (พ.ศ. 2540) ได้กำหนดให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานปกครองของประเทศชาติ ซึ่งได้กำหนดไว้ในหลายมาตรา สรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้ กำหนดให้ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การมีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ การลงมือปฏิบัติ และการตรวจสอบ

ในเรื่องของการมีส่วนร่วม มีนักวิชาการและนักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้ อาทิ จิรพรรณ บุญเกษม (2542 : 123-124) ได้กล่าวถึงกระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มกำหนดขึ้นจากฐานคิดที่แต่ละกลุ่มให้ความสำคัญต่อนโยบายสาธารณะ และฐานคติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมด้านจิตสำนึก จิตสาธารณะ การเคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกันและการใช้เหตุผลควบคู่กับแนวหลักประชาธิปไตย ในการตกลงกัน การดำเนินงานปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มที่ทุกกลุ่มนำมาใช้ คือ การระดมทรัพยากรของกลุ่มเพื่อเตรียมไว้ใช้ต่อตรงกับกลุ่มตัดสินใจ ทรัพยากรเหล่านั้นได้แก่ การระดมผู้รู้ การแสวงหาองค์ความรู้ การเตรียมช่องทางสื่อสารมวลชน การปลูกจิตสำนึกของสมาชิก การสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การขยายขนาดของกลุ่มหรือจำนวนสมาชิก และเพิ่มความเหนียวแน่นของสมาชิกในกลุ่มให้สูงขึ้น เพื่อเสริมสร้างสถานภาพของกลุ่มให้ได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบกับกลุ่มอื่น

ส่วนของ ศิริกาญจน์ โกสุม (2542 : 39-40) ได้กล่าวสรุปไว้ว่า การเปิดโอกาสให้ชุมชนหรือประชาชนมีส่วนร่วมเป็นการให้ออกาสประชาชนได้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินกิจกรรมและรับผิดชอบเรื่องราวต่าง ๆ ดังนั้น การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาโดยใช้แหล่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงเป็นกระบวนการที่ทุกฝ่ายในชุมชน ได้แก่ สถานศึกษาภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน ผู้ปกครอง และประชาชนที่มีส่วนร่วมในการคิด และตัดสินใจร่วมดำเนินการต่าง ๆ เพื่อเป็นการพัฒนาการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และร่วมมือกันแก้ปัญหาของชุมชนอย่างกว้างขวาง เพื่อพัฒนาคุณภาพของประชาชน ให้เป็นคนที่สามารถ ดำเนินชีวิตในสังคมโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาตามยุคตามสมัยของวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีต่าง ๆ โดยมุ่งเน้นการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาสู่ชุมชนให้มากขึ้นตามนัยแห่งพระ

ราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยให้มีการพยายามที่จะออกแบบโครงสร้างการจัดการศึกษาให้มีความสำคัญ ในลักษณะของแนวราบเพื่อเอื้อให้โรงเรียนและชุมชนร่วมมือกันมากขึ้น ควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมร่วมกัน โดยโรงเรียนปรับโครงสร้างของการบริหารให้เป็นแบบแนวราบมากขึ้น เปิดโอกาสให้ครูได้ร่วมรับข้อมูล ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ และร่วมในการประเมินผลมากขึ้น มีการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในแนวราบ สร้างความเข้าใจร่วมกันมีการสื่อสารที่ดีเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนประถมศึกษา โดยเน้นการมีส่วนร่วมกันทุกฝ่ายให้มากที่สุดจากลักษณะสำคัญของโรงเรียนและชุมชนที่กล่าวมาแล้ว

ในปัจจุบันในเรื่องของการจัดการศึกษาได้มีการเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม เหตุเพราะว่าการศึกษาที่ดีต้องเป็นการศึกษาเพื่อชุมชน โดยให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนด เช่น ร่วมกำหนดหลักสูตร ร่วมในการบริหารจัดการ มีส่วนร่วมในการกำกับดูแล จะสังเกตได้ว่า หากความสัมพันธ์ของชุมชนกับโรงเรียนดี ในการร่วมกันพัฒนาชุมชนและสังคมก็จะสามารถขับเคลื่อนไปได้ด้วยดี และประสบผลสำเร็จในที่สุด ไพทวร์ย์ สีนลาร์ตัน (2539) ทั้งนี้จะต้องมีการปฏิสัมพันธ์ 2 ทาง ทั้งจากล่างขึ้นบนและจากบนลงล่าง หรืออีกนัยหนึ่งจากโรงเรียนไปสู่ชุมชนและจากชุมชนไปสู่โรงเรียนนั่นเอง ซึ่งทุกฝ่ายจะต้องประสานความร่วมมือกันตามปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละชุมชนก็จะมีความแตกต่างกันไป

แบบของการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียน

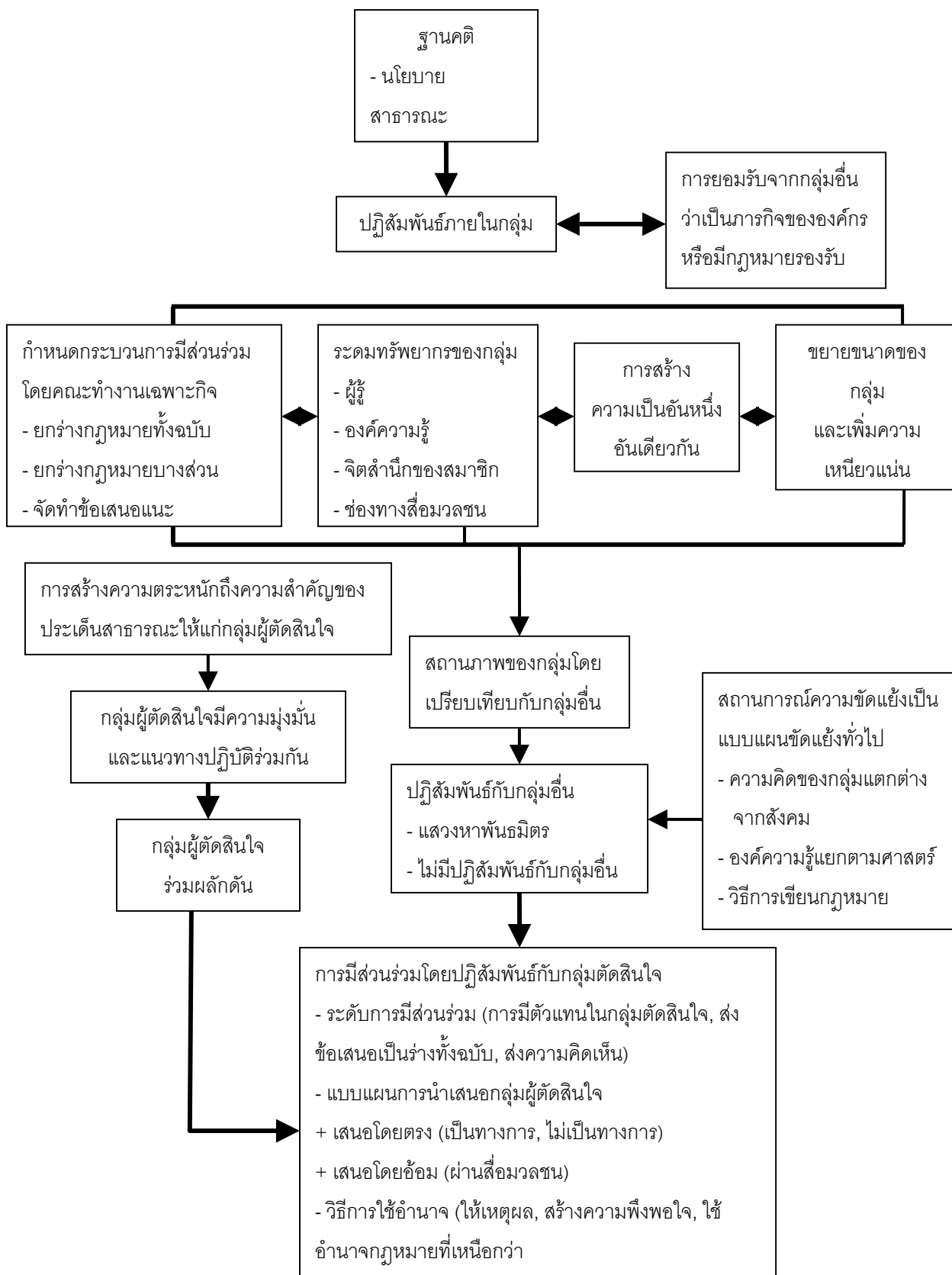
ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (2542 : 189) ได้สรุปแบบแผนของการมีส่วนร่วมไว้ 3 แบบด้วยกัน คือ

แบบแรก คือการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนแบบชายขอบ (Marginal participation) เป็นลักษณะของการร่วมมือหรือทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชนที่มีข้อจำกัดอันทำให้การมีส่วนร่วมไม่เต็มที่เป็นน้อยนั่นเอง ข้อจำกัดนี้อาจเกิดจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่าง 2 ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งรู้สึกว่ามันด้อยอำนาจกว่าหรือมีทรัพยากรเชิงอำนาจ เช่น เป็นผู้มีความรู้ต่ำกว่าจึงทำให้ไม่ปรารถนาเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ นั่นคือความเข้มข้นของการมีส่วนร่วมน้อย

แบบที่สอง การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนแบบเป็นบางส่วน (Partial participation) การมีส่วนร่วมแบบบางส่วน เป็นการเข้ามาเกี่ยวข้องกับประชาชนในชุมชน หรือกิจกรรมการศึกษาในระดับความเข้มข้นมากกว่าแบบชายขอบ กิจกรรมโดยคณะกรรมการโรงเรียนจึงมีความสำคัญ ที่รัฐถือว่าเป็นนโยบายสำคัญซึ่งสามารถสร้างความชอบธรรมในการจัดการศึกษาไทย

แบบที่สาม การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนแบบสมบูรณ์ (Full participation) เป็นการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน โดยทั้งสองฝ่ายร่วมกันอย่างเข้มข้นและเท่าเทียมกันต่างฝ่ายต่างมีอิทธิพลต่อกิจกรรมร่วมกัน ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมได้เต็มที่

ภาพ 6 กระบวนการมีส่วนร่วมของกลุ่มผลประโยชน์ในการกำหนดนโยบายสาธารณะ
ที่มา : จิรพรรณ ปุณเกษม, 2542 : 123

จากการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน หรือแม้แต่ภาคประชาชน ชุมชนและสังคมได้เข้ามามีบทบาทมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ตั้งแต่การกำหนดนโยบายทางการศึกษา การกำหนดหลักสูตรการเรียนการสอน การเข้ามามีส่วนร่วมโดยการนำเอาความรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่นเข้ามาสอนในโรงเรียน หรือมีการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ อาทิ บุคลากร สถานที่ และอื่น ๆ ร่วมกัน การจัดการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของชาวบ้านและชุมชนจะสามารถสนองต่อความต้องการของชุมชนได้เป็นอย่างดี ก่อให้เกิดความรู้สึกรักมีอำนาจซึ่งจะนำไปสู่ความรับผิดชอบ ทำให้ทุกฝ่ายได้มีโอกาสดำเนินกิจการด้านการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการควบคุมการดำเนินงานของระบบราชการตามความต้องการของชุมชน เปิดโอกาสให้มีการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นมากขึ้น ทำให้รู้จักการเป็นผู้ให้ ซึ่งต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานที่มีความเสมอภาค ความเท่าเทียมกัน และมีความสอดคล้องกัน

ทฤษฎีเครือข่ายทางสังคม

ในกระบวนการบริหารการศึกษานั้นจะประสบผลสำเร็จหรือบรรลุเป้าหมายที่วางไว้นั้น การนำแนวคิด ทฤษฎีเครือข่ายทางสังคมมาใช้ในกระบวนการบริหารเพื่อพัฒนา ถือเป็นทางเลือกอีกทางหนึ่งที่นักบริหารเพื่อการพัฒนา นำแนวคิดทฤษฎีเครือข่ายทางสังคมมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการสร้างยุทธศาสตร์การบริหารเพื่อการพัฒนาได้เป็นอย่างดี ในการศึกษาวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมและการใช้แนวคิดเครือข่ายทางสังคม ในการวิจัย ดังนี้

ความหมายของเครือข่ายทางสังคม

ในแนวคิดของ จีรพันธ์ ไตรทิพจรัส (2545 : 114) ได้สรุปความหมายของ เครือข่ายทางสังคมไว้ว่าเป็นความสัมพันธ์ระหว่างกันหลายด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและด้านอื่น ๆ ของกลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์กันเป็นเครือข่ายภายใต้แบบแผนของความสัมพันธ์ทางสังคมที่สมาชิกของสังคม เช่น สมาชิกในโรงเรียนมีความสัมพันธ์ต่อกันเป็นเครือข่ายภายใต้โครงสร้างทางสังคมของโรงเรียน

สำหรับแนวคิดของ สุรวุฒิ ปัดไซสง (2540 : 15) ได้ให้ความหมายไว้ว่า องค์กรทางสังคมเป็นกลุ่มของคนที่มารวมตัวกันโดยมีความสัมพันธ์ระหว่างกันอย่างเป็นระบบระเบียบ ในสังคมหนึ่ง ๆ อาจมีองค์กรทางสังคมหลายแบบ แต่ละแบบจะแตกต่างกันที่วัตถุประสงค์ หน้าที่ เป้าหมาย และลักษณะของสมาชิก แต่ที่แน่นอนก็คือ เครือข่าย (Networks) เป็นองค์กรทางสังคมที่ทำหน้าที่เฉพาะ

ในด้าน การเชื่อมโยง (Link) องค์กรทางสังคมต่าง ๆ ไม่ว่าจะ เป็นกลุ่มหรือเป็นครอบครัว สมาคม เข้าด้วยกัน เชื่อมให้ติดต่อกันตลอด เพื่อให้ทุกองค์กรเห็นหรือตระหนักในกิจกรรมร่วมกัน

นักวิชาการในต่างประเทศ (Olsen, 1968 : 94-95) ได้กล่าวไว้ว่า ที่มาของแนวคิดเครือข่ายทางสังคมในการศึกษาทางสังคมวิทยานั้น นักสังคมวิทยาสนใจลักษณะของกลุ่มประเภทต่าง ๆ อิทธิพลของกลุ่มที่มีต่อพฤติกรรมของบุคคล โดยกลุ่มทางสังคมอันเป็นกลุ่มเครือข่ายหรือกลุ่มพึ่งพากันจะมีลักษณะคือ ครอบครัว ชุมชน จะต้องมิปฏิสัมพันธ์ในกันและกันอย่างเข้มข้น ภายใต้รูปแบบของสัมพันธภาพแบบเครือข่าย มีความพึงพอใจในความอยู่รอด มีความต้องการในการปฏิบัติการอย่างเข้มแข็ง มีกิจกรรมซึ่งมีการประสานงานกันอย่างดีและมีเป้าหมายธรรมดาที่มีประสิทธิภาพ เดิมกลุ่มเครือข่ายเช่นนี้เป็นกลุ่มที่มีสมาชิกที่มีความสัมพันธ์กัน โดยตรงอย่างใกล้ชิดถึงตัว มีความเอื้อเพื่อเกื้อกูลกัน เช่น ความสัมพันธ์เป็นกลุ่มเฉพาะของคนชนบทที่ชาวบ้านรู้จักคุ้นเคยกันเป็นอย่างดีทั้งหมู่บ้าน กระนั้นก็ตามเมื่อความสัมพันธ์กันมีการขยายตัวขึ้นทั้งขนาดและช่วงระยะเวลาในแต่ละชุมชนหรือสังคมทั้งหมด มีการเพิ่มการติดต่อกันมากขึ้นในด้านการขนส่งและการสื่อสารเชื่อมโยงชุมชนในสังคมเข้าด้วยกัน กระบวนการขยายตัวของชุมชนท้องถิ่นเช่นนี้ คือสิ่งที่นำไปสู่ การเจริญเติบโตของเครือข่ายที่ทำหน้าที่อยู่ภายใต้โครงสร้างทางสังคม

แบบแผนหรือลักษณะของเครือข่ายทางสังคม

ลักษณะหรือแบบแผนของเครือข่ายทางสังคมคือ ความสัมพันธ์ทางสังคมที่ก่อให้เกิดเครือข่ายทางสังคมคือเครือข่ายรวมและเครือข่ายย่อย

เครือข่ายย่อย หมายถึงความสัมพันธ์ทางสังคมของส่วนย่อยส่วนหนึ่งจากส่วนย่อยหลาย ๆ ส่วนของเครือข่ายรวม ความสัมพันธ์นี้อาจตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมือง และด้านอื่น ๆ หรือความสัมพันธ์กับระบบย่อยอื่น ๆ ในสังคม

เครือข่ายรวม เปรียบเสมือนสังคมใหญ่ ส่วนเครือข่ายย่อยเปรียบเสมือนระบบสังคมย่อย ซึ่งในการศึกษาเราอาจศึกษาเครือข่ายย่อยได้ การที่จะทำความเข้าใจกับเครือข่ายทางสังคมตามแนวคิดของบาร์น ได้นำเสนอแนวคิดเรื่องเครือข่ายตรงและเครือข่ายอ้อมไว้ ดังนี้

เครือข่ายตรง หมายถึงการติดต่อโดยตรงของบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เช่น คนในครอบครัวญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน เป็นต้น โดยบุคคลเหล่านี้จะมีปฏิสัมพันธ์กันและมีการติดต่อกันอย่างสม่ำเสมอ

เครือข่ายทางอ้อม หมายถึงการเกี่ยวข้องกับติดต่อกันของบุคคลที่มีต่อผู้อื่นทางอ้อม โดยบุคคลที่เป็นจุดศูนย์กลางอาจไม่รู้จักรับกับบุคคลที่ตนติดต่อด้วยนั้นโดยตรง แต่สามารถติดต่อกันโดยผ่านทางสมาชิกที่อยู่ในเครือข่ายตรงของตน

ในส่วนของประเด็นแนวคิดเครือข่ายทางสังคมมีแบบแผนหรือลักษณะอย่างไรนั้น นอร์เบค (Norbeck, 1981 : 265) ได้นำเสนอว่าเครือข่ายทางสังคมเป็นลักษณะของการติดต่อกันที่มีความสัมพันธ์กันของกลุ่มบุคคลในสังคม ซึ่งสรุปได้ว่ามีแบบแผนที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

ขนาดของกลุ่มสังคม คือจำนวนคนในกลุ่มบุคคลซึ่งมีความสัมพันธ์ กันทั้งที่เป็นกลุ่มขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่

ชนิดของความสัมพันธ์ คือความผูกพันซึ่งกันและกันของสมาชิกในกลุ่มสังคม ซึ่งลักษณะของบุคคลที่ผูกพันด้วยอาจเป็นหรือไม่เป็นกลุ่มเครือญาติ อาจมีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น หรืออย่างหลวม ๆ ซึ่งจะมีผลต่อการได้รับการสนับสนุน

ระยะเวลาที่ใช้ในการติดต่อ คือระยะเวลาที่คนรู้จักและติดต่อกันนับตั้งแต่เริ่มรู้จักกันและสร้างสัมพันธ์ภาพต่อกันเรื่อยมา ซึ่งระยะเวลาในการติดต่อกันนี้จะส่งผลต่อการสนับสนุนทางสังคมทำให้เกิดความช่วยเหลือมากขึ้น

ความถี่ในการติดต่อ ลักษณะของโครงสร้าง เครือข่ายทางสังคมที่คิ่้นบุคคลต้องมีการพบปะกันอย่างสม่ำเสมอจะช่วยดำรงรักษาไว้ ซึ่งสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน

วิธีการที่ใช้ในการติดต่อ การติดต่อสื่อสารเป็นความต้องการของมนุษย์และเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่อง มีหลายชนิด เช่น การเขียนจดหมาย การพูดโทรศัพท์ การพบปะพูดคุย ซึ่งวิธีการในการติดต่อสื่อสารกันนี้มีผลต่อสัมพันธ์ภาพและการสนับสนุนที่บุคคลจะได้รับ

จากแนวคิดข้างต้นเกี่ยวกับลักษณะของเครือข่ายทางสังคม จะสังเกตเห็นว่า เครือข่ายทางสังคมเป็นความสัมพันธ์ของกลุ่มบุคคลหลายฝ่ายที่มีความเชื่อมโยงระหว่างกัน เกิดเป็นเครือข่ายของกลุ่มบุคคลระดับสังคมกลุ่มหนึ่ง ซึ่งการเป็นสมาชิกของเครือข่าวนั้น จะใกล้ชิดกันมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับเนื้อหา ทิศทางของความสัมพันธ์และระดับของความผูกพัน สถานภาพและภาระหน้าที่ต่อกัน จึงทำให้โครงสร้างทางสังคมและเครือข่ายของสังคมมีความสัมพันธ์กันอย่างซับซ้อน เครือข่ายของกลุ่มบุคคลในโรงเรียนก็เช่นกัน จะมีผู้เกี่ยวข้องเป็นเครือข่ายในหลายระดับเช่น ระดับครอบครัว ระดับชุมชน ระดับจังหวัดและระดับประเทศเป็นต้น

การวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคมและการใช้แนวคิดเครือข่ายทางสังคมในการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาเราพบว่าโครงการเครือข่ายทางสังคมมีบทบาทเป็นสื่อกลางที่ทำให้บุคคลเกิดการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ทำให้บุคคลรู้จัก เข้าใจตนเองและผู้อื่นได้รับความรัก และความช่วยเหลือต่าง ๆ ตลอดจนได้รับความสำคัญจากผู้อื่น โดยเริ่มจากบุคคลที่เป็นศูนย์กลางแล้วขยาย วงกว้างออกไปตามสถานภาพและบทบาทของบุคคลที่เป็นเครือข่ายนั้น

ดังนั้น การศึกษาเรื่องแบบแผนของเครือข่ายทางสังคม จึงทำการวิเคราะห์แบบแผนของเครือข่ายทางสังคมซึ่งเชื่อว่าจะมีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการศึกษาของสังคมนั้น ซึ่งได้ศึกษาถึงการดำรงอยู่ของสายใยแห่งความสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคลที่เกี่ยวข้องว่าจะส่งผลต่อพฤติกรรมของกันและกันอย่างไร ตามแนวคิดของ โปปโนว (Popenoe, 1986 : 114 – 115) ได้อธิบายไว้ว่า ลักษณะของความสัมพันธ์ที่สามารถนำมาใช้เป็นกรอบในการศึกษาวิเคราะห์เครือข่ายทางสังคม มีอยู่ด้วยกัน 3 ลักษณะ คือ ความเกี่ยวพันกันภายในเครือข่าย ความสัมพันธ์เชิงซ้อน และความอ่อนแอและความเข้มแข็งของความเกี่ยวพัน

การใช้แนวคิดเครือข่ายทางสังคมในการวิจัย

การนำแนวคิดเครือข่ายทางสังคมมาใช้ในการศึกษาวิจัยปรากฏการณ์ที่เป็นปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมในประเทศไทยมีการนำมาใช้ในประเทศไทยมากขึ้นในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา

ในการศึกษาวิจัยเรื่องโครงสร้างทางสังคมของโรงเรียนกับการแพร่ระบาดของยาบ้า (จิรพันธ์ ไตรทิพจรัส, 2542) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ การศึกษาเครือข่ายทางสังคมที่เป็นปัญหาว่า เครือข่ายการแพร่ระบาดของยาบ้าในโรงเรียนมีแบบแผนอย่างไรนั้น ผู้ศึกษาวิจัยได้อาศัยแนวคิดเครือข่ายทางสังคมของบาร์น โบเชแวง โปปโนว และผลการศึกษาของขนิษฐา กาญจนรังสีนนท์ เป็นแนวทางในการศึกษาพบว่า ตำแหน่งของนักเรียนที่เป็นศูนย์กลางของเครือข่าย และนักเรียนที่เป็นเครือข่ายของการแพร่ระบาดของยาบ้า ไม่เพียงแต่จะมีสายสัมพันธ์อยู่ในเครือข่ายใกล้ชิดของนักเรียนเท่านั้น ในขณะเดียวกัน ยังมีความสัมพันธ์กับนักเรียนและบุคคลในเครือข่ายรองและเครือข่ายย่อยอีกด้วย โดยการติดต่อสัมพันธ์กันในปริภูมิสังคม มีทั้งที่เป็นแบบเครือข่ายทางตรงและเครือข่ายทางอ้อม ในขณะเดียวกัน ถ้าการติดต่อที่เกี่ยวข้องกับการแพร่ระบาดของยาบ้าจากนักเรียนกลุ่มหนึ่งไปสู่อีกกลุ่มหนึ่งมีแบบแผนเป็นเครือข่ายทางอ้อม การแพร่ระบาดนั้น ไม่เพียงแต่จะดำเนินการโดยผ่านเพื่อนนักเรียนด้วยกันเท่านั้น ในขณะเดียวกัน ยังดำเนินการโดยนักเรียนและบุคคลที่มีความเกี่ยวพันกันในเครือข่ายซึ่งมีทั้งความสัมพันธ์เชิงเดียวและความสัมพันธ์เชิงซ้อน โดยความสัมพันธ์

ทางสังคมของผู้เกี่ยวข้องอยู่ในปริมาณต่าง ๆ นั้น เป็นสายสัมพันธ์ที่มีการ ดำรงอยู่เป็นเครือข่าย ทั้งในและนอกโรงเรียน

ในการศึกษา เครือข่ายทางสังคมซึ่งเกิดจากระบวนการทางสังคมที่เกิดขึ้นภายใต้โครงสร้างทางสังคม ซึ่งมีการกำหนดบรรทัดฐานไว้ ดังนั้น ประเด็นสำคัญสำหรับการศึกษาวิจัย คือ เครือข่าย การพัฒนาทางด้านการศึกษาที่สามารถเกิดขึ้นและดำรงอยู่ได้ภายใต้โครงสร้างทางสังคม กระทำได้อย่างไร ซึ่งจะได้ศึกษาถึงบรรทัดฐานหรือกฎเกณฑ์ของสังคม

การดำรงอยู่

การดำรงอยู่ของฟ้าเมือง ชาวหินฟ้า (2547 : 112) การดำรงอยู่ของชีวิตมนุษย์ ศาสนาพุทธสอนให้มนุษย์เข้าใจกฎธรรมชาติหรือกฎธรรมนิยาม ที่ควบคุมปรากฏการณ์ทั้งหลายในเอกภพ และปฏิบัติต่อองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ช่วยค้ำจุนการดำรงอยู่ของชีวิต อย่างเหมาะสมถูกต้องเช่นกัน โดยชี้ให้เห็นว่า ถ้ามนุษย์สร้างอกุศลกรรมประการต่าง ๆ อันเป็นการประพฤติปฏิบัติต่อครอบครัว ญาติมิตร สังคมประเทศชาติ ตลอดจนปฏิบัติต่อธรรมชาติ หรือ "ธรรมะ" อย่างไม่ถูกต้อง ผลที่สุดอกุศลกรรมนั้น ๆ ก็จะส่งผลกระทบ กลับมาเป็นอกุศลวิบาก ที่จะทำให้มนุษย์ประสบความทุกข์ยากลำบาก ทางใดทางหนึ่ง ในภายหลังรวมทั้งสอนให้มนุษย์เข้าใจกฎธรรมชาติใน มิติที่ละเอียดลึกซึ้งขึ้น จนรู้จักวิธีควบคุมธรรมชาติ ผ่านทางมิติ ของจิต ที่เป็นธาตุรู้ ภายใต้โครงร่างของเอกภาพ 5 มิติที่มนุษย์รับรู้

ซึ่งประกอบอวกาศ 3 มิติ ที่หลอมรวมเข้ากับมิติที่ 4 ของกาลเวลา อันประกอบกันเป็นมิติของสิ่งที่ถูกรู้ (หรือรูป) และหลอมรวมเข้ากับมิติที่ 5 ของจิตที่เป็น "ธาตุรู้" (หรือนาม) อีกทีหนึ่ง ตามกฎปฏิจกสมุปบาท ในพุทธปรัชญา ศาสนาพุทธ จึงเป็นศาสนาที่สอนให้มนุษย์ เข้าใจคุณค่า ขององค์ประกอบต่างๆ ในธรรมชาติที่ช่วยค้ำจุน การดำรงอยู่ ของชีวิต ทั้งในแง่ อุดุนิยาม (กฎธรรมชาติ ที่เกี่ยวกับการปรุงแต่งของโลกทางวัตถุธรรม) พีชนิยาม (กฎธรรมชาติ ที่เกี่ยวกับ การปรุงแต่งของโลกทางชีววิทยา) กรรมนิยาม (กฎธรรมชาติที่เกี่ยวกับการปรุงแต่ง ของพฤติกรรมทางกาย วาจา ใจ) จิตตนิยาม (กฎธรรมชาติที่เกี่ยวกับการปรุงแต่งของจิต) และธรรมนิยาม (กฎธรรมชาติที่เกี่ยวกับการปรุงแต่ง ของธรรมชาติทั้งหมดโดยองค์รวม)

ในยุคสมัยที่วิทยาศาสตร์ครอบงำความคิดของมนุษย์ และผู้คนมีความเชื่อต่อพระเจ้าหรือเทพต่าง ๆ ในศาสนาแบบเทวนิยม ลดน้อยลงเช่นนี้ ศาสนาที่สอนให้เข้าใจกฎธรรมชาติโดยตรง หรือ "กฎธรรมนิยาม" อย่างเช่น พุทธศาสนา จะเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้อารยธรรมของมนุษย์ อยู่รอด เพราะจะช่วยให้มนุษย์ตระหนักถึง การประพฤติปฏิบัติต่อธรรมชาติในมิติต่างๆ อย่างรู้คุณค่า หรือ

อย่างมีความกตัญญูรู้คุณ ที่ประกอบด้วย ปัญญาอันลึกซึ้ง เพื่อองค์ประกอบ ของธรรมชาติเหล่านั้น จะได้ช่วยกำจุน ให้ชีวิตมนุษย์ดำรงอยู่เย็นเป็นสุขต่อไป (ฟ้าเมือง ชาวหินฟ้า, 2547 : 112)

การดำรงอยู่อย่างยั่งยืน

การดำรงอยู่อย่างยั่งยืน ในมุมมองของพระธรรมปิฎก (2543) เกิดจากการพัฒนาอย่างยั่งยืน หมายถึง การให้ความเจริญทางเศรษฐกิจอยู่ภายใต้เงื่อนไขของการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมจึงมีการพัฒนา (Development) คู่กับสิ่งแวดล้อม (Environment) คือให้เศรษฐกิจคู่กับธรรมชาติหรือระบบนิเวศน์ได้ เศรษฐกิจ (Economy) กับนิเวศวิทยา (Ecology) การพัฒนาอย่างยั่งยืนนี้มีลักษณะเป็นการพัฒนาที่เป็นบูรณาการ (Integrated) คือทำให้เกิดเป็นองค์รวม (Holistic) หมายความว่าองค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องจะต้องมาประสานกันครบองค์ และมีลักษณะอีกอย่างหนึ่งคือมีดุลยภาพ (Balance) หรือพูดอีกนัยหนึ่งคือการทำให้อัตลักษณ์ของมนุษย์สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ

นอกจากนี้พระธรรมปิฎก ได้แสดงปาฐกถาธรรม ไว้ว่า "หากเรายอมรับความจริงว่ามนุษย์เป็นส่วนร่วมอยู่ในระบบการดำรงอยู่และความสัมพันธ์ของธรรมชาติ มนุษย์พึงพัฒนาตนให้มีความสามารถมากยิ่งขึ้นไป ในการที่จะช่วยให้มนุษย์และสัตว์สิ่งอื่นทั้งหลายที่เป็นส่วนร่วมในธรรมชาตินั้น เอื้ออำนวยประโยชน์เกื้อกูลแก่กัน มีการเบียดเบียนกันน้อยลง ๆ ภายในโลกที่มีสภาพอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเป็นอยู่อย่างผาสุกยิ่งขึ้น" ซึ่งก็คือการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งหากมีความเข้าใจและยอมรับในแนวคิดข้างต้นแล้ว ก็จะสามารถนำไปสู่การปรับปรุงกระบวนการพัฒนาเดิมใน 3 ปัจจัย (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2543) มีดังนี้

1. ปัจจัยสิ่งแวดล้อม (Environment) ซึ่งมีปัญหาที่เกิดจากปัจจัยสำคัญ ได้แก่
  - 1.1 ประชากร (Population)
  - 1.2 ความร่อยหรอของทรัพยากร (Depletion)
  - 1.3 การก่อกมลภาวะ (Pollution)
2. ปัจจัยการพัฒนา (Development) ซึ่งหมายถึงการพัฒนาเศรษฐกิจ (Economic

Development) มุ่งองค์ประกอบในการพัฒนา 3 อย่างเดิม คือ

- 2.1 วิทยาศาสตร์ ต้องค้นหาความรู้ ที่จะนำมาใช้ป้องกันและแก้ปัญหา
- 2.2 เทคโนโลยี ผลิตและใช้ที่ไม่ทำลาย แต่เกื้อกูลสิ่งแวดล้อม
- 2.3 กิจกรรมทางเศรษฐกิจ ผลิตและบริการแบบไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและไม่ก่อให้เกิด

ของเสีย มีการแบ่งปันเฉลี่ยรายได้ให้สม่ำเสมอ

3. ปัจจัยพัฒนามนุษย์ (Human development) ซึ่งจะต้องมีการพัฒนาให้ครบทั้ง 3 ด้านคือ

3.1 ด้านพฤติกรรมและวิถีใช้ชีวิต ตลอดจนการทำมาหาเลี้ยงชีพ เป็นระดับที่ปรากฏตัวของ การแก้ปัญหา

3.2 ด้านจิตใจ เช่น พัฒนาคุณธรรม ความเข้มแข็งมั่นคงของจิตใจ และสภาพจิตใจที่ดึงมา รวมทั้งความสุข

3.3 ด้านปัญญา หรือปรัชญาณ คือความรู้ความเข้าใจต่างๆรวมทั้งแนวความคิด ทักษะคติ และค่านิยม

สำหรับระบบคิดในการพัฒนาผู้เรียนทั้ง 3 ด้านคือการคิดด้วยระบบไตรสิกขา ซึ่งสามารถ แสดงแนวคิดได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

ภาพ 7 แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

ที่มา : พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุต โต), 2546 : 9

สำหรับกระบวนการพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น แยกได้เป็น 2 ตอน คือ 1) การพัฒนาคนโดยพัฒนาตัวคนที่เป็นปัจจัยตัวกระทำให้เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ด้วยการพัฒนาตัวคนเต็มทั้งระบบคือครบทั้ง พฤติกรรม จิตใจ และปัญญา 2) การพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยคนที่พัฒนาเต็มระบบนั้นเป็นตัวกลางหรือเป็นแกนกลาง ด้วยการเป็นปัจจัยตัวกระทำที่ไปประสานปรับเปลี่ยนบูรณาการ ในระบบสัมพันธ์องค์รวมใหญ่ ให้เป็นระบบแห่งการดำรงอยู่ด้วยคืออย่างต่อเนื่องเรื่อยไป การพัฒนาอย่างยั่งยืนจะเกิดขึ้นเมื่อระบบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่ 1) มนุษย์ 2) สังคม 3) ธรรมชาติ และ 4) เทคโนโลยี ดำเนินไปด้วยดี ส่งผลในทางเกื้อกูลกันมีมนุษย์ ในฐานะปัจจัยตัวกระทำจะมีความสำคัญมากที่สุดที่จะทำให้เกิดภาวะที่พึงประสงค์นี้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2543)

จากการศึกษาสรุปได้ว่า การดำรงอยู่อย่างยั่งยืน แนวความคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นประโยชน์อย่างมากต่อการพัฒนาประเทศ การเศรษฐกิจ และการพัฒนาสังคม เหล่านี้ในปัจจุบัน ล้วนแล้วแต่มีความจำเป็น ดังนั้น การนำแนวความคิดนี้มาใช้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องใด ๆ ก็ตามย่อมที่จะอำนวยประโยชน์ แก่เยาวชนในรุ่นปัจจุบันนี้ และรุ่นต่อ ๆ ไปในอนาคต อันจะเป็นการส่งผ่าน ซึ่งความอุดมสมบูรณ์ ที่จะเป็นโอกาสในการดำรงชีพ ได้อย่างต่อเนื่องของมวลมนุษยชาติในโลกอนาคต ที่พวกเขาควรจะได้รับ

การศึกษาแนวพุทธ

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2546 : 7-8) ได้กล่าวสรุปว่าวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวไทย ได้รับการหล่อหลอมมาจากคำสอนของพระพุทธศาสนาตั้งแต่ยุคแรก ของประวัติศาสตร์ชาวไทย จนกล่าวได้ว่าวิถีพุทธ คือ วิถีวัฒนธรรมของชาวไทย ส่วนใหญ่ จนมีความเป็นเอกลักษณ์ที่ทั่วโลกตระหนักและให้การยอมรับ

พุทธธรรมหรือพุทธศาสตร์เป็นองค์ความรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้ศึกษาเข้าใจธรรมชาติของโลก และวิถีชีวิตที่แท้จริง และฝึกให้ผู้ศึกษาสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ตั้งแต่ระดับการดำเนินชีวิตประจำวันของคนทั่วไป คือ การกิน อยู่ ดู ฟัง จนถึงระดับการดำเนินชีวิตของนักบวชผู้มุ่งมีชีวิตที่บริสุทธิ์ และในทุกระดับยังผลให้ผู้ศึกษาเองมีความสุขพร้อม ๆ กับช่วยให้คนรอบข้างและสังคมมีความสุขพร้อมกันไปด้วยอย่างชัดเจน

พุทธธรรมมีกรอบการพัฒนาหลักเป็นระบบการศึกษา 3 ประการ เรียกว่าไตรสิกขา คือ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา ที่เรียกสั้น ๆ ว่า ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นการฝึกหัดอบรม เพื่อพัฒนากาย ความประพฤติ จิตใจ และปัญญา ไตรสิกขานี้เป็นการศึกษาที่ครอบคลุม

การดำเนินชีวิตทุกด้านและทุกวัย อีกทั้งมีความง่ายยาก ตั้งแต่เบื้องต้นทั้งของเด็กและผู้ใหญ่จนถึง เรื่องที่ละเอียดซับซ้อนที่ยากจะหาองค์ความรู้อื่นใดมาเทียบได้ (พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตโต, 2546)

การศึกษาของกุลบุตรกุลธิดาและผู้ใหญ่ทั้งหลายในอดีตอันยาวนานของไทย มีฐานจากการใช้ พุทธธรรมมาอบรมสั่งสอน แต่อาจไม่มีระบบของการศึกษาบังคับอย่างในยุคปัจจุบัน แม้ในปัจจุบัน จะมีการศึกษาภาคบังคับแก่คนส่วนใหญ่ แต่ก็มีได้นำเอาพุทธธรรมมาเป็นฐานของการศึกษา แต่นำ ระบบและองค์ความรู้ตามโลกนิยมโดยมีฐานจากประเทศตะวันตกมาเป็นแกนในการจัดการศึกษา ทำให้พุทธธรรมเองเริ่มห่างเหินจากชีวิตของคนไทยยุคปัจจุบันมากขึ้น ซึ่งเป็นที่น่าเสียดายในความ ล้ำค่าของพุทธธรรม และในความเป็นสมบัติของชาติ ซึ่งได้ก่อร่างสร้างฐานของวัฒนธรรมไทยมา แต่อดีต

ด้วยคุณค่าอันอนันต์ขององค์ความรู้ในพุทธธรรมและระบบไตรสิกขาที่ชัดเจนในการให้การ ศึกษาพัฒนาผู้เรียนทุกวัย ทางกระทรวงศึกษาธิการจึงมีแนวความคิดที่จะส่งเสริมให้สถานศึกษานำ ระบบของพุทธธรรมมาประยุกต์จัดกับระบบการเรียนการสอนในสถานศึกษาปัจจุบัน เพื่อพัฒนา เยาวชนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามที่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกำหนด ที่มีคุณสมบัติ ของการเป็นคนที่ดี เก่ง มีความสุขอย่างแท้จริง อันเป็นเป้าหมายแท้ของพุทธธรรมอยู่แล้ว ให้มี ความชัดเจนขึ้นโดยผ่านการดำเนินงานของ “โรงเรียนวิถีพุทธ” อันจะเป็นตัวอย่างที่จะขยายผลสู่ การพัฒนาในโรงเรียนอื่น ๆ ในวงกว้างต่อไป (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2546)

ทฤษฎีความสำเร็จขององค์กร

ไม่มีมนุษย์คนใดที่สามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุขได้โดยไม่ต้องทำงาน และในการ ทำงานทุกคนย่อมมุ่งสู่ความสำเร็จของงานและองค์กรที่มีประสิทธิภาพบรรลุวัตถุประสงค์และเป่า หมายที่ตนได้วางไว้ ซึ่งการจะก้าวไปสู่ความสำเร็จขององค์กรได้นั้นต้องอาศัยปัจจัยต่าง ๆ ใน การทำงานซึ่งประกอบด้วย คน เงิน วัสดุ และการบริหารจัดการ จากองค์ประกอบต่าง ๆ ที่กล่าวมา มนุษย์ หรือคนถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด ที่จะนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้ในที่สุด

ดังที่ สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2545 : 34-35) ได้กล่าวถึงเงื่อนไขแห่งความสำเร็จขององค์ การทางการศึกษาว่า ความสำเร็จขององค์กรจะเกิดขึ้นได้ต้อง 1) ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องมีวิสัยทัศน์ที่ กว้างไกล เข้าใจในปรัชญาของการศึกษาอย่างแท้จริง ไม่ติดกรอบเงื่อนไขของสภาพปัจจุบัน ทั้ง ในด้านทรัพยากร โครงสร้างองค์กร หลักสูตรและระบบการเรียนการสอนแบบเดิม 2) ส่งเสริม นวัตกรรมหรือวิธีการศึกษารูปแบบใหม่ ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นวัตกรรมที่เกิดจากความรู้ดั้งเดิมของ

ชุมชน ท้องถิ่น ที่เป็นพื้นฐานของการพัฒนาการศึกษาที่เจริญก้าวหน้าและยั่งยืน 3) ใช้ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของฝ่ายต่าง ๆ โดยเริ่มตั้งแต่ ประสานหรือบูรณาการแผนงาน/โครงการและการดำเนินงาน การสร้างความร่วมมือในรูปแบบใหม่ ๆ ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด 4) ออกกฎหมายระเบียบปฏิบัติที่เรียบง่าย ลดขั้นตอนความยุ่งยากที่แสดงให้เห็นถึงการส่งเสริมสนับสนุนของภาครัฐในการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายมากกว่าการหวาดระแวงไม่ไว้ใจ 5) ลำดับความต้องการและการดำเนินการอย่างจริงจัง เพื่อจัดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา 6) วางแผนปฏิบัติการ และจัดให้มีการติดตามประเมินผลความก้าวหน้าของการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอและปรับปรุงแก้ไขข้อจำกัดที่เกิดขึ้นอย่างทันที่ รวมถึงมีการทบทวนแผนการดำเนินงานและเป้าหมายให้ทันสมัย สอดคล้องกับสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2546 : 77) ได้กล่าวถึงเงื่อนไขความสำเร็จว่า “ท้องถิ่นเข้มแข็ง ภาครัฐเปิดกว้าง สังคมเห็นค่า” จากที่ได้ประมวลประสบการณ์ของทุกประเทศ หัวใจสำคัญของการจัดการเรียนรู้วัฒนธรรมให้บรรลุเป้าหมายทั้งหมด ไม่ได้อยู่ที่โรงเรียน ครู หรือหลักสูตรเพียงอย่างเดียว แต่อยู่ที่ปัจจัยเชิงบริบทที่จะผลักดันและพัฒนาโรงเรียน ครู และหลักสูตรให้เดินไปในทิศทางที่พึงประสงค์อีกทีหนึ่ง ในกรณีของญี่ปุ่นชี้ชัดว่า ความเข้มแข็งของแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมเป็นแรงดึงดูดครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ดังนั้น การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของชุมชน โดยการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างพอเพียงในรูปแบบต่าง ๆ ตลอดจนการสร้างกระแสสังคมให้ตื่นตัว และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่องจะเป็นเงื่อนไขความสำเร็จในระยะยาว

จากการศึกษา สรุปได้ว่าการดำเนินงานในทุกองค์กรย่อมมีเป้าหมายสูงสุดอยู่ที่ความสำเร็จขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีวัตถุประสงค์ที่วางไว้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินความสำเร็จขององค์กรซึ่งจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในขั้นตอนต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในที่สุด ไม่ว่าจะเป็นคน เงิน ระบบการจัดการ ทรัพยากร ทำให้เกิดเป็นกฎระเบียบ ขั้นตอนต่าง ๆ ที่ใช้ร่วมกันในองค์กร โดยยึดหลักประโยชน์สูงสุดที่จะเกิดขึ้นกับองค์กร มนุษย์จึงพยายามคิดค้นหาวิธีการสู่ความสำเร็จขององค์กร ในการวิจัย ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ความพยายามในการศึกษาถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในองค์กรที่เรียกว่าความสำเร็จขององค์กรว่าประกอบด้วยสิ่งใดบ้าง

ยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์ ถือเป็นแนวทางในการบริหารงาน ที่จะทำให้การบริหารงานประสบผลสำเร็จ ซึ่งประเทศไทยได้นำยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ที่สำคัญมาใช้ในการบริหารการศึกษา อาทิ ยุทธศาสตร์คุณภาพการศึกษา ฯลฯ

คุณภาพของงานถือว่ายุทธศาสตร์มีความสำคัญเป็นกลวิธีสำคัญที่จะนำไปสู่กระบวนการบริหาร ในการกำหนดยุทธศาสตร์ จึงมีความจำเป็นที่ทุกองค์กรที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันกำหนดยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการบริหารงาน ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอความหมายของยุทธศาสตร์การนำยุทธศาสตร์มาใช้ในการแก้ไขปัญหาของประเทศชาติและการใช้ยุทธศาสตร์ในแผนพัฒนาประเทศ

นักวิชาการ ได้ให้ความหมายของยุทธศาสตร์ไว้หลายท่าน อาทิ (จิรวัดน์ นิเจนตร, 2545 : 3) ยุทธศาสตร์หมายถึงวิธีการที่คิดว่าดีที่สุดที่จะทำให้บรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ยุทธศาสตร์ควรเป็นนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่ทดแทนโครงการหรือการดำเนินงานแบบเดิมที่เคยปฏิบัติมาแล้วแต่ไม่ได้ผลในการปรับปรุงแก้ไขในเรื่องนั้น ๆ จึงจะเห็นได้ว่ายุทธศาสตร์จะมีความต่างจากคำอื่น ๆ และมีข้อสังเกตดังนี้

1. ยุทธศาสตร์น่าจะเป็นกลวิธีใหม่ที่ยังไม่เคยมีการนำมาใช้ เพราะเป็นวิธีการอันชาญฉลาดที่ใช้แก้ปัญหาและการพัฒนาที่ได้ผล ซึ่งวิธีอื่น ๆ ที่ใช้กันอยู่ทั่วไปได้ผลน้อยหรือไม่ได้ผลเลย อย่างไรก็ตามก็อาจมีการนำยุทธศาสตร์นั้น ๆ ไปใช้ซ้ำอีกในกรณีอื่น ๆ หรือบริบทอื่นเมื่อบ่อยครั้งเข้า ก็กลายเป็นวิธีการธรรมดาทั่วไปเช่นเดียวกับคำว่า นวัตกรรม ยุทธศาสตร์ที่นำมาใช้กันอย่างแพร่หลายเช่น ยุทธศาสตร์พึ่งตนเอง ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วม เป็นต้น

2. กลวิธีที่เรียกว่ายุทธศาสตร์ควรมีลักษณะระดับและขอบเขตเพียงใดยุทธศาสตร์น่าจะใช้เฉพาะด้านเฉพาะสาขามากกว่านโยบาย ซึ่งใช้ได้กว้างกว่าแต่ควรมีระดับที่สูงกว่า เทคนิคหรือวิธีการ

3. ยุทธศาสตร์เป็นสิ่งที่สามารถศึกษา ค้นคว้า ออกแบบ หรือสร้างขึ้นมาได้จากการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและปัจจัยที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาโดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎี หลักการ ข้อมูล สารสนเทศ มาศึกษา วิจัย ทดลอง หาทางเลือกและกลวิธีที่เหมาะสม สอดคล้องกับสาเหตุและปัจจัยที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์หรือเป้าหมายที่ต้องการได้ เมื่อผ่านการตรวจสอบและประเมินผลแล้วว่าใช้ได้ผลดีกว่าเดิมก็สามารถใช้ปฏิบัติ ถ่ายทอดและเผยแพร่ไปสู่วงกว้างในบริบทที่คล้ายคลึงกันได้

สำนักพัฒนาระบบบริหาร (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 : 123) ในฐานะผู้ประสานงานและรับผิดชอบในการประกันประสิทธิภาพการศึกษา ได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์การปรับปรุงประสิทธิภาพ

การบริหารงาน โดยเน้นการปรับภาคราชการในส่วนของบทบาท ภารกิจ โครงสร้าง และกระบวนการของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ให้สอดคล้องกับทิศทางใหม่ตามรัฐธรรมนูญและมติคณะรัฐมนตรี ด้วยการกำหนดแผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการให้บรรลุเป้าหมายในช่วงปี พ.ศ. 2542 – 2544 จำนวน 12 เรื่องหลัก 1) การกำหนดนโยบายและแนวการจัดการศึกษาสำหรับเด็กกลุ่มอายุ 3-5 ปี ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน และเอกชนมีส่วนร่วมตามความพร้อม 2) ลดขั้นตอนการทำงานสารบรรณ ให้มีขั้นตอนสั้นที่สุด โดยใช้หลัก One-step service และใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์มาช่วยในการปฏิบัติงานให้มากขึ้น 3) กระจายอำนาจและมอบอำนาจให้ผู้บริหารในระดับจังหวัด อำเภอ และโรงเรียนได้มีส่วนร่วมวินิจฉัย สั่งการ และตัดสินใจได้มากขึ้น 4) ปรับปรุงประสิทธิภาพการเบิกจ่ายเงินโดยลดขั้นตอนการเบิกจ่าย และ ลดภาระงานการเงินบัญชีของโรงเรียน 5) ปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารงานธุรการโรงเรียน 6) ปรับปรุงการบริหารงบประมาณ โดยจัดเงินก้อนให้จังหวัด อำเภอ และโรงเรียนได้รับผิดชอบบริหารให้มากขึ้น รวมทั้งสนับสนุนให้ท้องถิ่นหรือชุมชนมีส่วนร่วม 7) ปรับอัตราค่าจ้างราชการให้เหมาะสมกระจายข้าราชการจากส่วนกลาง ไปส่วนภูมิภาค และกระจายอัตราค่าจ้างให้สมดุล ในทุกระดับ 8) เพิ่มประสิทธิภาพในการนิเทศ และปรับบทบาทของศึกษานิเทศก์ให้สอดคล้องกับการปฏิรูประบบบริหารการศึกษาในอนาคต 9) พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปฏิบัติงานให้มากขึ้น 10) ปรับปรุงโรงเรียนขนาดเล็กและรูปแบบการบริหารโรงเรียน เครือข่าย 11) จัดระบบโรงเรียนร่วม (School system management) 12) เพิ่มประสิทธิภาพงานประชาสัมพันธ์เชิงรุก และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของหน่วยงานในสังกัดทุกระดับ

ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาที่ควรริบดำเนินการให้เป็นรูปธรรมมากที่สุด คือ การปฏิรูปการเรียนรู้ (Learning reform) การประกันคุณภาพการศึกษา (Education quality assurance) และการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-based management: SBM) ซึ่งผลการปฏิรูปการศึกษาจะมี 3 ระดับ คือ ระดับ A1 มีความตระหนัก (Awareness) ระดับที่ A2 มีการลงมือปฏิบัติ (Attempt) และระดับที่ 3 เกิดผลสัมฤทธิ์ (Achievement) ซึ่งทั้ง 3 ยุทธศาสตร์นี้จะต้องเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน และนำไปสู่การปฏิบัติที่สอดคล้องกัน เพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศ (ชัยพจน์ รักรังาม, 2544 : 75-79)

ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาจะต้องอาศัยหลักการ และแนวคิดทั้งการปฏิรูปการเรียนรู้ การประกันคุณภาพการศึกษา และการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่จะสร้างสรรค์และพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ซึ่งโรงเรียนแต่ละแห่งจะต้องหลอมรวมยุทธศาสตร์ทั้ง 3 เข้าด้วยกันในลักษณะขององค์รวม (Holistic) โดยเรียนต้องบริหารจัดการให้เกิดการขับเคลื่อนเปลี่ยนแปลง และพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ (Whole school approach)

การนำยุทธศาสตร์มาใช้แก้ไขปัญหาประเทศไทย

ในขณะที่ประเทศไทยของเรา กำลังมีปัญหาวิกฤตรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเศรษฐกิจ ทุจจริตคอร์รัปชัน ปัญหาความยากจน ปัญหาสุขภาพจิต ปัญหาการศึกษา ปัญหาระบบราชการที่ไม่มีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาค่าเหล่านี้เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ ซับซ้อนและยากต่อการแก้ไข ทั้งโครงสร้างวิธีคิด โครงสร้างอำนาจ โครงสร้างทิศทางการพัฒนา โครงสร้างทางการเงิน โครงสร้างทางกฎหมาย ปัญหาเหล่านี้รัฐและสังคมไทยไม่มีพลังเพียงพอที่จะแก้ไขวิกฤติชาติ หากปล่อยไว้ ปัญหาที่ยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น จึงจำเป็นที่คนไทยทุกคนในทุกภาคส่วน จะต้องรวมพลังกำหนดยุทธศาสตร์แก้วิกฤติชาติ เพราะกาลเวลาได้พิสูจน์แล้วว่า ถ้าพึ่งอำนาจรัฐ ไม่เพียงพอที่จะแก้ไขปัญหาวิกฤติชาติได้ จำเป็นที่ภาคสังคมหรือภาคประชาชนต้องผนึกกำลังร่วมแก้ปัญหาราชาชาติ โดยใช้พลังอำนาจทางสังคมซึ่งเกิดจากการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ ของคนไทย ทั้งชาติ ในทุกพื้นที่ ทุกองค์กรและทุกเรื่อง โดยได้ใช้ยุทธศาสตร์ที่เรียกว่า ยุทธศาสตร์พลังแผ่นดิน ซึ่งยุทธศาสตร์นี้จะให้ทุกคนร่วมกันทำงาน 3 ลักษณะคือ การลงมือทำเอง การร่วมมือกับรัฐและการตรวจสอบรัฐ แต่ทั้งนี้ รัฐจะต้องไม่บั่นทอนพลังทางสังคม แต่ต้องให้การสนับสนุนส่งเสริมให้คนไทยรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ และเข้ามารับบทบาทในการร่วมแก้วิกฤติ (ประเวศ วะสี, 2543 : 7)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา และมีเงื่อนไขที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียน ได้มีนักวิชาการ นักการศึกษาได้ทำการศึกษาวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและรวบรวมผลงานการวิจัย ซึ่งได้สรุปไว้ดังนี้

งานวิจัยภายในประเทศ

ชำเลื่อง วุฒิจันทร์ (2524) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนากิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนา เพื่อความมั่นคงแห่งชาติ พบว่า กิจกรรมที่พระภิกษุสงฆ์และวัดได้ดำเนินเพื่อประโยชน์สุขแก่สังคมไทย แบ่งได้เป็น 7 ประการ คือ

1. การรักษาความเรียบร้อยดีงาม ได้แก่ การดำเนินการให้พระภิกษุสามเณรทั้งสังฆมณฑล ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างบริสุทธิ์ถูกต้อง เพื่อเป็นตัวอย่างแก่ประชาชนให้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามหลักธรรมแห่งพระพุทธศาสนาอย่างทั่วถึงทั้งประเทศ

2. การศาสนศึกษา ได้แก่ การดำเนินการให้พระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ได้ศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย จนมีความรู้ความเข้าใจและสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

3. การศึกษาสงเคราะห์ ได้แก่ การดำเนินการสงเคราะห์ช่วยเหลือให้เด็กและประชาชนได้ศึกษาเล่าเรียนทั้งในและนอกระบบการศึกษาของรัฐ เพื่อสามารถดำรงตนและดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของประเทศ

4. การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้แก่ การดำเนินการประกาศพระพุทธศาสนาให้ประชาชนได้ทราบเข้าใจ และน้อมนำไปปฏิบัติเพื่อล่องพ้นความทุกข์และประสบความสุขตามอุปนิสัย และผลของการปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนา อันจะยังผลให้สังคมตลอดจนประเทศชาติมีความผาสุกสันติสุข และเจริญก้าวหน้า

5. การสาธารณูปการ ได้แก่ การดำเนินการให้วัดทั่วประเทศเป็นวัดโดยสมบูรณ์เป็นที่พักพำนักอาศัยศึกษาเล่าเรียนและปฏิบัติตามพระธรรมวินัยของพระภิกษุสามเณร เป็นที่ทำบุญบำเพ็ญกุศล ฟังเทศน์ปฏิบัติธรรมและกระทำกิจกรรมของสังคม ของประชาชนแห่งวัด หรือในท้องถิ่นที่ตั้งแห่งวัดนั้น ตลอดจนการรักษาวัฒนธรรม และอนุรักษ์ศิลปโบราณวัตถุ และโบราณสถานของสังคมนั้น ๆ ด้วย

6. การสาธารณสงเคราะห์ ได้แก่ การดำเนินการสงเคราะห์ประชาชนทางด้านจิตใจ และทางวัตถุที่ไม่ขัดพระธรรมวินัยและสมณวิสัย เพื่อประโยชน์และความสุขของประชาชนทั่วไป

กองแผนงาน กรมการศาสนา (2540) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน แบ่งเป็น 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยหลักประกอบด้วย ความสามารถพิเศษหรือคุณลักษณะเฉพาะพิเศษของเจ้าอาวาส บุคลิกภาพ/ภาวะผู้นำ เช่น ความมีมนุษยสัมพันธ์ ความซื่อสัตย์ การปฏิบัติตนในพระธรรมวินัย และกระบวนการบริหารและการทำงานอย่างเป็นระบบ อาทิ การจัดองค์กร การบริหารบุคลากร การติดตามงานการบริหาร การเงิน เป็นต้น และปัจจัยเสริม คือ ปัจจัยที่มีส่วนสนับสนุน ได้แก่ สภาพแวดล้อม ท่าเล ที่ตั้ง บรรยากาศ ในวัดและการที่วัดมีลักษณะพิเศษเฉพาะ เช่น เป็นโบราณสถานมีโบราณวัตถุทางศิลปวัฒนธรรมอื่น ๆ

ประเวศ วะสี (2540) ได้เสนอแนวความคิดเรื่องบทบาทของพระสงฆ์และวัด ไว้ดังนี้

1. พระสงฆ์เป็นผู้สร้างชุมชนสงฆ์ให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ วัดอุปประสงค์ของการบวชเป็นไปเพื่อเรียนรู้ คือ การเรียนรู้พุทธธรรม การเรียนรู้สังคม ปัจจุบัน การเรียนรู้การติดต่อสื่อสาร

2. การศึกษาของสงฆ์ เป็นเรื่องที่ต้องกำหนดอยู่ในนโยบายของรัฐบาลในแผนการศึกษาของชาติ มหาวิทยาลัยสงฆ์ และมหาวิทยาลัยทางโลกควรจะร่วมกันพัฒนาหลักสูตรสำหรับ การศึกษาของพระสงฆ์

3. การทำวัดให้เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ความสำคัญ
ของวัดคือการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ดังนั้นถ้าวัดเข้มแข็งจะทำให้โครงการสร้างชุมชนเข้มแข็ง
ไปด้วย

4. วัดกับการจัดการศึกษา หากวัดสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาคนให้เต็ม
ศักยภาพได้ ก็จะเป็นประโยชน์ต่อสังคมอย่างแท้จริง

5. พระสงฆ์กับการแก้ไขความขัดแย้งด้วยสันติวิธี

6. วัดกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม วัดควรเป็นต้นแบบในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อมแก่ประชาชน

7. การบริหารจัดการวัด วัดเป็นทรัพยากรอันทรงคุณค่าของสังคม ดังนั้นระบบการบริหาร
จัดการที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สังคมตามอุดมการณ์แห่งพุทธศาสนาจึงเป็นอุดมการณ์
ที่เกี่ยวข้องทั้งเจ้าอาวาส คณะสงฆ์ รัฐบาล และผู้เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือกันในการจรรโลง
พระศาสนาเพื่อสังคมต่อไป

จิรพรรณ ปุณเกษม (2542 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมือง
ของกลุ่มผลประโยชน์ในการกำหนดนโยบายสาธารณะกรณีศึกษาการร่างพระราชบัญญัติการศึกษา
แห่งชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเงื่อนไข และกระบวนการรวมตัวของกลุ่มผลประโยชน์ใน
การแสวงหาอำนาจเพื่อการต่อรอง สำหรับการนำเสนอความต้องการและผลประโยชน์ของกลุ่ม
เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มประ โยชน์ และยุทธศาสตร์ที่กลุ่มเลือกใช้เพื่อสามารถเข้าไปมี
ส่วนร่วมในการตัดสินใจและมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายสาธารณะ อันส่งผล
ให้ผลประโยชน์ของกลุ่มได้รับการตอบสนอง โดยทำการศึกษากลุ่มประชากรที่มีส่วนได้ส่วนเสีย
และที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา อาทิ กลุ่มผู้ตัดสินใจ กลุ่มการกำหนดนโยบาย กลุ่มอำนาจการ
จัดการศึกษา กลุ่มภาคประชาชน องค์กรวิชาชีพครู องค์กรอาชีพการศึกษาเอกชน กลุ่มผู้ปกครอง
กลุ่มผู้ด้อยโอกาส และสถาบันศาสนา ผลจากการวิจัยพบว่าการมีฐานคติเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ
และฐานคติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมเป็นสิ่งกำหนดการดำเนินงานของกลุ่มผลประโยชน์ กล่าวคือ
ฐานคติเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะของกลุ่มผลประโยชน์จะมีความแตกต่างกัน กลุ่มกำหนดนโยบาย
และกลุ่มอำนาจการจะเห็นว่านโยบายสาธารณะเป็นกฎหมายแม่บททางการศึกษาและเป็นเครื่องมือ
ในการปฏิรูปการศึกษา แต่กลุ่มภาคประชาชนให้ความสำคัญกับนโยบายสาธารณะว่าเป็นการ
ประกันสิทธิขั้นพื้นฐานแก่ประชาชนรวมทั้งเป็นกฎสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนไทยทุกคน
และทุกกลุ่มให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวกับสิ่งต่อไปนี้ การมีส่วนร่วมด้วยจิตสำนึก จิต
สาธารณะ การเคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และการใช้เหตุผลควบคู่กับแนวหลักประชาธิปไตย
ในการตกลงกัน ซึ่งกลุ่มที่มีจิตสำนึกสูงต่อการมีส่วนร่วมจะส่งผลให้ปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มและปฏิ

สัมพันธ์ระหว่างกลุ่มมีความต่อเนื่องมาก การขยายขนาดของกลุ่มไปสู่ประชาชนและเพิ่มความเหนียวแน่นของสมาชิกในกลุ่มให้สูงขึ้น เป็นการพัฒนาสถานภาพของกลุ่มให้มีข้อดีหรือข้อได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบเทียบกับกลุ่มอื่น อีกทั้งกรณีที่กลุ่มสามารถสื่อสารกับประชาชนในวงกว้างได้ เป็นการสร้างความตื่นตัวในระดับล่างและระดับปฏิบัติ เพื่อเตรียมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบหรือแนวการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ที่เสริมสร้าง คุณลักษณะ ดี เก่ง มีสุข ระดับประถมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดการกระบวนการเรียนรู้ และตรวจสอบรูปแบบที่พัฒนาให้เป็นแบบอย่างที่ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตลอดจนศึกษากลไกของโรงเรียนและท้องถิ่นในการเสริมสร้างให้นักเรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ การออกแบบการจัดการกระบวนการเรียนรู้ดำเนินการตามวัฏจักรการเรียนรู้ (4 MAT) โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การตรวจสอบรูปแบบได้นำไปทดลองใช้เขียนแผนการจัดการกิจกรรมในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จำนวน 11 โรงเรียน ทุกชั้น และทุกกลุ่มประสบการณ์ ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 1,636 คน ครูผู้สอน 94 คน ผู้บริหารโรงเรียน 11 คน และผู้ปกครองนักเรียน 1,562 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (X) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลจากการวิจัยพบว่า รูปแบบหรือแนวการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เสริมสร้างให้นักเรียนมีคุณลักษณะ ดี เก่ง และมีสุข มีขั้นตอนดังนี้ วิเคราะห์สาระการเรียนรู้จากคำอธิบายรายวิชาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร วิเคราะห์ประเด็นการเรียนรู้ กำหนดสาระสำคัญ กำหนดศักยภาพที่ต้องการพัฒนา วางแผนการจัดการกิจกรรมแบบบูรณาการและตามแนววัฏจักรการเรียนรู้ ส่วนผลการนำรูปแบบการจัดการกระบวนการเรียนรู้ไปใช้ พบว่า รูปแบบหรือแนวการจัดการกระบวนการเรียนรู้ สามารถนำไปเป็นแนวในการเขียนแผนจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ได้ทุกชั้นและทุกกลุ่มประสบการณ์ และแผนที่ครูผู้สอนทุกชั้นเขียน (ยกเว้นชั้นประถมศึกษาปีที่ 3) ส่วนใหญ่ร้อยละ 72-96 มีสาระครบทุกชั้นตอนและมีคุณภาพมากทุกเรื่อง ในการจัดการกิจกรรม ครูผู้สอนสามารถดำเนินการได้ตามแผนที่กำหนด และครูผู้สอนทุกชั้นมีความเห็นตรงกันถึงสิ่งที่นักเรียนได้ปฏิบัติมาก คือ การมีประสบการณ์ตรงสัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้คิดอย่างหลากหลาย แสดงออกได้อย่างอิสระ ชัดเจนและมีเหตุผล สรุปความรู้ด้วยตนเองได้ และความรู้ที่ได้รับสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ความคิดเห็นของนักเรียน ทุกชั้นและผลจากการสังเกตตรงกัน คือ ทำกิจกรรมอย่างมีความสุข คุณลักษณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 5 และ 6 ด้านการเป็นคนดี เก่ง และมีความสุข อยู่ในเกณฑ์ดี ส่วนนักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 2 และ 4 อยู่ในเกณฑ์พอใช้ ยกเว้นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีคุณลักษณะด้านการมีความสุขอยู่ในเกณฑ์

ดี ด้านผลการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ส่วนใหญ่ มีผลการเรียนในทุกกลุ่ม ประสิทธิภาพอยู่ในระดับดีมาก นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 5 ส่วนใหญ่ มีผลการเรียนในทุกกลุ่มประสิทธิภาพ (ยกเว้นภาษาไทย) อยู่ในระดับดีมาก นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีผลการเรียนในกลุ่มสร้างเสริมประสิทธิภาพชีวิต สร้างเสริมลักษณะนิสัย และการทำงานและพื้นฐานอาชีพ อยู่ในระดับดีมากและนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ส่วนใหญ่ มีผลการเรียนดีมาก ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย และการทำงานและพื้นฐานอาชีพ สำหรับความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง พบว่า ผู้บริหารพอใจมากเกี่ยวกับความสามารถของครูผู้สอนในโรงเรียน แผนการจัดกิจกรรม และคุณลักษณะของนักเรียนด้านการเป็นคนเก่ง ครูผู้สอนพอใจมากเกี่ยวกับการวางแผนการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ และคุณลักษณะของนักเรียนในทุกด้าน นักเรียนพอใจมากที่ได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ การทำงานเป็นกลุ่ม การทำกิจกรรมตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง การศึกษาค้นคว้าจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ และการร่วมกับเพื่อนสรุปผลงานของกลุ่ม ส่วนผู้ปกครองพอใจมากที่สุด ใน 2 เรื่อง คือ การละเว้นสิ่งเสพติด และความร่าเริงแจ่มใสของบุตรหลาน กลไกที่มีความสำคัญของโรงเรียนและท้องถิ่นในการสร้างให้นักเรียนคิด กระบวนการเรียนรู้ คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องมีความรู้ ความเข้าใจ มุ่งมั่น เห็นความสำคัญ และดำเนินการอย่างจริงจัง โดยจัดสภาพแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ ห้องสมุด ให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าหาความรู้ได้ตลอดเวลา จัดกิจกรรมหลากหลายให้นักเรียนมีอิสระในการคิด การปฏิบัติ เรียนรู้เต็มตามศักยภาพ สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ

สุริยะ รูปหมอก (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการบริหารตามแนวพุทธธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความผูกพันของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบระดับการใช้พฤติกรรมการบริหารตามแนวพุทธธรรมของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อให้ทราบระดับความผูกพันต่อองค์กรและต่องาน ของครูโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสุพรรณบุรี และเพื่อทราบการใช้พฤติกรรมการบริหารตามแนวพุทธธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อ องค์กรและต่องาน ของครูโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสุพรรณบุรี ในการใช้พฤติกรรมการบริหารตามแนวพุทธธรรมของผู้บริหารที่พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ได้ให้ไว้ 10 ประการ ซึ่งได้นำมาใช้ในการวิจัย จำนวน 5 หมวดธรรม คือ 1) อธิปไตย 3 2) พรหมวิหาร 4 3) สังคหัตถ์ 4 5) ราชธรรม 10 ของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรีในโรงเรียนที่ผู้บริหารใช้พฤติกรรมการบริหารตามแนวพุทธธรรม จำนวน 180 โรงเรียนของ 10 สำนักงานประถมศึกษาอำเภอ 57 กลุ่มโรงเรียน และมีจำนวนครูทั้งสิ้น 2,321 คน ผลจากการวิจัยพบว่า

1. ระดับการใช้พฤติกรรมกรรมการบริหารตามแนวพุทธธรรมของผู้บริหาร เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยคือ 1) หมวดธรรมราชาธรรม 10 มีระดับการใช้พฤติกรรมกรรมการบริหารตามแนวพุทธธรรมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายชื่อธรรมแล้วก็อยู่ในระดับมาก ทุกข้อธรรม 2) หมวดธรรมสังคหวัตถุ 4 ระดับการใช้พฤติกรรมกรรมการบริหารตามแนวพุทธธรรมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายชื่อธรรมพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ 3) หมวดธรรมพรหมวิหาร 4 ระดับการใช้พฤติกรรมกรรมการบริหารตามแนวพุทธธรรมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายชื่อธรรมพบว่าอยู่ในระดับมาก 3 ข้อ และอยู่ในระดับปานกลาง 1 ข้อธรรมคือข้อธรรมอนุเบกขา 4) หมวดธรรมอคติ ระดับการใช้พฤติกรรมกรรมการบริหารตามแนวพุทธธรรม ในหมวดนี้อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายชื่อธรรมพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อธรรม 5) หมวดธรรมอธิปไตย 3 ระดับการใช้พฤติกรรมกรรมการบริหารตามแนวพุทธธรรมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายชื่อธรรมพบว่าข้อธรรมโลกาธิปไตยอยู่ในระดับมาก ข้อธรรมอิตธาธิปไตยอยู่ในระดับน้อย ข้อธรรม ธรรมมาธิปไตย อยู่ในระดับน้อยสุด

2. ระดับความผูกพันของครูอยู่ในระดับมากเมื่อแยกเป็นความผูกพันต่อองค์กรและต่องานก็อยู่ในระดับมากเช่นกัน

3. การใช้พฤติกรรมกรรมการบริหารตามแนวพุทธธรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความผูกพันของครูโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี หมวดธรรมที่ส่งผลต่อความผูกพันของครูในภาพรวมคือหมวดธรรมราชาธรรม 10 และเมื่อแยกเป็นรายด้านความผูกพันต่อองค์กรหมวดธรรมที่ส่งผล คือ ราชธรรม10 และอธิปไตย3 ความผูกพันต่องานหมวดธรรมที่ส่งผลคือราชธรรม10

ลือชา สาระคง (2547 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษากระบวนการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ที่ผ่านการประเมินสถานศึกษาเกณฑ์คุณภาพ ของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู : กรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดภาคใต้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาผ่านการประเมินสถานศึกษาเกณฑ์คุณภาพ ของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู (ก.ค.) 2) ศึกษาเงื่อนไข ที่มีผลต่อกระบวนการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพและประสบความสำเร็จสามารถผ่านการประเมินสถานศึกษาเกณฑ์คุณภาพ ของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู 3) ศึกษายุทธศาสตร์การบริหารจัดการที่มีคุณภาพของสถานศึกษาและนำเสนอต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเลือกศึกษาที่สถานศึกษาประถมศึกษาขนาดเล็กในเขตจังหวัดภาคใต้ ที่ประสบความสำเร็จ คือ โรงเรียนวัดมะปริง (นามสมมุติ) วิธีการหลักที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนา กลุ่มย่อย

(Focus group) การบันทึกภาพ การจดบันทึกข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม รวมทั้งการอัดสำเนาแถบบันทึกเสียงจากผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนนี้และโรงเรียนอื่น ครู นักเรียน ภารโรง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียน ศึกษานิเทศก์ ผู้บังคับบัญชาระดับอำเภอ เจ้าหน้าที่จากเทศบาล เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลประจำอำเภอ พระภิกษุ จากผลการศึกษาวิจัยพบว่า กระบวนการบริหารของสถานศึกษาแห่งนี้มีอยู่ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การศึกษาหาข้อมูล สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ 2) การตัดสินใจและวางแผน 3) การมอบหมายงานและการลงมือปฏิบัติ 4) การกำกับ ติดตาม นิเทศ 5) การวัดผลประเมินผล และที่สำคัญพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาได้ใช้กระบวนการบริหารทั้ง 5 ขั้นตอน อย่างจริงจังและต่อเนื่องแนะนำวิธีการบริหารแบบไม่เป็นทางการมาใช้ด้วย สำหรับเงื่อนไขที่ส่งผลให้การบริหารประสบผลสำเร็จมี 7 ประการ ได้แก่ 1) เงื่อนไขจากครู 2) เงื่อนไขจากนักเรียน 3) เงื่อนไขจากผู้บริหาร 4) เงื่อนไขจากคณะกรรมการสถานศึกษา 5) เงื่อนไขจากผู้ปกครองนักเรียน และชุมชน 6) เงื่อนไขจากเวลาทำงานของบุคลากร และ 7) เงื่อนไขจากสภาพแวดล้อมและสภาพสังคม ในส่วนยุทธศาสตร์ที่สถานศึกษาแห่งนี้นำมาใช้ได้อย่างมีคุณภาพ มีอยู่ 5 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) การคืนกำไรกลับสู่องค์กร 2) การสร้างความเป็นหนึ่ง 3) การลดความขัดแย้ง 4) การสร้างความศรัทธา และ 5) การให้พบเห็นสภาพจริงด้วยตนเองทั่วไป

เสวี รักเหล็ก (2547 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องการศึกษากระบวนการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษา กรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดภาคใต้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษา ของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดภาคใต้ เพื่อศึกษาเงื่อนไขที่มีผลต่อกระบวนการบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดภาคใต้ ในการวิจัยในครั้งนี้ ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพได้ใช้โรงเรียนวัดเวฬุวนาราม (ชื่อสมมุติ) ซึ่งเป็นสถานศึกษาระดับประถมศึกษาในเขตจังหวัดภาคใต้ ที่ประสบผลสำเร็จในการบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษา วิธีการหลักที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มย่อย (Focus group) การบันทึกภาพ การจดบันทึกข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม รวมทั้งการอัดสำเนาแถบบันทึกเสียงจากผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน คณะครู นักเรียน อดีตนักการภารโรง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง นักเรียน ปลัดอำเภอ และพระภิกษุสงฆ์ ผลจากการวิจัยพบว่า กระบวนการบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของผู้บริหารสถานศึกษาแห่งนี้ มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การศึกษาหาความรู้ ในงานที่รับผิดชอบอย่างชัดเจน 2) การปฏิบัติ ซึ่งมี 3 ขั้นตอนย่อยคือ 2.1) การ

สำรวจวิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อยของข้อมูล 2.2) การวางแผน 2.3) การมอบหมายงานให้ผู้รับผิดชอบ และการปฏิบัติ 3) การวัดและประเมินผล 4) การปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้น สำหรับเงื่อนไขที่ส่งผลให้การบริหารจัดการในเรื่องแหล่งการเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของสถานศึกษาแห่งนี้ที่ประสบความสำเร็จ มี 4 ประการ คือ 1) คุณลักษณะของผู้บริหาร โรงเรียน มี 4 องค์ประกอบคือ การเป็นนักคิด มีความรู้ความสามารถ เอาใจจริงเอาใจ และมีความซื่อสัตย์ 2) คุณลักษณะของครู มี 3 องค์ประกอบคือ การเป็นคนในพื้นที่ การมีฐานะดี และการเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ 3) คุณลักษณะของนักเรียนมี 2 องค์ประกอบคือ นักเรียนมีความขยัน และรับผิดชอบ จำนวนนักเรียนมีน้อย และ 4) สภาพชุมชน มี 2 องค์ประกอบคือ เป็นชุมชนที่มีความเจริญทางด้านศิลปะและวัฒนธรรมมาก่อน และการสนับสนุนจากชุมชน

สุรกิจ โสพิศ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการบริหารจัดการกับการมีส่วนร่วมของชมรมผู้ปกครองในการระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาโรงเรียน : กรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาแห่งหนึ่งในภาคใต้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการบริหารจัดการที่มีผลกับการมีส่วนร่วมของชมรมผู้ปกครองในการระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนา โรงเรียน 2) ศึกษาเงื่อนไขที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชมรมผู้ปกครองในการระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาโรงเรียน 3) นำเสนอยุทธศาสตร์การบริหารจัดการที่มีผลกับการมีส่วนร่วมของชมรม ผู้ปกครองในการระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาโรงเรียน ในการวิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่ที่เลือกใช้สำหรับทำการศึกษาเป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่แห่งหนึ่งในภาคใต้ ที่ประสบความสำเร็จด้านการบริหารจัดการ ให้ชมรมผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาโรงเรียน คือ โรงเรียนเทศบาลปลุกปัญญา (ชื่อสมมุติ) เนื่องจากเป็นโรงเรียนที่มีชมรมผู้ปกครองที่เข้มแข็ง สามารถเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการระดมทรัพยากรต่าง ๆ ให้กับโรงเรียนชัดเจนที่สุด จนทำให้โรงเรียนได้รับงบประมาณ วัสดุครุภัณฑ์ สิ่งก่อสร้าง และได้รับรางวัลในการประกวดโรงเรียนในด้านต่าง ๆ มากมาย วิธีการเก็บรวบรวม ข้อมูล คือ ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม บันทึกภาพ บันทึกเทป จดบันทึก และการสัมภาษณ์ระดับลึก กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง ซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการของโรงเรียนโดยตรง เช่น ผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ครูผู้สอน ผู้ปกครองนักเรียน คณะกรรมการบริหารชมรมผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการที่มีผลต่อการบริหารจัดการกับการมีส่วนร่วมของชมรม ผู้ปกครอง ในการระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาโรงเรียน ประกอบด้วย 7 กระบวนการ คือ 1) กระบวนการสร้างความศรัทธา 2) กระบวนการสร้างความน่าเชื่อถือ 3) กระบวนการสร้างความตระหนัก 4) กระบวนการการมีส่วนร่วม 5) กระบวนการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน 6) กระบวนการจัดตั้งชมรมผู้ปกครอง และ 7) กระบวนการ

สนับสนุนจากองค์กรที่เกี่ยวข้อง สำหรับเงื่อนไขที่มีผลต่อการบริหารจัดการกับการมีส่วนร่วมของ
 ชมรมผู้ปกครองในการระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาโรงเรียนประกอบด้วย 8 เงื่อนไขที่สำคัญ คือ 1)
 เงื่อนไขเกี่ยวกับกฎหมายและนโยบายทางการศึกษา 2) เงื่อนไขเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของผู้ปก
 ครอง 3) เงื่อนไขเกี่ยวกับคน 4) เงื่อนไขเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม 5) เงื่อนไขเกี่ยวกับเศรษฐกิจของผู้
 ปกครอง 6) เงื่อนไขเกี่ยวกับการสื่อสารหลายทาง 7) เงื่อนไขเกี่ยวกับการสนับสนุนจากองค์กรที่
 เกี่ยวข้องและ 8) เงื่อนไขเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน ในด้านยุทธศาสตร์ที่มีผลต่อการบริหาร
 จัดการกับการมีส่วนร่วมของชมรมผู้ปกครองในการระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาโรงเรียน ประกอบ
 ด้วย 5 ยุทธศาสตร์ คือ 1) ยุทธศาสตร์หลอมเป็นหนึ่งเดียว 2) ยุทธศาสตร์ใจเกินร้อย 3) ยุทธศาสตร์
 ใจถึงใจ 4) ยุทธศาสตร์รู้เขารู้เราและ 5) ยุทธศาสตร์ ร่วมกันสรรร่วมกันสร้าง

สัมเรจ โภชนาธาร (2548 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ
 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก : กรณีศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลนครแห่งหนึ่งในจังหวัดภาคใต้ งานวิจัย
 ครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ที่มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษายุทธศาสตร์การ
 บริหารจัดการและเงื่อนไขที่มีผลต่อการบริหารจัดการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลนครแห่งหนึ่ง
 ในจังหวัดภาคใต้ ตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งและภารกิจของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีผลทำให้การ
 บริหารจัดการประสบความสำเร็จ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าเป็นกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มแบบ
 เจาจจากผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาจง ได้แก่ ครูในศูนย์ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นหัวหน้างาน หัวหน้า
 ศูนย์ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการศึกษาปฐมวัย คณะกรรมการบริหารศูนย์ ครูผู้สอนศูนย์พัฒนา
 เด็กเล็กในปีการศึกษา 2546 และผู้ปกครองนักเรียน จำนวนทั้งสิ้น 71 คน เก็บข้อมูลโดยการ
 สัมภาษณ์ระดับลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกต ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล
 เป็นแบบสัมภาษณ์ระดับลึก ผลการวิจัย พบว่า 1) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่
 ผู้บริหารนำมาใช้ในการบริหารงานจนประสบความสำเร็จมี 5 ยุทธศาสตร์ด้วยกัน ได้แก่ ยุทธ
 ศาสตร์การมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่าย ยุทธศาสตร์การมีปฏิสัมพันธ์แบบ 3 มิติ ยุทธศาสตร์ด้าน
 การจัดสรรค่าใช้จ่ายให้ สอดคล้องกับภารกิจ ยุทธศาสตร์ด้านการเรียนการสอนที่เน้นธรรมชาติของ
 ผู้เรียนและยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง 2) เงื่อนไขที่มีผลต่อการบริหารจัดการ
 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลนครแห่งหนึ่งในจังหวัดภาคใต้ ซึ่งส่งผลให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประสบ
 ความสำเร็จในการบริหารอย่างมากมี 7 เงื่อนไขด้วยกัน คือ ประการแรก เงื่อนไขจากบรรยากาศ สิ่ง
 แวดล้อม และสถานที่ ซึ่งมี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ ความปลอดภัย ความสะอาด ความสะดวกสบาย
 สภาพแวดล้อมโดยรอบ ความเป็นสัดส่วน ใกล้เคียงโรงเรียนและชุมชน และมีอุปกรณ์สื่อการสอน
 ครบ ประการที่สองเงื่อนไขจากหลักสูตรมี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ เป็นหลักสูตรท้องถิ่น เป็นหลัก
 สูตรที่ส่งเสริมพัฒนาการเด็กทุกๆด้าน เป็นหลักสูตรที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ประการที่สาม

เงื่อนไขจากเทคนิคกระบวนการสอนมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ เทคนิคใช้นิทานประกอบ เทคนิคการเรียนรู้จากรูปธรรมสู่นามธรรม เทคนิคการใช้เพลงประกอบ เทคนิคการพัฒนาทางกล้ามเนื้อ และเทคนิคการนำสื่อมาประกอบกิจกรรม ประการที่สี่ เงื่อนไขจากภาวะผู้นำของผู้บริหารมี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การให้ความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย การเป็นนักประชาธิปไตย กล้าตัดสินใจ การเสริมขวัญและกำลังใจ และการเป็นกัลยาณมิตร ประการที่ห้า เงื่อนไขจากงบประมาณมี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ งบประมาณด้านการพัฒนาอาคารสถานที่ งบประมาณด้านการจัดการเรียนการสอน และงบประมาณด้านวัสดุและครุภัณฑ์ ประการที่หก เงื่อนไขจากการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลมี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ผู้บริหารเทศบาลเป็นผู้นิเทศ ติดตาม ประเมินผล หัวหน้าศูนย์เป็นผู้นิเทศ ติดตาม และประเมินผล และผู้ปกครองเป็นผู้นิเทศ ติดตาม และประเมินผล และประการสุดท้าย เงื่อนไขจากครุมี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ครุมีความรักในอาชีพ ครุมีความรักและเข้าใจเด็ก และครุมีการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ

เจียร ธิรินทรพงศ์ (2548 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การดำรงอยู่ทางสังคมของเครือข่ายในท้องถิ่น กรณีศึกษาของทุนตระกูลแนมไฮและตระกูลเครือข่าย การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) กระบวนการเกิดขึ้น การปรับตัวและการดำรงอยู่ของกองทุนตระกูลแนมไฮและตระกูลเครือข่าย และ 2) เงื่อนไขที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของกองทุนแนมไฮและตระกูลเครือข่ายการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสังเกตและสัมภาษณ์ระดับลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก 23 คนประกอบด้วยสมาชิกกองทุนรุ่น 1 ถึงรุ่น 4 และบุคคลนอกกองทุนผลการวิจัยพบว่ากระบวนการเกิดขึ้นกองทุนตระกูลแนมไฮและตระกูลเครือข่าย คือ ความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ ลักษณะผู้นำและภูมิปัญญาชาวบ้านระหว่างดำเนินการกองทุนมีกระบวนการการปรับตัวแบ่งเป็น 2 ยุค คือ ยุคเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและยุคการส่งเสริมด้านการศึกษา สำหรับกระบวนการดำรงอยู่นั้นเกิดจาก 2 กิจกรรมคือ กิจกรรมทางด้านศาสนาและกิจกรรมการให้ทุนการศึกษาส่วนเงื่อนไขที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของกองทุนตระกูลแนมไฮและตระกูลเครือข่ายพบว่ามี 6 เงื่อนไข คือ ลักษณะผู้นำ การยึดหลักคุณธรรม การมีจุดยืนที่แน่นอนในการดำเนินงาน ความผูกพันของสมาชิกในกองทุนระบบบริหารจัดการที่โปร่งใสและศักยภาพของสมาชิกทุกคน

สุภาภรณ์ ยุคุณธร (2548 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษากระบวนการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน : ศึกษากรณีโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภูเก็ต การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาสถานศึกษาและเพื่อศึกษาเงื่อนไข ที่มีความ สัมพันธ์ต่อการเข้าร่วมดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาสถานศึกษา โดยวิธีการ

ศึกษาเชิงคุณภาพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภูเก็ตและชุมชนซึ่งเป็นที่ตั้งโรงเรียน การรวบรวมข้อมูลกระทำโดยวิธีการหลายรูปแบบ เช่น การวิเคราะห์เอกสาร การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา วิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป แล้วนำเสนอโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัย พบว่า ในกระบวนการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนกรณีศึกษานั้น มีการดำเนินงาน 6 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมการ ขั้นกำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนา ขั้นนำเสนอ ขั้นจัดทำแผนพัฒนา ขั้นปฏิบัติตามแผนและขั้นติดตามการใช้แผนโดยทีมงานที่ปรึกษาซึ่งเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 7 คน เป็นผู้กำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนาสถานศึกษา และกำหนดคณะบุคคลที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนอย่างไม่เป็นทางการในกระบวนการดำเนินการดังกล่าวไว้ จำนวน 3 กลุ่ม คือ ทีมงานที่ปรึกษาเป็นกลุ่มคิดและวางแผน ครูและผู้บริหารในโรงเรียนเป็นกลุ่มกลั่นกรองและนำเสนอ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 15 คน เป็นกลุ่มพิจารณาตัดสินใจ สำหรับเงื่อนไขที่มีความสัมพันธ์ต่อการเข้าร่วมในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาสถานศึกษา ของทีมงานที่ปรึกษาคือ ระดับการพัฒนาที่แตกต่างระหว่างชุมชนกับโรงเรียน ความเป็นกลุ่มคณะบุคคลกลุ่มเดียวกันในระบบการบริหารจัดการชุมชน ความสำเร็จในการบริหารจัดการพัฒนาชุมชน ความสัมพันธ์ในประสบการณ์การทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนาและช่วยเหลือสังคมอื่น ๆ มาก่อนและคุณลักษณะส่วนบุคคลที่คล้ายคลึงกัน

เปรมจิตร กิจประสาน (2548 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องศึกษายุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมในการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาภูเก็ต การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ การศึกษายุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมในการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาภูเก็ต มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมและเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในด้านการบริหารงานวิชาการ งานบุคลากร งานงบประมาณ การเงินระบบบัญชี และงานบริหารทั่วไป ตามตัวแปร สถานภาพ ความสัมพันธ์กับโรงเรียน วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา สถานภาพทางเศรษฐกิจ และการเข้าร่วมประชุมหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนและเพื่อทราบสภาพปัญหาและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาภูเก็ต ในปีการศึกษา 2546 จำนวน 435 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็น แบบสอบถามการมีส่วนร่วมในการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในด้าน งานวิชาการ งานบุคลากร งานงบประมาณ การเงินระบบบัญชีและงานบริหารทั่ว

ไป แบบสอบถามที่รวบรวมได้กลับคืนและมีความสมบูรณ์ จำนวน 276 ฉบับคิดเป็นร้อยละ 63.45 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานค่าสถิติทีและค่าสถิติเอฟ ผลการวิจัยพบว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ในด้าน งานวิชาการ งานบุคคล งานงบประมาณการเงินระบบบัญชี และงานบริหารทั่วไป อยู่ในระดับปานกลาง และพบว่าการมีส่วนร่วมในการบริหารงานด้านต่าง ๆ โดยภาพรวมของคณะกรรมการสถานศึกษาตามตัวแปร สถานภาพ วุฒิการศึกษา ความสัมพันธ์ กับโรงเรียน ประสบการณ์การเป็นคณะกรรมการสถานภาพทางเศรษฐกิจ การเข้าร่วมประชุมและกิจกรรมของโรงเรียน ที่แตกต่างกันมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนสภาพปัญหาในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า การบริหารงานวิชาการเป็นงานที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าการบริหารงานวิชาการเป็นงาน ที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประสบปัญหาหนักที่สุด รองลงมา คือ งานบุคลากร งานงบประมาณ การเงินและระบบบัญชี และงานบริหารทั่วไป

งานวิจัยในต่างประเทศ

โจนส์ (Jones, 1981 : 4235-A) ได้ทำการศึกษาวิจัยและวิเคราะห์การบริหารงานแบบ POSDCoRB และปฏิบัติงานเกี่ยวกับการศึกษาของชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษารัฐอิลลินอยส์ พบว่าการวางแผนจะช่วยแก้ปัญหาในการกำหนดโครงการเพื่อนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่และการลงทุนทางการศึกษาเป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่สุดในการกำหนดโครงการและการศึกษาของชุมชนจะดำเนินการไปได้ ผู้บริหารจะต้องระลึกอยู่เสมอว่า กระบวนการบริหารมีความสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาของชุมชน

กรีน (Greene, 1983 : 931-A) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง สมรรถภาพที่สำคัญเกี่ยวกับ การจัดการบริหาร ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา รัฐคาโรไลนาเหนือ โดยศึกษาสมรรถภาพของงานห้าด้าน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีคุณวุฒิต่างกัน มีทัศนะคติต่อสมรรถภาพกิจการบริหารงานไม่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีแนวปฏิบัติการบริหารงานบุคคลไม่แตกต่างกัน แต่คุณวุฒิยังเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของความสามารถในการบริหาร

รัลด์ (Rudd, 2001 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยในโครงการของรัฐบาล เรื่องประสิทธิภาพของยุทธศาสตร์ในการประเมินตนเองของโรงเรียน (The effectiveness of school self-evaluation strategies) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดทิศทางของการได้รับการสนับสนุนจากราชการส่วนท้องถิ่นในแง่ของการประเมินตนเอง เพื่อพัฒนาแผน นโยบาย และแผนปฏิบัติการกลุ่ม ตัวอย่าง คือผู้บริหาร

และครูโดยนำวิธีการเชิงระบบมาใช้ในการประเมินผล ทั้งนี้ผลการวิจัยพบว่า 1) ช่วยทำให้วัฒนธรรมของการทำงานเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี ส่งผลให้การทำงานร่วมกันมีประสิทธิภาพทั้งในระหว่างครูด้วยกันและครูกับนักเรียน 2) ส่งผลต่อการพัฒนาครูผู้มืออาชีพ 3) ส่งผลต่อการพัฒนาผู้บริหารมืออาชีพ 4) การพัฒนาด้านแผนการปฏิบัติงานและความรู้สึกรักในการเป็นเจ้าของโรงเรียนร่วมกัน 5) การทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนและท้องถิ่นที่มีความคุ้นเคยกัน 6) ท้องถิ่นมีส่วนร่วมที่ทำให้โรงเรียนมีคุณภาพ 7) โครงการนี้ทำให้การทำงานระหว่างโรงเรียนกับท้องถิ่นเกิดปฏิสัมพันธ์ ที่ดี

ยุง เฟนหยาง (Yung, 2002 : บทคัดย่อ) โรงเรียนชนวนหยาง ประเทศจีน ได้ทำการศึกษางานวิจัยในโรงเรียนเรื่องการบริหารหลักสูตรของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นแบบยึดโรงเรียนเป็นฐานการศึกษา โดยวิธีการจัดตั้งการบริหารหลักสูตรของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นตลอดจนการดำเนินการ ซึ่งจะช่วยให้ครูมีความรู้ในวิชาชีพของตนเพิ่มขึ้น ตลอดจนเข้าใจการทำงานแบบทีม และช่วยให้ครูเปลี่ยนแปลงการสอนของตนเองเพื่อยกระดับการเรียนการสอนในโรงเรียน ซึ่งงานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อทราบถึงทฤษฎีการบริหารหลักสูตรของโรงเรียนมัธยม 2) เพื่อศึกษาวิธีการจัดตั้งการบริหารหลักสูตรในโรงเรียนโดยใช้วิธีการวิจัยในชั้นเรียน 3) เพื่อศึกษาปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหของโรงเรียนมัธยมที่ใช้วิธีการบริหารหลักสูตรแบบโรงเรียนเป็นฐาน

จากผลของการวิจัยและการปฏิบัติจริง งานวิจัยจะสามารถให้ข้อสรุปและข้อเสนอแนะเพื่อสนับสนุนการบริหารหลักสูตรแบบยึดโรงเรียนเป็นฐานที่ทดลองใช้มาเป็นระยะเวลาถึง 9 ปี ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยในชั้นเรียน รวมถึงการศึกษาเอกสาร การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์รายบุคคล การวิเคราะห์เอกสาร และทำการวิเคราะห์ข้อมูล ผลของการวิจัยมี 1) กระบวนการวิจัยในชั้นเรียนยังขาดความเชื่อมั่นเป็นบางส่วน 2) ผู้วิจัยควรคำนึงถึงข้อโต้แย้งทางด้านศีลธรรม 3) ปัจจัยดังต่อไปนี้ มีผลอย่างสูงต่อผลของการวิจัย ได้แก่ ปรัชญาของครูใหญ่ที่มีต่อความร่วมมือในการจัดหลักสูตร ความสามารถของครูใหญ่ในการจัดการและติดต่อประสานงานกับผู้บริหารโรงเรียน รวมถึงความเป็นอิสระของครูในโรงเรียน 4) ในแง่ของการบริหารพบว่า ความสามารถในการทำงานเป็นทีมของครูมีผลเป็นอย่างมากกับความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการบริหารหลักสูตรแบบโรงเรียนเป็นฐาน 5) การจัดตั้งการบริหารหลักสูตรแบบโรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนชนวนหยาง รวมไปถึงการดำเนินการต่าง ๆ ของหลักสูตร การประเมินหลักสูตรและ การสอนด้วย 6) การบริหารการเรียนการสอนในโรงเรียนควรจะยึดตามแนวหลักสูตรเพื่อส่งผลให้การบริหารหลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและตรงกับวัตถุประสงค์ 7) กลุ่มบุคคลที่บังคับใช้หลักสูตรในโรงเรียนจำเป็นต้องเพิ่มพูนประสบการณ์ให้เพียงพอและสร้างองค์ความรู้ที่เป็นระบบให้เกิดขึ้น เนื่องจากการบริหารแบบใหม่มักจะประสบกับอุปสรรคนานาประการ วิธีการแก้ไขปัญหาคงจะเป็นไปตาม

ขั้นตอนดังต่อไปนี้ คือ 1) ค้นหาปัญหาที่แท้จริง 2) เสนอแนวทางแก้ไข 3) ลงมือทำ 4) ประเมินผลการแก้ไขปัญหา

ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้มีอำนาจในการบังคับใช้การบริหารหลักสูตรแบบใหม่ ในขณะที่คณะครูเป็นกลุ่มผู้สอนที่เชี่ยวชาญในอาชีพของตน ดังนั้น ถ้าทั้งสองกลุ่มสามารถร่วมมือกันได้ โรงเรียนก็จะสามารถเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรได้

สรุปได้ว่า งานวิจัยชิ้นนี้แสดงให้เห็นว่า ขณะนี้ในโรงเรียนชนวนหยาง ประเทศจีนที่กำลังใช้หลักสูตรแบบใหม่ได้สามารถผสมผสานระหว่างความคิดในการบริหารหลักสูตรแบบทำงานร่วมกันเป็นทีม กับการพัฒนาคุณภาพของการเรียนการสอน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในกระบวนการศึกษาวิจัยการศึกษากระบวนการบริหารจัดการและเงื่อนไขที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนากรณีศึกษาโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดท่องเที่ยวทางภาคใต้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยหลายเรื่องได้เสนอแนวคิดกระบวนการบริหารจัดการกับเงื่อนไขที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จะมีคุณภาพได้นั้น ผู้บริหารการศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องประสานความร่วมมือกัน สามารถบูรณาการหลักการ แนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ มาใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการในรูปแบบที่หลากหลาย และนำมาประยุกต์ใช้ได้เหมาะสม และต้องได้รับความร่วมมือและรับการสนับสนุนทางสังคมอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังมีเงื่อนไขที่เป็นปัจจัยเสริมที่ทำให้ประสบความสำเร็จได้

ดังนั้น ผู้วิจัยจะศึกษากระบวนการบริหารจัดการกับเงื่อนไขที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาว่ามีกระบวนการบริหารอย่างไรและมีเงื่อนไขใดบ้างที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ที่ประสบความสำเร็จเป็นที่ยอมรับของสังคม แล้วนำเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการบริหารจัดการของโรงเรียน โดยการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก จากแบบสอบถาม จากการสังเกตผู้ให้ข้อมูล เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่จากประสบการณ์จริงในพื้นที่

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research methodology) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการบริหาร ของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ในจังหวัดท่องเที่ยวทางภาคใต้ ว่ามีรูปแบบเป็นอย่างไร ซึ่งจะได้ศึกษา บรรทัดฐานเกี่ยวกับการศึกษาเอกชน กฎระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ภารกิจของวัด บรรทัดฐานเกี่ยวกับวัด บรรทัดฐานเกี่ยวกับโรงเรียนวัด รวมทั้งนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษา กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งรายละเอียดของการดำเนินการศึกษาวิจัย ในครั้งนี้ ได้แก่

1. พื้นที่การศึกษา (Field)
2. การเข้าสู่พื้นที่ที่ทำการศึกษา
3. การศึกษาเอกสารข้อมูลและการเก็บข้อมูลในพื้นที่ที่ศึกษา
4. การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล
5. การนำเสนอและการเขียนรายงานผลการวิจัย

พื้นที่การศึกษา (Field)

พื้นที่ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เพื่อเป็นการตอบโจทย์การวิจัยและตอบปัญหาการวิจัยในเรื่องกระบวนการบริหารจัดการกับเจ้าหน้าที่ที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้คัดเลือกโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดแห่งหนึ่งในจังหวัดท่องเที่ยวทางภาคใต้ เป็นโรงเรียนที่ดำเนินการบริหารในรูปแบบของคณะกรรมการ มีหลักการบริหารตามหลักการบูรณาการศึกษาทั้งระบบ คือมุ่งเน้นให้เยาวชนเป็นคนดี เป็นคนเก่ง มีความรู้คู่คุณธรรม เป็นโรงเรียนวิถีพุทธ ได้ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ และบูรณาการการศึกษาทั้งระบบ มีการสอดแทรกในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตใจเยาวชน และรับนักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ด้อยโอกาสเข้าเรียนโดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน โดยได้รับการอุดหนุนจากกระทรวงศึกษาธิการส่วนหนึ่ง นอกจากนี้ทางโรงเรียนได้มีการปรับปรุงพัฒนาโรงเรียนทุก ๆ ด้านให้มีความเจริญ

ก้าวหน้ามาโดยตลอด จุดประสงค์หลักของโรงเรียนเพื่อเป็นการอนุเคราะห์ สนับสนุนพัฒนาเยาวชนให้มีความรู้ เป็นคนดีศรีสังคม ผู้วิจัยเลือกศึกษาข้อมูลในโรงเรียนนี้ จากผู้บริหาร คณะครู อาจารย์ ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา นักเรียน พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ในสถานที่จริง ซึ่งโรงเรียนแห่งนี้เปิดสอนครั้งแรกตั้งแต่ ปี 2498 มีการบริหารจัดการที่ดี ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันเป็นเวลามากกว่า 50 ปี จึงสามารถเป็นแบบอย่างและเป็นตัวแทนของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัด ในขณะเดียวกันนี้ ผลการวิจัยจากโรงเรียนนี้ สามารถตอบปัญหากระบวนการบริหารจัดการและเงื่อนไขการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ที่อยู่ในจังหวัดท่องเที่ยวทางภาคใต้ที่มีบริบทใกล้เคียงกันได้

การเข้าสู่พื้นที่ที่ทำการศึกษา

ได้เลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) ในการสัมภาษณ์ระดับลึก และสนทนากลุ่มย่อย (Focus group) กับผู้ให้ข้อมูลหลักที่อยู่ในพื้นที่ อยู่ในสถานการณ์จริงและเกี่ยวข้องกับโรงเรียนที่เป็นพื้นที่ที่ศึกษาและสามารถให้ข้อมูลต่าง ๆ รวม 57 คน ดังนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 3 คน
2. คณะครู อาจารย์ผู้สอน จำนวน 12 คน
3. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน จำนวน 7 คน
4. ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 13 คน
5. นักเรียน จำนวน 8 คน
6. พระสงฆ์ จำนวน 2 รูป
7. ผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน
8. ตัวแทนประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 10 คน

การศึกษาเอกสารข้อมูลและการเก็บข้อมูลในพื้นที่ที่ศึกษา

ผู้วิจัยได้ออกแบบและวางแผนการศึกษาเอกสารและการเก็บข้อมูลดังนี้ คือ

1. ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนในทุก ๆ ด้าน เช่น บริบท สภาพแวดล้อม ข้อมูลสารสนเทศ ข้อมูลด้านการปรับปรุงพัฒนาโรงเรียนด้านต่าง ๆ

2. เข้าร่วมสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม ผู้วิจัยเข้าร่วมจัดกิจกรรมของโรงเรียน เก็บข้อมูล และศึกษาข้อมูลจากสภาพแวดล้อม บริบท ของชุมชน โรงเรียน วัด และสังคม
3. สัมภาษณ์ระดับลึก กับผู้ให้ข้อมูลหลักที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหาร ครู อาจารย์ผู้สอน ผู้นำชุมชน ประชาชน และคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานรวม 57 คน
4. จัดกิจกรรมสนทนาประชุมกลุ่มย่อย (focus group) ประเด็นคำถามด้านกระบวนการบริหารและเงื่อนไขที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาแล้วนำข้อมูลมารวบรวมเพื่อประมวลผล ตั้งเคราะห์ วิเคราะห์เพื่อสรุปผล

การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล

การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล นำข้อมูลเบื้องต้นจากการสัมภาษณ์ นำมาแยกประเด็นสาระสำคัญ ๆ ตามข้อคำถาม บันทึกเสียงผู้ให้สัมภาษณ์ โดยขออนุญาตจากผู้ให้สัมภาษณ์ก่อน จากนั้นทำการถอดเทปบันทึกเสียงคำต่อคำ ที่ละเอียด หลังจากนั้นจัดกลุ่มข้อมูลที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันและแตกต่างกันเพื่อหาความสัมพันธ์นำมาเชื่อมโยงเหตุผลกำหนดเป็นรหัส แยกเป็นกลุ่มทำการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม หลังจากนั้นเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อให้สามารถทราบข้อมูลที่แตกต่างไปจากมิติและคุณสมบัติของกลุ่มที่พบจากการสัมภาษณ์ที่ผ่านมาในการสัมภาษณ์รายต่อไป นอกจากนี้ต้องคำนึงถึงความแตกต่างของความสัมพันธ์ของกลุ่มต่าง ๆ เพื่อเปรียบเทียบ ตรวจสอบความถูกต้อง ที่ต้องคำนึงถึงความเที่ยงตรงของข้อมูลเป็นหลัก โดยยึดถือความถูกต้อง ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบและจรรยาบรรณของนักวิจัยเป็นหลักการที่สำคัญ

นอกจากนี้จะวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป หลังจากนั้นจึงสรุปผลการวิจัยและเขียนรายงานการวิจัยต่อไป

การนำเสนอและการเขียนรายงานผลการวิจัย

การเขียนรายงานการวิจัย จะเขียนรายงานการวิจัยผลการศึกษากระบวนการจัดการกับเงื่อนไขที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้และเขียนรายงานสรุปผล ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

- บทที่ 1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา
- บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- บทที่ 3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า
- บทที่ 4 บริบทของสถานศึกษาและบริบทของวัด
- บทที่ 5 กระบวนการบริหารจัดการของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อการดำรงอยู่
- บทที่ 6 เงื่อนไขที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา
- บทที่ 7 ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการกับการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา
- บทที่ 8 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

บทที่ 4

บริบทของสถานศึกษา

การนำเสนอผลการศึกษาระบบของโรงเรียนซึ่งเป็นสนามของการวิจัยในครั้งนี้ จะประกอบด้วยประเด็นซึ่งเป็นผลจากการศึกษาเชิงลึก และพบว่าเป็นสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในบริเวณวัด เป็นบริบทที่มีผลต่อการบริหารจัดการของโรงเรียน คือ ประการแรก ที่ตั้งและแผนที่วัดและโรงเรียน ประการที่สอง ประวัติความเป็นมาของโรงเรียน ประการที่สาม ข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียน ได้แก่ ประเภทและเขตพื้นที่บริการ โครงการบริหาร บุคลากร นักเรียน ห้องเรียน หลักสูตร อาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ นโยบายและแผนของโรงเรียน ดังต่อไปนี้

ที่ตั้งและแผนที่วัดและโรงเรียน

ที่ตั้ง โรงเรียนที่ทำการศึกษานี้ ตั้งอยู่ที่วัดซึ่งเป็นพระอารามหลวง เลขที่ 3 ถนนคันทับ ตำบลตลาดใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต โดยวัดเป็นเจ้าของ เจ้าอาวาสเป็นผู้ลงนามแทนวัด มีเนื้อที่ให้โรงเรียนดำเนินการ 15 ไร่ 1 งาน 92 ตารางวา

พระเวชกิจพิศาล ได้ขออนุญาตก่อตั้งเมื่อ 20 ธันวาคม 2498 เป็นตึกชั้นเดียวหลังคามุงกระเบื้องพื้นกระดาน

ประวัติความเป็นมาของโรงเรียน

1. วัดซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงเรียน ซึ่งเป็นสนามวิจัย (Field) วัดที่ทำการศึกษานี้ ชาวบ้านเรียกกันติดปากว่าวัดกลาง เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดสามัญเก่าแก่ที่มีชื่อเสียง มีประวัติ ความเป็นมาอันยาวนานที่เกี่ยวข้องกับ เมืองภูเก็ตเป็นอย่างสูง เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของคนภูเก็ต เป็นอย่างมาก ชาวพุทธในจังหวัดท่องเที่ยวทางภาคใต้จึงรู้จัก และนิยมการไปทำวัดที่วัดกลางกันเป็นจำนวนมาก ทั้งในวันธรรมะสวนะและวันปกติ ตั้งอยู่เลขที่ 3 ถนนคันทับ ตำบลตลาดใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต สังกัดคณะสงฆ์ มหานิกาย สร้างขึ้นเมื่อ ประมาณ พ.ศ. 2423 ในสมัยเกาะกลาง

เป็นมณฑลภูเก็ต สันนิษฐานว่าเจ้าเมืองภูเก็ตเป็นผู้สร้าง และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อ พ.ศ. 2428

เขตที่ตั้งและอุปการของวัด ที่ดินที่ตั้งวัดมีเนื้อที่ 15 ไร่ 1 งาน 92 ตารางวา พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบเสมอดั่งอยู่กลางใจเมืองภูเก็ต มีกำแพงรอบวัดทิศเหนือ จดบ้านเรือนราษฎร มีกำแพงวัดเป็นเขตทิศใต้ จดถนนดีบุก ทิศตะวันออก จดถนนเทพกระษัตรี และเขตกำแพงหลวงอนุภายทิศตะวันตก จดถนนเขาวราช

การบูรณะปฏิสังขรณ์วัด ประกอบด้วยอาคารสถานที่ ที่ครบครัน ตั้งแต่โบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ หอระฆัง หอฉัน และกุฏิต่าง ๆ มีพระพุทธรูปปางสำคัญ ๆ ต่าง ๆ จำนวนมาก ที่มีความสง่างาม เป็นที่เลื่อมใส บูชา ของพุทธบริษัทเป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งที่ตั้งของวัดตั้งอยู่ใจกลางเมืองภูเก็ตสามารถเดินทางเข้าออกได้สะดวก จากอดีตที่มีบ่อน้ำ (ที่ไม่เคยแห้ง) น้ำใสสะอาด ที่ชาวบ้านสามารถเข้าไปนำออกมาใช้ประโยชน์ได้ตลอดปีจนถึงปัจจุบัน ก็ยังคงสภาพที่คืออยู่เช่นเดิม

พระภิกษุสามเณร พระภิกษุที่จำพรรษาอยู่ที่วัดที่เป็นสนามการศึกษา ในครั้งนี้ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ประกอบด้วยพระผู้ใหญ่ ที่มีวัตรปฏิบัติที่เคร่งครัดในธรรมวินัย อย่างสูง เป็นที่เคารพนับถือของชาวภูเก็ตเป็นอย่างมาก ด้านการศึกษาเฉพาะบุคคล ก็มีประวัติพระภิกษุที่สอบได้เปรียญ 6-9 อยู่หลายรูป เป็นพระผู้ใหญ่ที่มีชื่อเสียงระดับภาค และประเทศ อยู่หลายรูป สภาพความเป็นอยู่มีการดูแลปกครอง จากเจ้าอาวาสเป็นอย่างดี กวดขัน การปฏิบัติกิจของสงฆ์เป็นอย่างยิ่ง กอปรกับพุทธบริษัทชาวภูเก็ตเข้าไปมีส่วนช่วยเหลือ ทำบุญสร้างกุศล ช่วยเหลือวัดกันตลอด จึงมีพระจำพรรษาอยู่ที่วัดแห่งนี้เสมอ อนึ่งมีพระนวกะ จำนวนมากที่เข้าไปบวชในวัดแห่งนี้แล้วจะมีความรู้สึกภาคภูมิใจ ในความเป็นศิษย์เก่าเป็นอย่างยิ่ง (จากการสอบถามสัมภาษณ์)

ด้านความช่วยเหลือหรือการบริการชุมชน วัดแห่งนี้มีพระภิกษุจำพรรษา และปฏิบัติหน้าที่ของสงฆ์ด้วยดีเสมอมา ด้วยกิจนิมนต์ต่าง ๆ การเทศนา โปรดพุทธบริษัท การเป็นพระธรรมวิทยากร ให้การอบรมนักเรียน นักศึกษา ในวัดอย่างสม่ำเสมอ เป็นการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างไม่บกพร่องไม่มีประวัติพระปราชิก หรือพระที่ผิดวินัยสงฆ์อยู่เลย นับเป็นวัดตัวอย่างที่ดีมาก

ด้านแหล่งเรียนรู้ในชุมชน วัดแห่งนี้เป็นวัดต้นแบบ ด้านสถาปัตยกรรมสำหรับนักศึกษาประชาชนทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ที่แวะเวียนกันเข้าไป เคารพบูชา และค้นคว้า ศึกษาข้อมูล

ด้านพุทธประวัติเป็นจำนวนมากตลอดทั้งปี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อุโบสถ ของวัดนี้ มีความสวยงามเป็นอย่างมาก

วัดแห่งนี้ นอกจากเป็นศาสนสถานประกอบกิจของสงฆ์ และทำบุญของพุทธศาสนิกชนทั่วไปแล้ว ยังเคยเป็นวัดที่มีบทบาทสำคัญในเมืองภูเก็ตอีกมาก เช่น ทางราชการเคยใช้เป็นสถานที่ถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาทุกปี เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคตเมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2453 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า ได้เสด็จเถลิงถวัลย์ราชสมบัติได้มีพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาที่วัดในครั้งนั้น เป็นที่ทำพิธีนำมูรธาภิเษก ในรัชกาลที่ 4 รัชกาลที่ 6 และรัชกาลที่ 7 เป็นสถานที่ประกอบรัฐพิธีและราชพิธีต่าง ๆ ตลอดจนเป็นแหล่งศึกษาทั้งทางธรรมและ ทางโลก ของชาวเมืองภูเก็ตตลอดมา ทางราชการและประชาชนทั่วไปจึงถือกันว่าวัดนี้เป็นวัดที่นำความเป็นมงคลมาให้เมืองภูเก็ต ต่อมาทางราชการได้ขอเปลี่ยนนามวัดนี้ใหม่ว่า “วัดมงคลนิมิตร” และได้รับพระราชทานยกขึ้นเป็นพระอารามหลวงชนิดสามัญ ในพุทธศักราช 2496 แต่ชาวบ้านทั่วไปยังคงนิยมเรียกกันว่า “วัดกลาง”

ลำดับเจ้าคณะจังหวัดภูเก็ตและเจ้าอาวาส เจ้าคณะจังหวัดที่ได้อยู่ ณ วัดแห่งนี้ติดต่อกันรวม 5 องค์ ได้แก่ พระวิสุทธรังษี (ไพบ) พ.ศ. 2423–2461 พระวิสุทธรังษีญาณมุนี (เพรา พุทธสโร) พ.ศ. 2470 – 2493 ขึ้นราชในนามเดิม พระราชวิสุทธรังษี (ริน โสภโณ) พ.ศ. 2494–2524 พระวิศาลสมณคุณ (สังข์ ปุญญะวฑฺฒโน) พ.ศ. 2525 – 2532 พระคีรีรัฐธรรมกณี (เหลือบ กิตฺติคุณ)

วัดกับการสนับสนุนการจัดการศึกษาในโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัด ประวัติการสนับสนุนการศึกษาในวัดซึ่งใช้เป็นสนามในการศึกษาแห่งนี้ การศึกษาในระบบ วัดแห่งนี้ได้สนับสนุนการศึกษามาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในสมัยที่พระยาทิพโกษา (โต โชติกเสถียร) ซึ่งเป็นข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลภูเก็ตคนแรก (ระหว่าง พ.ศ. 2437 - 2441) มีการสร้างโรงเรียนขึ้นในเมืองภูเก็ต โดยสร้างขึ้นที่วัดมงคลนิมิตร ใน ร.ศ. 114 (พ.ศ. 2439) มีพระภิกษุ พระเทพพรหมวิปัสสิ เป็นผู้สอน และพระวิสุทธรังษีญาณมุนี สังฆปาโมกข์ (เพรา พุทธสโร) เจ้าอาวาสเป็นครูใหญ่ ดังหลักฐานที่ปรากฏชัดตามหนังสือกระทรวงมหาดไทย ที่ 30/5785 ลงวันที่ 22 พฤษภาคม ร.ศ. 115 (พ.ศ. 2440) ความว่า “แจ้งความมายังพระยาวิบูลย์การบดี ด้วยพระเจ้าน้องยาเธอฯ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย มีรับสั่งให้แจ้งความว่า พระยาทิพโกษา ผู้กำกับข้าหลวงหัวเมืองฝ่ายทะเลตะวันตก มีใบบอกที่ 61/156 ลงวันที่ 24 เมษายน ร.ศ. 115 เข้ามาว่าได้จัดตั้งโรงเรียนขึ้นที่วัดแห่งนี้ที่เมืองภูเก็ต ได้เปิดโรงเรียนให้เด็กนักเรียน เมื่อเดือนมีนาคม ร.ศ. 114 มีบุตร กรมการแลราษฎร ได้มาเรียนประจำอยู่ 28 คนแล้ว บัดนี้ยังขาดด้วยหนังสือตำราเรียน ที่จะสอนเด็กอีกต่อไป พระยาทิพโกษา ขอแบบเรียนต่าง ๆ สำหรับจะให้เด็กเรียนได้ 50 คน ความแจ้งอยู่ในใบบอกนั้นแล้ว

วัดแห่งนี้ได้ทำหน้าที่เป็นเครือข่ายการจัดการศึกษา ทั้งการศึกษนอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย กล่าวคือ

การศึกษนอกระบบ ได้แก่การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมแก่พระภิกษุและสามเณรการสอนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียนมัธยมศึกษาโรงเรียนที่ใช้เป็นสนามในการศึกษา แห่งนี้ในความอิสระ เป็นสนามสอบธรรมสนามหลวงของจังหวัดท่องเที่ยวทางภาคใต้

การศึกษาตามอัธยาศัย วัดมีหลักการและเป้าหมายในการเผยแผ่ธรรม เพื่อให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม และนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน โดยจัดกิจกรรมเพื่อการเผยแผ่ทั้งในวัดและนอกวัดดังนี้ ในวัดจัดให้มีการฟังเทศน์ฟังธรรมในวันพระและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และในโอกาสที่มีการบำเพ็ญกุศลต่าง ๆ ของพุทธศาสนิกชนที่เข้ามาใช้บริการของวัด ส่วนนอกวัดได้แก่การแสดงปาฐกถาธรรมโดยเจ้าอาวาสและพระภิกษุในวัดที่ได้รับนิมนต์ให้แสดงธรรมทั้งในสถานที่ราชการ สถานศึกษาและหน่วยงานต่าง ๆ การจัดหอสมุดในวัดการกำหนดระเบียบปฏิบัติสำหรับผู้อยู่วัด การอบรมธรรมะให้แก่นักเรียนในโครงการบวชธรรมจารี เป็นต้น

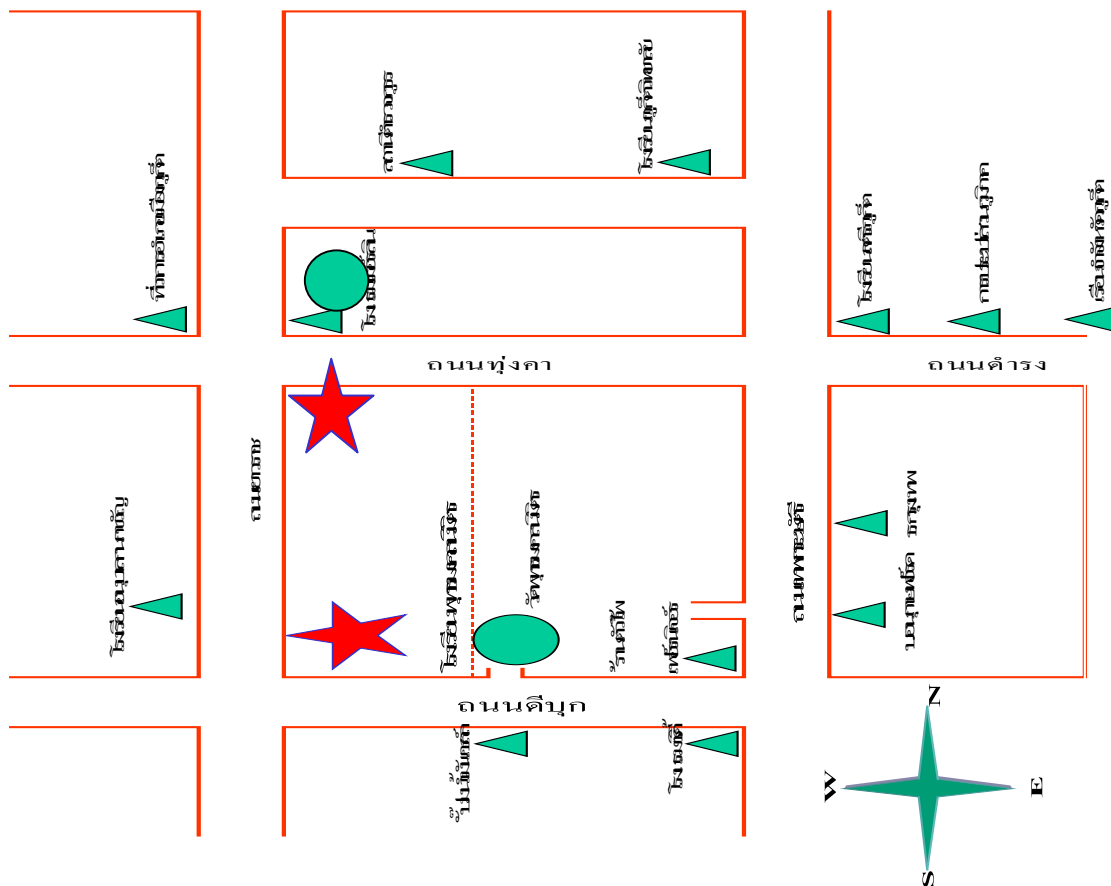
กระบวนการในการจัดการศึกษาของวัดแห่งนี้ มีกระบวนการและวิธีการในการดำเนินการติดตามขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดเนื้อหาสาระหรือหลักสูตรการฝึกอบรม
2. ดำเนินการฝึกอบรมด้วยการถ่ายทอดความรู้และการปฏิบัติเป็นแบบอย่าง
3. พัฒนาบุคลากร พระภิกษุสามเณรให้มีความรู้ ความสามารถในทางธรรม ทั้งด้านปริยัติและปฏิบัติ
4. จัดระบบการสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษาด้วยการจัดตั้งมูลนิธิ และการรับบริจาค
5. จัดหอสมุดของวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ทางธรรมะ สำหรับผู้สนใจทั่วไป

พ.ศ. 2526 เป็นต้นมาโรงเรียนได้ดำเนินการบริหารในรูปแบบคณะกรรมการอำนวยการได้บริหารตามหลักวิชาการยึดหลักนโยบาย กฎระเบียบของกระทรวงศึกษา จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเยาวชนให้มีความรู้ คู่คุณธรรม โดยเน้นจริยธรรมคุณธรรม ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาประยุกต์ใช้เป็นแบบแนวทางพัฒนาจิตใจเยาวชน โรงเรียนได้รับนักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ด้วยโอกาสเข้าเรียนโดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน ดังคำนิยามที่ รศ. ดร. ชีรวัดน์ นิจนตร อธิการบดีสถาบันราชภัฏภูเก็ต กล่าวในหนังสือที่ระลึก พิธีเปิดอาคารเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา โรงเรียนแห่งนี้ เมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2543 ความว่า “การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในชีวิตของเรา ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าปัจจัยอื่น ๆ เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรคการศึกษาจะช่วยให้บุคคลเข้าใจในชีวิต เข้าใจธรรม

ชาติ มีความรู้และทักษะที่จะดำรงชีวิตและประกอบอาชีพการงานได้อย่างราบรื่น ปกป้องตนเองไม่ให้ถูกเอารัดเอาเปรียบ รู้จักรักษาสิทธิ ขั้นพื้นฐานที่มนุษย์พึงมีและมีอำนาจต่อรองกับผู้อื่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้รับรองสิทธิ ในโอกาสเข้ารับการศึกษาอบรมจากรัฐ โดยบัญญัติไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

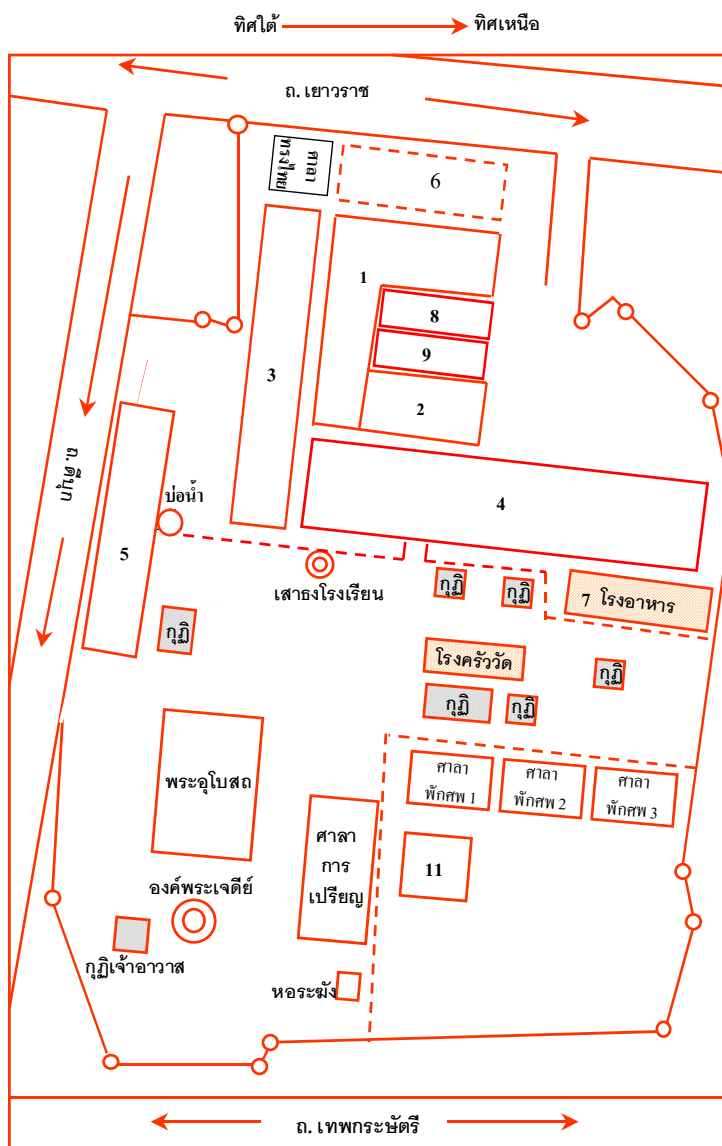
โรงเรียนที่ใช้เป็นสนามศึกษา ในครั้งนี้ เป็นสถานศึกษาของวัดที่ดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อการศึกษา กุศล นับเป็นการสร้างอนิสงส์อันยิ่งใหญ่ เนื่องจากการพัฒนาเยาวชนให้มีศักยภาพต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น หากฝ่ายอาณาจักรและศาสนจักรร่วมมือร่วมใจกันจัดบริการการศึกษาให้แก่เยาวชน ทั่วไป และผู้ด้อยโอกาส ในสังคมอย่างเต็มกำลังโดยทางรัฐและเอกชนสนับสนุนด้านงบประมาณ เงินอุดหนุนรายหัว และบุคลากรทางวัดสนับสนุนปัจจัย อาคารสถานที่ และบุญบารมีที่พุทธศาสนิกชนเลื่อมใสศรัทธาระดมทรัพยากรมาเกื้อหนุน ก็จะช่วยให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพให้บริการนักเรียนได้ทั่วถึง โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียนตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ซึ่งจะช่วยให้โรงเรียนสามารถพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของท้องถิ่นให้มีคุณภาพได้ คนเหล่านี้ก็จะเป็นกำลังสำคัญของชาติในอนาคตได้อย่างดี อย่างน้อยก็มีงานทำปลอดจากความยากจน หลีกพ้นจากสิ่งเสพยาเสพติด ไม่ก่ออาชญากรรม หรือเป็นภาระแก่สังคม

ภาพ 8 ที่ตั้งวัดที่ทำการศึกษา
 ที่มา : โรงเรียนพุทธมงคลนิมิตร, 2548 : 4

จากภาพ 8 ที่ตั้งของวัดที่ทำการศึกษาพบว่าวัดตั้งอยู่ใจกลางเมืองมีเส้นทางคมนาคมเข้าออกได้หลายทาง แวดล้อมด้วยชุมชนเมืองขนาดใหญ่ มีทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน มีระบบสาธารณูปโภคครบครัน ที่ตั้งของวัดแห่งนี้จึงถือได้ว่าตั้งอยู่ในจุดยุทธศาสตร์ที่เหมาะสม

แผนผังแสดงอาณาเขตของโรงเรียนแห่งนี้

ภาพที่ 9 แผนผังอาณาเขตภายในโรงเรียนแห่งนี้

ที่มา : โรงเรียนพุทธมงคลนิยมิตร, 2548 : 5

จากภาพที่ 9 แผนผังอาณาเขตภายในโรงเรียนแห่งนี้ แสดงให้เห็นอาณาเขตว่าตั้งอยู่ภายในบริเวณวัดแวดล้อมด้วยถนนสายหลักของตัวเมือง คือ ถนนเยาวราช ถนนดินบุค และถนนเทพกระษัตรี ทำให้โรงเรียนแห่งนี้เป็นศูนย์กลางของเส้นทางคมนาคม ประกอบกับโรงเรียนใช้พื้นที่บางส่วนของวัดสร้างอาคารเรียนเต็มพื้นที่ และใช้แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ภายในวัดในการทำกิจกรรม

ต่าง ๆ ของโรงเรียนเช่น กิจกรรมเข้าหน้าเสาธงตอนเช้า ใช้พื้นที่ลานวัดนอกจากนี้ยังได้ใช้ ศาสนสถานภายในวัด ได้แก่ โบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ ในการปฏิบัติภารกิจการเรียนการสอนพุทธศาสนา และการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา แบบบูรณาการร่วมกับกิจกรรมของทางวัดโดยให้ครูและนักเรียนเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ

ประเภท โรงเรียนมัธยมวิสามันท์ สอนวิชาสามัญหลักสูตรมัธยมวิสามันท์ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการรับนักเรียนชายไป-กลับ อายุต่ำกว่า 10 ปี วันที่ 14 พฤศจิกายน 2510 โอนกิจการให้วัดดำเนินการพระวิสุทธีวงศาจารย์ญาณมุนี (ริน พรหมรัตน์) เป็นเจ้าของ นายแป้น ชาญนันท เป็นครูใหญ่

ปัจจุบัน ตั้งแต่ปี 2526-ปัจจุบัน โรงเรียนได้ดำเนินการบริหารในรูปของคณะกรรมการอำนวยการ ได้ดำเนินการบริหารตามหลักวิชาการโดยยึดหลักนโยบายกฎระเบียบของกระทรวง จัดการศึกษาเพื่อนักเรียนที่ด้อยโอกาสขาดแคลนทุนทรัพย์ ไม่เก็บค่าเล่าเรียน ได้รับการอุดหนุนจากรัฐบาล เป็นกรณีพิเศษ โรงเรียนได้ปรับปรุงพัฒนาขยายอาคารเพิ่มขึ้น เปิดรับนักเรียนอนุบาล 3 ปี ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3

โรงเรียนได้ร่วมกับกลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาทั่วประเทศ ได้บริหารตามหลักการบริหารแนวใหม่โดยรูปคณะกรรมการอำนวยการ มีสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการกำกับดูแลในปัจจุบันโรงเรียนได้ดำเนินการมีความเจริญก้าวหน้าตามลำดับทุก ๆ ด้าน

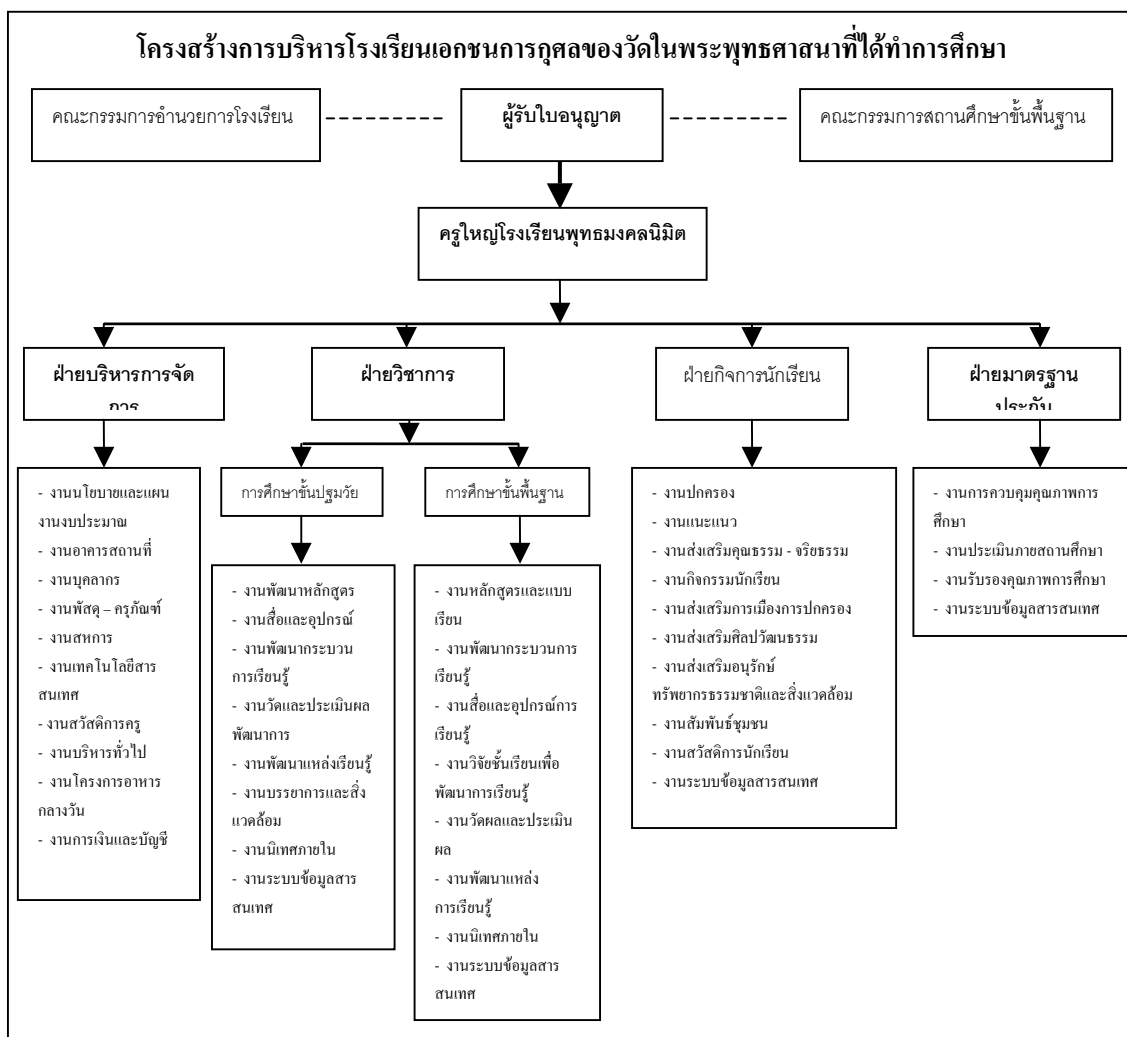
เปิดรับนักเรียน ระดับปฐมวัยอายุ 3 ขวบ ถึง ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จำนวนครู 84 คน ครูพิเศษ 9 คน

อาคารเรียน จำนวน 7 หลัง

ห้องเรียน จำนวน 68 ห้องเรียน

ห้องปฏิบัติการ จำนวน 8 ห้อง

ภาพ 10 โครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดแห่งนี้
ที่มา : โรงเรียนพุทธมงคลนิมิตร, 2548 : 3

จากภาพ 10 คือแผนภูมิโครงสร้างการบริหารโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดแห่งนี้ ซึ่งแบ่งเป็น 4 ฝ่ายคือ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายกิจการนักเรียน ฝ่ายมาตรฐานประกัน ดังนี้

1. ฝ่ายบริหารจัดการ ประกอบด้วยงานต่าง ๆ 10 งาน คือ งานนโยบายและแผนงานงบประมาณ งานอาคารสถานที่ งานบุคลากร งานพัสดุ - ครุภัณฑ์ งานสหการ งานเทคโนโลยีสารสนเทศ งานสวัสดิการครู งานบริหารทั่วไป งานโครงการอาหารกลางวัน งานการเงินและบัญชี
2. ฝ่ายวิชาการ ประกอบด้วย 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายการศึกษาระดับมัธยม และฝ่ายการศึกษาระดับพื้นฐาน ดังนี้

2.1 ฝ่ายการศึกษาขั้นปฐมวัย ประกอบด้วยงานต่าง 8 งาน คือ งานพัฒนาหลักสูตร งานสื่อและอุปกรณ์ งานพัฒนากระบวนการเรียนรู้ งานวัดและประเมินผลพัฒนาการ งานพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ งานบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม งานนิเทศภายใน และงานระบบข้อมูลสารสนเทศ

2.2 ฝ่ายการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยงานต่าง ๆ 8 งาน งานหลักสูตรและแบบเรียน งานพัฒนากระบวนการเรียนรู้ งานสื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้ งานวิจัยชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ งานวัดผลและประเมินผล งานพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ งานนิเทศภายใน และงานระบบข้อมูลสารสนเทศ

3. ฝ่ายกิจการนักเรียน ประกอบด้วยงานต่าง ๆ 10 งาน คือ งานปกครอง งานแนะแนว งานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม งานกิจกรรมนักเรียน งานส่งเสริมการเมืองการปกครอง งานส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม งานส่งเสริมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม งานสัมพันธ์ชุมชน งานสวัสดิการนักเรียน และงานระบบข้อมูลสารสนเทศ

4. ฝ่ายมาตรฐานประกัน ประกอบด้วยงานต่าง ๆ 4 งาน คือ งานควบคุมคุณภาพการศึกษา งานประเมินภายในสถานศึกษา งานรับรองคุณภาพการศึกษา งานระบบข้อมูลสารสนเทศ

1. บุคลากร

บุคลากรของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาแห่งนี้ ประกอบด้วยผู้บริหาร ครู และนักเรียน ดังนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียน

1.1 ทำเนียบผู้บริหารโรงเรียนที่ทำการศึกษาวิจัย

1.1.1 ตำแหน่งเจ้าของ - ผู้รับใบอนุญาต

1.1.2 ตำแหน่งผู้จัดการ

1.1.3 ตำแหน่งครูใหญ่

ตาราง 1 ทำเนียบผู้บริหารโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดแห่งนี้ ปี 2498 – ปัจจุบัน

ตำแหน่ง	ปี พ.ศ.	ชื่อผู้บริหาร
เจ้าของ – ผู้รับใบอนุญาต	2498 – 2501	พระเวชกิจพิศาล
	2501 – 2525	พระวิศุทธิวงศาจารย์ญาณมุนี (พระราชวิศุทธิมุนี)
	2525 – 2535	พระวิศาลสมณคุณ
	2535 - ปัจจุบัน	พระศิริรัฐธรรมกณี
	ผู้จัดการ	2498 - 2501
2501 – 2504		พระราชวิศุทธิมุนี
2504 – 2512		นายไพบูลย์ วิวัฒนวงศา
2512 – 2526		นายเชื้อ สุขापันท์
2526 – 2527		นายสุรพจน์ มิตรรัตน์
ครูใหญ่	2527 - ปัจจุบัน	นายโยธิน ปาลิมพาน์
	2498 – 2501	นายนะหุຍ รักแตงาม
	2501 – 2504	พระภิกษุทวี เป้นัธัญญานนท์
	2504 – 2526	นายสมพร ศรีนาค
	2526 - ปัจจุบัน	นายเลื่อน จิรวินิชฐาภรณ์

ที่มา : โรงเรียนพุทธมงคลนิมิตร, 2548 : 6

จากตาราง 1 ทำเนียบผู้บริหารโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดแห่งนี้ ปี 2549–ปัจจุบัน ประกอบด้วย ตำแหน่งทางการบริหาร 3 ส่วน คือตำแหน่งเจ้าของ ผู้รับใบอนุญาต ตำแหน่งผู้จัดการ และ

ตำแหน่งครูใหญ่กล่าวคือตำแหน่งเจ้าของ และผู้รับใบอนุญาตได้แก่พระภิกษุสงฆ์ ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสของวัดโดยตำแหน่ง ตั้งแต่เริ่มแรกของการจัดตั้งโรงเรียนจนถึงปัจจุบันทำให้โรงเรียนกับวัดแห่งนี้ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ตำแหน่งผู้จัดการมีทั้งอดีตศึกษาธิการจังหวัด พระภิกษุสงฆ์ และฆราวาสที่มีความรู้ความสามารถ ตำแหน่งครูใหญ่ก็เช่นเดียวกันคือ มีทั้งอดีตศึกษาธิการจังหวัด พระภิกษุสงฆ์ และฆราวาสที่มีความรู้ความสามารถ เช่นกัน

2. ครู

ตาราง 2 จำนวนครูของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดแห่งนี้ ในปี 2547 ประกอบด้วย ครูเพศชาย และครูเพศหญิง

บุคลากร	เพศ		วุฒิการศึกษา				รวม
	ชาย	หญิง	ปริญญาโท	ปริญญาตรี	อนุปริญญา	ต่ำกว่าอนุปฯ	
ผู้รับใบอนุญาต	1	-	-	-	-	1	1
ผู้จัดการ	1	-	-	-	1	-	1
ครูใหญ่	1	-	1	-	-	-	1
ครูอนุบาล	-	25	-	16	3	6	25
ครูระดับประถม	4	24	-	24	2	2	28
ครูระดับมัธยม	21	16	-	34	2	1	37
ครูพิเศษ	1	3	-	1	1	2	4
พระวิทยากร	1	-	-	-	-	1	1
นักการ – แม่ครัว	-	4	-	-	-	4	4
รวม	30	72	1	75	9	17	102

ที่มา : โรงเรียนพุทธมณฑลนิมิตร, 2548 : 7

จากตาราง 2 พบว่า โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดแห่งนี้มีครูรวม 102 คน ในปี 2547 โดยมีครูระดับมัธยม 37 คน ระดับประถม 28 คน ระดับอนุบาล 25 คน ตามลำดับ โดยมีผู้บริหารโรงเรียน 3 คน ครูพิเศษ 4 คน พระวิทยากร 1 คน และมีนักการภารโรง 4 คน ส่วนใหญ่มีวุฒิปริญญาตรีจำนวน 75 คน ปริญญาโท 1 คน อนุปริญญา 9 คน ต่ำกว่าอนุปริญญา 17 คน โดยเป็นเพศหญิงรวม 72 คน เพศชาย 30 คน

ตาราง 3 ตารางการสอนของครูระดับพื้นฐานช่วงชั้นที่ 1-3 ประจำปี 2548 (บางส่วน)

ครูผู้สอน	ระดับชั้นที่สอน	จำนวนคาบที่สอน ต่อสัปดาห์	หมายเหตุ
นางอุทัยวรรณ หนูเกลี้ยง	ช่วงชั้นที่ 1 ป. 1	20	
นางสาวบุศรากร แก้วกลิ่น	ช่วงชั้นที่ 1 ป. 2	20	
นางวันอ่อน แจ่มจิตร	ช่วงชั้นที่ 1 ป. 3	23	
นางสาวกรพิลัย งามสม	ช่วงชั้นที่ 2 ป. 4	22	
นางสาวอุไรพรรณ ประทีป ณ ถลาง	ช่วงชั้นที่ 2 ป. 5	23	
นายพัฒนพงศ์ นพมาศ	ช่วงชั้นที่ 2 ป. 6	22	
นายภานุ อองศารา	ช่วงชั้นที่ 3 ม. 1	25	
นางสาวปาริชาติ จิรวิศิษฐาภรณ์	ช่วงชั้นที่ 3 ม. 2	23	
นางสาวเมตตา บำเพ็ญวิโรดม	ช่วงชั้นที่ 3 ม. 3	20	
นางกล่อมจิตต์ นิจนตร	ครูพิเศษ	20	
พระอาจารย์แดง สุธีโร	พระวิทยากร	17	

ที่มา : โรงเรียนพุทธมงคลนิมิตร, 2548

จากตารางพบว่า จำนวนคาบสอนของครูในแต่ละช่วงชั้นของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาแห่งนี้ ในปีการศึกษา 2548 ช่วงชั้นที่ 1 เฉลี่ยอยู่ที่ 20 คาบต่อสัปดาห์ ช่วงชั้นที่ 2 เฉลี่ยอยู่ที่ 22 คาบต่อสัปดาห์ ช่วงชั้นที่ 3 เฉลี่ยอยู่ที่ 20 คาบต่อสัปดาห์ ตัวแทนครูพิเศษอยู่ที่ 20 คาบต่อสัปดาห์ และพระวิทยากรอยู่ที่ 17 คาบต่อสัปดาห์

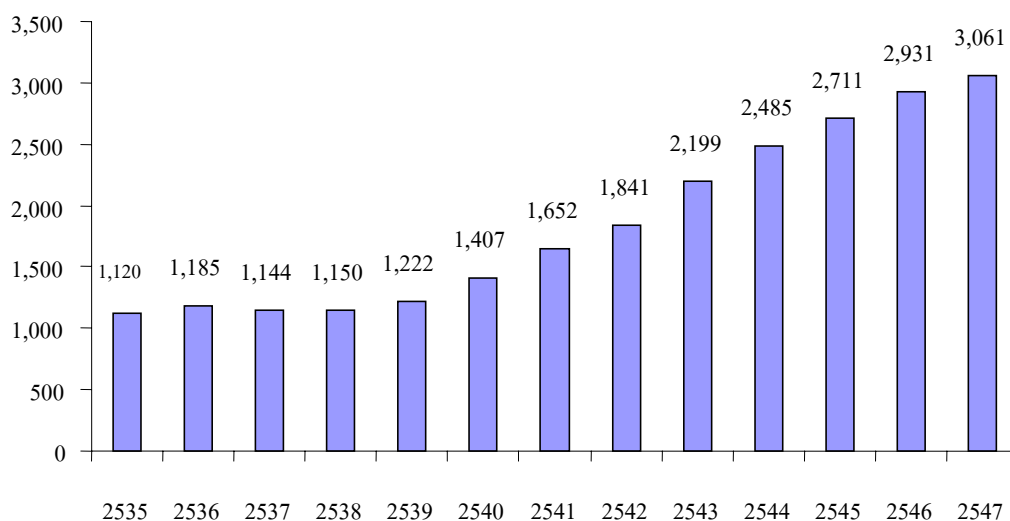
3. นักเรียน

ตาราง 4 จำนวนนักเรียนของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดแห่งนี้ ปีการศึกษา 2547

ระดับ/ชั้น	จำนวน ห้องเรียน	จำนวนนักเรียน		รวม
		ชาย	หญิง	
อ.1	6	117	122	239
อ.2	6	115	125	240
อ.3	6	139	101	240
ป.1	5	118	108	226
ป.2	4	101	92	193
ป.3	4	85	96	181
ป.4	4	99	83	182
ป.5	4	83	104	187
ป.6	4	80	93	173
ม.1	9	249	199	448
ม.2	8	237	172	449
ม.3	8	205	138	343
รวม	68	1,628	1,433	3,061

ที่มา : โรงเรียนพุทธมงคลนิมิตร, 2548 : 8

จากตาราง 4 พบว่า โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดแห่งนี้มีนักเรียนรวม 3,061 คน ในปี 2547 ประกอบด้วย นักเรียนชั้นอนุบาล 1 จำนวน 239 คน นักเรียนชั้นอนุบาล 2 จำนวน 240 คน นักเรียนชั้นอนุบาล 3 จำนวน 240 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 226 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 193 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 181 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 182 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 187 คน นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 173 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 448 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 449 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 343 คน

ภาพ 11 สถิติจำนวนนักเรียนโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดที่ศึกษา ปีการศึกษา 2535 - 2547
ที่มา : โรงเรียนพุทธมณฑลนิมิตร, 2548 : 8

จากภาพ 12 แผนภูมิแสดงสถิติจำนวนนักเรียนปีการศึกษา 2535 - 2547 พบว่า จำนวนนักเรียนที่เข้าศึกษาในโรงเรียนแห่งนี้มีจำนวนเพิ่มขึ้นตามลำดับ ดังนี้คือ ปีการศึกษา 2535 มีนักเรียนจำนวน 1,120 คน ปีการศึกษา 2536 มีนักเรียนจำนวน 1,185 คน ปีการศึกษา 2537 มีนักเรียนจำนวน 1,144 คน ปีการศึกษา 2538 มีนักเรียนจำนวน 1,150 คน ปีการศึกษา 2539 มีนักเรียนจำนวน 1,222 คน ปีการศึกษา 2540 มีนักเรียนจำนวน 1,407 คน ปีการศึกษา 2541 มีนักเรียนจำนวน 1,652 คน ปีการศึกษา 2542 มีนักเรียนจำนวน 1,841 คน ปีการศึกษา 2543 มีนักเรียนจำนวน 2,199 คน ปีการศึกษา 2544 มีนักเรียนจำนวน 2,485 คน ปีการศึกษา 2545 มีนักเรียนจำนวน 2,711 คน ปีการศึกษา 2546 มีนักเรียนจำนวน 2,931 คน และปีการศึกษา 2547 มีนักเรียนจำนวน 3,061 คน

4. ห้องเรียนที่ใช้ในกระบวนการเรียนการสอนมีดังนี้

ตาราง 5 จำนวนห้องเรียนของโรงเรียนแห่งนี้ ปีการศึกษา 2547

ห้องเรียน / ห้องปฏิบัติการ / ห้องประกอบ	จำนวน (ห้อง)
ระดับปฐมวัย	18
ระดับชั้นพื้นฐาน	50
ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์	1
ห้องปฏิบัติการทางภาษา	2
ห้องคอมพิวเตอร์	2
ห้องสมุด	1
ห้องโสตทัศนศึกษา	1
ห้องแนะแนว	1
ห้องดนตรี	1
ห้องพลานามัย	1
ห้องพัสดุ – ครุภัณฑ์	1
ห้องกระบวนการเรียนรู้	1
ห้องบริหารจัดการ	1
ห้องสื่ออุปกรณ์	1
ห้องมัลติมีเดีย	1
ห้องปฏิบัติการคณิตศาสตร์	1
รวม	84

ที่มา : โรงเรียนพุทธมงคลนิมิตร, 2548 : 8

จากตาราง 5 จำนวนห้องเรียนของโรงเรียนแห่งนี้ ประกอบด้วย ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ และ ห้องประกอบ ดังนี้ ห้องเรียน ได้แก่ ระดับปฐมวัย จำนวน 18 ห้อง ระดับชั้นพื้นฐาน จำนวน 50 ห้อง ห้องปฏิบัติการ ได้แก่ ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ จำนวน 1 ห้อง ห้องปฏิบัติการทางภาษา จำนวน 2 ห้อง ห้องปฏิบัติการคณิตศาสตร์ จำนวน 1 ห้อง ห้องประกอบ ได้แก่ ห้องคอมพิวเตอร์ จำนวน 2 ห้อง ห้องสมุด จำนวน 1 ห้อง ห้องโสตทัศนศึกษา จำนวน 1 ห้อง ห้องแนะแนว จำนวน 1 ห้อง ห้องดนตรี จำนวน 1 ห้อง ห้องพลานามัย จำนวน 1 ห้อง ห้องพัสดุ-ครุภัณฑ์ จำนวน 1 ห้อง ห้องกระบวนการเรียนรู้ จำนวน 1 ห้อง ห้องบริหารจัดการ จำนวน 1 ห้อง ห้องสื่ออุปกรณ์ จำนวน

1 ห้อง ห้องมัลติมีเดีย จำนวน 1 ห้อง รวมจำนวนห้องเรียนของโรงเรียนแห่งนี้ทั้งสิ้นเป็นจำนวน 84 ห้อง

ตาราง 6 รายละเอียดการ โอนเงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายรายหัวนักเรียน ของ โรงเรียนเอกชน

โรงเรียน	เลขที่บัญชี	จำนวนเงินที่เบิกจ่าย	หัก 6%	ยอดเงินโอน
พุทธมงคลนิมิตร		2,199,189.10	52,974.18	2,146,214.9
				8
ขจรเกียรติศึกษา		110,594.99	23,890.00	86,704.99
มุสลิมวิทยาภูเก็ต		389,770.83	17,599.20	372,171.63
อนุบาลมุสลิมภูเก็ต		285,608.32	13,912.80	271,695.52
อนุบาลกนกขวัญ		27,054.99	5,427.00	21,627.99
เทพอำนวยวิทยา		86,376.66	5,327.34	81,049.32
กาญจนวัฒน์วิทยา		184,346.66	10,821.60	173,525.06
ดาราสมุทรภูเก็ต		939,009.99	53,358.12	885,651.87
อนุบาลถลางวิทยา		68,758.33	3,517.80	65,240.53
อนุบาลกาญจนวัฒน์วิทยา		42,370.00	4,759.20	37,610.80
ภูเก็ตเทคโนโลยี		497,461.25	31,068.60	466,392.65
บริหารธุรกิจภาคใต้		205,800.83	8,783.40	197,017.43
วิทยาศาสตร์		220,079.97	19,184.40	200,895.57
ดาวรุ่งวิทยา		710,006.66	29,645.04	680,361.62
ถลางวิทยา		216,808.33	8,729.88	208,078.45
ภูเก็ตไทยหัว (ประสานฯ)		371,014.99	39,400.80	331,614.19
ขจรเกียรติพัฒนา		408,033.33	16,652.40	391,380.93
	รวมเงิน	6,962,285.29	344,751.76	6,617,533.5
				3

ที่มา : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภูเก็ต, 2549

จากตาราง 6 แสดงการโอนเงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายรายหัวนักเรียนของโรงเรียนเอกชนในสังกัด จำนวน 17 โรงเรียน ประจำปีเดือน มกราคม 2549 และการหักเงินสมทบส่งกองทุนสงเคราะห์ครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชน โดยโอนเข้าบัญชีของโรงเรียนที่มีสิทธิได้รับเงินโอนโดยตรง ซึ่งโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาที่ผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษา เป็นสถานศึกษาหนึ่งที่ได้รับเงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายรายหัวนักเรียนเป็นจำนวนเงินสูงสุดคือ 2,146,214.98 บาท

หลักสูตรที่เปิดสอน มีดังต่อไปนี้

1. การศึกษาปฐมวัย เปิดรับนักเรียนชาย / หญิง อายุตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป จำนวน 18 ห้องเรียน จัดการเรียนการสอนโดยเน้นการเตรียมความพร้อมของนักเรียน มีการเสริมภาษาอังกฤษ
2. การศึกษาขั้นพื้นฐาน รับนักเรียนชาย / หญิง อายุตั้งแต่ 6 ปีขึ้นไป จำนวน 50 ห้องเรียน จัดการเรียนการสอน โดยเน้นให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ สามารถคิด แก้ปัญหาเรื่องต่าง ๆ ได้ตามศักยภาพ จัดการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้นให้นักเรียนมีความรู้ สามารถพัฒนาตนเองเพื่อการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ

อาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกของโรงเรียน

1. อาคารสถานที่ของโรงเรียน ประกอบด้วยอาคารต่าง ๆ รวม 5 หลัง ดังนี้
  - 1.1 อาคารเรียนของราชพัสดุมอบให้ จำนวน 2 หลัง เป็นอาคารวิทยาลัยอาชีวภูเก็ตร โรงเรียนได้สร้างอาคารใหม่ 3 หลัง
  - 1.2 อาคารเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา 18 ห้องเรียน แบบ 318ล/38 พิเศษ รัฐอุดหนุน 8,000,000 บาท ทางโรงเรียนสมทบ 3,937,999 บาท
  - 1.3 อาคารพุทธคุณ 24 ห้องเรียน แบบ 324ล/41 (กรมสามัญศึกษา) รัฐอุดหนุน 7,000,000 บาท โรงเรียนสมทบ 11,000,000 บาท
  - 1.4 อาคาร “ธรรมคุณ 48” จำนวน 16 ห้องเรียน แบบแปลนของเทศบาลเมืองภูเก็ต 107/2536 (ปรับปรุงใหม่) งบประมาณ 14,680,000 บาท รัฐอุดหนุน 10,000,000 บาท โรงเรียนจ่ายสมทบ 4,680,000 บาท
2. สิ่งอำนวยความสะดวก

สิ่งอำนวยความสะดวกของโรงเรียนได้แก่ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องประชุม โรงอาหาร สนามกีฬา ห้องน้ำ ห้องส้วม และบริเวณอื่น ๆ ดังต่อไปนี้

2.1 ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์	2 ห้อง	2.6 ห้องประชุม	1 ห้อง
2.2 ห้องสมุด	1 ห้อง	2.7 ห้องสื่ออุปกรณ์	1 ห้อง

2.3 ห้องธุรการ	1 ห้อง	2.8 ห้องกิจกรรม	1 ห้อง
2.4 ห้องแผนงาน	1 ห้อง	2.9 ห้องพยาบาล	1 ห้อง
2.5 ห้องปฏิบัติการพิมพ์ดีด	1 ห้อง	2.10. ห้องพลศึกษา	1 ห้อง
2.11 ห้องดนตรี	1 ห้อง	2.20 โรงอาหาร	1 หลัง
2.12 ห้องสหการ	1 ห้อง	2.21 ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์	2 หลัง
2.13 ห้องทะเบียน	1 ห้อง	2.22 ห้องอัดสำเนาเอกสาร	1 ห้อง
2.14 ห้องสมุด	1 ห้อง	2.23 สนามบาสเก็ตบอล	1 แห่ง
2.15 ห้องปฏิบัติการทางภาษา	2 ห้อง	2.24 สนามตะกร้อ	1 แห่ง
2.16 ห้องมัลติมีเดีย	1 ห้อง	2.25 สนามเด็กเล่น	1 แห่ง
2.17 ห้องพัสดุครุภัณฑ์	1 ห้อง	2.26 ห้องน้ำห้องส้วม	79 ห้อง
2.18 ห้องวิชาการ	1 ห้อง	2.27 ที่ดื่ม่น้ำ 4 ที่	45 ห้อง
2.19 ห้องโสตทัศนศึกษา	1 ห้อง	2.28 ห้องตัดผม	1 ห้อง

คณะกรรมการอำนวยการโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดพุทธมงคลนิมิต

1. พระกิริรัฐธรรมคณี ผู้รับใบอนุญาต ประธานกรรมการ
2. พระมหาเคลื่อน ฉนทโก กรรมการ
3. พระครูเมตตาภิรมย์ กรรมการ
4. ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภูเก็ต ผู้แทนกระทรวงกรรมการ
5. นายโยธิน ปาลิมาพันธ์ ผู้จัดการกรรมการ
6. นายสุรัตน์ กาญจนประทุม กรรมการ
7. นายสุรพงษ์ มิตรารัตน์ กรรมการ
8. นายทวี สุวรรณาคาร กรรมการ
9. นายทวิชา ประดิษฐ์ลาภ กรรมการ
10. นางศีกษาวดี จันทรชู ผู้แทนผู้ปกครองกรรมการ
11. นายเอกสิทธิ์ ขวัญเชียร ผู้แทนครูกรรมการ
12. นายเลื่อน จิรวินิชฐาภรณ์ ครูใหญ่กรรมการ/เลขานุการ

นโยบายและแผนของโรงเรียน

1. วิสัยทัศน์

โรงเรียนเอกชนกการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาแห่งนี้ มีระบบการบริหารการจัดการที่ทันสมัย จัดการศึกษาเป็นสากล ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมตามแนววิถีพุทธ

2. ภารกิจ

- 2.1 พัฒนาระบบบริหารจัดการให้ทันสมัย
- 2.2 ส่งเสริมการจัดการศึกษาให้เป็นสากล
- 2.3 ปลุกฝังให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมตามแนววิถีพุทธ
- 2.4 จัดสภาพแวดล้อม แหล่งการเรียนรู้ สิ่งอำนวยความสะดวกให้เอื้อต่อการเรียนรู้

3. เป้าหมาย

3.1 ภารกิจที่ 1 มีเป้าหมายดังนี้

- 3.1.1 มีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ
- 3.1.2 บุคลากรในสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
- 3.1.3 มีระบบข้อมูลสารสนเทศเป็นปัจจุบัน เอื้อต่อการบริหารจัดการ

3.2 ภารกิจที่ 2 มีเป้าหมายดังนี้

- 3.2.1 ผู้สอนมีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ
- 3.2.2 ผู้เรียนมีความรู้อันเป็นสากล และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรขั้นพื้นฐาน
- 3.2.3 มีหลักสูตรที่เหมาะสมต่อความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น
- 3.2.4 มีการจัดการเรียนการสอนที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ โดยเน้นผู้เรียนสำคัญ
- 3.2.5 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรีและกีฬา
- 3.2.6 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี
- 3.2.7 ผู้เรียนมีทักษะในด้านการอ่านคิดวิเคราะห์และเขียนสื่อความ
- 3.2.8 มีทักษะในการทำงาน รักการทำงานและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

3.3 ภารกิจที่ 3 มีเป้าหมาย

- 3.3.1 ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรของสถานศึกษา

3.3.2 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ตามแนววิถีพุทธ

3.4 ภารกิจที่ 4 มีเป้าหมาย

3.4.1 มีสภาพแวดล้อมสะอาด ร่มรื่นและปลอดภัย

3.4.2 มีระบบดูแลและช่วยเหลือนักเรียน

3.4.3 มีสวัสดิการและการบริการให้กับนักเรียน บุคลากรภายในโรงเรียน

3.4.4 มีแหล่งการเรียนรู้วิทยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างหลากหลาย

3.4.5 มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียน

4. นโยบายของโรงเรียน

4.1 จัดอาคารสถานที่ ห้องปฏิบัติการให้เพียงพอ มีสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุข

4.2 จัดโรงเรียนเป็นโรงเรียนวิถีพุทธเพื่อเสริมสร้างนักเรียนให้มีความรู้คู่คุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย เลื่อมใสในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

4.3 เร่งรัดบุคลากรให้เพิ่มพูนความรู้เพื่อพัฒนาตนเองและร่วมพัฒนาองค์กร

4.4 มุ่งพัฒนาให้นักเรียนมีความรู้ ทักษะและประสบการณ์ตามศักยภาพ

4.5 จัดระบบบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศ มีการกำกับ ตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

4.6 จัดให้มีสื่อวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอ สอดคล้องกับหลักสูตรในแนวทางการศึกษายุคปัจจุบัน

5. วัตถุประสงค์ในการกำหนดนโยบายของโรงเรียน มีดังนี้

5.1 เพื่อพัฒนาอาคารสถานที่ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการและสิ่งแวดลอมให้อยู่ในสภาพที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน

5.2 เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย จรรยาบรรณทางอันงงามเป็นที่ยอมรับของสังคม รู้และเข้าใจการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

5.3 เพื่อให้ผู้เรียนจบหลักสูตรอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา ได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นมีผลสัมฤทธิ์สูง

5.4 เพื่อพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพ ประสิทธิภาพในการทำงาน

5.5 เพื่อจัดบริการด้านสวัสดิการมาสร้างขวัญและกำลังใจให้กับบุคลากร

5.6 เพื่อให้มีโครงสร้างการบริหารวิชาการและกำหนดหน้าที่ผู้รับผิดชอบชัดเจนอย่างเป็นระบบ

5.7 เพื่อให้มีแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการ มีการตรวจสอบและติดตามผลอย่างสม่ำเสมอ

5.8 เพื่อพัฒนาสื่อในด้านการเรียนการสอนให้เพียงพอและเป็นประโยชน์สูงสุด

6. คำขวัญโรงเรียน

นตฺถิ ปญฺญา สฺมา อภา แปลว่า “แสงสว่างเสมอด้วยปัญญาไม่มี”

7. ตราประจำโรงเรียน

ประกอบด้วย ชื่อของโรงเรียน และคำขวัญของโรงเรียน ล้อมรอบลือธรรมจักร 12 ชั้น

ภาพ 12 ตราประจำโรงเรียน

ที่มา : โรงเรียนพุทธมงคลนิมิตร, 2548 : 16

8. ปรัชญาโรงเรียน

ปรัชญาของโรงเรียน ได้แก่ ปลุกฝังจริยธรรม กิจกรรมดีเด่น เน้นการศึกษา เพื่อพัฒนาชุมชน

9. สีประจำโรงเรียน

สีประจำโรงเรียน ได้แก่ สีเหลือง – สีแดง

สรุปบริบทของสถานศึกษาเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อการดำรงอยู่ที่ได้ทำการศึกษานี้ ซึ่งประกอบด้วย 1) ที่ตั้งและแผนที่วัดและโรงเรียน 2) ประวัติความเป็นมาของโรงเรียน 3) ข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียน มีผลต่อการบริหารจัดการของโรงเรียน คือ ประการแรก ที่

ตั้งของวัดและโรงเรียนซึ่งอยู่ในบริเวณเดียวกัน อยู่ติดถนนใหญ่ ซึ่งเป็นถนนสายหลักในตัวเมือง การคมนาคมไปมาสะดวก ปลอดภัย อยู่ใจกลางเมือง และแหล่งชุมชนใหญ่ มีวัดและพระสงฆ์เป็นผู้บริหารโรงเรียน ทำหน้าที่ดูแลโรงเรียนอย่างใกล้ชิดมานานกว่า 50 ปี มีผลให้ประชาชนเกิดความศรัทธา และส่งบุตรหลานเข้าเรียน ประการที่ 2 ประวัติความเป็นมาของโรงเรียน เป็นโรงเรียนที่ก่อตั้งมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ความศรัทธาของชุมชนที่มีต่อวัด และเจ้าอาวาสทุกรูปตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในทางธรรม และดำรงวัตรปฏิบัติตามพระธรรมวินัย เป็นที่เคารพศรัทธาของพระภิกษุสามเณรและชาวบ้าน นอกจากนี้เจ้าอาวาสยังทุ่มเท กำลังกาย กำลังใจ กำลังทรัพย์ และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อพัฒนาจิตใจของพุทธบริษัทให้เป็นคนดี มีศีลธรรม และมีคุณภาพ ของสังคม การมีส่วนร่วมของชุมชน สืบเนื่องจากความมีศรัทธา ที่ชุมชนมีต่อวัด จึงให้ความร่วมมือกับวัดโดยผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่วัดจัดขึ้น เช่น การแสดงความคิดเห็น ทูลดำเนิการ บุคลากร และการจัดการต่าง ๆ บังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมก่อให้เกิดความไว้วางใจส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนแห่งนี้ ประการที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนแห่งนี้เป็นโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาที่เปิดสอนในระดับการศึกษาปฐมวัย และการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จัดการเรียนการสอนโดยเน้นการเตรียมความพร้อมของนักเรียน มีการเสริมทักษะวิชาภาษาอังกฤษ ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และมีการสอดแทรกคุณธรรม ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยเน้นให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ สามารถคิด แก้ปัญหาเรื่องต่าง ๆ ได้ตามศักยภาพ การจัดการเรียนการสอนมุ่งเน้นให้นักเรียน มีความรู้ สามารถพัฒนาตนเองเพื่อการศึกษาต่อและประกอบอาชีพได้ ประกอบกับการพัฒนาอาคารสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องเพื่อสนองตอบต่อความต้องการของนักเรียนและชุมชนเป็นหลักคิดสำคัญ มีการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย นโยบาย วัตถุประสงค์ และปรัชญาของโรงเรียน กำหนดเป้าหมายและมาตรการ ยุทธศาสตร์สู่ความสำเร็จอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม มีการพัฒนาระบบการบริหารจัดการให้ที่ดีมีความทันสมัย ส่งเสริมการจัดการศึกษาให้เป็นสากล ส่งเสริมการปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณธรรมตามแนววิถีพุทธ มีการจัดสภาพแวดล้อมแหล่งการเรียนรู้สิ่งอำนวยความสะดวกให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ก่อให้เกิดความไว้วางใจส่งบุตรหลานเข้าศึกษาเล่าเรียนมีจำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้นตามลำดับ ด้วยเหตุผลดังกล่าวจะเห็นได้ว่ามีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการทำวิจัยเรื่องการศึกษากระบวนการบริหารจัดการและเงื่อนไขที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาแห่งนี้

บทที่ 5

กระบวนการบริหารจัดการของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัด ในพระพุทธศาสนา ที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียน

ผลจากการศึกษากระบวนการบริหารจัดการของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา โรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดท่องเที่ยวภาคใต้ เป็นโรงเรียนที่เปิดสอนครั้งแรกตั้งแต่ปี 2498 และมีการบริหารจัดการที่ดี ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน เป็นเวลามากกว่า 50 ปี จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ ของโรงเรียนที่เกี่ยวข้อง และจากการสอบถามสัมภาษณ์เชิงลึกจากคณะครู ผู้บริหารโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง พระสงฆ์ และประชาชนผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้สังเคราะห์กระบวนการบริหารจัดการของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาแห่งนี้ มีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพตามหลักการกระบวนการบริหารจัดการตามแนววิถีพุทธ คือนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของโรงเรียนเน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา อย่างบูรณาการ ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการพัฒนา “การ กิน อยู่ ดู ฟัง เป็น” คือ มีปัญญารู้เข้าใจในคุณค่าแท้ รู้ความจริงของธรรมดา แล้วจึงพัฒนานักเรียนบนพื้นฐานของธรรมชาติของแต่ละบุคคล โดยใช้กระบวนการทางวัฒนธรรมแสวงหาปัญญา มีหลักเมตตาธรรมเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต โดยมีผู้บริหารและครูเป็นกัลยาณมิตรในการพัฒนา ประกอบกับโรงเรียนมีระบบการบริหารจัดการที่เปิดโอกาสให้บุคลากรในสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการ และมีระบบข้อมูลสารสนเทศที่เป็นปัจจุบันเอื้อต่อระบบการบริหารจัดการ ซึ่งสรุปเป็นกระบวนการบริหารจัดการได้ดังนี้ คือ

1. ขั้นการเตรียมการ
2. ขั้นดำเนินการจัดสภาพองค์ประกอบต่าง ๆ
3. ขั้นดำเนินการพัฒนาผู้เรียนตามระบบไตรสิกขา
4. ขั้นดูแลสนับสนุนอย่างใกล้ชิด
5. ขั้นปรับปรุง พัฒนาอย่างต่อเนื่อง
6. ขั้นประเมินผลและเผยแพร่การดำเนินงาน

ขั้นการเตรียมการ

จากการศึกษากระบวนการบริหารจัดการของโรงเรียนแห่งนี้ในขั้นของการเตรียมการ ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่ผู้บริหารมองเป็นอันดับแรก ดังคำสัมภาษณ์ของผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง นักเรียน และผู้ที่เกี่ยวข้องดังนี้

คณะกรรมการบริหารสถานศึกษาท่านหนึ่ง อายุ 63 ปี ได้กล่าวว่า ในระบบโรงเรียน จะต้องมองว่าจะมีวิธีการอย่างไร จึงทำให้โรงเรียนมีคุณภาพ โรงเรียนมีจุดเด่น จุดด้อยอะไรบ้าง เช่น ด้านการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมนักเรียน และด้านบุคลากร ด้านชุมชน ด้านอาคารสถานที่ เป็นต้น เราต้องให้ความสำคัญกับทุก ๆ ด้านทุกคน และรอบด้าน แล้วจึงทำการวิเคราะห์ ศึกษาข้อมูลว่าต้องทำอะไรก่อนหลัง โดยยึดนโยบายของเรียนเป็นหลัก หรือนโยบายของราชการ ยึดหลักการทำงานเป็นทีม ให้ทุกคนมีส่วนร่วม คือ กระทำ ตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผล ต้องกำหนดวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ของเราเอง จึงกำหนดแผนปฏิบัติการในการทำงาน

ครูท่านหนึ่งอายุ 46 ปี รับผิดชอบงานด้านวิชาการ ซึ่งเป็นทีมผู้บริหาร ได้กล่าวว่า โรงเรียนจะมีการประชุมเพื่อระดมสมอง ร่วมปรึกษาหารือคณะกรรมการบริหารสถานศึกษา คณะผู้บริหารโรงเรียน คณะครู ตัวแทนผู้ปกครอง ก่อนการกำหนดเป็นแผนปฏิบัติงานทุกครั้ง

ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ท่านหนึ่ง กล่าวว่า ทางโรงเรียนได้เชิญให้เข้าร่วมประชุมกับครู และนักเรียน แล้วก็กรรมการสถานศึกษาเพื่อซักถามข้อคิดเห็นต่าง ๆ ถึงการทำงานของโรงเรียนเป็นประจำทุกปี ก่อนที่เขาจะเปิดเรียนครับ ก็ได้เสนอข้อคิดเห็น และสอบถามทางโรงเรียนไปหลายข้อเหมือนกัน เช่น การขอรับทุนต้องทำอย่างไร

พระวิทยากรช่วยสอนมากกว่า 10 ปี ในรายวิชาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ได้กล่าวว่า อาตมา ได้เข้าร่วมประชุมกับคณะกรรมการของโรงเรียนจากคำเชิญของผู้บริหาร โรงเรียนได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำแผนการเรียนการสอนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา โดยได้เสนอให้นักเรียนเข้ามาเรียนภายในวัดซึ่งอยู่บริเวณเดียวกับโรงเรียนเพื่อความสะดวกและความเหมาะสมกับรายวิชาที่เรียนและที่สอนนักเรียนจะได้ซึมซับเอาหลักธรรมคำสอนได้ดียิ่งขึ้น เจริญพร

ส่วนครูอีกท่านหนึ่งซึ่งเป็นทีมผู้บริหารมากกว่า 20 ปี ได้กล่าวว่า โรงเรียนแห่งนี้มีการจัดทำแผนการปฏิบัติงานมีแผนงานประจำปี คือแผนงานระยะสั้น และแผนงานระยะยาวเป็นเวลา 3 ปี มีการประชุมปรึกษาหารือเพื่อกำหนดแผนทุกปีตามความต้องการของชุมชน ผู้ปกครอง และนักเรียนและตามสภาพของสังคมปัจจุบัน และความเหมาะสม

จากบทสัมภาษณ์ จึงพบว่าในการปฏิบัติงานของโรงเรียนแห่งนี้มีขั้นตอนของการเตรียมงานเป็นขั้นแรก ที่ชัดเจนการลงมือปฏิบัติงานดังจะเห็นได้จากการกำหนดแผนการปฏิบัติงานทั้ง

ระยะสั้น คือแผนรายปี และแผนการปฏิบัติงานระยะยาว คือ แผนราย 3 ปี ซึ่งผู้บริหารให้ความสำคัญในการเตรียมการเป็นอย่างมากดังจะเห็นได้จากการเชิญผู้ที่เกี่ยวข้องมาประชุมร่วมกันทุกครั้งก่อนการกำหนดแผนและลงมือปฏิบัติงาน

ขั้นตอนการ จัดสภาพองค์ประกอบต่าง ๆ

หลังจากที่ได้มีการกำหนดแผนการปฏิบัติงานเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ก็จะเข้าสู่กระบวนการของการดำเนินการจัดสภาพองค์ประกอบต่าง ๆ ได้แก่ ด้านอาคารสถานที่ ทรัพยากรต่าง ๆ เงินทุนที่มีอยู่ วัตถุประสงค์ การผู้สอน และตัวนักเรียน ให้สอดคล้องเหมาะสมเนื่องจากโรงเรียนแห่งนี้ มีนักเรียนเพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งในส่วนนี้ผู้บริหารก็จะมีการมอบหมายงานให้ครูทุกคนตามภาระหน้าที่ที่ได้กำหนดไว้แล้ว และเปิดโอกาสให้ครูได้ปรึกษาหารือแบ่งหน้าที่ตามความถนัดและความเหมาะสม หลังจากนั้นจึงมีการออกคำสั่งเพื่อแต่งตั้งอย่างเป็นทางการต่อไป ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

คุณครูผู้สอนซึ่งปฏิบัติงานมากกว่า 25 ปี ได้กล่าวว่า การจัดแบ่งงานเป็นระบบ เพื่อเป็นการกระจายอำนาจให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนและวางแผนขั้นตอนการทำงานได้อย่างเป็นระบบเป็นการกระจายอำนาจสู่ทุกฝ่าย และทุกฝ่ายต้องประสานงานร่วมมือกันปฏิบัติงานรวมถึงทำกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

ครูผู้สอนอีกท่านที่ทำงานมากกว่า 27 ปี ได้กล่าวว่า ในการรับบุคลากรเข้าทำงานอย่างน้อยต้องจบปริญญาตรี ในขั้นปฐมวัยรับครูพี่เลี้ยงไม่เน้นว่าต้องจบปริญญาตรี แต่ทางโรงเรียนจะส่งเสริมครูพี่เลี้ยงให้จบปริญญาตรี โดยให้เรียนในวันเสาร์ และวันอาทิตย์เพื่อจะได้นำความรู้มาพัฒนาโรงเรียนต่อไป

ครูผู้สอนที่ทำงานมากกว่า 5 ปี ได้กล่าวว่า การรับบรรจุครูเข้าสอนต้องฝึกสอนก่อนอย่างน้อย 3 เดือน และต้องผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการสถานศึกษา ถ้าไม่ผ่านทดสอบก็ให้โอกาสปรับปรุงและยืดเวลาจนกว่าจะผ่าน (เป็นนโยบายของโรงเรียน)

ส่วนครูผู้สอนอีกท่านที่ทำงานมากกว่า 29 ปี ได้กล่าวว่า ครูขาดและเกินบางรายวิชาต้องเอาครูวิชาโทมาสอนแทนจึงมีนโยบายรับบุคลากรเพิ่มทุกปี เพราะมีนักเรียนเพิ่มทุกปี ครูได้รับการส่งเสริมการอบรมทางด้านวิชาการอยู่เสมอ เมื่อมีหนังสือจากหน่วยงานรัฐและเอกชนทุกครั้งก็จะมี การส่งครูอาจารย์ไปอบรมและส่งคณะครูอาจารย์ไปอบรมที่วัดไร่จิง จังหวัดนครปฐม สถาบันพัฒนาการผู้บริหารปีละ 5 ครั้ง งานด้านวิชาการ งานประกันคุณภาพ งานการประชาสัมพันธ์ งานบริหารจัดการ บัญชีและการเงิน งานกิจกรรมนักเรียนและการปกครอง

รองเจ้าอาวาสวัดซึ่งโรงเรียนแห่งนี้ตั้งอยู่ ได้กล่าวว่า อาตมาเห็นทางโรงเรียนได้ใช้สถานที่ภายในวัดเป็นสถานที่ในการเรียนรู้และฝึกภาคปฏิบัติของนักเรียนชั้นต่าง ๆ เป็นประจำ มีการใช้พื้นที่วัดทั้งลานวัด โบสถ์ ศาลาการเปรียญ และได้ต้นไม้ในการเรียนการสอนอาตมาเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีและทางวัดยินดีให้การสนับสนุน และทางวัดได้ส่งพระวิทยากรเข้าไปช่วยสอนที่โรงเรียนอีกด้วย นอกจากนี้อดีตเจ้าอาวาส และเจ้าอาวาสองค์ปัจจุบันได้ มอบทุนให้กับนักเรียนที่เรียนดีแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ เป็นประจำทุกปี อาตมาเห็นว่าเป็นเรื่องที่ดีที่ผู้บริหารได้ใช้ประโยชน์จากพระและวัด ขอเจริญพร

คุณครูผู้สอนซึ่งปฏิบัติงานมากกว่า 25 ปี ได้กล่าวว่า เนื่องจากมีนักเรียนเพิ่มทุกปี จึงต้องปรับปรุงการเรียนการสอน รวมถึงอาคารสถานที่ไม่พอกับนักเรียน ทำให้ขาดอุปกรณ์การสอนและสื่อการสอน เช่น สื่อการสอนที่เป็นเทคโนโลยี ห้องคอมพิวเตอร์ 2 ห้อง 80 เครื่อง ไม่พอนักเรียน ห้องปฏิบัติการทางภาษามี 1 ห้อง ไม่พอนักเรียน จึงมีการของบประมาณจากรัฐบาลเพื่อจัดทำอาคารและซื้ออุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ขาดแคลน ซึ่งได้รับการอนุมัติเรียบร้อยแล้วเริ่มการก่อสร้างในปลายปี 2548 นอกจากนี้ทางโรงเรียนยังได้จัดหาทุนเพื่อมอบให้กับนักเรียนที่เรียนดีแต่ขาดแคลนเป็นประจำทุกปี

ครูผู้สอนรายวิชาภาษาอังกฤษระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีประสบการณ์ในการสอนมากกว่า 27 ปี กล่าวว่า โรงเรียนตั้งมา 50 ปี ดำรงอยู่มานานแล้วเพราะเป็นโรงเรียนการกุศลมีการจัดการเรียนการสอนที่เป็นระเบียบและเนื่องจากโรงเรียนแห่งนี้เด็กนักเรียนส่วนใหญ่จะมาจาก ครอบครัวที่มีปัญหาเช่น ครอบครัวแตกแยก ไม่มีเงินเรียน ทางโรงเรียนมีนโยบายให้เรียนฟรีตั้งแต่ชั้นอนุบาล ถึง ม. 3 รับประทานอาหารฟรีตั้งแต่ระดับอนุบาล ถึง ประถมศึกษาปีที่ 6 ทางโรงเรียนเน้นการฝึกมารยาทให้เด็กรู้จักมีสัมมาคารวะบุคคลรอบข้าง นอกจากนี้ครูในโรงเรียนอยู่ร่วมกันเหมือนพี่เหมือนน้อง ดูแลลูกศิษย์เหมือนเป็นพ่อ แม่ คนที่ 2 มีความเข้าใจในตัวเด็กและใช้เหตุผล การใช้ความรักทำให้เด็กรู้สึกอบอุ่น ในส่วนของผู้บริหารเป็นผู้ที่มี วิสัยทัศน์กว้างไกล มีความยุติธรรม มีการจ่ายเงินเดือนตามวุฒิ และจัดให้มีการขึ้นเงินเดือนทุกปี มีการวางกฎระเบียบที่เป็นมาตรฐาน ให้ความสำคัญกับครู ทุกคนประกอบด้วยความน่าสงสารของเด็กทำให้ครูรักเด็กรักงานการสอนและอยู่โรงเรียนแห่งนี้เป็นระยะเวลายาวนาน

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อาศัยอยู่ในตัวเมือง ได้กล่าวว่า ผมชอบโรงเรียนเพราะสภาพแวดล้อมน่าอยู่ ได้เริ่มเรียนมาตั้งแต่ชั้นอนุบาลไม่ต้องเสียค่าเทอม คุณครูใจดีสอนเป็นกันเองเข้าใจง่าย ครูใหญ่พูดจาเพราะ บางทีก็มีพระมาสอนและเข้าไปเรียนที่วัดด้วยสนุกดีครับ มีกิจกรรมต่าง ๆ มากมาย กิจกรรมที่ผมชอบที่สุดคือกิจกรรมวิชาการ และการเข้าค่ายพุทธบุตรครับ

ในส่วนของการดำเนินการและการจัดสภาพองค์ประกอบต่าง ๆ จะเห็นได้ว่าผู้บริหาร คณะผู้บริหาร และคณะกรรมการสถานศึกษา รวมถึง ได้อาศัยข้อมูลและปัจจัยต่าง ๆ ในการดำเนินการในการบริหารแบบองค์รวมมีการบูรณาการหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนามาใช้ ประกอบในการตัดสินใจ ตั้งตนอยู่บนความชอบธรรม มีความยุติธรรมกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานต่าง ๆ ส่งเสริมให้ครูและนักเรียนได้มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และมีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ส่งเสริมหลักประชาธิปไตยในโรงเรียนให้ทุกคนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ในปัญหาต่าง ๆ หากเป็นเรื่องที่มีความสำคัญก็จะใช้กระบวนการประชุมตัดสินใจแก้ปัญหาโดยคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อหาข้อสรุปก่อนที่จะออกมาเป็นมติในการแก้ปัญหาด้วยกัน ทำให้ความผิดพลาดในการบริหารงานน้อยลงตามไปด้วย

ขั้นตอนการพัฒนาผู้เรียนตามระบบไตรสิกขา

โรงเรียนแห่งนี้มีการพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเด็กนักเรียนส่วนใหญ่เป็นเด็กที่มีฐานะค่อนข้างยากจน และมีปัญหาครอบครัว เช่น พ่อ แม่ แยกทางกัน ขาดโอกาสทางการศึกษา ไม่สามารถสอบเข้าเรียน โรงเรียนประจำจังหวัดได้ โดยโรงเรียนจะมีกระบวนการในการพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพของแต่ละบุคคลทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา โดยอาศัยหลักของไตรสิกขา คือ ได้นำเอาหลักการของศีล สมาธิ และปัญญามาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนานักเรียน ควบคู่กันไปอย่างบูรณาการ บนวิถีการดำเนินชีวิตอย่างธรรมดาที่ส่งเสริมการพัฒนา “การกิน อยู่ ดู ฟัง ให้เป็น” คือดำเนินชีวิตให้อยู่อย่างรู้เท่าทันและจัดการได้ในลักษณะที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ ต่อตนเองและผู้อื่น และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวให้มากที่สุด

ในการพัฒนาดังกล่าวข้างต้น โรงเรียนได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน คือการพัฒนาครูผู้สอน ควบคู่ไปกับการพัฒนาตัวนักเรียน ดังคำสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องดังนี้

ครูผู้ช่วยฝ่ายบริหารประสบการณ์ทำงานกว่า 29 ปี กล่าวว่า โรงเรียนแห่งนี้ตั้งมานานกว่า 50 ปี ประกอบกับสถานที่ตั้งอยู่ภายในวัด ในกระบวนการเรียนการสอนได้มีการสอดแทรกเรื่องของคุณธรรมจริยธรรมในทุกรายวิชา ได้มีการนิมนต์พระมาช่วยสอนและขัดเกลาจิตใจให้กับครูและเด็กอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ มีการจัดอบรมนักรธรรม ตรี และโท ให้กับครูและนักเรียน มีการเปิดสนามสภานักธรรมภายในวัดและโรงเรียนทางโรงเรียนส่งครูและนักเรียนเข้าร่วมเป็นประจำทุกปี ก่อให้เกิดความเข้าใจในหลักของพุทธธรรมที่ลึกมากขึ้น และสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้

ครูผู้สอนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 กล่าวว่า ทางผู้บริหารและโรงเรียนจะเน้นการฝึกมารยาทไทยให้เด็กรู้จักสัมมาคารวะบุคคลรอบข้าง โดยครูจะใช้ความรักของครูกับเด็ก มีการปลุกฝังคุณ

ธรรมจริยธรรม โดยการสอดแทรกหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ทำให้เด็กได้ซึมซับหลักธรรมทุกวัน

พระวิทยากรรูปหนึ่งซึ่งเป็นพระที่อยู่ภายในวัดที่โรงเรียนตั้งอยู่มีประสบการณ์ในการสอนมากกว่า 10 ปี กล่าวว่า จากที่อาตมาได้มาสัมผัสกับโรงเรียนแห่งนี้ ก็ทำให้ทราบว่าโรงเรียนแห่งนี้มีข้อดีในหลายประการด้วยกัน เป็นโรงเรียนของวัด เป็นศูนย์กลางในการทำภารกิจต่าง ๆ การทำกิจกรรมด้านศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งครู สอนเต็มที่ รู้จักการบูรณาการด้านการสอนได้ดี มีกิจกรรมอบรมจริยธรรม เรียนนักรธรรม มีการบวชภาคฤดูร้อน มีโครงการทัศนศึกษา ทำให้เด็กนักเรียนเกิดการเรียนรู้จากสิ่งที่เป็นรูปธรรมได้ดี และมีผลมากกว่าการสอนตามตำราหรือสอนจากการท่องจำทั่ว ๆ ไป ในส่วนของพระกับผู้บริหารและครูก็เข้าใจกันคืออยู่กันแบบพึ่งพาอาศัยกันมาโดยตลอด มีการแบ่งเวลาได้ดี สิ่งเหล่านี้อาตมาว่าเป็นสิ่งที่สำคัญที่ทำให้โรงเรียนแห่งนี้ดำรงอยู่ได้และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ขอเจริญพร

จากการศึกษาข้อมูล การสังเกตการณ์ และจากบทสัมภาษณ์ ขึ้นดำเนินการพัฒนาผู้เรียนตามระบบไตรสิกขา พบสถานศึกษาแห่งนี้ มีการบริหารงานโดยใช้รูปแบบการดำเนินการพัฒนาผู้เรียนโดยใช้หลักธรรมทางศาสนาเป็นต้นแบบในการพัฒนาผู้เรียน มีการสอดแทรกหลักคุณธรรมจริยธรรม หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาอยู่ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และในทุกรายวิชาเพื่อให้ทำให้นักเรียนได้รับการซึมซับหลักธรรมคำสอนทุกวัน รวมไปถึงการจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เข้าร่วมพัฒนาตนเองด้านคุณธรรมจริยธรรม เช่น ค่ายพุทธบุตร การบวชภาคฤดูร้อน การจัดให้มีการเรียนนักรธรรม โครงการทัศนศึกษา รวมถึงการใช้อาคารสถานที่ภายในวัดในการศึกษาเล่าเรียนและการนิมนต์พระสงฆ์มาเป็นพระวิทยากร สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ถือว่าเป็นกระบวนการนำเอาหลักไตรสิกขามาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนนำเอาหลักการของศีล สมาธิ และปัญญาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนานักเรียน มีการบูรณาการ วิธีการดำเนินชีวิต อย่างธรรมดามาพัฒนาชีวิตผ่านรูปแบบการ “การกิน อยู่ ดู ฟัง ให้เป็น” อย่างธรรมดา คือดำเนินชีวิตให้อยู่อย่างรู้เท่าทันและจัดการได้ในลักษณะที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ ต่อตนเองและผู้อื่น และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวให้มากที่สุด

ขั้นตอนและสนับสนุนอย่างใกล้ชิด

จากการศึกษาข้อมูลและการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องพบว่า ผู้บริหาร คณะผู้บริหาร คณะครูและนักเรียนของโรงเรียนแห่งนี้มีความผูกพันใกล้ชิด สนับสนุนกับลูกศิษย์ทุกคน เท่าเทียมกันถึง

แม้ว่าจะมีนักเรียนในสังกัดจำนวนมาก ครูทุกคนจะให้ความสำคัญ และให้ความสนใจนักเรียนเป็นรายบุคคลดังเช่นคำสัมภาษณ์จากผู้ที่เกี่ยวข้องดังนี้

ครูผู้สอนในระดับประถมศึกษา มีประสบการณ์ในการสอนมากกว่า 10 ปี กล่าวว่า นักเรียนที่เข้ามาเรียนที่นี้ส่วนหนึ่งซึ่งเป็นส่วนใหญ่เป็นเด็กที่มีปัญหาทางด้านครอบครัว และมีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจที่บ้าน เมื่อเข้ามาเรียนจึงเป็นเด็กที่ต้องการความรักและความเข้าใจจากครูและเพื่อน ครูที่ปรึกษาทุกคนจึงต้องคอยซักถามถึงปัญหาต่าง ๆ ที่มากับตัวเด็กตั้งแต่เริ่มแรกที่เข้ามาเรียนในทุกระดับชั้นและในแต่ละปีทางโรงเรียนจะมีการเยี่ยมเยียนบ้านนักเรียนทุกคน ในการเดินทางไปเยี่ยมบ้านเราจะพบเห็นทั้งสภาพที่อยู่อาศัยและการใช้ชีวิตมีเด็กหลายคนที่เป็นเด็กที่ยากจนมากขนาดต้องเอาไม้กระดานอัดจากสถานที่ก่อสร้างมาทำเป็นฝาบ้านหลังคาที่ใช้เหล็กสังกะสีเก่า ๆ มามุงหลังคาเพื่อกันแดดกันฝน และพ่อก็ทำงานขับรถมอเตอร์ไซด์รับจ้าง แม่ทำงานเป็นแม่ค้า หาเช้ากินค่ำทำให้ไม่มีเวลาในการดูแลลูก นี่คือตัวอย่างของนักเรียนที่มีปัญหาครอบครัวซึ่งที่โรงเรียนมีมากค่ะที่ต้องดูแลและเอาใจใส่

ผู้ช่วยครูใหญ่ท่านหนึ่งซึ่งดูแลงานด้านมาตรฐานและคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนแห่งนี้ได้กล่าวถึงการดูแลนักเรียนของโรงเรียนแห่งนี้ว่าทั้งผู้บริหารและคณะผู้บริหาร ครูทุกคนจะพูดคุยกับนักเรียนทุกคนเหมือนกับเป็นลูกหลานของตนเองและให้ความรักความเอาใจใส่กับนักเรียนเนื่องจากครูทุกคนทราบว่าเด็กนักเรียนที่เข้ามาเรียนโรงเรียนแห่งนี้ ส่วนใหญ่เป็นเด็กที่มีปัญหาทางด้านบ้าน มีปัญหาทางครอบครัว มีปัญหาทางการเรียน มีปัญหาทางด้านฐานะทางครอบครัว พ่อแม่แยกทางกันบ้าง อยู่กับปู่ กับย่า กับตา กับยาย บ้าง เพราะฉะนั้นเด็กจึงขาดความรักและความเข้าใจจากครอบครัวครูในโรงเรียนจึงต้องเป็นทั้งครูและพ่อแม่ให้กับเด็กนักเรียนเหล่านั้นด้วย

ส่วนอาจารย์ผู้สอนวิชาภาษาอังกฤษระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กล่าวว่า เด็กนักเรียนส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีปัญหา เช่น ครอบครัว แยกแยก ไม่มีเงินเรียน ทางโรงเรียนมีนโยบายให้เรียนฟรีตั้งแต่อนุบาล ถึง ม. 3 รับประทานอาหารฟรีตั้งแต่ระดับอนุบาล ถึง ป. 6 ครู คือ พ่อ แม่ คนที่ 2 ของเด็กการใช้ความรักของครูแก่เด็กนักเรียนให้เด็กรู้ถึงความอบอุ่น จึงมีความสำคัญยิ่งสำหรับนักเรียนที่ประสบปัญหาต่าง ๆ มีการจัดหาทุนโดยมีบุคคลากรข้างนอกจัดหาทุนให้กับเด็ก มีการปลูกฝังมารยาทที่ดีปลูกฝังด้านคุณธรรมจริยธรรม ในทุกรายวิชาให้กับเด็ก ครูที่ปรึกษาจะดูแลเอาใจใส่เด็กเป็นรายบุคคล ทำให้ทราบปัญหาต่าง ๆ ของเด็กทุกคนที่รับผิดชอบและคอยให้คำปรึกษาแนะนำให้กับเด็กนักเรียนทุกคน หากเด็กคนไหนทำผิดก็จะตักเตือนและจะทำหนังสือแจ้งให้ผู้ปกครองทราบในกรณีที่ทำผิดบ่อยครั้งและผิดร้ายแรงจะมีการเชิญตัวผู้ปกครองมาพูดคุยด้วยเพื่อให้รับทราบถึงพฤติกรรมดังกล่าวเพื่อแก้ปัญหาาร่วมกัน นอกจากนี้ทางโรงเรียนมีกิจกรรมเยี่ยมเยียนบ้านนักเรียนโดยอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งก็ได้ผลดีเนื่องจากทำให้ครูที่ปรึกษาทราบถึงพื้นฐาน

ทางครอบครัวของเด็กแต่ละคนและสามารถให้ความช่วยเหลือได้ถูกต้องตามความเหมาะสมและทำให้ผู้ปกครองรู้สึกอบอุ่นเมื่อส่งลูกมาเรียนที่โรงเรียนแห่งนี้

เด็กนักเรียนชายคนหนึ่งเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/2 กล่าวว่า ชอบโรงเรียนแห่งนี้เพราะมีสิ่งแวดล้อมดี คุณครูใจดี มีทุนการศึกษาให้นักเรียนฟรี และมีโครงการอาหารกลางวันมีกิจกรรมต่าง ๆ ให้ทำและการเดินทางจากบ้านมาโรงเรียนสะดวก อยู่ใจกลางเมืองภูเก็ต มีการเรียนการสอนทางพระพุทธศาสนาเพื่อสอนให้เป็นคนดีไม่กระทำความผิดสอนความเป็นมาของศาสนาพุทธ ในวันสำคัญทางศาสนาจะมีพระอาจารย์มาสอนมาให้ความรู้ และยังมีบริการห้องสมุดแก่นักเรียน มีห้องคอมพิวเตอร์ ช่วงปิดเทอมก็จะมีการสอนธรรม มีการสอนนักเรียนและให้นักเรียนเข้าร่วมเวียนเทียนและทัศนศึกษาต่างจังหวัด โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายฟรีทุกอย่างครับ ทำให้ผมและเพื่อน ๆ รู้สึกชอบมากครับชอบคุณครูทุกคนรวมทั้งครูใหญ่ด้วยครับ นอกจากนี้คุณครูที่ปรึกษาของผมก็ได้ไปเยี่ยมบ้านผมไปหาพ่อแม่ที่บ้านผมเพื่อถามสารทุกข์ต่าง ๆ ถึงบ้านพ่อแม่และผมดีใจมากครับที่คุณครูมาเที่ยวที่บ้านผมทุกปี

จากการสอบถามข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้องทำให้ทราบว่าโรงเรียนแห่งนี้มีการดูแลนักเรียนเป็นรายบุคคลและให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคน และสามารถเป็นที่ปรึกษาให้กับนักเรียนได้ทุกเรื่องแม้จะไม่เกี่ยวข้องกับรายวิชาที่เรียนก็ตาม รวมทั้งให้การสนับสนุนปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความสำคัญต่อการศึกษาล่าเรียน เช่น การจัดหาทุนการศึกษา การจัดหาวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถมาช่วยสอนเป็นต้น ทำให้ชั้นดูแลสนับสนุนอย่างใกล้ชิดของโรงเรียนแห่งนี้ประสบความสำเร็จและเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองและนักเรียนในโรงเรียนทุกคนสามารถเป็นแบบอย่างในการดูแลนักเรียนของโรงเรียนแห่งอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดีอีกแหล่งหนึ่ง

ขั้นปรับปรุง พัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ในขั้นนี้ คือการปรับปรุง พัฒนาระบบการบริหารจัดการถือเป็นกระบวนการและขั้นตอนที่มีความสำคัญอีกกระบวนการหนึ่งในการที่จะทำให้โรงเรียนแห่งนี้ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและบรรลุผลสำเร็จตามเป้าประสงค์ที่วางไว้ ได้มีการนำข้อมูลในกระบวนการต่าง ๆ ที่ผ่านมาใช้เป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาการบริหารงานด้านต่าง ๆ เช่น การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม บรรยากาศเพื่อให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ ด้านอาคารสถานที่ซึ่งไม่เพียงพอกับความต้องการของนักเรียนที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี การพัฒนาด้านเนื้อหาความรู้และด้านวิชาการ การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรภายในโรงเรียน ครูผู้สอน ตลอดจนการพัฒนาด้านพฤติกรรมของนักเรียน ด้านบุคลิกภาพของนักเรียน การหาและใช้สื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ ในกระบวนการเรียนการสอน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของ

ทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา คณะผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองและนักเรียน ตลอดจนพระภิกษุสงฆ์ ได้นำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไม่ว่าจะเป็นหลักอิทธิบาท 4 คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา และหลักของอุปัฏฐาธรรม คือ ความไม่สันโดษในหลักกุศลธรรม และความไม่ระย่อในความพากเพียร ในการประกอบกรรมดี ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ที่เกี่ยวข้อง

ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติงานมากกว่า 20 ปี กล่าวว่า โรงเรียนมีนักเรียนเข้ามาเรียนเพิ่มขึ้นทุกปีทำให้โรงเรียนต้องจัดหาทรัพยากรต่าง ๆ มาเพิ่มในทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านอาคารสถานที่ ด้านบุคลากรครูผู้สอน สื่อช่วยสอน อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ต่าง ๆ โดยในทุกกระบวนการขั้นตอนทางโรงเรียนจะสอบถามความคิดเห็นและความต้องการของนักเรียน และครูในโรงเรียนผู้ที่มีความต้องการใช้เพื่อจะได้จัดหาให้ตรงกับความต้องการของทุกฝ่าย ซึ่งทุกฝ่ายก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการสำรวจและให้ข้อมูลต่าง ๆ ตามความต้องการและความเป็นจริงที่เกิดขึ้นโดยไม่บิดบังทำให้การบริหารงานต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลเห็นเป็นรูปเป็นร่างอย่างปัจจุบันนี้ครับ และอีกอย่างหนึ่งที่โรงเรียนดำเนินการและคิดเสมอว่าเป็นสิ่งที่ต้องปลูกฝังให้กับนักเรียนคือการพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพ ช่วยส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม เพราะโรงเรียนของเรามองเห็นว่าคนเราต้องสร้างคุณความดี เพราะชีวิตนี้ไม่จริงยั่งยืน ความดีเท่านั้นที่จะทำให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขและสามารถสร้างสังคมที่ดีให้เกิดขึ้นได้ และเรายังมีการช่วยเหลือให้นักเรียนมีการมอบทุนการศึกษา มีกิจกรรมเยี่ยมบ้านนักเรียนเป็นระยะ ๆ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ถือเป็นกระบวนการส่วนหนึ่งที่ทางโรงเรียนเห็นว่าต้องดำเนินการเพื่อให้โรงเรียนได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในทุก ๆ ด้านไปพร้อม ๆ กันครับ

ผู้ช่วยครูใหญ่ท่านหนึ่งซึ่งดูแลงานด้านวิชาการกล่าวว่า โรงเรียนแห่งนี้ดำเนินการมากกว่า 50 ปี จำนวนนักเรียนก็เพิ่มขึ้นทุกปีผมมองว่าเกิดจากวิสัยทัศน์ของผู้บริหาร และการดำเนินการของโรงเรียนเป็นที่ยอมรับของประชาชนผู้ปกครองนักเรียน และทางโรงเรียนเองก็มีการพัฒนาทุก ๆ ด้านตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นอาคารเรียน ครูผู้สอน การอบรมพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน มีการฝึกอบรม คุณธรรม มีการส่งครูไปอบรมด้านวิชาการในที่ต่าง ๆ ที่จัดขึ้นไม่ว่าจะเป็นของภาครัฐจัด ของภาคเอกชนหรือของสำนักงานคณะกรรมการศึกษาเอกชนจัดก็จะส่งครูเข้าร่วมเกือบทุกครั้ง นอกจากนี้ในการรับครูก็จะรับครูที่ให้ตรงกับสาขาที่ขาดแคลนมากที่สุด ครูที่ยังไม่จบปริญญาตรีก็จะส่งเสริมให้เรียนต่อจนจบปริญญาตรีโดยให้เรียนต่อในวันเสาร์และวันอาทิตย์ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต มีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ครู มีการส่งเข้าประกวดแข่งขันต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นรางวัลครูดีเด่น ครูผู้มีคุณธรรมจริยธรรมดีเด่น เป็นต้นครับ นอกจากนี้ทางโรงเรียนมีการกำหนดแผนงานในการพัฒนาโรงเรียนเป็นรายปี และรายสามปี มีการกำหนดงบประมาณในการพัฒนา

ด้านต่าง ๆ ที่ชัดเจนและดำเนินงานต่าง ๆ ตามแผนงานและเป้าหมายที่วางไว้ได้เป็นอย่างดีและมีผลเห็นได้อย่างชัดเจนครับ

ครูผู้สอนมีประสบการณ์ในการสอนมากกว่า 10 กล่าวได้ว่า โรงเรียนเรามีนักเรียนเพิ่มขึ้นทุกปีทำให้อาคารสถานที่ที่มีไม่เพียงพอต้องสร้างอาคารเพิ่มเติมและต้องใช้บริเวณวัดในการเรียนในบางวิชาผู้บริหารเองนับว่าเป็นคนที่มีวิสัยทัศน์ที่ดีค่ะ เพราะท่านมีการประชุมฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมีการเชิญคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ตัวแทนครู ประชุมร่วมกันเพื่อกำหนดเป็นแผนงานของโรงเรียนเป็นรายปี และรายสามปี ซึ่งดิฉันก็ได้มีโอกาสเข้าร่วมด้วยจึงทำให้ทราบข้อมูลนี้ ทำให้การทำงานของโรงเรียนมีการพัฒนาไม่ว่าจะเป็น ตัวนักเรียนพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม และบุคลิกภาพ การช่วยเหลือชุมชนและสังคม ครูมีการส่งครูเข้าอบรมพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรม มีการส่งครูเข้าประกวดแข่งขันด้านต่าง ๆ ได้รับรางวัลหลายคน ดิฉันก็เป็นคนหนึ่งที่ได้รับรางวัลแล้วได้รับรางวัลด้วยค่ะ นอกจากนี้โรงเรียนมีการกำหนดงาน คน และเงิน ไว้ในแผนการปฏิบัติงานของโรงเรียนและแจ้งให้ครูทุกคนทราบและปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกันทำให้โรงเรียนมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ครู และบุคลากรทุกคนมีภาระงานค่อนข้างมาก ทั้งงานสอนและงานด้านอื่น ๆ แต่ทุกคนก็เต็มใจทำงานเพราะมีการขึ้นค่าจ้างให้ทุกปี สวัสดิการด้านต่าง ๆ ก็ได้รับอย่างเต็มที่พอใจค่ะ และรักโรงเรียนพร้อมที่จะทำงานให้โรงเรียนอย่างเต็มที่ค่ะ

ผู้ปกครองนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 คนหนึ่งประกอบอาชีพรับจ้าง กล่าวว่า ส่งเข้าเรียนโรงเรียนแห่งนี้ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษา เพราะส่งไม่ไกล ไม่ต้องเสียค่าเทอม ครูดูแลลูกผมดีครับ ลูกเล่าให้ฟังว่าครูใหญ่ใจดี ครูประจำชั้นก็ใจดีมีอะไรบอกครูแล้วครูไม่ตี และจากที่ส่งลูกเข้าเรียนโรงเรียนแห่งนี้ตั้งแต่ระดับประถมเห็นการเปลี่ยนแปลงของลูก เยอะครับลูกช่วยงานที่บ้านเมื่อกลับถึงบ้าน ลูกบอกว่ารักพ่อและรักแม่ และลูกชอบกิจกรรมที่โรงเรียนจัดให้เช่นการเข้าค่ายลูกเสือ การเข้าค่ายธรรม และอื่น ๆ ครับ และก็ยังเห็นโรงเรียนแห่งนี้เปลี่ยนแปลงจากเดิมมีตึกไม่กี่หลังตอนนี้ตึกเต็มไปหมดและนักเรียนก็มากขึ้นก็ดีใจ จึงส่งลูกให้เรียนต่อที่นี่ไม่ย้ายไปโรงเรียนอื่น ดีใจครับที่มีโรงเรียนแห่งนี้เป็นที่พึ่งสำหรับคนที่ลำบากครับ

คณะกรรมการสถานศึกษา ท่านหนึ่งซึ่งเคยเป็นศิษย์เก่าโรงเรียนแห่งนี้ กล่าวว่า ผมดีใจครับที่โรงเรียนของผมแห่งนี้มีการพัฒนาในทุก ๆ ด้านอย่างต่อเนื่อง และดีใจที่ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการพัฒนาและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายดังที่ผมได้เข้าร่วมประชุมทุกครั้งครูใหญ่และผู้บริหารจะเชิญชาวบ้าน ผู้ปกครองมานั่งร่วมประชุมด้วยผมรู้สึกอบอุ่นและเป็นกันเอง ในการตัดสินใจที่จะทำอะไรครูใหญ่จะถามทุกคนว่าเห็นด้วยหรือไม่และจะให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะแล้วจึงถามมติที่ประชุม และทางโรงเรียนมีการจัดทำแผนการปฏิบัติงาน มีการแจกให้คณะกรรมการทุกคน มีการกำหนดแผนการใช้จ่ายที่ชัดเจนทำงานที่โรงเรียนแห่งนี้แล้วสบายใจดีครับ ก็คิดว่าโรง

เรียนแห่งนี้จะเป็นที่พึ่งของทุกคนและจะพัฒนาไปข้างหน้าแม้ว่าสถานที่จะคับแคบไปแล้วในขณะนี้แต่ก็ยังเห็นมีการพัฒนาอยู่เรื่อย ๆ เห็นแล้วก็ภูมิใจครับ

จากการสัมภาษณ์และการสังเกตของผู้วิจัยในส่วนของ การปรับปรุงและพัฒนาโรงเรียนแห่งนี้ทำให้ทราบถึงพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนที่มีมาอย่างต่อเนื่อง ยิ่งได้ศึกษาแผนการปฏิบัติงาน แผนพัฒนาโรงเรียนแห่งนี้ทำให้ทราบว่า โรงเรียนมีการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย นโยบาย วัตถุประสงค์และมีปรัชญาของโรงเรียนที่ชัดเจน มีการกำหนดเป้าหมายและมาตรการ มียุทธศาสตร์ที่สามารถนำพาโรงเรียนไปสู่ความสำเร็จได้อย่างเป็นรูปธรรม ตลอดจนมีมาตรฐานและมาตรการในการควบคุมคุณภาพโรงเรียนอย่างต่อเนื่องทำให้เชื่อได้ว่าโรงเรียนแห่งนี้จะสามารถปรับปรุงพัฒนาก้าวสู่โรงเรียนที่มีคุณภาพทั้งทางด้านวิชาการ คุณภาพและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ดังปรัชญาของโรงเรียนที่ว่า ปลูกฝังจริยธรรม กิจกรรมดีเด่น เน้นการศึกษา เพื่อพัฒนาชุมชน ได้ในที่สุด

ขั้นประเมินผลและเผยแพร่การดำเนินงาน

ในขั้นนี้ถือเป็นขั้นสุดท้ายของการบริหารงาน ที่โรงเรียนแห่งนี้ให้ความสำคัญมากอีกกระบวนการหนึ่ง โดยทางโรงเรียนกำหนดให้มีผู้ช่วยครูใหญ่ฝ่ายมาตรฐานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนที่ชัดเจนและมีการกำหนดเป็นแผนงาน มีการกำหนดวงเงินงบประมาณสำหรับการดำเนินงานไว้อย่างชัดเจน และกำหนดให้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดำเนินงาน ให้ประชาคมทราบเป็นระยะ ๆ ดังนี้ คือ

ผู้ช่วยครูใหญ่ฝ่ายมาตรฐานประกันคุณภาพการศึกษาดำเนินงานในฐานะผู้บริหารมากกว่า 20 ปี กล่าวว่า โรงเรียนแห่งนี้ดำเนินการมาเป็นระยะเวลา 50 ปี มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานเป็นระยะ ๆ โดยทางโรงเรียนได้กำหนดเรื่องนี้ไว้เป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญในการจัดทำแผนพัฒนาโรงเรียนทั้งรายปี และรายสามปี ได้กำหนดไว้เป็นส่วน ๆ ดังนี้ คือ ส่วนงานควบคุมคุณภาพการศึกษา ส่วนงานโครงการตรวจสอบติดตามควบคุมคุณภาพของสถานศึกษา ส่วนงานโครงการตรวจสอบประเมินคุณภาพภายในโรงเรียน และส่วนงานรายงานคุณภาพการศึกษา มีการกำหนดวงเงินที่ใช้อย่างชัดเจน มีการรับการประเมินคุณภาพภายนอกจาก สมศ. มีการรายงานผลการดำเนินงานให้กับครู คณะกรรมการสถานศึกษา และประชาชนทั่วไปได้ทราบถึงผลการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอโดยไม่มีการปิดบังข้อมูล

ครูผู้สอนระดับประถมศึกษารับผิดชอบงานด้านแนะแนวการศึกษา กล่าวว่า โรงเรียนของเราตั้งแต่ที่เข้ามาทำงานที่นี้ยอมรับว่างานมากและก็สอนเยอะแต่ก็มีความสุขและสนุกกับงานเพราะผล

ที่ได้รับคือความสำเร็จของงานคือจำนวนนักเรียนเราเพิ่มขึ้นทุกปี นักเรียนส่วนใหญ่จบแล้วจากการรายงานตัวเลขของฝ่ายที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่ได้ศึกษาต่อ และมีผู้ปกครองส่งลูกเข้าเรียนแบบบอกต่อกันถึงชื่อเสียงของโรงเรียน โรงเรียนมีการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนผ่านกระบวนการและโครงการต่าง ๆ เช่น การเข้าค่ายอบรมพุทธบุตร การส่งนักเรียนเข้าแข่งขันการสวดทำนองสรภัญญะ การส่งนักเรียนเรียนนักธรรมและสอบนักธรรมทุกปี สิ่งเหล่านี้เมื่อมีการประเมินผลการดำเนินงานด้านนี้และมีการเผยแพร่สู่ประชาชนก็ทำให้ได้รับการยอมรับโดยการส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนเพิ่มขึ้นค่ะ

พระภิกษุสงฆ์ที่เป็นวิทยากรช่วยสอนด้านศีลธรรมให้กับนักเรียนมากกว่า 10 ปี กล่าวว่า จากที่มีประสบการณ์ในการสอนนักเรียนโรงเรียนแห่งนี้ทำให้ทราบว่าโรงเรียนมีรูปแบบและวิธีการในการพัฒนาโรงเรียน และนักเรียนที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมไม่ว่าจะเป็นอาคารที่เพิ่มขึ้น จำนวนนักเรียนที่เพิ่มขึ้น วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เพิ่มขึ้น และการพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนที่มีจำนวนนักเรียนที่เข้ามาช่วยสอนเพิ่มขึ้นทุกปี และจากที่ทางโรงเรียนได้จัดทำเอกสารเป็นแผนพัฒนาโรงเรียนและคู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาที่ให้ทุกคนสามารถดูได้ ซึ่งอัตโนมัติก็ได้มีโอกาสได้ดูจึงทำให้ทราบว่าโรงเรียนแห่งนี้มีระบบการประเมินผลที่ชัดเจนและมีการเผยแพร่ให้ประชาชนทั่วไปทราบอยู่ตลอดเวลา นับว่าเป็นเรื่องดีที่ควรดำเนินการต่อขอเจริญพร

ผู้ปกครองนักเรียนซึ่งลูกเรียนอยู่ในระดับประถมศึกษาปีที่ 3 กล่าวว่า ได้ส่งลูกเข้าเรียนโรงเรียนนี้ตั้งแต่ระดับอนุบาลและส่งเข้าเรียนมาแล้ว 2 คน ลูกทุกคนเป็นคนที่เชื่อฟังพูดง่ายไม่คือ และช่วยงานที่บ้านดี และลูกเล่าให้ฟังบ่อย ๆ ว่าครูใหญ่ใจดี เวลาเรียนมีพระมาช่วยสอน และคิดนเองทางโรงเรียนก็ได้ให้ไปช่วยสอนการทำงานฝีมือ การทำขนม เมื่อเทอมที่ผ่านมารู้สึกดีใจ และรู้สึกอุ่นใจมากขึ้นที่ได้ใกล้ชิดลูก มีอะไรทางโรงเรียนก็จะแจ้งให้ทราบไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ หรือวันแม่ก็มีการเชิญแม่มาร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนด้วยมีการสอบถามถึงความเป็นอยู่ถามถึงลูกว่าอยู่บ้านช่วยทำอะไรบ้าง และครูที่ปรึกษา ก็ไปเยี่ยมที่บ้านและเล่าให้ฟังถึงพฤติกรรมของลูกตอนที่อยู่โรงเรียนให้ทราบด้วยดีฉันชอบดีใจที่ได้ส่งลูกมาเรียนที่นี่ค่ะ ทางโรงเรียนจะส่งผลการเรียนมาให้ที่บ้านทางไปรษณีย์ทุกเทอมทำให้ทราบถึงผลการเรียนของลูกด้วยค่ะ

คณะกรรมการสถานศึกษาท่านหนึ่ง ซึ่งเป็นตัวแทนผู้ปกครอง กล่าวว่า ครูใหญ่จะเรียกคณะกรรมการสถานศึกษาเข้าร่วมประชุมเป็นประจำทุกเทอมและจะสอบถามถึงความต้องการ ต่าง ๆ ที่ทางคณะกรรมการเห็นสมควรให้ดำเนินการ พร้อมกับแจ้งถึงผลการดำเนินงานของโรงเรียนในแต่ละเทอมให้ทราบไม่ว่าจะเป็นจำนวนนักเรียน จำนวนครู จำนวนวัสดุอุปกรณ์ จำนวนเงิน จำนวนโครงการกิจกรรมที่ได้ทำไปและกำลังจะทำต่อไป และขอให้คณะกรรมการสถานศึกษาทุกคนให้

ข้อคิดเห็นเสนอแนะสิ่งที่ยากให้โรงเรียนดำเนินการ ทำให้คณะกรรมการสถานศึกษาส่วนใหญ่รู้สึกพอใจและให้ความร่วมมือเข้าร่วมประชุมกันโดยพร้อมเพรียงกัน

หากจะกล่าวโดยสรุป ถึงรูปแบบและกระบวนการบริหารจัดการของโรงเรียนแห่งนี้จากการจากการศึกษาเอกสาร จากการสังเกต จากการสัมภาษณ์ ครู ผู้บริหาร นักเรียน ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษา และการจัดการประชุมกลุ่มย่อย (focus group) ที่โรงเรียนแห่งนี้ ก็ทำให้ทราบว่าผู้บริหารซึ่งมีตำแหน่งเป็นครูใหญ่ของโรงเรียนแห่งนี้มีรูปแบบกระบวนการบริหารจัดการโดยยึดหลักของการบริหารโรงเรียนตามแนวโรงเรียนวิถีพุทธ ซึ่งจะมีกระบวนการบริหารจัดการที่ชัดเจนอยู่ 6 ขั้นตอน กล่าวคือ

1. ขั้นเตรียมการ
2. ขั้นดำเนินการจัดสภาพองค์ประกอบต่าง ๆ
3. ขั้นดำเนินการพัฒนาผู้เรียนตามระบบไตรสิกขา
4. ขั้นดูแลสนับสนุนอย่างใกล้ชิด
5. ขั้นปรับปรุง พัฒนาอย่างต่อเนื่อง
6. ขั้นประเมินผลและเผยแพร่การดำเนินงาน

โดยผู้บริหารของโรงเรียนแห่งนี้จะให้ความสำคัญในทุกกระบวนการขั้นตอนโดยจะยึดหลักของความถูกต้องชอบธรรมโปร่งใสตรวจสอบได้ และมีความใส่ใจตั้งใจในการปฏิบัติงานดังจะเห็นได้จากผลสำเร็จในหลาย ๆ เรื่อง ไม่ว่าจะเป็นครูใหญ่ที่ได้รับรางวัลมากมาย ครูที่มีผลงานและได้รับรางวัลเป็นที่ประจักษ์ของสังคม นักเรียนที่มีพฤติกรรมเป็นที่พอใจของสังคม โดยทางโรงเรียนได้จัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในและเข้ารับการประเมินคุณภาพจาก สมศ. ได้ผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่ดีของการบริหารแบบมีส่วนร่วมทำงานเป็นทีม ปี ๒๕๔๖ และการจัดทำเอกสารเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้กับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทราบถึงผลการประเมินเป็นระยะ ๆ ส่งผลให้โรงเรียนแห่งนี้ได้รับความไว้วางใจ เชื่อถือศรัทธา ดังจะเห็นได้จากจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี และดำรงอยู่ยาวนานกว่า 50 ปี ในฐานะโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาแห่งแรกของจังหวัด

สรุปจากการศึกษากระบวนการบริหารจัดการของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาแห่งนี้พบว่า โรงเรียนแห่งนี้มีรูปแบบการบริหารจัดการในรูปแบบของโรงเรียน วิถีพุทธ นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียน เน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา อย่างบูรณาการ ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการพัฒนา “การ กิน อยู่ ดู ฟัง เป็น” คือ มีปัญญาเข้าใจในคุณค่าแท้ รู้ความจริงของธรรมดา แล้วจึงพัฒนานักเรียนบนพื้นฐานของธรรมชาติของแต่ละบุคคล โดยใช้กระบวนการทางวัฒนธรรมแสง

หาปัญญา มีหลักเมตตาธรรม เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต โดยมีผู้บริหารและครูเป็นกัลยาณมิตร ในการพัฒนา ประกอบกับโรงเรียนมีระบบการบริหารจัดการที่เปิดโอกาสให้บุคลากรในสถานศึกษา คณะสงฆ์ ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน และนักเรียนมีส่วนร่วม ในการจัดการ และมีระบบข้อมูลสารสนเทศที่เป็นปัจจุบันเอื้อต่อระบบการบริหารจัดการ ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาแห่งนี้ มาเป็นระยะเวลากว่า 50 ปี ในฐานะโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาแห่งแรกของจังหวัด เป็นที่ยอมรับและไว้วางใจจากคณะสงฆ์ คณะครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน และนักเรียน ส่งบุตรหลานเข้าศึกษาเล่าเรียนและเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น มีรูปแบบการบริหารจัดการตามแนววิถีพุทธชัดเจน สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีในการบริหารจัดการกับสถานศึกษาอื่น ๆ

บทที่ 6

เงื่อนไขที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศล ของวัดในพระพุทธศาสนา

กระบวนการบริหารจัดการของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศล ของวัดในพระพุทธศาสนา โรงเรียนในจังหวัดท่องเที่ยวภาคใต้แห่งนี้ ประสบความสำเร็จได้นั้นมีเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ส่งเสริมสนับสนุนแยกเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. เงื่อนไขจากการเป็นโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา
2. เงื่อนไขจากตัวครู
3. เงื่อนไขจากตัวผู้บริหาร
4. เงื่อนไขจากสภาพแวดล้อมทำเลที่ตั้งที่มีความเหมาะสม
5. เงื่อนไขจากตัวนักเรียน
6. เงื่อนไขจากการมีส่วนร่วมของชุมชน สังคม และคณะกรรมการสถานศึกษา

เงื่อนไขจากการเป็นโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

จากการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการและบงบประมาณในการบริหารจัดการของโรงเรียนทำให้ทราบว่าโรงเรียนแห่งนี้ เป็นโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาทำให้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการบริหารจัดการ เป็นกรณีพิเศษจากรัฐ และเป็นโรงเรียนเอกชนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาภูเก็ตที่ได้รับงบประมาณรายเดือนและรายปี ที่มียอดเงินสูงสุดจากจำนวนโรงเรียนเอกชนที่ได้รับเงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายรายหัวนักเรียนจำนวน 17 โรงเรียน ดังคำสัมภาษณ์

“โรงเรียนของเราได้รับการสนับสนุนงบประมาณรายเดือนอยู่ที่ประมาณเดือนละ 2 ล้านบาท ซึ่งคำนวณจากจำนวนนักเรียนทั้งหมดอยู่ที่ประมาณ 3 พันกว่าคนซึ่งมีทั้งเข้ากลางคันและออกกลางคันทำให้จำนวนนักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงตัวเลขบ้างแต่จะอยู่ประมาณ 2 พันกว่าถึง 3 พันกว่าบาท ยอดเงินสนับสนุนจึงอยู่ที่ประมาณ 2 ล้านบาทเกือบทุกเดือนและจะมีการหักเงินเข้ากองทุน

สงเคราะห์เดือนละประมาณร้อยละ 6 ต่อเดือน ยอดเงินอยู่ที่ประมาณ 5 หมื่นเศษ ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่จะโอนเข้าบัญชีธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) สาขาภูเก็ต ที่ทางโรงเรียนได้เปิดบัญชีไว้โดยตรงทุกวันสิ้นเดือน” (ครูซึ่งรับผิดชอบด้านการเงินกล่าว)

“โรงเรียนของเราเนื่องจากเป็นโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาทำให้เราได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากทางรัฐบาล หรือ สช. เป็นกรณีพิเศษ อยู่ที่ประมาณ 2 ล้านบาทเศษจากจำนวนนักเรียนปัจจุบันอยู่ที่ 3 พันคนเศษ (นักเรียนจะมีการเข้าออกระหว่างเรียนอยู่ตลอดเวลา) โดยจะมีการหักเงินเข้ากองทุนสงเคราะห์ประมาณเดือนละ 5 หมื่นบาทเศษ ตามสัดส่วนที่กฎหมายกำหนด เฉลี่ยเงินสนับสนุนจาก สช. ประมาณอยู่ที่ 30 – 40 ล้านบาทต่อปี (ผู้บริหารสถานศึกษาดูแลรับผิดชอบการเงิน)

“สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภูเก็ต ทำหนังสือแจ้งการโอนเงินอุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายรายหัวนักเรียน ให้กับโรงเรียนเอกชนในสังกัด ประมาณ 17 โรงเรียน ทราบทุกเดือนและให้ทางโรงเรียนสรุปยอดจำนวนนักเรียนระดับช่วงชั้นต่าง ๆ มาเพื่อจัดทำรายการเพื่อโอนเงิน เข้าบัญชีธนาคารกรุงไทย สาขาภูเก็ต ชื่อบัญชีของโรงเรียนต่าง ๆ ในส่วนโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดแห่งนี้ ปัจจุบันเป็นโรงเรียนเอกชนที่ได้รับเงินสนับสนุนมากต่อเดือนที่สุดในบรรดาโรงเรียนเอกชนในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต อยู่ที่ประมาณเดือนละ 2 ล้านบาทเศษ และทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดจะมีการหักเงินเข้ากองทุนสงเคราะห์ครูประมาณ เดือนละ 5 หมื่นบาทเศษ (เจ้าหน้าที่ดูแลรับผิดชอบด้านการเงินของเขตพื้นที่การศึกษาภูเก็ต)

จากข้อมูลเอกสารและคำสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบการเงินของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาแห่งนี้ทำให้ทราบว่าโรงเรียนแห่งนี้ ปัจจุบันเป็นโรงเรียนเอกชนที่ได้รับเงินอุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายรายหัวนักเรียนมากที่สุดในจังหวัดอยู่ที่ประมาณ 2 ล้านบาทเศษต่อเดือนหรืออยู่ที่ประมาณ 30-40 ล้านบาท ต่อปี ขึ้นอยู่กับจำนวนนักเรียนซึ่งมีการเข้าออกระหว่างเรียนอยู่ตลอดเวลาในเงินที่ได้รับการสนับสนุนรายหัวนี้ ทางเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดจะมีการหักเงินสงเคราะห์ครู ไว้ประมาณเดือนละ 5 หมื่นบาทเศษ หรืออยู่ที่ร้อยละ 6 ของยอดเงินที่คำนวณจากหัวนักเรียน จากยอดเงินอุดหนุนที่ทางโรงเรียนได้รับจากทางภาครัฐ (สช.) ทำให้โรงเรียนมีงบประมาณในการพัฒนาโรงเรียนด้านต่าง ๆ รวมถึงการพัฒนาด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนส่งผลให้ประสบความสำเร็จสามารถดำรงอยู่ได้ยาวนานถึง 50 ปี เป็นที่ยอมรับและไว้วางใจของผู้ปกครองนักเรียนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

เงื่อนไชจากตัวครู

จากการสังเกตและสอบถามผู้บริหาร ครู นักเรียน พระสงฆ์ ผู้ปกครอง ทำให้ทราบว่าคณะครู พระวิทยากร โรงเรียนแห่งนี้ มีครูทั้งหมด 102 คน เป็นชาย 30 คน เป็นหญิง 68 คน ครูมาจากหลากหลายสาขาวิชา ส่วนใหญ่ครูที่สอนในแต่ละระดับชั้นได้สอนในสาขาที่ตนเองได้จบมาทำให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และจากการสอบถามทำให้ทราบว่า มีครูหลายท่านที่ทำงานโรงเรียนแห่งนี้มาเป็นระยะเวลากว่า 10 ปี และครูจะอยู่กันแบบเพื่อนอะไรก็จะให้การช่วยเหลือกัน และปฏิบัติตนกับนักเรียนเหมือนกับลูกให้ความรักความอบอุ่นกับเด็กนักเรียนทุกคน ดังเช่นคำสัมภาษณ์จากผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

“ผมอยู่โรงเรียนนี้มา 33 ปี แล้ว เป็นอาจารย์ผู้สอน 13 ปี เป็นผู้บริหาร 20 ปี ผมจบปริญญาตรีครุศาสตร์จากมหาวิทยาลัยในจังหวัดนี้ เป็นคนที่นี่โดยกำเนิด ผมมีความภาคภูมิใจที่ได้อยู่โรงเรียนแห่งนี้ได้ช่วยปฏิบัติงานจนได้รับรางวัลให้เป็นโรงเรียนการกุศลดีเด่นในภาคใต้ ผู้บริหารและเพื่อนครูในโรงเรียนเราอยู่กันแบบเป็นกันเอง ครูทุกคนจะให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนและกิจกรรมของโรงเรียนและเข้าร่วมกิจกรรมโดยพร้อมเพรียงกัน การดำเนินการของโรงเรียนครูทุกคนจะมีส่วนร่วมโดยการแสดงความคิดเห็นและร่วมดำเนินการ” (ผู้ช่วยครูใหญ่ท่านหนึ่ง)

“ดิฉันทำงานโรงเรียนแห่งนี้มา 25 ปี แล้วค่ะ ปัจจุบันเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา มีความสามารถพิเศษในการฝึกอบรมด้านมารยาทไทย ภาคภูมิใจค่ะที่ได้สอนและทำงานโรงเรียนแห่งนี้มีส่วนในการสร้างเด็กให้เป็นคนดีมีคุณธรรม จริยธรรม และได้มีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนแห่งนี้ได้อย่างเต็มศักยภาพของตนเองทำให้โรงเรียนประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้โดยปฏิบัติกร่วมกับผู้บริหารและเพื่อนครูในโรงเรียนอย่างมีความสุขเป็นกันเอง” (ครูท่านหนึ่ง)

“ทำงานที่โรงเรียนแห่งนี้มา 27 ปี จบการศึกษาปริญญาตรี เป็นคนจังหวัดนี้โดยกำเนิด มีความภาคภูมิใจมากค่ะที่ได้สอนโรงเรียนแห่งนี้ และเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยให้เด็กมีความรู้ความสามารถทางด้านวิชาการ และได้พัฒนานักเรียนให้เป็นคนดีมีคุณธรรม และจริยธรรม เด็กที่นี้ส่วนใหญ่เป็นเด็กที่ค่อนข้างจะมีปัญหาไม่ว่าจะเป็นปัญหาครอบครัวพ่อแม่แยกทาง หรือปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ เพราะฉะนั้นครูทุกคนต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและต้องให้ความรัก ความเข้าใจกับเด็กเพื่อให้เด็กได้มีที่พึ่งได้ ครูที่นี้จึงเป็นคนที่มีความตั้งใจจริงในการทำงาน ทำให้อยู่ที่นี้ได้

หลายปีและโรงเรียนแห่งนี้ก็มีการเพิ่มเงินเดือนให้บุคลากรทุกปีมีสวัสดิการต่าง ๆ ดี” (คุณครูผู้สอนท่านหนึ่ง)

“ดิฉันเข้ามาทำงานที่โรงเรียนแห่งนี้ประมาณ 5 ปี จบการศึกษาระดับอนุปริญญาทางการศึกษา ปัจจุบันกำลังศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี มีความรักและผูกพันกับโรงเรียนแห่งนี้ถึงแม้ว่าม้งานมากทั้งงานสอนและงานธุรการแต่ตนเองมีความตั้งใจในการจะทำให้โรงเรียนแห่งนี้เป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพและเด็กที่จบออกไปมีคุณภาพ จึงตั้งใจในการทำงานอย่างเต็มที่ค่ะ และถ้ามีโอกาสจะศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นเพราะอาจารย์ใหญ่เปิดโอกาสให้ไปเรียนต่อได้ในวันเสาร์และวันอาทิตย์ (มีทุนการศึกษาให้กับครูที่ไปเรียนต่อ) ดิฉันจะเข้ารับการอบรมทุกครั้งที่มาโรงเรียน จัดขึ้นถ้ามีโอกาส” (ครูผู้สอนท่านหนึ่ง)

“ผมเพิ่งเรียนจบมาครับ ผมทำงานที่โรงเรียนแห่งนี้ผมสบายใจดีครับเพราะว่าคุณครูใหญ่และคุณครูที่ทำงานอยู่ก่อนให้คำปรึกษาในการทำงานและแนะนำดี มีปัญหาที่สามารถสอบถามได้เป็นกันเอง และครูในโรงเรียนแห่งนี้รักกันดีมีอะไรที่ช่วยเหลือกันได้ก็จะช่วยกันอยู่แล้วอบอุ่นดีครับผมทำงานที่นี่เห็นแบบอย่างของครูหลายท่านที่ได้รับรางวัลผมจึงมุ่งมั่นที่จะทำหน้าที่ให้ดีที่สุดและถ้ามีโอกาสผมเองจะเข้าร่วมอบรมและศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นครับ” (นักเรียนศิษย์เก่ากล่าว)

“ผมเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผมมีญาติพี่น้องมาเรียนที่โรงเรียนแห่งนี้หลายคนแล้วครับ เพราะผมชอบคุณครูครับครูที่นี้ใจดีเวลาผมมีข้อสงสัยอะไรก็ถามได้คุณครูไม่ดุ สอนเข้าใจง่ายเป็นกันเองกับนักเรียน และครูก็ยังสอนเรื่องมารยาทไทยที่ดีให้กับผมและเพื่อน ๆ ด้วย คุณครูจะไม่ตีนักเรียนแต่จะบอกหากว่าผมและเพื่อนทำผิดคุณครูบอกว่าเป็นนักเรียนทุกคนถ้าเชื่อฟังครูก็จะเป็นเด็กดีและเป็นคนดี ผมเชื่อครูครับเพราะครูใจดี” (นักเรียนคนหนึ่ง)

“อาตมาได้เข้ามาช่วยสอนที่โรงเรียนแห่งนี้เป็นระยะเวลากว่า 10 ปี ทำให้เห็นถึงความตั้งใจดีและความตั้งใจจริงของคุณครูผู้สอนในการอบรมบ่มนิสัยและการเรียนการสอนครูเอาใจใส่เด็ก มีจรรยาบรรณครู ทำให้เด็กโรงเรียนนี้มีสัมมาคารวะมีอารมณดี ที่โรงเรียนแห่งนี้ครูจะจัดกิจกรรมให้เด็กเป็นประจำโดยครูจะเข้าร่วมด้วยเพื่อเป็นที่เลี้ยงไม่ว่าจะเป็นงานทางด้านศาสนาหรืองานด้านการช่วยเหลือสังคมหรืองานของวัดก็ตามเห็นแล้วก็ดีใจแทนเด็กที่มีครูที่มีความตั้งใจ และครูจะเข้าร่วมโครงการต่าง ๆ ของวัดร่วมกับเด็กอยู่ประจำไม่ว่าจะเป็นการสอบนักธรรมตรี และการเข้าร่วม

กิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ และได้เข้าร่วมประกวดกิจกรรมสำคัญทางศาสนาหลายกิจกรรมด้วยกัน ขอเจริญพร” (พระวิทยากรรูปหนึ่ง)

“โรงเรียนของเราครูมีคาบสอนอยู่ที่ประมาณสัปดาห์ละ 20 คาบ และต้องรับผิดชอบงานอื่นด้วยก็ยอมรับว่าเหนื่อยและหนักแต่ครูทุกคน ก็ทำงานด้วยความทุ่มเทและตั้งใจทำงานแม้ว่าในหลายครั้งในวันพิเศษต่าง ๆ เช่น วันพ่อ วันแม่ วันวิสาขบูชา วันหยุดต่าง ๆ หรือแม้แต่วันเสาร์และวันอาทิตย์ครูและช่วงปิดเทอมก็ต้องมาทำงานนอกเหนือจากการสอน แต่ครูทุกคนที่ทำงานร่วมกันอยู่ในปัจจุบันก็เต็มใจและทุ่มเทกำลังกายกำลังใจในการทำงานอย่างเต็มที่ถือเป็นโชคดีของโรงเรียนที่มีครูที่มีความเสียสละ โดยทางโรงเรียนก็จะมีการให้เงินเดือนครูตามวุฒิและมีการปรับเงินเดือนให้กับครูทุกปีตามผลงาน ความสามารถ และความรับผิดชอบ (ผู้บริหารรับผิดชอบงานด้านวิชาการ)

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่าเงื่อนไขจากครูของ โรงเรียนแห่งนี้เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้โรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาแห่งนี้ดำรงอยู่ได้ยาวนานถึง 50 ปี และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยมีปัจจัยดังนี้คือ 1) ครูเป็นคนที่ตั้งใจทำงานมีความรับผิดชอบ 2) ครูมีความเสียสละไม่เลือกงาน 3) ครูมีความรักและสามัคคีกันทำงานร่วมกันเป็นทีมได้เป็นอย่างดี 4) ครูมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอในทุกด้าน 4) ครูมีความรักและศรัทธาในอาชีพของตนเองและพอใจในรายได้ที่ได้รับ 5) ครูมีจรรยาบรรณในความเป็นครูมีความรักและความเข้าใจในตัวนักเรียนพร้อมที่จะช่วยเหลือนักเรียนด้วยความเต็มใจ องค์ประกอบต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาจะเห็นได้ว่าโรงเรียนแห่งนี้ประสบความสำเร็จได้รับรางวัลมากมาย เป็นที่ยอมรับของสังคม ชุมชนและผู้ปกครองและมีนักเรียนเพิ่มขึ้นทุกปีและดำรงอยู่ได้มาจนถึงปัจจุบันนี้ก็เพราะครูทุกคนในโรงเรียนทั้งครูเก่าและครูที่เข้ามาใหม่ร่วมกันทำงานกันเป็นอย่างดีคืออยู่กับแบบพ่อแม่ พี่น้อง จนส่งผลให้เกิดความสำเร็จในการปฏิบัติงานร่วมกันของโรงเรียน

เงื่อนไขจากตัวผู้บริหาร

ผู้บริหารโรงเรียนแห่งนี้เป็นผู้ที่ได้บวชเรียนมาตั้งแต่วัยหนุ่ม คือบวชเณรมาตั้งแต่ปี 2500 เดินทางเข้ามาอยู่ในพื้นที่โรงเรียนแห่งนี้ตั้งแต่ อายุ 19 ปี และได้ลาสิกขาในปี 2518 (ปัจจุบันอายุ 63 ปี) ได้เข้าทำงานเป็นผู้สอน และผู้บริหารโรงเรียนแห่งนี้ มากกว่า 44 ปี ทำให้ทราบบริบทโรงเรียนแห่งนี้เป็นอย่างดี ประกอบกับการที่ได้รับการขัดเกลาจิตใจ ผ่านรูปแบบกระบวนการทางพระพุทธ

ศาสนาโดยตลอด จึงทำให้ได้รับการอบรมบ่มเพาะ ทั้งทางด้านคุณธรรม จริยธรรม หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง นอกจากนี้ได้รับการอบรมจากสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา จึงทำให้ได้รับการอบรมบ่มเพาะความรู้ ความสามารถและความเป็นผู้นำ เป็นอย่างดี เงื่อนไขของผู้บริหารที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาประกอบด้วยหลายองค์ประกอบ อาทิ ภาวะความเป็นผู้นำ เป็นคนอารมณ์ดี สุขุม ความมีคุณธรรม ความโปร่งใสในการปฏิบัติงานสามารถตรวจสอบได้ ความเป็นกันเองกับเพื่อนร่วมงาน ความเป็นคนตรงไปตรงมา และการเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาจากประวัติการทำงาน จากเอกสาร รางวัลที่ได้รับ ผู้ได้บังคับบัญชา คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน นักเรียน พระภิกษุสงฆ์ ตลอดจนชาวบ้านในชุมชน ทำให้ทราบข้อมูลดังนี้ คือ

ครูใหญ่ หรือผู้บริหารปฏิบัติงานในโรงเรียนแห่งนี้มากกว่า 44 ปี ทำให้ผู้บริหารเป็นผู้ที่มีฐานความรู้ในการบริหารโรงเรียนในรูปแบบของโรงเรียนวิถิพุทธเป็นอย่างดี ประกอบกับเคยศึกษาบวชเรียนที่วัดแห่งนี้ ทำให้เข้าใจถึงบริบท และสภาพพื้นที่ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ดังคำสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

“ครูใหญ่ เป็นคนใจดี เป็นคนตรงไปตรงมา กล้าตัดสินใจ และกล้าที่จะสู้กับความอยุติธรรม ในทุกรูปแบบ ทำงานด้วยระบบโปร่งใสตรวจสอบได้ มีการรายงานผลการปฏิบัติงานให้ทุกคนทราบผ่านรูปแบบการประชุมและเอกสาร และให้ทุกส่วนที่เกี่ยวข้องมีความเป็นประชาธิปไตย ได้มีส่วนในการกำหนดและตัดสินใจแผนปฏิบัติงานต่าง ๆ ของโรงเรียน ก่อนลงมือปฏิบัติทุกครั้ง ส่งเสริมสนับสนุนให้ลูกน้องในโรงเรียนได้รับการพัฒนาด้านวิชาการ อย่างต่อเนื่องโดยการส่งครูเข้าอบรมหลักสูตรต่าง ๆ ตามสายงานที่ตนเองรับผิดชอบมีการพิจารณาขึ้นเงินเดือนให้ทุกปี ทำให้ครูในโรงเรียนส่วนใหญ่เต็มใจที่จะทำให้กับโรงเรียนอย่างเต็มที่” (ครูผู้ช่วยฝ่ายบริหาร โรงเรียนแห่งนี้)

“ผู้บริหารโรงเรียนแห่งนี้มีการบริหารจัดการที่ดี เข้าใจพระมีการแบ่งเวลาได้ดี มีวิสัยทัศน์ ก้าวหน้า กว้างไกล มีการพัฒนาโรงเรียนอยู่ตลอดเวลาไม่ว่าจะเป็นอาคารเรียน สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ภายในโรงเรียนและวัด มีการนำเอาจุดเด่นของโรงเรียนและวัดมาใช้ในการบริหารได้ดีซึ่งได้จากการพัฒนาต่าง ๆ และจำนวนนักเรียนที่เพิ่มขึ้นทุกปี อาคารสถานที่มีการสร้างเพิ่มเติมเพื่อรองรับจำนวนนักเรียนที่เพิ่มขึ้น นี่คือนี่สิ่งที่เกิดจากภาวะความเป็นผู้นำของผู้บริหาร” (พระภิกษุวิทายากร)

“ครูใหญ่ มีการกระจายอำนาจสู่ส่วนล่างคือ มีผู้ช่วยครูใหญ่ 4 ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหารจัดการ ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายกิจกรรมนักเรียน และฝ่ายประกันคุณภาพ บริหารงานแบบคณะกรรมการ โดยผู้บริหารและผู้รับอนุญาตมีการประชุมร่วมกันเพื่อออกคำสั่งแต่งตั้งผู้รับผิดชอบกิจกรรมต่าง ๆ โดยครูใหญ่จะมอบอำนาจในการบริหารงานและตัดสินใจอย่างเต็มที่โดยครูใหญ่จะเป็นผู้คอยดูแลและให้คำปรึกษาโดยไม่เข้ามายุ่งทำให้ผู้ช่วยทุกฝ่ายทำงานได้อย่างเต็มที่” (ผู้ช่วยครูใหญ่ท่านหนึ่ง)

“ครูใหญ่ มีความวิสัยทัศน์ก้าวไกล มีความยุติธรรม ให้ความสำคัญกับครูทุกคนมีการกำหนดกฎระเบียบที่เป็นมาตรฐาน มีการจ่ายเงินเดือนตามวุฒิและมีการขึ้นเงินเดือนให้ทุกปี มีการส่งครูไปอบรมเรื่องต่าง ๆ มีการส่งครูเข้าประกวดแข่งขัน ได้รับรางวัลหลายรางวัลด้วยกัน” (ครูผู้สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3)

“ครูใหญ่เป็นคนตั้งใจทำงานและทำงานได้ดีและสามารถเป็นแบบอย่างของครูในโรงเรียน ได้ครูทุกคนชอบและพอใจในตัวครูใหญ่ที่เป็นคนจริงจัง และจริงใจกับงาน ไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรคทุกครั้งที่คุณครูใหญ่ลงมือทำงานครูใหญ่จะกำหนด รูปแบบการบริหารดังนี้คือ 1) ชั้นการเตรียมการ มีการกำหนดแผนการปฏิบัติงานทั้งระยะสั้น คือแผนรายปี และแผนการปฏิบัติงานระยะยาว คือ แผนราย 3 ปี 2) ชั้นดำเนินการจัดสภาพองค์ประกอบ ต่าง ๆ ผู้บริหาร ได้อาศัยข้อมูลและปัจจัยต่าง ๆ ในการดำเนินการในการบริหาร 3) ชั้นดำเนินการพัฒนาผู้เรียนตามระบบไตรสิกขา คือ สมาส ปิ ญ ญา 4) ชั้นดูแลสนับสนุนอย่างใกล้ชิด มีการดูแลนักเรียนเป็นรายบุคคล จัดหาทุนการศึกษา จัดหาวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถมาช่วยสอน 5) ชั้นปรับปรุง พัฒนาอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนมีการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย นโยบาย วัตถุประสงค์และมีปรัชญาของโรงเรียนที่ชัดเจน มีการกำหนดเป้าหมายและมาตรการ มาตรฐาน มีปรัชญาของโรงเรียนที่ว่า “ปลูกฝังจริยธรรม กิจกรรมดีเด่น เน้นการศึกษา เพื่อพัฒนาชุมชน” 6) ชั้นประเมินผลและเผยแพร่การดำเนินงาน โรงเรียนแห่งนี้ ได้จัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในและเข้ารับการประเมินคุณภาพจาก สมศ. ได้ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน ที่ดีของการบริหารแบบมีส่วนร่วมทำงานเป็นทีม ปี ๒๕๔๖ และการจัดทำเอกสารเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้กับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทราบถึงผลการประเมินเป็นระยะ” (ครูคนหนึ่ง

“ครูใหญ่ใจดี อารมณ์ดี ตอนเช้าเจอครูใหญ่จะถามนักเรียนว่าเป็นยังไงลูก ครูใหญ่ไม่ดุและก็พูดกับนักเรียนทุกคนดี เพื่อน ๆ นักเรียนทุกคนรักคุณครูและครูใหญ่ เพราะครูใหญ่และคุณครูใจดี เป็นกันเอง” (นักเรียนคนหนึ่ง)

“ครูใหญ่จะมีการเชิญคณะกรรมการสถานศึกษาประชุมเป็นระยะ ๆ และในการประชุมในแต่ละครั้งครูใหญ่และครูในโรงเรียนจะเข้าร่วมประชุมด้วยและจะมีการรายงานผลการดำเนินงานต่าง ๆ ตลอดจนแผนงานของโรงเรียนให้คณะกรรมการโรงเรียนทราบ เพื่อขอความคิดเห็นและขอความร่วมมือในส่วนที่สามารถจะช่วยเหลือได้ด้วยความสมัครใจ” (คณะกรรมการสถานศึกษาท่านหนึ่ง)

“จากที่อยู่บ้านใกล้กับโรงเรียนแห่งนี้ ทำให้เห็นพัฒนาการต่าง ๆ ของโรงเรียนและวัดแห่งนี้ อยู่ตลอดเวลาไม่ว่าจะเป็นจำนวนอาคารเรียน จำนวนนักเรียน สถานที่ต่าง ๆ ภายในโรงเรียนที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ครูใหญ่คนนี้เป็นครูใหญ่ดีใจแทนครูและนักเรียนทุกคนและภูมิใจที่เกิดเป็นชาวพุทธครับ” (ชาวบ้านที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียง)

จากการศึกษาพบว่าเงื่อนไขจากผู้บริหารของโรงเรียนแห่งนี้ นับว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและส่งผลต่อการบริหารจัดการของโรงเรียนจนประสบความสำเร็จ ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้ คือ ภาวะความเป็นผู้นำของผู้บริหาร การได้รับการพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม ตอนที่บวชเรียนในพระพุทธศาสนา ความเป็นคนที่เคยบวชพระมาก่อน การทำงานที่โปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขและสิ่งเสพติดทุกชนิด ยึดถือหลักของศีลห้าข้ออย่างเคร่งครัด ทำให้ทุกคนในโรงเรียนทำงานด้วยความรักและความเต็มใจในการพัฒนาโรงเรียนร่วมกัน มีการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับบุคลากร ไม่ว่าจะเป็นการส่งเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนางาน การให้เงินเดือนตามวุฒิ การเพิ่มเงินเดือนให้กับครูทุกปี ทำให้ทุกคนรักและศรัทธาในองค์กรเพิ่มขึ้น การที่เป็นคนมีคุณธรรม มีความสุขุมและอารมณ์ดีทำให้ผู้ปฏิบัติงานทุกคนกล้าที่จะพูดคุยและบอกประเด็นปัญหาต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานเพื่อการแก้ไขร่วมกันในที่สุด การมีความสัมพันธ์ที่ดีกับพระและชุมชนทำให้ได้รับความร่วมมือในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ของโรงเรียนเป็นอย่างดีรวมถึงการที่ส่งบุตรหลานเข้าศึกษาเล่าเรียนโรงเรียนแห่งนี้ เพิ่มขึ้นทุกปี จะเห็นได้ว่าเงื่อนไขที่ตัวของผู้บริหารมีความสำคัญและเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานที่เป็นเงื่อนไขหนึ่งที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

เงื่อนไขจากสภาพแวดล้อมทำเลที่ตั้งมีความเหมาะสม

จากการสัมภาษณ์จากครู ผู้ปกครองและนักเรียน ทำให้ทราบข้อมูลอย่างหนึ่งตรงกันว่า โรงเรียนแห่งนี้ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลอยู่ใจกลางเมือง มีถนนเข้าออกได้หลายเส้นทาง ทำให้ผู้ปกครองสามารถมาส่งลูกเข้าเรียนได้สะดวกและสามารถเดินทางไปทำงานในสถานที่ต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วทันเวลางาน ดังคำสัมภาษณ์

“ผมสามารถเดินทางมาส่งลูกเข้าเรียนได้ทันในตอนเช้าก่อนไปทำงาน เพราะอยู่ในตัวเมือง อยู่ในเขตเทศบาลมีทางเข้าโรงเรียนหลายทาง สะดวกดีครับรถไม่ติด โรงเรียนอยู่ภายในวัดที่จอดรถก็สะดวก คุณแล้วมีความปลอดภัย อาคารเรียนก็มีสภาพดี คุณแล้วก็มาเรียนดีครับ” (ผู้ปกครองนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาที่มาส่งลูกที่โรงเรียนในตอนเช้าทุกวัน)

“ดิฉันทำงานในตอนเช้าเวลา 08.30 น. มาส่งลูกก่อนไปทำงานตอนเช้ามาได้สะดวกดีค่ะ เพราะว่าโรงเรียนอยู่ในเมืองไม่ต้องรีบมารถก็ไม่ติดลูกก็ไม่ต้องตื่นเช้ามากทำให้ลูกไม่เบื่อที่จะไปโรงเรียนเพราะไม่ต้องตื่นเช้ามาก อาคารเรียนก็ดูน่าเรียนและมีหลายหลังและอยู่ในวัดสบายดีค่ะ” (ผู้ปกครองนักเรียนอายุ 38 ปี)

“โรงเรียนเรามีนักเรียนมาเรียนมากเพราะว่าอยู่ในเมืองพ่อแม่ไม่ต้องตื่นเช้าและก็รถก็ไม่ติดที่จอดรถจอดในวัดก็ได้ทำให้ไม่กีดขวางการจราจร ตอนเช้ามีตำรวจมาคอยให้บริการเด็กข้ามถนนทุกเช้าผู้ปกครองสบายใจได้ถึงความปลอดภัยและโรงเรียนเรามีการสร้างอาคารเพิ่มขึ้นในปี 2548 เพื่อรองรับจำนวนนักเรียนที่เพิ่มขึ้นทุกปี” (อาจารย์เวรประจำวันตอนเช้าก่อนเข้าแถว)

“ผมว่าโรงเรียนเรามีข้อเด่นหลายข้อ เช่น ตั้งอยู่ใจกลางเมือง มีบริเวณภายในวัดที่ร่มรื่น มีที่จอดรถสำหรับรับส่งเด็กได้สะดวก แต่ว่าอาคารเรียนไม่พอกับจำนวนนักเรียนเราจึงต้องสร้างอาคารเพิ่มเติมให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียนในปี (2548) ได้สร้างตึกใหม่อีกหนึ่งหลัง ในวัดเองพระที่วัดก็อนุญาตให้นำเด็กเข้ามาเรียนได้ด้วย” (ผู้ช่วยครูใหญ่ฝ่ายวิชาการ)

“คุณพ่อมาส่งผมด้วยรถส่วนตัวทุกวันบ้านผมอยู่เคหะ ผมมีพี่ชายหนึ่งคนพี่ชายผมก็เรียนที่นี้ครับ ผมมาโรงเรียนทันทุกวันประมาณ 07.30 น. อยู่ไม่ไกลจากบ้านเดินทางมารถไม่ติดพ่อจะแวะเข้ามาส่งผมที่วัดแล้วเวียนออกประตูอีกทาง ไปทำงาน ภายในโรงเรียนและภายในวัดมีต้นไม้ทำให้ไม่ร้อน โรงเรียนมีอาคารหลังใหม่ด้วยครับผมได้ไปเรียนแล้วชั้น 2 ครับ” (เด็กนักเรียนชายเรียนอยู่ระดับประถมศึกษาปีที่ 6)

จะเห็นได้ว่าโรงเรียนตั้งอยู่ใจกลางเมืองและมีสภาพแวดล้อมที่อยู่ภายในวัดมีเส้นทางเข้าออกหลายทาง มีสภาพแวดล้อมที่ดีมีความร่มรื่น มีการพัฒนาด้านสภาพสิ่งแวดล้อมอาคารสถานที่อย่างต่อเนื่อง ทำให้จำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้นทุกปี และสามารถดำรงอยู่ได้ถึง 50 ปี จึงถือเป็นเงื่อนไขหนึ่งที่มีผลต่อการดำรงอยู่ ของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา แห่งนี้ที่มีอายุกว่า 50 ปี

เงื่อนไขจากตัวนักเรียน

นักเรียนของโรงเรียนแห่งนี้จากสถิติข้อมูลนักเรียนมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี ข้อมูลนักเรียนจากปีการศึกษา 2535 จำนวน 1,120 คน ปัจจุบันปีการศึกษา 2547 มีจำนวนนักเรียนรวมทั้งสิ้น 3,061 คน เป็นหญิง 1,433 คน เป็นชาย 1,628 คน ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทำให้โรงเรียนมีการพัฒนาในทุก ๆ ด้านอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้โรงเรียนแห่งนี้มีความเจริญก้าวหน้าตามลำดับ ประกอบกับโรงเรียนแห่งนี้รับนักเรียนจากทุกพื้นที่ในจังหวัดเข้ามาเรียน และเด็กส่วนหนึ่งเป็นเด็กที่มีปัญหาทางด้านครอบครัว ทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ผู้บริหารและครูจึงต้องให้การดูแลเป็นพิเศษโดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ครูต้องให้ความรักและความเข้าใจกับเด็กนักเรียนทุกคน ด้วยรูปแบบวิธีการและประสบการณ์ที่โรงเรียนเปิดดำเนินการมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน เป็นโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา มีกระบวนการทางพระพุทธ ศาสนา ในกระบวนการเรียนการสอนและการขัดเกลาจิตใจของเด็กนักเรียน จึงทำให้เด็กทุกคนเมื่อจบการศึกษาไปจะเป็นเด็กที่มีมารยาทที่ดี เป็นที่ยอมรับของสังคม ดังจะเห็นได้จากคำสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องดังนี้ คือ

“โรงเรียนของเรามีนักเรียนเพิ่มขึ้นทุกปีและนักเรียนมาจากหลากหลายโรงเรียนทั่วทั้งจังหวัดมาจากหลากหลายครอบครัวเด็กส่วนหนึ่งเป็นเด็กที่มีปัญหา ครูดูให้ความรักและความเข้าใจเป็นพิเศษ แต่อย่างไรก็ตามด้วยรูปแบบกระบวนการทางพระพุทธศาสนาที่ทางโรงเรียนใช้ทำให้เด็กทุกคนมีความอ่อนน้อมถ่อมตนและเชื่อฟังครูได้ในระยะเวลาอันสั้น เด็กนักเรียนมีความสุขกับการเรียนและการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดให้” (ครูฝ่ายปกครอง กล่าว)

“นักเรียนที่มาเรียนกับเราแรก ๆ จะแข็งกระด้างก็มีบ้างแต่เด็กเมื่อได้รับการขัดเกลาและได้รับความรักความเอาใจใส่ก็ทำให้เด็กรู้จักหน้าที่และมีความรับผิดชอบเพิ่มขึ้นถึงแม้จะมีบางส่วนต้องใช้เวลาบ้าง” (ครูฝ่ายแนะแนว กล่าว)

“นักเรียนจะบอกและจะถามครูประจำชั้นเมื่อเกิดปัญหา เด็กส่วนใหญ่จะกล้าพูดและกล้าถาม เด็กจะร่วมกิจกรรมทางโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมในช่วงปกติหรือช่วงปิดเทอมเด็กนักเรียนจะชอบกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาและทางวิชาการที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นดูได้จากจำนวนนักเรียนที่เข้าร่วม” (ครูที่ปรึกษาชั้นประถมศึกษา กล่าว)

“จำนวนนักเรียนที่เพิ่มขึ้นทำให้ทางโรงเรียนได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากทางภาครัฐอย่างเต็มที่ ทำให้มีเงินในการพัฒนานักเรียนและโรงเรียนสามารถสร้างอาคารเรียนเพิ่มขึ้น มีห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์เพิ่มขึ้น ทำให้เด็กนักเรียนมีโอกาสในการเข้าถึงสื่อเทคโนโลยีมากขึ้น เด็กนักเรียนได้เรียนภาษาอังกฤษเสริม ในช่วงวันเสาร์และวันอาทิตย์นักเรียนได้เข้ามาเรียนพิเศษโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายมีเด็กนักเรียนมาเรียนอย่างพร้อมเพรียง” (ผู้ช่วยครูใหญ่ กล่าว)

“นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาตนเองภายนอกสถานที่ ได้มีโอกาสเดินทางไปทัศนศึกษานอกสถานที่ทำให้นักเรียนได้รับสาระความรู้และได้รับการพัฒนาที่หลากหลายมีความสุขสนุกกับการเรียนและการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ” (ตัวแทนนักเรียน กล่าว)

“นักเรียนโรงเรียนนี้มาเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรม ทุกปี มาเข้าร่วมอบรมนักเรียน และสอบนักรรรม ที่ทางวัดจัดขึ้นปีละหลายร้อยคน ทำให้เด็กนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นการกล่อมเกลาจิตใจได้เป็นอย่างดี ทำให้เด็กเป็นคนดีและมีสัมมาคารวะ รักพ่อ รักแม่ รักครูบาอาจารย์ จากการปลูกฝังสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้เด็กเป็นเด็กดีของครู ของพ่อ แม่ และของสังคมได้อย่างแน่นอน” (พระภิกษุสงฆ์ภายในวัด กล่าว)

จากการศึกษาพบว่าจากการที่โรงเรียนมีเด็กจำนวนมากและมีการเพิ่มจำนวนขึ้นทุกปีทำให้โรงเรียนมีงบประมาณในการพัฒนาจากเงินสนับสนุนจากภาครัฐ และทำให้การพัฒนาในด้านต่าง ๆ เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเนื่องความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียนจึงมีอยู่ตลอดเวลา องค์กรประกอบที่เป็นปัจจัยส่งผลให้โรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาดำรงอยู่ได้จนถึงปัจจุบัน สรุปดังนี้คือ

- 1) จำนวนนักเรียนที่เพิ่มขึ้นทุกปีทำให้ได้รับงบประมาณจัดสรรจากภาครัฐ เป็นกรณีพิเศษ เพิ่มมากขึ้น
- 2) พฤติกรรมของนักเรียนที่ได้รับการขัดเกลาจากหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาทำให้นักเรียนมีบุคลิกภาพเป็นที่ยอมรับของสังคม
- 3) นักเรียนมีความกล้าที่จะพูดคุยสอบถามปัญหา ต่าง ๆ ทำให้นักเรียนรู้จักวิธีการในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้
- 4) จากที่นักเรียนมีสัมมาคารวะ มีมารยาทดี และมีความรับผิดชอบทำให้ผู้ปกครองไว้วางใจส่งลูกเข้ามาเรียน โรงเรียนแห่งนี้ จากองค์กรประกอบและเงื่อนไขต่าง ๆ จากตัวนักเรียน ทำให้โรงเรียนแห่งนี้ประสบความสำเร็จและ สามารถดำรงอยู่ได้จนถึงปัจจุบันเป็นระยะเวลาอันยาวนานถึง 50 ปี

เงื่อนไขจากการมีส่วนร่วมของชุมชน สังคม และคณะกรรมการสถานศึกษา

โรงเรียนแห่งนี้ตั้งอยู่ใจกลางเมือง ล้อมรอบด้วยชุมชนและสังคมที่เป็นสังคมเมือง ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนจึงอยู่ในความสนใจของชุมชนและสังคม ประกอบกับโรงเรียนแห่งนี้บริหารงานในรูปแบบของคณะกรรมการอำนวยการ ได้ร่วมกลุ่มกับโรงเรียนการกุศลของวัดทั่วประเทศ มีสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการกำกับดูแลจัดการศึกษาให้กับนักเรียนด้วยโอกาสโดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน มีคณะกรรมการสถานศึกษาเป็นที่ปรึกษาของโรงเรียน ทำให้อาจารย์โรงเรียนแห่งนี้มีการดำเนินการในรูปแบบของการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างเต็มที่ ดังคำสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง

“ผมได้เข้ามาเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาจากการเชิญชวนของครูในโรงเรียน เพื่อมาช่วยกันพัฒนาโรงเรียนแห่งนี้ให้มีความเจริญก้าวหน้าและมีศักยภาพทัดเทียมกับโรงเรียนต่าง ๆ ในจังหวัดนี้ รู้สึกยินดีและเป็นเกียรติและผมเข้าร่วมประชุมทุกครั้งที่มีผู้บริหารโรงเรียนเชิญให้เข้าร่วมประชุมปรึกษาหารืองานด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนประจำครับ” (คณะกรรมการสถานศึกษา กล่าว)

“ดิฉันเป็นผู้ปกครองของนักเรียน ครูที่โรงเรียนได้เชิญให้เข้าร่วมประชุมกับโรงเรียนและที่ประชุมได้สอบถามถึงความต้องการของผู้ปกครอง ดิฉันก็เลยเสนอการจัดกิจกรรมวันแม่ ให้กับนักเรียนในฐานะผู้ปกครอง คุณครูที่โรงเรียนได้นำไปปฏิบัติ โดยเชิญแม่ของนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม ดิฉันรู้สึกภูมิใจมาก” (ผู้ปกครองนักเรียน กล่าว)

“โรงเรียนได้เชิญให้ดิฉันไปช่วยสอนนักเรียนการทำงานในพื้นที่เมืองภูเก็ต เข้าไปสอนแล้วเด็กนักเรียนสนุกกับการทำงานและเด็กทุกคนมีความตั้งใจในการทำงานรู้สึกดีใจที่ครูให้ความสำคัญกับการทำงานของดิฉันและให้ไปสอนเด็กถ้ามีโอกาสหรือได้รับคำเชิญจากทางโรงเรียนจะเข้าไปสอนอีกค่ะ” (แม่ค้าขายขนม กล่าว)

“โรงเรียนได้ใช้สถานที่ในวัดเป็นสถานที่ในการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนรวมถึงได้นิมนต์พระสงฆ์ภายในวัดไปบรรยายให้ความรู้เรื่องธรรมภายในโรงเรียน และช่วยสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาเป็นประจำ ในตอนเช้ามีพระไปพูดบรรยายธรรมให้ฟังหน้าแถว ให้นักเรียนมาใช้บริเวณลานวัด ภายในศาลาการเปรียญ ภายในโบสถ์ ด้านข้างหอระฆัง เป็นสถานที่ในการเรียนการสอน รวมถึงใช้ห้องสมุดของวัดในการศึกษาค้นคว้าข้อมูลอยู่เรื่อย ๆ เป็นเรื่องที่ดีที่เด็กนักเรียนจะได้ซึมซับเอาหลักธรรมและคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในอนาคตได้เมื่อเรียนจบออกไป” (พระภิกษุสงฆ์ กล่าว)

“ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนที่มีผลกระทบต่อชุมชน ทางโรงเรียนจะมีการสอบถามความคิดเห็นจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นพระภิกษุสงฆ์ ประชาชนทั่วไป คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ผู้บริหาร ครู และนักเรียน ก่อนตัดสินใจดำเนินการ ซึ่งได้รับความร่วมมือ ร่วมแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ เป็นอย่างดี” (ผู้บริหาร โรงเรียน กล่าว)

“ครูใหญ่บอกถึงกิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ ให้ผมและเพื่อน ๆ ทราบตอนเช้าแถวในตอนเช้า และบอกว่าโรงเรียนจะจัดกิจกรรมวันพ่อ วันแม่ ให้ทุกคนพาพ่อแม่ หรือผู้ปกครองมาร่วมงานด้วย เมื่อถึงวันงานเพื่อน ก็จะพาพ่อแม่และผู้ปกครองมาร่วมกิจกรรมเป็นประจำ” (นักเรียน กล่าว)

จากการสัมภาษณ์ สอบถามและการสังเกตสรุปได้ว่า เงื่อนไขของการมีส่วนร่วมของชุมชน สังคม และคณะกรรมการสถานศึกษา เป็นปัจจัยหลักและเป็นอีกเงื่อนไขหนึ่งที่มีความสำคัญและมีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาแห่งนี้ สามารถสรุปได้ดังนี้คือ 1) โรงเรียนให้คนในชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษา และสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะที่

ชุมชนเป็นเจ้าของโรงเรียนร่วมกันทำให้เกิดความผูกพัน 2) การให้เกียรติให้ ทุกภาคส่วนในชุมชน ได้มีโอกาสและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนก่อให้เกิดความเข้าใจ อันดีระหว่างกัน 3) การดึงเอาศักยภาพต่าง ๆ ของชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ 4) การให้นักเรียน เป็นตัวกลางในการประชาสัมพันธ์โรงเรียนก่อให้เกิด ความศรัทธาต่อโรงเรียนจากองค์กรปกครองส่วน ก่อวางข้างต้นทำให้โรงเรียนแห่งนี้ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการในฐานะโรงเรียนเอกชน การกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาสามารถดำรงอยู่ได้จนถึงปัจจุบันนี้

ในภาพรวมจากเงื่อนไขทั้ง 6 ข้อ ได้แก่ 1) เงื่อนไขจากการเป็นโรงเรียนเอกชนการกุศลของ วัดในพระพุทธศาสนา 2) เงื่อนไขจากตัวครู 3) เงื่อนไขจากตัวผู้บริหาร 4) เงื่อนไขจากสภาพแวดล้อมทำเลที่ตั้งมีความเหมาะสม 5) เงื่อนไขจากตัวนักเรียน 6) เงื่อนไขจากการมีส่วนร่วมของชุมชน สังคม และคณะกรรมการสถานศึกษา เป็นเงื่อนไขสนับสนุนส่งเสริมให้กระบวนการบริหารจัดการ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จเป็นเงื่อนไขที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียน เอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาแห่งนี้ จะเห็นได้ว่าในทุกเงื่อนไข ล้วนแล้วแต่เป็น เงื่อนไขที่มีความสำคัญที่มีความสัมพันธ์กันส่งผลให้การบริหารจัดการประสบความสำเร็จได้ใน ที่สุด

บทที่ 7

ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการกับการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศล ของวัดในพระพุทธศาสนา

ในบทนี้ ผู้วิจัยขอเสนอยุทธศาสตร์การบริหารจัดการกับการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ยุทธศาสตร์ถือเป็นกลวิธีที่สำคัญ ที่จะนำไปสู่กระบวนการบริหารจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ จนประสบความสำเร็จมีผลให้โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาดำรงอยู่ได้ และมีความเจริญก้าวหน้าตามลำดับจนถึงปัจจุบัน ซึ่งได้จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ระดับลึก ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

1. ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการตามหลักพุทธศาสนา
2. ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชน
3. ยุทธศาสตร์การบริหารอย่างยุติธรรม
4. ยุทธศาสตร์การช่วยเหลือซึ่งกันและกันแบบพี่น้องและครอบครัวเดียวกัน

ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการตามหลักพุทธศาสนา

ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการตามหลักพุทธศาสนา คือนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาใช้หรือประยุกต์ใช้ ในการบริหารโดยการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา เน้นหลักการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา อย่างบูรณาการ ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการพัฒนา “การกิน อยู่ คู่ ฟัง เป็น” มีปัญญาเข้าใจในคุณค่าแท้ ใช้กระบวนการทางวัฒนธรรมในการแสวงหาปัญญาและมีวัฒนธรรมเมตตาเป็นฐานในการดำเนินชีวิตโดยมีผู้บริหารและคณะครูเป็นกัลยาณมิตรในการพัฒนา

โรงเรียนเราเป็นโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา คณะครู และผู้บริหารได้ผลักดัน ร่างนโยบายต่าง ๆ เรื่องการเรียนการสอนตามแนววิถีพุทธ เน้นการพัฒนา จริยธรรมอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้โรงเรียนได้รับการยอมรับว่า เป็นโรงเรียนวิถีพุทธ ได้รับการยกย่องจากหน่วยงานภาครัฐเอกชน ว่าเป็นโรงเรียน ที่ครูและนักเรียนมีความประพฤติเรียบร้อย มีการเรียนการสอนดีเด่น

และได้บำเพ็ญประโยชน์แก่สังคมมาก ผู้บริหาร ครู นักเรียน โรงเรียนได้รับการยกย่องประกาศเกียรติคุณมาเกือบทุกปี (ผู้บริหารกล่าว)

“ผมภูมิใจและดีใจที่ได้มาทำงานที่โรงเรียนแห่งนี้และเป็นส่วนหนึ่งในการปฏิบัติงานในโรงเรียนจนได้รับรางวัลโรงเรียนการกุศลดีเด่นในภาคใต้ โดยนำเอาหลักการทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา” (ผู้ช่วยครูใหญ่กล่าว)

“โรงเรียนแห่งนี้เป็นโรงเรียนของวัดทำให้การดำเนินการต่าง ๆ ยึดหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการและการพัฒนาด้านต่าง ๆ ครูใหญ่ก็เคยบวชเรียนมาก่อนทำให้การทำงานในรูปแบบโรงเรียนวิถิปุทธเป็นไปอย่างประสิทธิวิธามากขึ้น” (ครูผู้สอนกล่าว)

“เวลาเรียนจะมีพระเข้ามาสอนผมในบางรายวิชาและครูจะพาพวกเราไปเรียนที่วัดและให้เข้าร่วมกิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ ที่วัดจัดร่วมกับโรงเรียนพวกเราได้รู้หลักธรรมคำสอนต่าง ๆ มากขึ้นและก็สนุกดีด้วยพวกเราชอบและอยากเรียนรู้เรื่องพุทธศาสนา” (นักเรียนกล่าว)

“ด้วยเหตุที่โรงเรียนอยู่ในวัดและโรงเรียนก็เป็นของวัด ครูใหญ่ก็เคยบวชอยู่ที่วัดนี้นาน เวลามีการเรียนการสอนครูและนักเรียนโรงเรียนแห่งนี้จึงได้เรียนหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่อาตมาก็ได้รับการนิมนต์ไปช่วยสอนอย่างเต็มที่ นับว่าเป็นเรื่องดีที่มีโรงเรียนแบบนี้ มีกระบวนการบริหารจัดการแบบโรงเรียนวิถิปุทธเกิดขึ้น” (พระวิทยากรกล่าว)

สรุปได้ว่า ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการตามหลักพุทธศาสนา เป็นสิ่งที่อยู่คู่กับโรงเรียนแห่งนี้มาตลอดระยะเวลาการดำเนินการ โรงเรียนกว่า 50 ปี ด้วยเหตุที่โรงเรียนแห่งนี้เป็นโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาโดยตลอด ซึ่งผู้วิจัยได้ค้นพบจากการวิจัยในครั้งนี้ที่มีความเด่นชัดและชัดเจนสามารถเป็นแบบอย่างในการบริหารจัดการโรงเรียนเอกชนของวัดทั่วไปได้

ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชน

ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชนถือเป็นยุทธศาสตร์สำคัญที่ทำให้โรงเรียนแห่งนี้ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งที่ทางผู้บริหารโรงเรียนได้นำมาใช้ดำเนินการ

อย่างต่อเนื่องตลอดเวลาทำให้ชุมชน เกิดความผูกพันกับโรงเรียน และให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนในการดำเนินการต่าง ๆ เป็นอย่างดีทำให้โรงเรียนสามารถดำรงอยู่ได้จนถึงปัจจุบันนี้

“โรงเรียนแห่งนี้เป็น โรงเรียนที่ตั้งอยู่ใจกลางเมือง มีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนมาโดยตลอดคงจะเห็นได้จากกิจกรรมที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น เช่น การจัดกิจกรรมบำเพ็ญตนเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม ทางโรงเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมกับสังคม และชุมชน ตามโอกาส เช่น นำสมาชิกยุวกาชาดอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ภู หาดต่าง ๆ ร่วมปลูกต้นไม้บริเวณศาลาการเปรียญ นำนักเรียนวงดุริยางค์ นาฏศิลป์ ช่วยเหลือชุมชนในงานศพ งานบวช งานกฐิน งานประเพณีของท้องถิ่น ฯลฯ” (ผู้บริหารกล่าว)

“โรงเรียนเราจัดให้กิจกรรมชุมชนสัมพันธ์ เป็นกิจกรรมที่บุคลากรในโรงเรียนจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ โดยให้ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทุกขั้นตอน และเป็นเครื่องมือสำคัญในการเชื่อมโยงการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนและชุมชน มุ่งขยายการเรียนรู้สู่ชุมชนอย่างมีส่วนร่วม ดังกิจกรรมและโครงการต่อไปนี้ โครงการประชาสัมพันธ์ โครงการคืนสู่เหย้าชาวเหลืองแดง โครงการคนดีศรีพุทธรักษา โครงการรวมน้ำใจสู่พี่น้อง โครงการดนตรีเพื่อชุมชน เป็นต้น” (ผู้ช่วยครูใหญ่ฝ่ายประกันกล่าว)

“ทางโรงเรียนได้เชิญให้ศิษย์เก่าเข้าร่วมประชุมและได้เชิญให้เข้ามาช่วยสอนนักเรียนในรายวิชาการฝีมือศิษย์เก่าที่ได้อุปการะนักเรียนแต่ก็ตั้งใจที่ครูใหญ่และโรงเรียนเชิญมาช่วยสอน” (ผู้ปกครองนักเรียนกล่าว)

“ในการเข้าค่ายอบรมคุณธรรมจริยธรรมที่โรงเรียนจัดเป็นประจำทุกปี มีการบวชทั้งหญิงและชายให้ถือศีล 8 ได้เชิญบุคคลภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความรู้ ทั้งทางด้านคุณธรรมวิชาการ ในการปฏิบัติธรรม มีการนิมนต์พระจากวัดอื่นมาให้การอบรม และส่งนักเรียนไปปฏิบัติธรรมที่ จังหวัดนครปฐม วัดพุทธมณฑล” (ครูควบคุมกิจกรรมกล่าว)

“คุณครูพาพวกเราออกไปทำกิจกรรมในวัดและนอกโรงเรียนในช่วงเทศกาลต่าง ๆ ให้ไปปลูกต้นไม้ ทำความสะอาดชายทะเล บ้างนำไปเล่นดนตรีในงานต่าง ๆ ดีค่ะได้นำความรู้ที่ได้เรียนมาไปทำประโยชน์ให้กับสังคมพวกเราภูมิใจและดีใจมากค่ะ” (นักเรียนกล่าว)

สรุปได้ว่า ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชน คือ ให้ทุกฝ่ายในสังคมไม่ว่าจะเป็นพระภิกษุสงฆ์ ครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ประชาชนทั่วไป และผู้บริหารได้ร่วมกันในการพัฒนาโรงเรียน ส่งผลให้การดำเนินการต่าง ๆ ของโรงเรียนเป็นไปอย่างราบรื่นและประสบผลสำเร็จสามารถดำรงอยู่ได้จนถึงปัจจุบันด้วยความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจของทุกฝ่าย

ยุทธศาสตร์การบริหารอย่างยุติธรรม

ในยุคโลกาภิวัตน์หรือยุคแห่งเทคโนโลยีและการสื่อสารไร้พรมแดน กระบวนการตรวจสอบต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ยุทธศาสตร์ในการบริหารหลักความยุติธรรม จึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นที่ผู้บริหารในทุกระดับต้องมีและนำมาใช้เพื่อความเจริญก้าวหน้าขององค์กรอย่างยั่งยืน ดังเช่นโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาแห่งนี้ได้นำมาใช้ในกระบวนการบริหารจัดการจนประสบความสำเร็จ

“ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ของผู้บริหาร ตั้งแต่บรรพชา ภิกษุ และเป็นฆราวาส เป็นผู้มีความเคร่งครัดในศีลห้าประการ มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองและผู้อื่น มีความรังเกียจต่อผู้ที่ปฏิบัติในการบริหารไม่โปร่งใสจึงได้ต่อสู้เปลี่ยนแปลงผู้บริหารโรงเรียนในสมัยนั้น คือ ผู้จัดการครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ ที่บริหารงานในโรงเรียนไม่โปร่งใสมีการตรวจสอบ มีเงินสูญหายไปมาก เหลือเงินในบัญชี 97 บาท เท่านั้น ผลปรากฏว่าผู้บริหารได้ออกหมด เมื่อปี 2526 ครูใหญ่ได้บริหารมีเงินอยู่ในบัญชี 97 บาท แต่ต้องจ่ายเงินเดือนครูและอื่นๆจำนวนมาก ต้องกู้ธนาคาร ต้องทนความลำบากมากหลายปี ในระยะต่อมากการบริหารด้วยความตั้งใจ ขยันหมั่นเพียรอดทน ถือหลักว่า “จริงจัง จริงใจ ยึดถือหลักการและคุณธรรม” ยึดถือความซื่อสัตย์เป็นหลัก มีการจัดระบบการเงินที่ดีทำให้ ผลที่สุดในปัจจุบันสถานการณ์การเงินของโรงเรียนดีขึ้นตามลำดับ ได้สร้างอาคารเรียน ถึง 3 หลังงบประมาณ 58,000,000 บาท และซ่อมแซมอาคารสถานที่ซื้ออุปกรณ์จำนวนมาก แล้วยังมีเงินเหลือในบัญชีส่วนหนึ่ง โรงเรียนจึงได้พัฒนาเป็นที่ชื่นชมของบุคคลทั่วไป” (ผู้บริหารกล่าว)

“ครูใหญ่โรงเรียนนี้ เป็นคนที่ได้รับความไว้วางใจจากเจ้าอาวาสทุกสมัยให้ดูแลเรื่องการเงินสามารถเซ็นเบิก จ่ายเงินได้เอง” (พระภิกษุสงฆ์กล่าว)

“ดิฉันอยู่โรงเรียนนี้มาหลายปีรับผิดชอบงานสอนและงานอื่น ๆ มาหลายหน้าที่ครูใหญ่เป็นคนใจดีมีน้ำใจ และรักษากฎระเบียบต่าง ๆ ของทางโรงเรียนอย่างเคร่งครัดหากทำผิดครูใหญ่จะ

เรียกพูดบอกตักเตือนอย่างตรงไปตรงมา และมีการพิจารณาขึ้นเงินเดือนตามผลงาน และขึ้นเงินเดือนให้กับบุคลากรทุกคน การทำงานทุกอย่างต้องรู้กันหมด มีความถูกต้องยุติธรรมเป็นหลักการสำคัญที่ทุกคนทราบทั่วกัน” (ครูท่านหนึ่งกล่าว)

“ครูใหญ่เป็นคนที่ต่อสู้กับคนที่คิดจะ โกงเอาที่ดินของโรงเรียนจนตัวเองได้รับการข่มขู่ แต่ครูใหญ่ก็ต่อสู้คดีในชั้นศาลจนได้รับการพิจารณาให้ได้รับคืนที่ดินในที่สุด” (ผู้ช่วยครูใหญ่กล่าว)

“การบรรจุครูเข้าสอนต้องฝึกสอนก่อนอย่างน้อย 3 เดือนทุกคนและต้องผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการสถานศึกษา ถ้าไม่ผ่านทดสอบก็ให้โอกาสปรับปรุงและยืดเวลาจนกว่าจะผ่าน ซึ่งครูทุกคนที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนแห่งนี้จะต้องผ่านกระบวนการนี้เหมือนกันทุกคนไม่มีการยกเว้น” (ถือเป็นนโยบายของโรงเรียน) (ครูผู้สอนกล่าว)

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการด้วยยุทธศาสตร์การบริหารอย่างยุติธรรม เป็นส่วนช่วยให้การบริหารจัดการงานต่าง ๆ ของโรงเรียนได้รับความไว้วางใจจากทุกฝ่ายส่งผลให้ได้รับความร่วมมือในการปฏิบัติงานอย่างเต็มศักยภาพและเต็มความสามารถ มีการประสานความร่วมมือกันในการปฏิบัติงาน มีการวางแผนงานขั้นตอนการทำงานอย่างเป็นระบบมีการกระจายอำนาจสู่ทุกฝ่ายอย่างเป็นธรรมก่อให้เกิดผลสำเร็จในการปฏิบัติงานอย่างดีและมีความยั่งยืน

ยุทธศาสตร์การช่วยเหลือซึ่งกันและกันแบบพี่น้องและครอบครัวเดียวกัน

ยุทธศาสตร์การช่วยเหลือซึ่งกันและกันแบบพี่น้องและครอบครัวเดียวกัน ถือเป็นอีกหนึ่งรูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนแห่งนี้ ที่ผู้บริหารได้นำมาใช้และได้ผลเป็นอย่างดี ทุกคนมีความรู้สึกรัก และห่วงใยในความ เป็นโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาแห่งนี้ ทำงานด้วยความทุ่มเททั้งกำลังกาย กังวลใจ และกำลังความสามารถ ทำให้โรงเรียนแห่งนี้สามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างยั่งยืนและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนได้รับคำชื่นชม และได้รับรางวัลมากมาย

“ทั้งผู้บริหาร และบุคลากรคณะครูทุกฝ่ายปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทุกคนทุ่มเทกับการทำงานและทำงานด้วยใจรักในความเป็นครูไม่ว่าจะเป็นวันเสาร์ อาทิตย์ ก็จะมาทำงาน ทำกิจกรรมทุกอย่างของโรงเรียนด้วยการประสานงาน และความร่วมมือกันเป็นอย่างดี” (ผู้ช่วยครูใหญ่กล่าว)

“จากการที่เข้าร่วมประชุมร่วมกับผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง และจากเอกสารที่ทางโรงเรียน แจกให้ทำให้ทราบว่าทางโรงเรียนมีกิจกรรมการเยี่ยมบ้านนักเรียนที่มีปัญหา รวมถึงนักเรียนทั่วไป เพื่อดูความเป็นอยู่ ของนักเรียนถ้านักเรียนคนใดเดือดร้อนก็จะทำการช่วยเหลือตามสมควร เช่น มอบทุนการศึกษาให้ และการเบิกเงินต้องเป็นครูฝ่ายแนะแนวและนักเรียนเป็นผู้เซ็นเบิกเงิน เพราะ ป้องกันการเบิกเงินนอกเหนือจากความจำเป็นทางการเรียน” (คณะกรรมการสถานศึกษากล่าว)

“คำให้สัมภาษณ์สอดคล้องกับครูฝ่ายแนะแนวกล่าวว่า โรงเรียนมีโครงการเยี่ยมนักเรียนถึง บ้านสำหรับนักเรียนที่มีปัญหา รวมถึงนักเรียนทั่วไปเพื่อดูความเป็นอยู่ของนักเรียนถ้านักเรียนคนใด เดือดร้อนก็จะทำการช่วยเหลือ เช่น มอบทุนการศึกษาอย่างน้อยทุนละ 1,500 บาท ต่อหนึ่งทุน และ มีการเรียงลำดับก่อนหลังหรือตามความจำเป็นในการให้ทุน โดยจะมอบให้ในวันสำคัญต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี และการเปิดบัญชีเพื่อให้นักเรียนเบิกเงินต้องเป็นครูฝ่ายแนะแนวและ นักเรียนเป็นผู้เซ็นเบิกเงิน เพราะป้องกันการเบิกเงินนอกเหนือจากความจำเป็นทางการเรียน” (ครู ฝ่ายแนะแนวกล่าว)

“เราทุกคนในโรงเรียนนี้อยู่กันเหมือนพี่ เหมือนน้อง ทำงานอย่างเป็นครอบครัวเดียวกันมี อะไร ก็จะทำให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกันเราดูแลนักเรียนเหมือนลูกคนหนึ่งในบ้านคือในโรงเรียน แห่งนี้ให้ออกาสกับทุกคนในการบอกและแสดงความคิดเห็นก่อนตัดสินใจดำเนินการใด ๆ ที่เป็น ผลประโยชน์ต่อส่วนรวมคือโรงเรียน”(ครูผู้สอนกล่าว)

"คุณครู ผู้บริหาร โรงเรียนแห่งนี้มีจรรยาบรรณ ในความเป็นครู ดูแลนักเรียนเป็นอย่างดี มีการบริหารจัดการที่ดี เป็นศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรมทางด้านศาสนาใจกว้าง ผู้สอนมีการ บูรณาการการเรียนการสอนได้ดีสอนอย่างเต็มที่” (พระภิกษุสงฆ์วิทยากรกล่าว)

“มีอะไรเกิดขึ้นที่โรงเรียน มีกิจกรรมที่โรงเรียน และมีอะไรเกิดขึ้นกับนักเรียนคุณครูจะแจ้ง ให้ทราบด้วยการโทรศัพท์บอก บอกมากับลูกและทำหนังสือส่งมาที่บ้านทางไปรษณีย์ และครูเคย มาเยี่ยมที่บ้านด้วยค่ะ” (ผู้ปกครองนักเรียนกล่าว)

สรุปได้ว่า ยุทธศาสตร์การช่วยเหลือซึ่งกันและกันแบบพี่น้องและครอบครัวเดียวกัน เป็นอีก ยุทธศาสตร์หนึ่งซึ่งผู้บริหาร คณะครู เป็นผู้กำหนดขึ้น มาใช้ในการบริหารจัดการ โรงเรียนแห่งนี้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลทำให้โรงเรียนแห่งนี้เป็นที่ยอมรับ และดำเนินการจน

ประสบความสำเร็จสามารถดำเนินการอยู่ได้อย่างยั่งยืนจนถึงปัจจุบันสามารถเป็นโรงเรียนต้นแบบของโรงเรียนทั่วประเทศเป็นปีที่ 21 นักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือนักเรียนที่มีปัญหา จะหมดปัญหาประมาณร้อยละ 80 และหมดไปเมื่อจบการศึกษาส่วนใหญ่จะเป็นผู้นำที่มีคุณธรรม และมีคุณภาพเป็นที่ต้องการของสังคมและชุมชน

จากยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ที่ทางโรงเรียนแห่งนี้ได้นำมาใช้ในกระบวนการบริหารของโรงเรียนจนประสบความสำเร็จเป็นที่ยอมรับของสังคมชุมชนและประชาชนทั่วไป จนเป็นโรงเรียนต้นแบบของโรงเรียนเอกชนการกุศล ของวัดในพระพุทธศาสนาเป็นปีที่ 21 สามารถให้การช่วยเหลือนักเรียนได้ทุกคนและเป็นที่พึ่งของผู้ปกครองและนักเรียนที่ด้อยโอกาส ทำให้โรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาแห่งนี้ดำรงอยู่ได้เป็นระยะเวลายาวนานถึง 50 ปี จากการศึกษาวิจัยทำให้ทราบว่ามียุทธศาสตร์ที่สำคัญที่นำมาใช้อยู่ 4 ประการได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการตามหลักพุทธศาสนา ในฐานะที่เป็นโรงเรียนของวัดเป็นโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาที่ไม่เก็บค่าใช้จ่าย และเปิดโอกาสให้กับนักเรียนผู้ด้อยโอกาสทุกคนได้เข้าเรียนโดยเท่าเทียมกัน 2) ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อให้ชุมชนได้ทราบถึงสภาพความเป็นอยู่ที่แท้จริงของโรงเรียนรวมถึงทราบถึงปัญหาต่าง ๆ และเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาาร่วมกันเป้าหมายคือตัวนักเรียนและความเจริญก้าวหน้า และพัฒนาการที่ดีในทุกด้านของโรงเรียนเป็นสำคัญ 3) ยุทธศาสตร์การบริหารอย่างยุติธรรม เพื่อสร้างคุณค่าให้เกิดขึ้นกับการทำงานและสร้างขวัญ และกำลังใจให้กับผู้ปฏิบัติงานสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มศักยภาพ และด้วยความทุ่มเทเสียสละเพื่อประโยชน์สูงสุดตกอยู่ที่ตัวนักเรียน และโรงเรียนแห่งนี้ 4) ยุทธศาสตร์การช่วยเหลือซึ่งกันและกันแบบพี่น้อง และครอบครัวเดียวกันเพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเกิดความรักในโรงเรียนและเป็นเจ้าของโรงเรียนร่วมกันเพื่อนำมาซึ่งการคิด และร่วมกันสร้างสรรค์สิ่งดี ๆ ให้กับโรงเรียนสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับโรงเรียน โดยไม่มีความเคลือบแคลงใจและไม่มีเงื่อนไข เพราะทุกคนคือคนในครอบครัวเดียวกันที่ต้องคอยช่วยเหลือซึ่งกันและกันตลอดไป

บทที่ 8

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษากระบวนการบริหารจัดการเงื่อนไขที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดท่องเที่ยวภาคใต้ เป็นโรงเรียนที่เปิดสอนครั้งแรกตั้งแต่ปี 2498 และมีการบริหารจัดการที่ดี ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน เป็นเวลามากกว่า 50 ปี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการบริหารจัดการกับการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เพื่อศึกษาเงื่อนไขที่มีผลต่อการดำรงอยู่ ของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา และเพื่อนำเสนอ ยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการที่มีผลต่อการดำรงอยู่ ของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา โดยมีประเด็นปัญหาในการวิจัยดังนี้ 1) กระบวนการบริหารจัดการกับเงื่อนไขที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เป็นอย่างไร 2) เงื่อนไข ที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เป็นอย่างไร 3) เพื่อศึกษายุทธศาสตร์ ในการบริหารจัดการที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เป็นอย่างไร

วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพที่ต้องการหาข้อมูลเชิงลึก เพื่อให้ได้คำตอบของโจทย์วิจัยที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบและรายละเอียดการวิจัยไว้ดังนี้คือ 1) กำหนดพื้นที่การศึกษา (Field) คือโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาแห่งหนึ่งในจังหวัดท่องเที่ยวทางภาคใต้ เป็นโรงเรียนที่เปิดสอนครั้งแรกตั้งแต่ปี 2498 และมีการบริหารจัดการที่ดี ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน เป็นเวลามากกว่า 50 ปี 2) การเข้าสู่พื้นที่ที่ทำการศึกษา สร้างความคุ้นเคยกับผู้บริหาร ครู นักเรียน พระภิกษุสงฆ์ ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน ประชาชน ผู้วิจัยได้กำหนดบุคคลากรหลักในการสัมภาษณ์ระดับลึก เป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่อยู่ในสถานการณ์จริงและเกี่ยวข้องกับโรงเรียนที่เป็นพื้นที่ที่ศึกษาและสามารถให้ข้อมูลต่าง ๆ ได้ดังนี้ ผู้บริหารโรงเรียน คณะครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง นักเรียน พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ตัวแทนประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 57 ราย 3) การศึกษาเอกสารข้อมูลและการเก็บข้อมูลในพื้นที่ที่ศึกษา ผู้วิจัยได้ออกแบบและวางแผนการศึกษาเอกสารและการเก็บข้อมูลดัง

นี้ คือ ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนในทุก ๆ ด้าน เช่น บริบท สภาพแวดล้อม ข้อมูลสารสนเทศ ข้อมูลด้านการปรับปรุงพัฒนาโรงเรียนด้านต่าง ๆ เข้าร่วมสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และแบบไม่มีส่วนร่วม เก็บข้อมูลและศึกษาข้อมูลจากสภาพแวดล้อม บริบท ของชุมชนโรงเรียน วัด และสังคม สัมภาษณ์ระดับลึก กับบุคลากรหลักที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหาร ครู อาจารย์ผู้สอน ผู้นำชุมชน ผู้ปกครองนักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นต้น รวมทั้งจัดกิจกรรมสนทนาประชุม กลุ่มย่อย (focus group) ประเด็นคำถามด้านกระบวนการบริหารและเงื่อนไขที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา แล้วนำข้อมูลมารวบรวมเพื่อประมวลผล สังเคราะห์วิเคราะห์เพื่อสรุปผล 4) การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลเบื้องต้นจากการสัมภาษณ์ ในรูปแบบของแถบบันทึกเสียงผู้ให้สัมภาษณ์ แบบบันทึกการสัมภาษณ์ นำมาแยกประเด็นสาระสำคัญ ๆ ตามข้อคำถาม ซึ่งได้ขออนุญาตจากผู้ให้สัมภาษณ์แล้ว จากนั้นทำการถอดเทปบันทึกเสียงคำต่อคำ ที่ละเอียด นำมาจัดกลุ่มข้อมูลที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันและแตกต่างกันเพื่อหาความสัมพันธ์นำมาเชื่อมโยงเหตุผลกำหนดเป็นรหัส แยกเป็นกลุ่มทำการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม หลังจากนั้นเลือกผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อให้สามารถทราบข้อมูลที่แตกต่างไปจากมิติและคุณสมบัติของกลุ่มที่พบจากการสัมภาษณ์ที่ผ่านมา นอกจากนี้ให้ความสำคัญกับความแตกต่างของความสัมพันธ์ของกลุ่มต่าง ๆ เพื่อเปรียบเทียบ ตรวจสอบความถูกต้อง ที่ต้องคำนึงถึงความเที่ยงตรงของข้อมูลเป็นหลัก โดยยึดถือความถูกต้อง ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบและจรรยาบรรณของนักวิจัยเป็นหลักที่สำคัญ จนครบถ้วนทุกประเด็น หลังจากนั้นจึงสรุปผลการวิจัยและเขียนรายงานการวิจัย ตั้งแต่บทที่ 1-8 บท นำเสนอเป็นรายงานงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ 5) การนำเสนอและการเขียนรายงานผลการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาวิจัยกระบวนการบริหารจัดการและเงื่อนไขที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดท่องเที่ยวภาคใต้ ในครั้งนี้ ทำให้พบปรากฏการณ์ ในการบริหารจัดการดังนี้ คือ

1. ผู้บริหารสถานศึกษาแห่งนี้ มีกระบวนการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาแห่งนี้ มีภาวะเป็นผู้นำ มีความสามารถในการครองตน ครองคน ครองงาน พร้อมกับการใช้หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา พรหมวิหารใช้เทคนิคจิตวิทยา ปัจจุบันนี้องค์กรมีการพัฒนา การบริหารยึดถือ “จริงจัง จริงใจ ยึดถือหลักการและ

คุณธรรม” การบริหารแบบมีส่วนร่วมทำงานเป็นทีม ปี 2546 สมศ. มาประเมินผู้บริหารได้ผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่ดี ได้มีการสนับสนุนวางนโยบาย ให้การเรียนการสอนได้มีการนำเอาวิชาพระพุทธศาสนา มาบูรณาการการเรียนการสอนตามแนววิถีพุทธ มีจุดเด่นเรื่อง อบรมคุณธรรมจริยธรรมทางพุทธศาสนาจึงได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน โรงเรียน ผู้บริหาร ครู นักเรียน ได้รับรางวัลเป็นจำนวนมากทุก ๆ ปี โดยมีหลักการในการบริหารอยู่ดังนี้คือ 1) ขั้นการเตรียมการ มีขั้นตอนของการเตรียมงาน เป็นขั้นแรก ที่ชัดเจนการลงมือปฏิบัติงานดังจะเห็นได้จากการกำหนดแผนการปฏิบัติงานทั้ง ระยะสั้น คือแผนรายปี และแผนการปฏิบัติงานระยะยาว คือแผนราย 3 ปี 2) ขั้นดำเนินการจัดสภาพองค์ประกอบต่าง ๆ ผู้บริหาร ได้อาศัยข้อมูลและปัจจัยต่าง ๆ ในการดำเนินการในการบริหารแบบองค์รวมมีการ บูรณาการหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนามาใช้ประกอบในการตัดสินใจ ตั้งคนอยู่บนความชอบธรรม มีความยุติธรรมกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานต่าง ๆ 3) ขั้นดำเนินการพัฒนาผู้เรียนตามระบบไตรสิกขา บริหารงานโดยใช้รูปแบบการดำเนินการพัฒนาผู้เรียนโดยใช้หลักธรรมทางศาสนาเป็นต้นแบบในการพัฒนาผู้เรียน มีการสอดแทรกหลักคุณธรรมจริยธรรม หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาอยู่ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ และในทุกรายวิชาเพื่อให้นักเรียนได้รับการซึมซับหลักธรรมคำสอนทุกวัน นำเอาหลักไตรสิกขามาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนนำเอาหลักการของศีล สมาธิ และปัญญามาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนานักเรียน 4) ขั้นดูแลสนับสนุนอย่างใกล้ชิด มีการดูแลนักเรียนเป็นรายบุคคล และให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคน และสามารถเป็นที่ปรึกษาให้กับนักเรียนได้ทุกเรื่องแม้จะไม่เกี่ยวข้องกับรายวิชาที่เรียนก็ตาม รวมทั้งให้การสนับสนุนปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความสำคัญต่อการศึกษาเล่าเรียน เช่น การจัดหาทุนการศึกษา การจัดหาวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถ มาช่วยสอน เป็นต้น ทำให้โรงเรียนแห่งนี้ประสบความสำเร็จและเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองและนักเรียนในโรงเรียนทุกคนสามารถเป็นแบบอย่างในการดูแลนักเรียนของโรงเรียนแห่งอื่น ๆ ได้ 5) ขั้นปรับปรุง พัฒนาอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนมีการกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย นโยบาย วัตถุประสงค์และมีปรัชญาของโรงเรียนที่ชัดเจน มีการกำหนดเป้าหมายและมาตรการ มียุทธศาสตร์ที่สามารถนำพาโรงเรียนไปสู่การปฏิบัติความสำเร็จได้อย่างเป็นรูปธรรม ตลอดจนมีมาตรฐานและมาตรการในการควบคุมคุณภาพโรงเรียนก้าวสู่โรงเรียนที่มีคุณภาพทั้งทางด้านวิชาการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ตามปรัชญาของโรงเรียนที่ว่า “ปลูกฝังจริยธรรม กิจกรรมดีเด่น เน้นการศึกษา เพื่อพัฒนาชุมชน” 6) ขั้นประเมินผลและเผยแพร่การดำเนินงาน โรงเรียน แห่งนี้ได้จัดให้มีการประเมินคุณภาพภายใน และเข้ารับการประเมินคุณภาพจาก สมศ. ได้ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน ที่ดีของการบริหารแบบมีส่วนร่วมทำงานเป็นทีม ปี 2546 และจัดทำเอกสารเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้กับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทราบถึงผลการประเมินเป็นระยะ ๆ ส่งผลให้โรงเรียนแห่งนี้

ได้รับความไว้วางใจ เชื่อถือศรัทธา ดังจะเห็นได้จากจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี และดำรงอยู่ได้ยาวนานกว่า 50 ปี ในฐานะโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาแห่งแรกของจังหวัด

2. จากการศึกษาพบว่าศึกษาเงื่อนไขที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนามีอยู่ 6 เงื่อนไขดังนี้ 1) เงื่อนไขจากการเป็นโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา 2) เงื่อนไขจากตัวครู กล่าวโดยสรุปได้ดังนี้ ครูเป็นคนที่ตั้งใจทำงานมีความรับผิดชอบ มีความเสียสละไม่เลือกงาน มีความรักและสามัคคีกันทำงานร่วมกัน เป็นทีม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีความรักและศรัทธาในอาชีพของตนเอง และพอใจในรายได้ที่ได้รับยึดถือหลักของจรรยาบรรณในความเป็นครูในการปฏิบัติงานมีความรัก และความเข้าใจในตัวนักเรียนเป็นที่ไว้วางใจของผู้ปกครอง และสังคม 3) เงื่อนไขจากตัวผู้บริหาร ที่มีความรู้ ความสามารถภาวะความเป็นผู้นำของผู้บริหาร การได้รับการพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม ตอนที่บวชเรียนในพระพุทธศาสนา ความเป็นคนที่เคยบวชพระมาก่อน ทำให้การทำงานยึดหลักคุณธรรม ซื่อสัตย์ โปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขและสิ่งเสพติดทุกชนิด ยึดถือหลักของศีลห้าข้ออย่างเคร่งครัด และมีประสบการณ์เป็นที่ยอมรับนับถือของคนทั่วไป 4) เงื่อนไขจากสภาพแวดล้อมทำเลที่ตั้งมีความเหมาะสม ตั้งอยู่ใจกลางเมืองมีเส้นทางคมนาคม เข้าออกได้หลายเส้นทาง สภาพแวดล้อมมีความร่มรื่นมีการปรับปรุงพัฒนาด้านอาคารสถานที่ เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของนักเรียน 5) เงื่อนไขจากตัวนักเรียน เนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่ เป็นเด็กด้อยโอกาส จำนวนเรียนมีมากเพิ่มจำนวนขึ้นทุกปีส่งผลให้ได้รับงบประมาณจัดสรรจากภาครัฐ เป็นกรณีพิเศษ เพิ่มมากขึ้น ตามจำนวนนักเรียน (สนับสนุนงบประมาณรายหัวจาก สช.) นักเรียนได้รับการขัดเกลาด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีพฤติกรรมที่ดี กล้าพูดกล้าสอบถามปัญหาต่าง ๆ แก้ไขปัญหาได้ มีสัมมาคารวะมีมารยาทดี และมีความรับผิดชอบ 6) เงื่อนไขจากการมีส่วนร่วมของชุมชน สังคม และคณะกรรมการสถานศึกษา ส่งผลให้ทุกคนเป็นเจ้าของโรงเรียนร่วมกันก่อให้เกิดความผูกพัน ความเข้าใจอันดี ระหว่างชุมชนกับโรงเรียนและการได้รับเกียรติให้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานทำให้สามารถดึงเอาศักยภาพของชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ โดยมีนักเรียนเป็นตัวกลางในการประชาสัมพันธ์โรงเรียนก่อให้เกิดความรักความศรัทธา ต่อโรงเรียนมีความร่วมมืออันดีเพิ่มขึ้นเป็นระยะ ๆ

3. เพื่อศึกษายุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จากการศึกษาพบว่ายุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญและเห็นเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนมีอยู่ 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการตามหลักพุทธศาสนาในฐานะที่เป็นโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา แนวทางในการบริหารจัดการในรูปแบบโรงเรียนวิถีพุทธจึงมีความโดดเด่นและได้รับการยอมรับให้เป็นโรงเรียนต้นแบบ

ของโรงเรียนทั่วประเทศเป็นปีที่ 21 2) ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชน ให้ทุกฝ่ายในสังคมไม่ว่าจะเป็นพระภิกษุสงฆ์ ครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ประชาชนทั่วไป และผู้บริหารได้ร่วมกันในการพัฒนาโรงเรียน ด้วยความรักความศรัทธาในฐานะที่เป็นเจ้าของร่วมกัน ร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจในการสร้างความเจริญก้าวหน้าให้เกิดขึ้น 3) ยุทธศาสตร์การบริหารอย่าง ยุติธรรมช่วยให้การบริหารจัดการงานต่าง ๆ ของโรงเรียนได้รับความไว้วางใจจากทุกฝ่ายได้รับความร่วมมือในการปฏิบัติงานอย่างเต็มศักยภาพและเต็มความสามารถ มีการประสานความร่วมมือกันในการปฏิบัติงาน มีการวางแผนงาน ขั้นตอนในการทำงานอย่างเป็นระบบมีการกระจายอำนาจสู่ทุกฝ่ายอย่างเป็นธรรมก่อให้เกิดผลสำเร็จในการปฏิบัติงานอย่างดี 4) ยุทธศาสตร์การช่วยเหลือซึ่งกันและกันแบบพี่น้อง และครอบครัวเดียวกัน ยุทธศาสตร์หนึ่งโรงเรียนเป็นผู้กำหนดขึ้นใช้ในการบริหารจัดการโรงเรียนแห่งนี้ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลทำให้โรงเรียนแห่งนี้เป็นที่ยอมรับประสบความสำเร็จดำรงอยู่ได้ สามารถเป็นโรงเรียนต้นแบบของโรงเรียนทั่วประเทศเป็นปีที่ 21 ปัญหาต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยง หรือนักเรียนที่มีปัญหา สามารถแก้ไขได้ร้อยละ 80 และหมดไปเมื่อจบการศึกษาส่วนใหญ่จะเป็นผู้นำที่มีคุณธรรม และมีคุณภาพเป็นที่ต้องการของสังคมและชุมชน ตามปรัชญาของโรงเรียน “ปลูกฝังจริยธรรม กิจกรรมดีเด่น เน้นการศึกษา เพื่อพัฒนาชุมชน” เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

อภิปรายผล

จากการศึกษากระบวนการบริหาร ของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียน เอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ในจังหวัดท่องเที่ยวทางภาคใต้ ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกศึกษาวิจัยโรงเรียนซึ่งเป็นตัวแทนของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา พบว่ากระบวนการบริหารจัดการของผู้บริหารมีรูปแบบและกระบวนการที่มีความชัดเจนมีลำดับขั้นตอน 6 ขั้นตอน ซึ่งมีความสอดคล้องกับรูปแบบการบริหารโรงเรียนแนววิถีพุทธ ดังนี้ คือ

1. ขั้นการเตรียมการ
2. ขั้นดำเนินการจัดสภาพองค์ประกอบต่าง ๆ
3. ขั้นดำเนินการพัฒนาผู้เรียนตามระบบไตรสิกขา
4. ขั้นดูแลสนับสนุนอย่างใกล้ชิด
5. ขั้นปรับปรุง พัฒนาอย่างต่อเนื่อง
6. ขั้นประเมินผลและเผยแพร่การดำเนินงาน

จากการสัมภาษณ์ และสอบถามข้อมูลเชิงลึก จากผู้ที่เกี่ยวข้องได้แก่ ครู ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา พระภิกษุสงฆ์ นักเรียน ผู้ปกครองและประชาชนทั่วไป ถึงกระบวนการบริหารทั้ง 6 ขั้นตอน ที่ผู้บริหารนำมาใช้ ประกอบกับรูปแบบการบริหารในรูปแบบของโรงเรียนวิถีพุทธ มีการนำหลักการทฤษฎีต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้มีการบูรณาการในการพัฒนาได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับบริบท ของสังคมในโรงเรียนและท้องถิ่นส่งผลให้โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาแห่งนี้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนเป็นระยะเวลากว่า 50 ปี มีความเจริญก้าวหน้าต่อเนื่องจนถึงทุกวันนี้

กระบวนการบริหารจัดการที่ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ในจังหวัดท่องเที่ยวทางภาคใต้ได้นำมาใช้ถือเป็นรูปแบบที่เป็นที่ยอมรับหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และสามารถเป็นแบบอย่างเป็นต้นแบบให้กับโรงเรียนทั่วไปได้เป็นอย่างดี ในฐานะโรงเรียนที่ได้รับรางวัลต่าง ๆ มากมายเป็นโรงเรียนต้นแบบของโรงเรียนทั่วประเทศเป็นปีที่ 21 เป็นโรงเรียนที่สามารถเป็นแบบอย่างในการแก้ปัญหาเด็กด้อยโอกาสที่ต้องการที่เรียน เป็นแบบอย่างในการแก้ไขปัญหาให้กับนักเรียนกลุ่มเสี่ยงต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี มีการบูรณาการหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา หลักของไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา มาใช้ในการบริหารจัดการแบบบูรณาการที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการพัฒนา “การกิน อยู่ ดู ฟัง เป็น” มีปัญญาเข้าใจในคุณค่าแท้ ด้วยกระบวนการทางวัฒนธรรมในการแสวงหาปัญญา และมีวัฒนธรรมเมตตา เป็นฐานในการดำเนินชีวิตโดยมีผู้บริหารและครูเป็นกัลยาณมิตรในการพัฒนา โดยมีการกำหนด วิสัยทัศน์ จุดเน้น กำหนดแผนปฏิบัติการ การสนับสนุน ติดตาม ประเมินผลและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนประสบความสำเร็จเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

เมื่อพิจารณารูปแบบการดำเนินการบริหารจัดการ ของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาแห่งนี้ในทุกขั้นตอนทั้ง 6 ขั้นตอน เป็นไปในลักษณะที่เกื้อกูล และมีความสัมพันธ์กับโรงเรียนวิถีพุทธและชุมชนเป็นไปในลักษณะของความร่วมมือ หรือการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายทั้งในสถานศึกษา บ้าน วัด และสถาบันต่าง ๆ ในชุมชนด้วยความศรัทธาและฉันทะ ที่จะพัฒนาทั้งนักเรียนและสังคมตามวิถีแห่งพุทธธรรม เพื่อประโยชน์สุขร่วมกันในสังคม

ในส่วนของเงื่อนไข ที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ ของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ซึ่งเงื่อนไขต่าง ๆ ล้วนแล้วแต่เป็นเงื่อนไขที่มีส่วนสำคัญในการบริหารจัดการ ที่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ เงื่อนไขที่มีความสำคัญที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการ มีอยู่ 6 เงื่อนไข ได้แก่

เงื่อนไขจากการเป็นโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

จากการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการและระบบงบประมาณในการบริหารจัดการของโรงเรียนทำให้ทราบว่าโรงเรียนแห่งนี้ เป็นโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาทำให้ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการบริหารจัดการ เป็นกรณีพิเศษจากภาครัฐ และเป็นโรงเรียนเอกชนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาภาคใต้ที่ได้รับงบประมาณรายเดือนและรายปีที่มียอดเงินสูงสุดจากจำนวนโรงเรียนเอกชน ที่ได้รับเงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายรายหัวนักเรียนจำนวน 17 โรงเรียนในจังหวัดเดียวกัน

จากข้อมูลเอกสารและคำสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบการเงินของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาแห่งนี้ทำให้ทราบว่าโรงเรียนแห่งนี้ ปัจจุบันเป็นโรงเรียนเอกชนที่ได้รับเงินอุดหนุนเป็นค่าใช้จ่ายรายหัวนักเรียนมากที่สุดในจังหวัดอยู่ที่ประมาณ 2 ล้านบาทเศษต่อเดือนหรืออยู่ที่ประมาณ 30-40 ล้านบาท ต่อปี ขึ้นอยู่กับจำนวนนักเรียนซึ่งมีการเข้าออกระหว่างเรียนอยู่ตลอดเวลาในเงินที่ได้รับการสนับสนุนรายหัวนี้ ทางเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดจะมีการหักเงินสงเคราะห์ครู ไร่ประมาณเดือนละ 5 หมื่นบาทเศษ หรืออยู่ที่ร้อยละ 6 ของยอดเงินที่คำนวณจากหัวนักเรียน จากยอดเงินอุดหนุนที่ทางโรงเรียนได้รับจากทางภาครัฐ (สข.) ทำให้โรงเรียนมีงบประมาณในการพัฒนาโรงเรียนด้านต่าง ๆ รวมถึงการพัฒนาด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนส่งผลให้ประสบความสำเร็จสามารถดำรงอยู่ได้ยาวนานถึง 50 ปี เป็นที่ยอมรับและไว้วางใจของผู้ปกครองนักเรียนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

เงื่อนไขจากตัวครู

ครูถือเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญต่อโรงเรียนแห่งนี้เป็นอีกปัจจัยหนึ่ง ที่ส่งผลให้โรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาแห่งนี้ดำรงอยู่ได้ยาวนานถึง 50 ปี ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักของจรรยาบรรณความเป็นครู สรุปได้ดังนี้ คือ 1) ครูเป็นคนที่ตั้งใจทำงานมีความรับผิดชอบ 2) ครูมีความเสียสละไม่เลื่องงาน 3) ครูมีความรักและสามัคคีกันทำงานร่วมกันเป็นทีม 4) ครูมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ 5) ครูมีความรักและศรัทธา ในอาชีพของตนเอง 5) ครูมีจรรยาบรรณในความเป็นครูมีความรักและความเข้าใจในตัวนักเรียน จะเห็นได้ว่าโรงเรียนแห่งนี้ประสบความสำเร็จ เพราะครูทุกคนในโรงเรียนทั้งครูเก่าและครูที่เข้ามาใหม่ร่วมกันทำงานอยู่กันแบบ พ่อแม่ พี่ น้อง ส่งผลให้เกิดความสำเร็จในการปฏิบัติงานของโรงเรียนแห่งนี้

เงื่อนไขจากตัวผู้บริหาร

เงื่อนไขจากผู้บริหารของโรงเรียนแห่งนี้ นับว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการของโรงเรียนจนประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับทฤษฎีและแนวคิดภาวะผู้นำ ซึ่งสรุป ได้ดังนี้ คือ ภาวะความเป็นผู้นำของผู้บริหาร การได้รับการพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม ตอนที่บวชเรียนในพระพุทธศาสนา ความเป็นคนที่เคยบวชพระมาก่อน การทำงานที่โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขและสิ่งเสพติดทุกชนิด ยึดถือหลักของศีลห้าข้ออย่างเคร่งครัด มีวิธีการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับบุคลากร ทำให้ทุกคนรักและศรัทธาในองค์กร มีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับพระและชุมชนทำให้ได้รับความร่วมมือในการปฏิบัติงานต่าง ๆ จะเห็นได้ว่าเงื่อนไขตัวผู้บริหารมีความสำคัญและเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานประสบความสำเร็จ

เงื่อนไขจากสภาพแวดล้อมทำเลที่ตั้งมีความเหมาะสม

จากสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ที่อยู่ในทำเลที่ตั้งที่มีความเหมาะสม เช่น ตั้งอยู่ใจกลางเมือง และมีสภาพแวดล้อมที่อยู่ภายในวัด มีเส้นทางเข้าออกหลายทาง มีสภาพแวดล้อมที่ดีมีความร่มรื่น มีการพัฒนาด้านสภาพสิ่งแวดล้อมอาคารสถานที่อย่างต่อเนื่อง เป็นเงื่อนไขหนึ่งที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาแห่งนี้ที่มีอายุกว่า 50 ปี และสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีในการบริหารจัดการ

เงื่อนไขจากตัวนักเรียน

จากจำนวนนักเรียน ที่เพิ่มขึ้นทุกปีทำให้โรงเรียนได้รับงบประมาณ ในการพัฒนาจากเงินสนับสนุนจากภาครัฐเป็นรายหัวเพิ่มขึ้น การพัฒนาต่าง ๆ จึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง องค์กรประกอบจากนักเรียน ที่เป็นปัจจัยส่งผลให้โรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาดำรงอยู่ได้จนถึงปัจจุบัน สอดคล้องกับหลักการบริหารกระบวนการเรียนรู้ ลักษณะการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 คือผู้เรียนเป็นคนดี เป็นคนเก่ง และเป็นคนมีความสุข สรุปดังนี้คือ 1) จำนวนนักเรียนที่เพิ่มขึ้นทุกปีทำให้ได้รับงบประมาณจัดสรรจากภาครัฐ เป็นกรณีพิเศษเพิ่มขึ้น 2) พฤติกรรมของนักเรียนที่ได้รับการขัดเกลาผ่านกระบวนการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาทำให้นักเรียนมีบุคลิกภาพเป็นที่ยอมรับของสังคม 3) นักเรียนมีความกล้าที่จะพูดคุยกสอบถามปัญหาต่าง ๆ ทำให้รู้จักวิธีการในการแก้ไขปัญหา 4) จากที่นักเรียนมีสัมมาคารวะ เป็น

ผู้มีมารยาท มีความรับผิดชอบทำให้โรงเรียนแห่งนี้ประสบความสำเร็จและสามารถดำรงอยู่ได้จนถึงปัจจุบัน

เงื่อนไขจากการมีส่วนร่วมของชุมชน สังคม และคณะกรรมการสถานศึกษา

จากชุมชน และสังคม ที่โรงเรียนแห่งนี้ตั้งอยู่ เป็นอีกเงื่อนไขหนึ่ง ที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาแห่งนี้ สอดคล้องกับทฤษฎีการสนับสนุนทางสังคม สรุปได้ดังนี้ คือ คนในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วม สอดคล้องกับทฤษฎีการมีส่วนร่วม ในฐานะเป็นเจ้าของโรงเรียนร่วมกัน ให้เกียรติทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกัน สอดคล้องกับทฤษฎีเครือข่ายทางสังคม มีการดึงเอาศักยภาพต่าง ๆ ของชุมชนมาใช้บูรณาการการเรียนการสอนก่อเกิดประโยชน์ โดยให้นักเรียนเป็นตัวกลางในการประชาสัมพันธ์โรงเรียน สร้างความสัมพันธ์ ความศรัทธาให้เกิดขึ้น ทำให้โรงเรียนแห่งนี้ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการในฐานะโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนจนถึงปัจจุบันนี้

ยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์ เป็นกลวิธีในการบริหารจัดการที่มีความสำคัญมากในการกระบวนการบริหารจัดการที่จะนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ โรงเรียนแห่งนี้มียุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญ ซึ่งผู้วิจัยได้ค้นพบจากโรงเรียนแห่งนี้ 4 ประการ ที่นำมาใช้ในการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง และมีการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการตามหลัก พุทธศาสนา ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชน ยุทธศาสตร์การบริหารอย่างยุติธรรม ยุทธศาสตร์การช่วยเหลือซึ่งกันและกันแบบพี่น้องและครอบครัวเดียวกัน แต่ละยุทธศาสตร์จะมีลักษณะเด่นที่แตกต่างกัน กล่าวคือ

ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการตามหลักพุทธศาสนา

ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการตามหลักพุทธศาสนา เป็นสิ่งที่อยู่คู่กับโรงเรียนแห่งนี้มาตลอดระยะเวลาดำเนินการโรงเรียนกว่า 50 ปี ด้วยเหตุที่โรงเรียนแห่งนี้เป็นโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนามาโดยตลอด ซึ่งผู้วิจัยค้นพบจากการวิจัยในครั้งนี้ ที่มีโดดเด่นและมีหลักฐานชัดเจนสามารถเป็นแบบอย่างในการบริหารจัดการโรงเรียนเอกชนของวัดทั่วไปได้

ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชน

ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของชุมชน คือ ให้ทุกฝ่ายในสังคมไม่ว่าจะเป็นพระภิกษุสงฆ์ ครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ประชาชนทั่วไป และผู้บริหารได้ร่วมกันในการพัฒนาโรงเรียน ส่งผลให้การดำเนินการต่าง ๆ ของโรงเรียนเป็นไปอย่างราบรื่นและประสบผลสำเร็จสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนจนถึงปัจจุบันด้วยความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจของทุกฝ่าย

ยุทธศาสตร์การบริหารอย่างยุติธรรม

ยุทธศาสตร์การบริหารอย่างยุติธรรม ช่วยให้การบริหารจัดการโรงเรียนได้รับความไว้วางใจจากทุกฝ่ายส่งผลให้ได้รับความร่วมมือ ในการปฏิบัติงานอย่างเต็มศักยภาพ และเต็มความสามารถ มีการประสานความร่วมมือกันในการปฏิบัติงาน มีการวางแผนงานขั้นตอนการทำงานอย่างเป็นระบบมีการกระจายอำนาจสู่ทุกฝ่ายอย่างเป็นธรรมก่อให้เกิดผลสำเร็จในการปฏิบัติงานอย่างดี

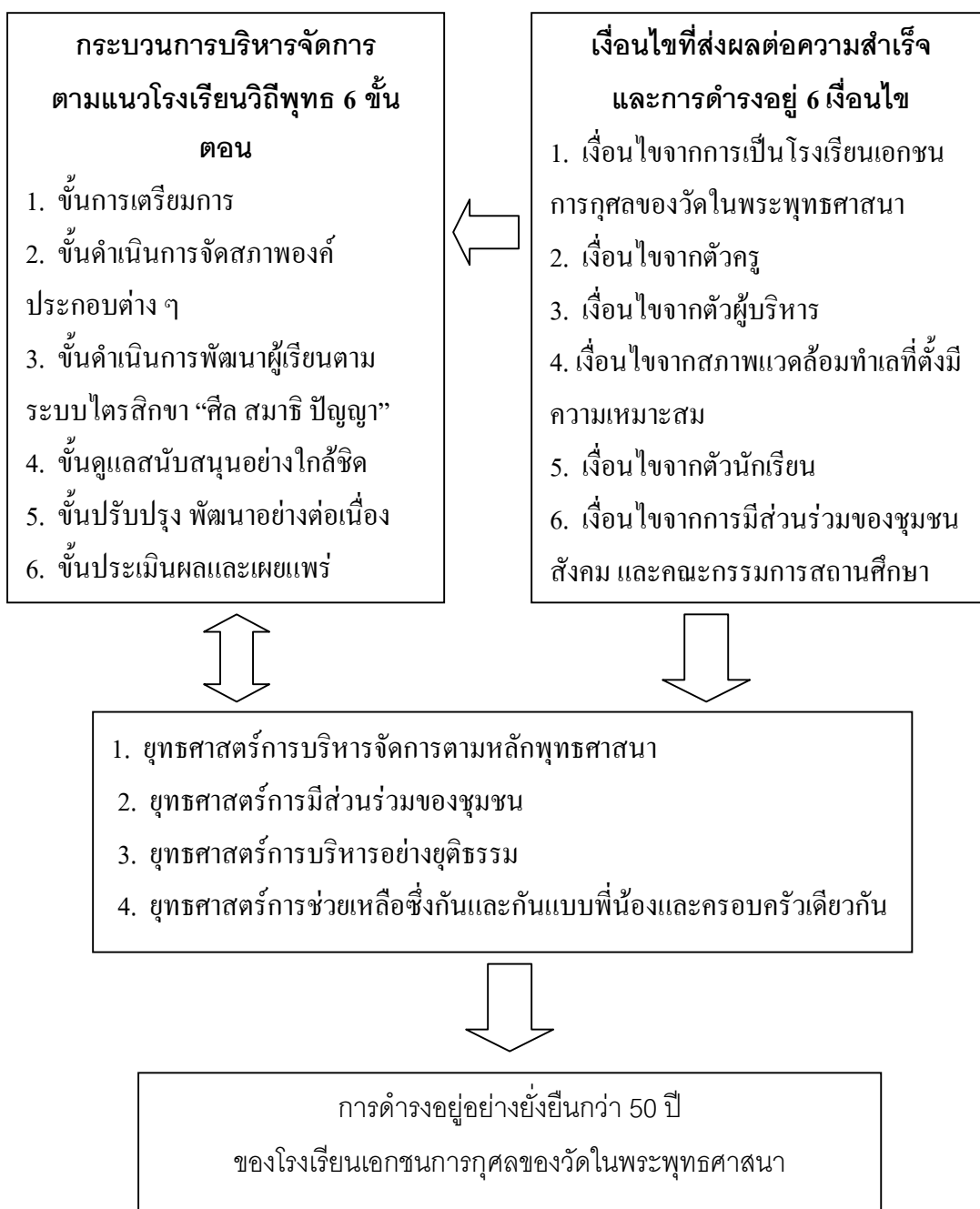
ยุทธศาสตร์การช่วยเหลือซึ่งกันและกันแบบพี่น้องและครอบครัวเดียวกัน

ยุทธศาสตร์การช่วยเหลือซึ่งกันและกันแบบพี่น้องและครอบครัวเดียวกัน เป็นอีกยุทธศาสตร์หนึ่งซึ่งทางผู้บริหาร คณะครู เป็นผู้กำหนดขึ้น มาใช้ในการบริหารจัดการโรงเรียนแห่งนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลทำให้โรงเรียนแห่งนี้เป็นที่ยอมรับ และดำเนินการจนประสบความสำเร็จสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน จนถึงปัจจุบันสามารถเป็นโรงเรียนต้นแบบของโรงเรียนทั่วประเทศเป็นปีที่ 21 นักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือนักเรียนที่มีปัญหา จะหมดปัญหาร้อยละ 80 และหมดไปเมื่อจบการศึกษาส่วนใหญ่จะเป็นผู้นำที่มีคุณธรรม และมีคุณภาพเป็นที่ต้องการของสังคมและชุมชน

บทสรุป

การศึกษากระบวนการบริหารจัดการกับการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เงื่อนไขที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา และยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชน เพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา กรณีศึกษา : โรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ในจังหวัดท่องเที่ยวทางภาคใต้ ในครั้งนี้พบว่า การบริหารจัดการที่จะส่งผลสำเร็จตามเป้าหมายและ

วัตถุประสงค์ที่วางไว้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่าง ๆ หลายประการ กระบวนการบริหารจัดการของผู้บริหารที่ค้นพบอย่างชัดเจนมี 6 ประการ ซึ่งมีความเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน นอกจากนี้มีเงื่อนไขที่สนับสนุนให้การบริหารประสบความสำเร็จ 7 เงื่อนไข และผู้บริหารและโรงเรียนได้กำหนดยุทธศาสตร์มาใช้ในการพัฒนาโรงเรียนอีก 4 ประการ ในการบริหารจัดการโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาแห่งนี้ ในฐานะที่เป็นโรงเรียนวิถิพุทธ ผู้บริหารจึงต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม มีความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา มีความจริงจัง และจริงใจในการบริหาร จึงจะทำให้โรงเรียนประสบความสำเร็จได้ในที่สุด

ภาพ 13 กระบวนการบริหารจัดการและเงื่อนไขที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาและยุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนาสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เรื่องกระบวนการบริหารโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ ให้เหมาะสมกับสภาพของสถานศึกษา สังคมและชุมชนดังนี้

1. สถานศึกษา ควรมีรูปแบบกระบวนการบริหารจัดการที่ชัดเจนและมีแนวปฏิบัติที่ถูกต้องครบถ้วนตามหลักการบริหาร เช่น การบริหาร โรงเรียนวิถิพุทธที่ผู้วิจัยได้ค้นพบและเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการบริหารที่โรงเรียนต่าง ๆ ควรนำไปเป็นแบบอย่างในการบริหารจัดการที่ดี
2. สถานศึกษาควรได้ศึกษา เจื้อนไขที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนในความอุปถัมภ์ของสถาบันศาสนา ว่าเป็นอย่างไ และนำไปประยุกต์ใช้กับสถานศึกษาของตน
3. สถานศึกษาควรศึกษายุทธศาสตร์ ในการบริหารจัดการที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของโรงเรียนเอกชนเพื่อการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ว่าเป็นอย่างไ เพื่อนำไปกำหนดเป็น ยุทธศาสตร์ของตนเองตามบริบทของแต่ละสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ควรให้โรงเรียนทุกแห่ง ได้มีโอกาสศึกษาดูงานในโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาที่มีรูปแบบกระบวนการบริหารจัดการแนววิถิพุทธที่ประสบความสำเร็จ และนำมาปรับให้เหมาะสม กับบริบทของโรงเรียน และมุ่งเน้นที่คุณภาพของนักเรียนเป็นสิ่งสำคัญ
2. ควรส่งเสริมให้โรงเรียนทุกแห่ง นำหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนาและศาสนาต่าง ๆ มาสอดแทรกในกระบวนการเรียนการสอน และในกลุ่มสาระวิชาต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรม และพฤติกรรมอันพึงประสงค์ในตัวนักเรียน
3. ควรส่งเสริมให้โรงเรียนทุกแห่งมีรูปแบบการพัฒนาในลักษณะขององค์กรร่วม ให้มีการบูรณาการ ในการพัฒนาและให้ทุกส่วน ได้มีส่วนร่วม ในการพัฒนาโดยยึดหลักของการเป็นเจ้าภาพร่วมกันและมีสถาบันศาสนาเป็นศูนย์กลางที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยในการบริหารงานของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในมิติต่าง ๆ เปรียบเทียบกับโรงเรียนเอกชนทั่วไป และโรงเรียนในสังกัดของศาสนาต่าง ๆ เพื่อหาองค์ความรู้ในการบริหารจุดเด่น จุดด้อยที่แตกต่างกัน
2. ควรศึกษาเงื่อนไข และปัจจัยที่เป็นรูปธรรม ที่สามารถนำไปปฏิบัติในการบริหารงานได้จริง ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารงานของ โรงเรียนต่าง ๆ ในทุกเขตพื้นที่ในประเทศไทย
3. ควรศึกษากระบวนการบริหารจัดการศึกษากับเงื่อนไขที่มีผลต่อความสำเร็จของโรงเรียนเอกชนการกุศลของศาสนาต่าง ๆ ในประเทศไทย

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พรินทวาทกราฟฟิค.
- (2545). รายงานการสังเคราะห์งานวิจัย รูปแบบการจัดการศึกษาและการเผยแพร่ ศาสนธรรม : กรณีศึกษา 9 วัด. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- (2543). รายงานการเสวนาเรื่องบทบาทที่พึงประสงค์ของวัดและพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมไทย. กรุงเทพฯ : กลุ่มงานศาสนา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- (2542). รายงานสถิติด้านศาสนาของประเทศไทย ปี 2542. กรุงเทพฯ : กลุ่มงานศาสนา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- คณะกรรมการการศึกษาเอกชน, สำนักงาน (2532). คู่มือการดำเนินงานโรงเรียนเอกชนที่จัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ
- คณะกรรมการอุดมศึกษา, สำนักงาน. (2546). วารสารสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
- จิรพรรณ ปุณเกษม. (ปี????). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของกลุ่มผลประโยชน์ในการกำหนดนโยบายสาธารณะ : กรณีศึกษาการร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จิรพันธ์ ไตรทิพจรัส. (2536). โครงสร้างทางสังคมของโรงเรียนกับการแพร่ระบาดของยาบ้า : ศึกษากรณีโรงเรียนมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (อัดสำเนา)
- จิรพันธ์ ไตรทิพจรัส และคนอื่น ๆ. (2545). แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา. กูเกิ้ล : บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏภูเก็ต.
- เจียร ถิรินทรพงศ์. (2548). การดำรงอยู่ทางสังคมของเครือข่ายในท้องถิ่น กรณีศึกษากองทุนตระกูลเนมไสและตระกูลเครือข่าย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- ชำเลื่อง วุฒิจันทร์. (2526). การพัฒนากิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนาเพื่อความมั่นคงของชาติ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา

- ชีรวัดน์ นิจนตร. (2542). การวางแผนการศึกษา. ภูเก็ต : สถาบันราชภัฏภูเก็ต.
- (2545). แนวการศึกษาค้นคว้า รายวิชา 2535101 หลักการพัฒนาและการสร้างยุทธศาสตร์
การพัฒนา หมวดวิชาเฉพาะด้าน ระดับปริญญาโท สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา รุ่น 2.
ภูเก็ต : สถาบันราชภัฏภูเก็ต.
- ทักษิณ ชินวัตร. (2545). นโยบายการบริหารจังหวัดทดลองแบบบูรณาการเพื่อการพัฒนา.
วารสารดำรงราชานุภาพ. 2(4) : 6-7
- นายกรัฐมนตรี, สำนัก. (2546). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย (พ.ศ. 2546 –
พ.ศ. 2550). กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.
- (2545). พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ :
สำนักนายกรัฐมนตรี.
- เนตรนพิชญ์ จำปาทองเทศ. (2544). ผู้บริหารกับการบริหารแนวปฏิรูปฯ. วารสารวิชาการ.
4(7) : 9, 22 – 23
- ประเวศ วะสี. (2540). ปฏิรูปการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน.
- (2543). ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจสังคมและศีลธรรม : ปาฐกถา
พิเศษป่วย อังภากร (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการ
พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- ปราชญา กล้าผจญ. (2543). 88 คู่ทางสู่ความสำเร็จของนักบริหาร. กรุงเทพฯ : ข้าวฟ่าง
- ปราณี สกุกพิพัฒน์, นวลศรี พงศ์ภัทรวัด, และประสิทธิ์ พรหมมาศ. (2546). รายงานวิจัยเรื่อง
ความสำเร็จในการปฏิบัติการจัดการศึกษาและการเผยแพร่ศาสนธรรมของวัด
ศึกษาเฉพาะกรณีศึกษาวัดมงคลนิมิตร จ.ภูเก็ต. ภูเก็ต : สถาบันราชภัฏภูเก็ต.
- เปรมจิตร์ กิจประสาน. (2548). ศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาภูเก็ต.
วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- ภิญโญ สาร. (2517). การบริหารงานบุคคล. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.
- มานพ แก้วขวัญ. (2541). กระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา ศึกษา
เฉพาะกรณีโรงเรียนบ้านร่วมใจ1 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม.
วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- รุ่ง แก้วแดง. (2544). การประกันคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- (2542). ปฏิวัติการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ : มติชน.

- ลือชา สารคง. (2547). การศึกษากระบวนการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่ผ่านการประเมินสถานศึกษา
เกณฑ์คุณภาพ ของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู คุรุศึกษา โรงเรียนประถม
ศึกษาในจังหวัดภาคใต้. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันราชภัฏภูเก็ต.
- เลอลักษณ์ สุทธิพันธ์. (2547). การทดลองการบริหารกิจกรรมโดยใช้คู่มือและสื่อพัฒนาความมี
วินัยในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสตรีภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต.
วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันราชภัฏภูเก็ต.
- ศิริกาญจน์ โกสุม. (2542). การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเพื่อจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
วิทยานิพนธ์การศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศิริชัย อิศสระโชติ. (2544). หลักการศึกษาและการเรียนรู้. ภูเก็ต : สถาบันราชภัฏภูเก็ต.
- ศิลปากร, มหาวิทยาลัย. (2548). รวมรายงานวิจัยฉบับย่องานวิจัยและวิทยานิพนธ์ดีเด่น.
นครปฐม : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.
ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2544). ปฏิรูปการศึกษา ก้าวอย่างมั่นใจ. กรุงเทพฯ : ศูนย์ปฏิบัติการ
ปฏิรูปการศึกษา.
- , (2542). 107 ปี กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.
- ส่งเสริมเอกลักษณ์ของชาติ, สำนักงาน (2546). พระพุทธศาสนากับเอกลักษณ์ไทย และพระพุทธ
ศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติหรือไม่?. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สมชายการพิมพ์.
- , (2546). พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กับ พระพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คลัง
น่านาวิทยา.
- สมนึก นนธิจันทร์. (2538). รีเอ็น จิเนียร์ริ่ง. สุรินทร์ : ชมรมส่งเสริมการศึกษาและพัฒนา
วิชาชีพครู.
- สัมเจิง โภชนาธาร. (2548). ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก : คุรุศึกษาศูนย์
พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลนครแห่งหนึ่งในจังหวัดภาคใต้. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหา
บัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- สามัญศึกษา, กรม. (2543). แนวทางสู่ SBM แนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
(School based management). กรุงเทพฯ : กรมสามัญศึกษา
- สุภาพร มากแจ้ง. (2545). รายงานการสังเคราะห์งานวิจัย รูปแบบและกระบวนการจัดการศึกษา
และการเผยแพร่ศาสนาธรรม คุรุศึกษา 9 วัด. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการ
ศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี.

- สุภาพร มากแจ้ง. (2545). **รูปแบบและกระบวนการจัดการศึกษาและการเผยแพร่ศาสนธรรม
กรณีศึกษา 9 วัด.** กรุงเทพฯ ฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สุภาพรณ์ ยุคคุณธร. (2548). **การศึกษากระบวนการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาสถานศึกษาของ
คณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน : ศึกษากรณีโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากู้เก็ด. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
ราชภัฏภูเก็ต.**
- สุรกิจ โสพิศ. (2548). **กระบวนการบริหารจัดการกับการมีส่วนร่วมของชมรมผู้ปกครองใน
การระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาโรงเรียน : กรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาแห่ง
หนึ่งในภาคใต้. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.**
- เสรี บุญทอย. (2542). **การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทาง
การศึกษา ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพังงา.
วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยทักษิณ.**
- Bass, B. (1985). **Leadership and performance beyone expectation.** New York :
Mcmillan.
- Churchman, C. W. (1968). **The Systems approach.** New York : A Delta Book.
- Gulick, L., & Lyndall, U. (1936). **Papers on the science of administration : Notes
on the Theory of organization.** New York : Columbia University.
- Norbeck, J. S., Lindsey, A. M., & Carrieri, V. L. (1981). The development of an instrument to
measure social support. *Nursing Research*, 30, 264-269.
- Olsen, M. E. (1968). **The process of social organization.** New York : Holt, Rinehart and
Winston.
- Popnoe, D. (1986). **Sociology.** Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice – Hall.
- Semprevivo, P. O. (1976). **Systems analysis : Definition, process, and design.** Chicago :
Science Research Associates.
- Smith, D.B., & Rowland, G. (1974). **Systems engincering and management.**
California : Addison – Wesley Publishing.

ภาคผนวก

**เครื่องมือในการวิจัย
ใช้แบบสัมภาษณ์ระดับลึก**

**แบบสัมภาษณ์ระดับลึกผู้บริหารสถานศึกษา เรื่องการศึกษากระบวนการบริหารจัดการ
กับเงื่อนไขที่มีผลต่อการดำรงอยู่อย่างยั่งยืนของโรงเรียนในความอุปถัมภ์ของสถาบันศาสนา
กรณีศึกษาโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในจังหวัดท่องเที่ยวในภาคใต้
ปีการศึกษา 2547**

1. ประเด็นสนทนาเพื่อสร้างความคุ้นเคย

- 1.1 กล่าวคำทักทาย แนะนำตนเอง บอกวัตถุประสงค์ที่มา
- 1.2 บอกรายละเอียดการเก็บข้อมูลคร่าว ๆ พร้อมขออนุญาตบันทึกเทป
- 1.3 สอบถามข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่เตรียมไว้ โดยการจดบันทึก และบันทึกเทป
(หากได้รับอนุญาต)

2. คำถามข้อมูลประวัติส่วนตัว

- 2.1 สอบถามข้อมูลทั่วไปเพื่อสร้างความคุ้นเคย เช่น ภูมิลำเนาเดิม ตามเรื่องสุขภาพ คุยเรื่อง
ความสนใจพิเศษ ความสามารถพิเศษ ความภาคภูมิใจ เป็นต้น

3. ประเด็นคำถามตามโจทย์การวิจัย

- 3.1 กระบวนการบริหารจัดการที่มีผลต่อการดำรงอยู่อย่างยั่งยืนของโรงเรียนเป็นอย่างไร

- 3.2 เงื่อนไขที่มีผลต่อการบริหารจัดการและการดำรงอยู่อย่างยั่งยืนของโรงเรียนในความ
อุปถัมภ์ของสถาบันศาสนาเป็นอย่างไร (เงื่อนไขด้านบริบท คน สถานที่ เวลา วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ แผน โครงการ ฯลฯ)

3.3 กลวิธีที่โรงเรียนนำมาใช้ในการบริหารจัดการและมีผลต่อการดำรงอยู่อย่างยั่งยืนของโรงเรียนเป็นอย่างไร

.....
.....
.....

4. เงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับการบริหารที่ท่านประทับใจและคิดว่าเป็นเงื่อนไขที่ทำให้การบริหารงานประสบความสำเร็จ สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นอย่างไร

.....
.....
.....

5. ความคิดเห็นอื่น ๆ และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....

.....
.....
.....

6. กล่าวขอพระคุณผู้ให้สัมภาษณ์ มอบของที่ระลึกและกล่าวอำลา

.....

ลงชื่อ.....ผู้สัมภาษณ์

วัน.....เดือน.....ปี.....

เริ่มเวลา.....ถึงเวลา.....

โทรศัพท์.....

**เครื่องมือในการวิจัย
ใช้แบบสัมภาษณ์ระดับลึก**

**แบบสัมภาษณ์ระดับลึกสำหรับครู เรื่องการศึกษากระบวนการบริหารจัดการ
กับเงื่อนไขที่มีผลต่อการดำรงอยู่อย่างยั่งยืนของโรงเรียนในความอุปถัมภ์ของสถาบันศาสนา
กรณีศึกษาโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในจังหวัดท่องเที่ยวในภาคใต้
ปีการศึกษา 2547**

1. ประเด็นสนทนาเพื่อสร้างความคุ้นเคย

- 1.1 กล่าวคำทักทาย แนะนำตนเอง บอกวัตถุประสงค์ที่มา
- 1.2 บอกรายละเอียดการเก็บข้อมูลคร่าว ๆ พร้อมขออนุญาตบันทึกเทป
- 1.3 สอบถามข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่เตรียมไว้ โดยการจดบันทึก และบันทึกเทป
(หากได้รับอนุญาต)

2. คำถามข้อมูลประวัติส่วนตัว

- 2.1 สอบถามข้อมูลทั่วไปเพื่อสร้างความคุ้นเคย เช่น ภูมิลำเนาเดิม ตามเรื่องสุขภาพ คุยเรื่อง
ความสนใจพิเศษ ความสามารถพิเศษ ความภาคภูมิใจ เป็นต้น

3. ประเด็นคำถามตามโจทย์การวิจัย

- 3.1 ท่านทราบหรือไม่ว่า กระบวนการบริหารจัดการที่มีผลต่อการดำรงอยู่อย่างยั่งยืนของโรงเรียนเป็นอย่างไร

.....
.....

- 3.2 ท่านคิดว่าเงื่อนไขที่มีผลต่อการบริหารจัดการและการดำรงอยู่อย่างยั่งยืนของโรงเรียนในความอุปถัมภ์ของสถาบันศาสนาเป็นอย่างไร (เงื่อนไขด้านบริบท คน สถานที่ เวลา วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ แผน โครงการ ฯลฯ)

.....
.....

3.3 ท่านคิดว่าโรงเรียน นำกลวิธีใดมาใช้ในการบริหารจัดการมีผลต่อการดำรงอยู่อย่างยั่งยืน
ของโรงเรียนและเป็นอย่างไร

.....
 .....
 .....

4. เงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับการบริหารที่ท่านประทับใจและคิดว่าเป็นเงื่อนไขที่ทำให้การบริหารงาน
ประสบความสำเร็จ สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นอย่างไร

.....
 .....
 .....

5. ความคิดเห็นอื่น ๆ และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....

.....
 .....
 .....

6. กล่าวขอบพระคุณผู้ให้สัมภาษณ์ มอบของที่ระลึกและกล่าวอำลา

.....

ลงชื่อ.....ผู้สัมภาษณ์

วัน.....เดือน.....ปี.....

เริ่มเวลา.....ถึงเวลา.....

โทรศัพท์.....

**เครื่องมือในการวิจัย
ใช้แบบสัมภาษณ์ระดับลึก**

**แบบสัมภาษณ์ระดับลึกสำหรับคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้นำชุมชน ประชาคม ผู้ปกครอง
และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา
เรื่องการศึกษากระบวนการบริหารจัดการ กับเงื่อนไขที่มีผลต่อการดำรงอยู่อย่างยั่งยืนของโรงเรียน
ในความอุปถัมภ์ของสถาบันศาสนา กรณีศึกษาโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัด
ในจังหวัดท่องเที่ยวในภาคใต้ ปีการศึกษา 2547**

.....

1. ประเด็นสนทนาเพื่อสร้างความคุ้นเคย

- 1.1 กล่าวคำทักทาย แนะนำตนเอง บอกวัตถุประสงค์ที่มา
- 1.2 บอกรายละเอียดการเก็บข้อมูลคร่าว ๆ พร้อมขออนุญาตบันทึกเทป
- 1.3 สอบถามข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่เตรียมไว้ โดยการจดบันทึก และบันทึกเทป (หากได้รับอนุญาต)

2. คำถามข้อมูลประวัติส่วนตัว

- 2.1 สอบถามข้อมูลทั่วไปเพื่อสร้างความคุ้นเคย เช่น ภูมิลำเนาเดิม ถามเรื่องสุขภาพ คุยเรื่อง ความสนใจพิเศษ ความสามารถพิเศษ ความภาคภูมิใจ เป็นต้น

3. ประเด็นคำถามตามโจทย์การวิจัย

- 3.1 ท่านทราบหรือไม่ว่าโรงเรียนทำอะไรบ้าง (บริหาร โรงเรียน , จัดกิจกรรม , ประสานงาน ฯลฯ)

ที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่อย่างยั่งยืนของ โรงเรียน.....

.....

.....

- 3.2 ท่านทราบ หรือไม่ว่าเงื่อนไขที่มีผลต่อการบริหารจัดการและการดำรงอยู่อย่างยั่งยืนของ โรงเรียน ในความอุปถัมภ์ของสถาบันศาสนาเป็นอย่างไร (เงื่อนไขด้านบริบท คน สถานที่ เวลา วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ แผน โครงการ ฯลฯ)
- .....
- .....

.....
3.3 ท่านทราบหรือไม่ว่ากลวิธีที่โรงเรียนนำมาใช้ในการบริหารจัดการและมีผลต่อการดำรงอยู่
อย่างยั่งยืนของโรงเรียนเป็นอย่างไร

.....
.....
.....
4. เงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับการบริหารที่ท่านประทับใจและคิดว่าเป็นเงื่อนไขที่ทำให้การบริหารงาน
ประสบความสำเร็จ สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นอย่างไร

.....
.....
.....
5. ความคิดเห็นอื่น ๆ และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....

.....
.....
.....
6. กล่าวขอบพระคุณผู้ให้สัมภาษณ์ มอบของที่ระลึกและกล่าวอำลา

ลงชื่อ.....ผู้สัมภาษณ์

วัน.....เดือน.....ปี.....

เริ่มเวลา.....ถึงเวลา.....

โทรศัพท์.....

**เครื่องมือในการวิจัย
ใช้แบบสัมภาษณ์ระดับลึก**

**แบบสัมภาษณ์ระดับลึกสำหรับนักเรียน กับเงื่อนไขที่มีผลต่อการดำรงอยู่อย่างยั่งยืนของโรงเรียน
ในความอุปถัมภ์ของสถาบันศาสนา : กรณีศึกษาโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัด
ในจังหวัดท่องเที่ยวในภาคใต้ ปีการศึกษา 2547**

- .....
1. ประเด็นสนทนาเพื่อสร้างความคุ้นเคย
    - 1.1 กล่าวคำทักทาย แนะนำตนเอง บอกวัตถุประสงค์ที่มา
    - 1.2 บอกรายละเอียดการเก็บข้อมูลคร่าว ๆ พร้อมขออนุญาตบันทึกเทป
    - 1.3 สอบถามข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่เตรียมไว้ โดยการจดบันทึก และบันทึกเทป (หากได้รับอนุญาต)

  2. คำถามข้อมูลประวัติส่วนตัว
    - 2.1 สอบถามข้อมูลทั่วไปเพื่อสร้างความคุ้นเคย เช่น ที่อยู่ ระยะทางจากบ้านถึงโรงเรียน เหตุผลที่มาเรียน ณ โรงเรียนนี้ ความภาคภูมิใจ เป็นต้น

  3. ประเด็นคำถามตามโจทย์การวิจัย
    - 3.1 นักเรียนชอบโรงเรียนนี้ไหม ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น มีอะไรที่ช่วย / ไม่ช่วย เพราะเหตุใด

.....

.....
    - 3.2 นักเรียนชอบกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดหรือไม่ ทำไมจึงชอบ / ไม่ชอบ เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

  4. นักเรียนเข้าสมัครเข้าศึกษาเล่าเรียน ณ โรงเรียนแห่งนี้ด้วยเหตุผลใด

.....

.....

.....

5. ความคิดเห็นอื่น ๆ และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....
 .....
 .....
 .....
6. กล่าวขอบพระคุณผู้ให้สัมภาษณ์ มอบของที่ระลึกและกล่าวอำลา
 .....

ลงชื่อ.....ผู้สัมภาษณ์

วัน.....เดือน.....ปี.....

เริ่มเวลา.....ถึงเวลา.....

โทรศัพท์.....

ภาพกิจกรรมของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา
ในจังหวัดท่องเที่ยวทางภาคใต้ (บางส่วน)

ภาพกิจกรรมของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา
ในจังหวัดท่องเที่ยวทางภาคใต้ (บางส่วน)

ภาพกิจกรรมของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา
ในจังหวัดท่องเที่ยวทางภาคใต้ (บางส่วน)

ภาพกิจกรรมของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา
ในจังหวัดท่องเที่ยวทางภาคใต้ (บางส่วน)

ภาพกิจกรรมของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา
ในจังหวัดท่องเที่ยวทางภาคใต้ (บางส่วน)

ภาพกิจกรรมของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา
ในจังหวัดท่องเที่ยวทางภาคใต้ (บางส่วน)

ภาพกิจกรรมของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา
ในจังหวัดท่องเที่ยวทางภาคใต้ (บางส่วน)

ภาพกิจกรรมของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา
ในจังหวัดท่องเที่ยวทางภาคใต้ (บางส่วน)

ภาพกิจกรรมของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา
ในจังหวัดท่องเที่ยวทางภาคใต้ (บางส่วน)

ภาพกิจกรรมของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา
ในจังหวัดท่องเที่ยวทางภาคใต้ (บางส่วน)

ภาพกิจกรรมของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา
ในจังหวัดท่องเที่ยวทางภาคใต้ (บางส่วน)

ภาพกิจกรรมของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา
ในจังหวัดท่องเที่ยวทางภาคใต้ (บางส่วน)

ภาพกิจกรรมของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา
ในจังหวัดท่องเที่ยวทางภาคใต้ (บางส่วน)

ภาพกิจกรรมของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา
ในจังหวัดท่องเที่ยวทางภาคใต้ (บางส่วน)

ภาพกิจกรรมของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา
ในจังหวัดท่องเที่ยวทางภาคใต้ (บางส่วน)

ภาพกิจกรรมของโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา
ในจังหวัดท่องเที่ยวทางภาคใต้ (บางส่วน)

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	นายประสิทธิ์ พรหมมาศ
วัน เดือน ปีเกิด	13 มกราคม พ.ศ. 2517
ภูมิลำเนาเดิม	14/1 หมู่ที่ 4 ตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต
ที่อยู่ปัจจุบัน	14/1 หมู่ที่ 4 ตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	สำนักศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	พนักงานมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ประจำสำนักศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2529 ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านเชิงทะเล (ตันติวิท) อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต พ.ศ. 2532 มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเชิงทะเลวิทยาคม (จุดกิ่งอนุสรณ์) อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต พ.ศ. 2536 ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (สาขาวิชาพาณิชยการ) พ.ศ. 2538 ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (บริหารธุรกิจการบัญชี) พ.ศ. 2541 ปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต โปรแกรมวิชาวัฒนธรรม ศึกษา สถาบันราชภัฏภูเก็ต พ.ศ. 2549 ครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต